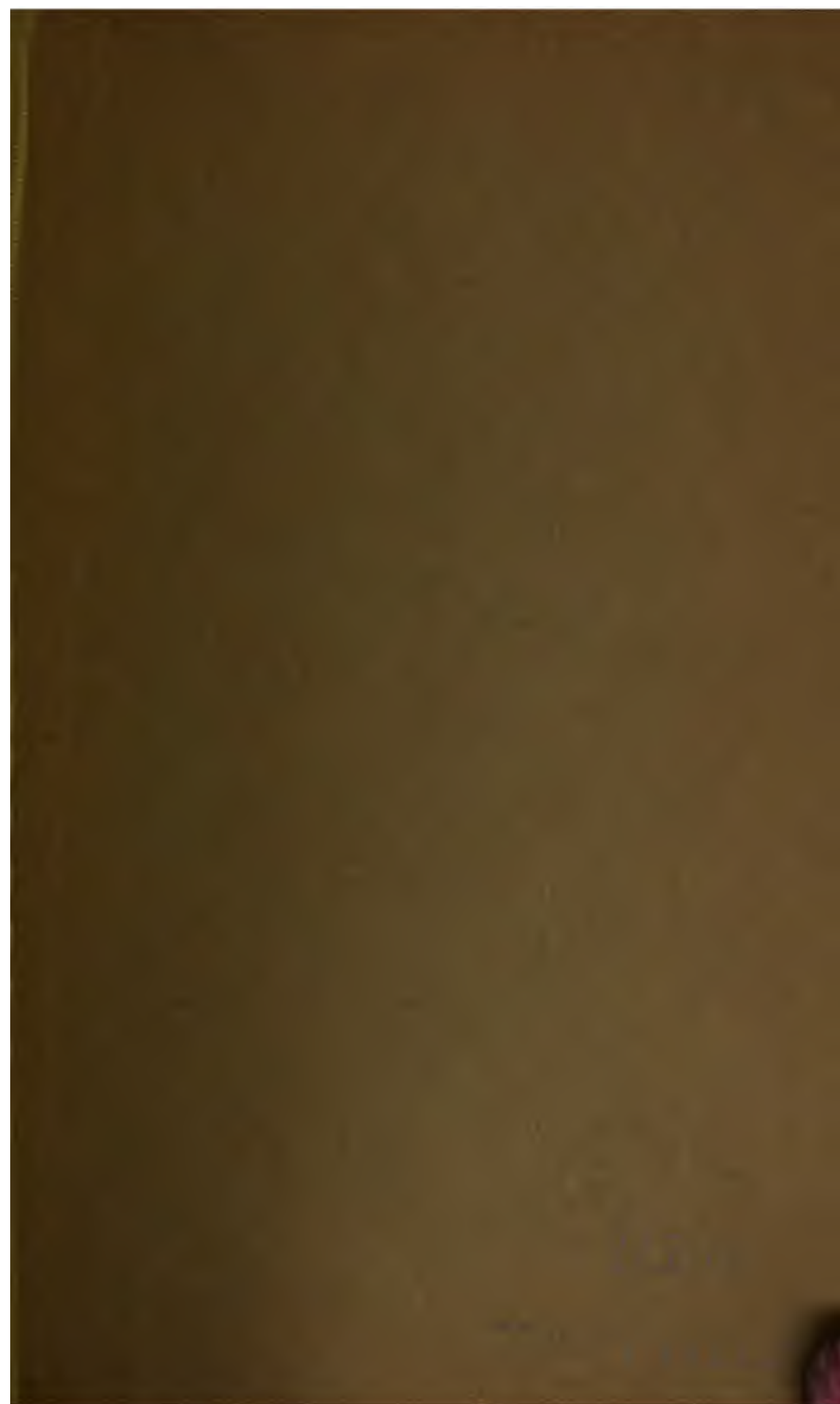

JOINVILLE:

LUDVIG DEN HELLIGES KRØNIKE

OVERSAT AF

P. GARDE

UDGIVET AF
SELSKABET FOR HISTORISKE KILDESKRIFTERS OVERSÆTTELSE
MED UNDERSTØTTELSE AF
MINISTERIET FOR KIRKE OG UNDERVISNINGSVÆSENET

KJØBENHAVN
I KOMMISSION HOS KARL SCHØNBERG
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
1899.

Louis IX., Saint, King of France.
1214 - 1270

JOINVILLE:

LUDVIG DEN HELLIGES KRØNIKE

OVERSAT AF

P. GARDE

UDGIVET AF
SELSKABET FOR HISTORISKE KILDESKRIFTERS OVERSÆTTELSE
MED UNDERSTØTTELSE AF
MINISTERIET FOR KIRKE OG UNDERVISNINGSVÆSENET

KJØBENHAVN
I KOMMISSION HOS KARL SCHØNBERG
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
1898—1899.

Indledning.

Johan, Herre til Joinville, blev født c. 1224 og var Søn af Simon af Joinville og Beatrice af Auxonne. Paa mødrene Side var han temmelig nær beslægtet med Kejser Frederik den Anden, paa fædrene i Slægt med de fornemste franske Huse, som Burgund, Châlons og Viennois.

Som Korsfarer havde han store Traditioner at tage i Arv og fortsætte: Hans Oldefader Gotfred III havde paa Grund af sine Bedrifter paa et Tog 1148 faaet Embedet som Champagnes Senechal[1] tildelt for sig og sine Efterkommere. Hans Søn Gotfred IV var med paa det 3die Hovedkorstog, hvor han kæmpede og døde i Acre 1192. Ogsaa han viste stor Tapperhed, hvorfor Rikard Løvehjerte hædrede ham med at give ham Lov til at optage hans Vaaben i sit Skjold. Da hans Søn Gotfred V døde barnløs (c. 1205), gik Senechalembedet over til hans Broder Simon, der vandt Laurbær som Korsfarer, da han 1219 deltog i Johan af Brienne's Tog, ved hvilket Damiette blev erobret fra de vantro. Elleve Aar efter kæmpede han paa de kongeliges Side mod de oprørske Baroner, og det skyldtes hans Energi, at Troyes ikke faldt i deres Hænder (jfr. Kap. XIX).

Johan af Joinville var den ældste af fem Søskende og arvede meget tidlig ved sin Faders Død baade Godset og Senechalembedet. Dette Gods bestod naturligvis navnlig af

---

[1]) Jfr. S. 15 Anm. 3.

Hovedbesiddelsen Joinville[1]; men desuden havde Johans Forfædre haft adskillige betydelige Len i denne Del af Champagne.

Joinville's Lensherre, Grev Thibaut IV af Champagne, tog ham efter Tidens Skik under sin Beskyttelse. Denne Greve er tillige bekendt som Trouvère (Skjald), og det er ikke for meget sagt, at Omgangen med ham præger Joinville's hele Udvikling. Hans Lyst til litterære Sysler forklares for en stor Del ved, at han saaledes i sin første Ungdom kom i nøje Berøring med Datidens Aandsliv i dets eleganteste og fineste Form[2].

C. 1240 overtog han selv Styrelsen af sine Len og af sit Embede. Lige efter at han var bleven myndig, giftede han sig med Alice af Grandpré og blev herved besvogret med Greven af Soissons[3], der siden var hans stadige Ledsager paa Korstoget. Med denne sin første Hustru fik han to Sønner, og ganske kort efter at den yngste, Johan, var født (April 1248)[4], var det, at han forlod Hustru, Børn og Hjem for at begive sig paa Korstoget til Ægypten. — Efter at han var vendt tilbage fra Korstoget og var bleven Enkemand, giftede han sig (uvist hvornaar) med Alice af Reynel[5]. Dette var et godt Parti, og ved denne Forbindelse udvidedes Joinville's Besiddelser betydeligt.

Han var jo nu c. 30 Aar og havde endnu de to Trediedele af sit Liv for sig. Man er ofte alt for tilbøjelig til at betragte hans Livs Opgave som sluttet med Korstoget; men dette er højst uberettiget: i Korstogskampene har han faktisk ikke optraadt i første Række, og naar man ofte glem-

---

1) i det nuværende Departement Haute-Marne, med Slottet, der (1790) af sin sidste Ejer Hertugen af Orléans blev solgt til en Privatmand. Kort efter blev det revet ned. Dette var dog ikke det Slot, som stod paa Johan af Joinville's Tid, thi dette blev revet ned allerede i det 16de Aarhundrede.

2) 1251 forfatter han i Acre en lille Andagtsbog, som han kalder sin »Trosbekendelse«.

3) Jfr. § 238. 4) Jfr. § 110.

5) Jfr. § 466.

mer dette, er det, fordi man let faar et andet Syn paa Sagen ved at læse hans egen Fremstilling.

Nu derimod begynder han et Liv, indadtil fuldt af vigtige, ansvarsfulde Hverv, udadtil præget af den Hæder og Tillid, der skyldtes Kongens gode Ven og trofaste Raadgiver.

Ludvig den Hellige skattede i højeste Grad Joinville og de Tjenester, han ydede ham. Allerede paa Korstoget (1253) sikrede han ham en aarlig Understøttelse af 200 Pund (c. 17000 Kr.). 1255 overdrog han ham at bilægge den Strid, der var opstaaet imellem den nylig afdøde Greve af Champagne's Børn om Arven efter deres Fader. Det var ogsaa ham, der s. A. var særlig virksom for at bringe Giftermaalet i Stand imellem Kong Thibaut II af Navarra og Ludvig den Helliges Datter Isabella[1].

Joinville maatte ofte i Forening med andre af Rigets Stormænd holde »plaids de la porte«, ɔ: modtage Klager, der indbragtes direkte til Kongen, og afgive sit Votum om de forskellige Retstrætter. Han havde et vægtigt Ord at sige i den Undersøgelse, der gik forud for Ludvig den Helliges Kanonisation, og efter denne (1297, jfr. § 761—63) synes den Ærefrygt, der regnede paa den hellige Konge, ogsaa at have dryppet paa hans Ven Senechalen.

Efter Ludvig den Helliges Død (1270) besteg hans Søn Filip den Dristige Frankrigs Trone. Ogsaa hos denne Fyrste stod Joinville i stor Gunst, og i Aaret 1283 overdrog Kongen ham et meget vanskeligt Hverv, der optog ham i over 20 Aar. Det var nemlig intet mindre end at bestyre Grevskabet Champagne for Johanne af Navarra. Der skete ingen Forandring heri, da hun blev gift med Filips Søn og Efterfølger, Filip den Smukke, og muligvis heller ikke, da Grevskabet ved hendes Død (1305) gik over til hendes ældste Søn Ludvig Hutin.

Forholdet imellem Joinville og Filip den Smukke (1285—1314) har næppe været godt. Da Kongen i Slutningen af sin Regering tillod sig store Overgreb imod Lensmændenes

---

[1]) Jfr. S. 16 Anmærkn. 4.

Rettigheder, skal Joinville aabenlyst have sluttet sig til disse. Steder i Joinville's Bog som § 24 (hvor der sigtes til, at Filip i en Krig i Flandern styrtede af Hesten midt inde blandt Fjenderne) og § 761 ere formentlig tilstrækkelig talende. Saa meget er vist, at Joinville under denne Konges Styrelse ikke færdedes nær saa meget ved Hoffet som før; men dette kan jo ogsaa skyldes andre Grunde. Han laa i langvarige Stridigheder med St. Urbans Kloster (jfr. §§ 672, 675—77). Paa denne Tid døde ogsaa hans anden Hustru. Det vides ikke, om han var til Stede ved den bekendte Stænderforsamling 1302; han har dog næppe misbilliget Kongens energiske Optræden overfor Pave Bonifacius VIII.

I Juni 1308 overlod han Kongen Beskyttelsesretten over St. Urbans Kloster for en Sum af 1200 Tourspund (jfr. S. 28 Anm. 1), som Munkene maatte betale ham. Det forlangtes udtrykkelig, at det skulde være fuldvægtig Mønt, hvilket taler højt om Tidens elendige Pengeforhold. 1310 fik Joinville i øvrigt nye Vaaben i Hænde i denne uendelige Strid, idet fire af Klostrets Munke stjal nogle af dets vigtige Dokumenter, angaaende dets Immunitet og Friheder, og udleverede dem til Joinville, »vort Klosters gamle Fjende, som aldrig, hverken han selv eller hans medskyldige, har undladt eller undlader at trykke os og bemeldte vort Kloster baade paa Person og Ejendom, ved voldelige og uretfærdige Handlinger og ved Processer for forskellige verdslige Dommere«. Klostrets Munke paastod endogsaa, at Joinville selv stod bag ved dette Ran og havde lovet Tyvene en Belønning. I hvert Fald erklærede de, at Dokumenterne vare blevne offentligt brændte paa Slottet Joinville, og at de derved vare blevne nødte til en Overenskomst, der havde kostet dem over 2000 Pd., — hvilket for Resten ikke havde hindret Senechalen i at vedblive at chikanere dem. — Endelig kom det da endnu samme Aar til almindelig Forsoning: Joinville maatte betale en Skadeserstatning for forskellige Voldshandlinger, han faktisk havde tilladt sig. To Voldgiftsmænd skulde ordne det øvrige Mellemværende, og deres Kendelse skulde Parterne

underkaste sig; ellers maatte de betale en Bøde af 1000 Mark Sølv.

Efter Filip den Smukkes Død, da hans Søn Ludvig Hutin (1314—1316) faldt til Føje i Kampen med Lensmændene, blev Joinville atter den gamle, kongetro Vassal. 1315 anmoder Kongen ham om at slutte sig til hans Hær for at drage mod Flamlænderne. Joinville svarer i et endnu bevaret Brev og erklærer sig rede til at opbyde sine Stridskræfter. Han var dengang 91 Aar, saa det er vel et stort Spørgsmaal, om han virkelig kom til at deltage; men at der overhovedet kan være Tale om noget saadant, kunne vi tage med som et Vidnesbyrd om Mandens vidunderlige Aands- og Legemsfriskhed. — To Aar efter (1317)[1] døde han stille og roligt paa sin »skønne Borg« og blev begravet i St. Josefs Kapel i St. Laurent ved Joinville. Paa Grund af omfattende Reparationer der paa Stedet blev hans Grav aabnet 1629. Af Undersøgelsen af hans Skelet fremgik det, at han var noget over Middelhøjde og havde et meget stort Hoved (jfr. ogsaa § 23). Af § 737 har man Lov til at slutte, at han har haft gode Legemskræfter.

Han havde i sit første Ægteskab to Sønner, i sit andet fire Sønner og to Døtre. Kun hans ældste og yngste Søn af andet Ægteskab samt hans yngste Datter overlevede ham.

Af Joinvilles egen Bog faar man det Indtryk, at han har været et Menneske med et sundt, nøgternt Blik paa Personer og Forhold. Det maa straks bemærkes, at hans egne Skildringer paa dette Punkt maa staa til Troende. Naar han ikke altid synes paalidelig, skyldes det andre Omstændigheder. Han har været vel begavet, med Evne til kvikke, rammende Svar. I mange Retninger supplerer han Kong Ludvig. Er denne lidt tilbøjelig til at svæve oppe i Skyerne, saa er Joinville til Gengæld saa velsignet lige ud ad Landevejen, saa alt tyder paa, at disse to Mennesker i høj Grad have kunnet afslibe hinanden, og dette maa vel forstaas

[1]) Muligvis allerede 1315.

som noget gensidigt, thi man vil se, at Joinville ingenlunde er bange for at sige Kongen sin Mening lige ud.

Joinville var ikke som sine gæve Fædre nogen særlig staalsat Helt, og var der Fare paa Færde, var han slet ikke altid rolig for sit Skind. Dette er menneskeligt, og der er ikke Tale om, at han lægger Skjul paa det. Dog maa det siges, at denne ganske naturlige Frygt alligevel aldrig bringer ham til at skaane sig selv. I Grunden er han en typisk fransk-middelalderlig Skikkelse, der »frygter Gud og følger Landevejen«. Netop hans Religiøsitet er karakteristisk: Han viser sig som en god Kristen, men uden alt Sværmeri, deler Kongens Afsky for Gudsbespottelse, men ingenlunde hans Smag for raffinerede »gode Gerninger«. Faar han Valget imellem Spedalskhed paa Kroppen og en Dødssynd paa Samvittigheden, foretrækker han det sidste.

Hans Egenskaber som Forfatter hænge nøje sammen hermed. Joinville maa ikke betragtes som Historieskriver, thi dette har sikkert aldrig været hans Tanke. Han er ikke kritisk, hverken ved Valget af sit Stof eller ved Behandlingen deraf. Som Fortæller ligner han en Fodgænger, der vel tænker paa, hvor han skal hen, men ikke anderledes end, at han dejligt har Tid til at beundre Udsigten her og der og til at plukke de kønne Blomster, der vokse langs Grøftekanten. Navnlig denne Syssel ynder han; han har meget vanskeligt ved at rive sig løs og gør det ofte kun, fordi han lidt længere borte har opdaget nogle Blomster, der ere endnu kønnere og — navnlig — endnu mærkeligere.

Denne Buket er det saa, han præsenterer os. Dog maa det bemærkes, at han egentlig ikke tænker meget paa mulige Læsere. Han fortæller, hvad der har moret ham selv, rent dagbogsagtigt, og meget morsomt virker det, at han selv altid er den mest forbavsede ved, hvad han fortæller. Det er, som om han genoplever det alt sammen, idet han fortæller det.

Det er altsaa alt det anekdotiske, Smaatrækkene, der maa interessere os. Søger man ordnede, historiske Fremstillinger, maa man gaa andre Steder hen.

Vil man have et Dobbelteksempel paa Joinville's Fortrin og Fejl, kan man tage hans Skildring af Mansurah-Slaget. Der savnes her det store, klare Overblik, som vi finde i Johan Sarrasin's[1] Brev om den samme Begivenhed; men alle Smaatrækkene ere atter her fortalte saaledes, at man føler Øjenvidnets personlige Grebethed. I det hele taget, her, som overalt, er det dette Værks mageløse Styrke, at man lærer et Middelaldermenneskes Tankegang og Følelser at kende »au naturel«. Vi faa ham med alle hans Sym- og Antipatier, og netop derfor faar man ogsaa selv, efterhaanden som han træder lyslevende frem af Bogens Blade, den største Sympati for ham. Og dette kan vel kun tjene til en Forfatters Ros.

Joinville's medfødte Livlighed og Evne til naturlig og ukunstlet Fortælling gjorde ham i den Del af hans Liv, der fulgte efter Korstoget, til en velset Gæst ved Hoffet, og dette vedblev han at være helt op i sin høje Alderdom. Da var det særlig hans rige Erfaring og kloge Raad, man bøjede sig for. Han fungerede ogsaa som øverste Smagsdommer i rene Etikettespørgsmaal. Italieneren Francesco da Barberino[2], der opholdt sig i Frankrig 1309—13, fremsætter saaledes følgende Spørgsmaal: »Naar to Personer af samme Rang sidde ved Siden af hinanden og der ikke er nogen Forskærer, hvem af dem skal saa skære for?« — og svarer derpaa: »Den, der har Kniven paa højre Haand«, hvorefter han tilføjer, at han har faaet dette Svar af »Johan, Herre til Joinville, en højt bedaget Ridder, den af de nulevende, der har størst Erfaring i disse Spørgsmaal, og hvis Ord nyde stor Anseelse saavel hos Kongen af Frankrig som hos hans andre Omgivelser«. — Joinville dadler en ung Væbner, der ikke havde vadsket sine Hænder ordentlig. — Da hans Søn Johan skulde tiltræde en lang Rejse, sagde han til ham: »Vælg iblandt vore Mænd de fire, som Du tror ere vore og Dine

[1]) Jfr. § 67 Anmærkn.

[2]) Jfr. A. Thomas: Francesco da Barberino et la littérature provençale en Italie. 1883.

bedste Venner, og dem skal Du tage med Dig«. Sønnen svarede: »Saa tager jeg .... med«. Faderen: »Iblandt dem er der en, der i sin Tid forraadte sin Herre; tag hellere X., som jeg har fuld Tillid til«. Sønnen: »Ja men den Mand, jeg har valgt, erklærer, at han elsker mig højere end sig selv; ·eders derimod har ganske vist ydet mig sin Tjeneste, naar jeg har bedt ham derom; men han har aldrig med Ord bevidnet mig sin Hengivenhed«. — Da fremsatte Faderen den gyldne Leveregel: »Anse ikke den for Din Ven, som kalder sig saa, eller den for Din Fjende, som intet siger; det er kun Gerningen, der beviser noget, og jo flere Aar den har paa Bagen, des bedre er Beviset«. —

Betragter man Joinville's Stof, vil man støde paa ikke faa Vanskeligheder, som da ogsaa have sat mange Penne i Bevægelse. Særlig paafaldende ere de mange næsten ordrette Gentagelser, som ikke ret vel kunne skrives paa Alderdomssvaghedens Regning. Det vil af det foregaaende fremgaa, at Joinville lige til det sidste trods sin høje Alder tog virksom Del i alt, hvad der rørte sig omkring ham, og naar Dronning Johanne rettede sin Anmodning til ham[1], har det dog vel været, fordi hun mente, at han var den, der bedst var i Stand til at give en sammenhængende Skildring af Ludvig den Helliges Liv.

Nu har imidlertid Gaston Paris i »Romania« (XXIII, S. 508 ff.) fremsat en særdeles sindrig Formodning, støttet paa vægtige indre Grunde: »I Bogens temmelig usammenhængende Slutning, der omhandler Ludvig den Helliges Liv efter Korstoget, finder man næsten ordrette Gentagelser af, hvad der er skrevet i Begyndelsen af Bogen (jfr. f. Eks. § 29 med 688, 61—64 m. 669—71, 65 m. 678 f.). Endelig tager Forf., da han ikke ved mere at fortælle, sin Tilflugt til en fransk Bearbejdelse af »Saint-Denis-Krøniken«[2], indeholdende Gotfred af Beaulieu's og Vilhelm af Nangis's Lev-

[1]) Jfr. § 2.

[2]) Den franske Historieskrivnings Hovedmindesmærke i Middelalderen.

nedstegninger af Ludvig den Hellige, og skriver hele Kapitler af (§§ 692—729, 739—55, 758).«

Hele Korstogsberetningen har efter Paris's Opfattelse fra Begyndelsen dannet et samlet Hele, hvor Helten ikke som i den øvrige Del af Bogen var Ludvig den Hellige, men Joinville selv. Der, hvor han taler om Tatarerne (§ 135), siger han, at han foreløbig ikke vil fortælle de vidunderlige Ting, han ved om dem, da det vilde bringe ham for langt bort fra hvad han her skal tale om, nemlig sine uheldige Formuesomstændigheder. Flere andre Steder nævner han det, han skal tale om, men det er i denne Del af Værket aldrig, hvad der angaar Kongen. — Alle disse Skildringer har Joinville for længe siden nedskrevet og siden, da Dronningen rettede sin Opfordring til ham, benyttet dem som Bogens Kærne uden at underkaste dem noget videre Gennemsyn. Bogen falder altsaa derved naturligt i to Hoveddele, Korstogsskildringen og Optegnelserne om Kongen, en langt rimeligere Inddeling end den, Forf. selv forsøger: Kongens Ord og Kongens Bedrifter.

Der er forskellige Ting, der tyde paa, at Korstogsberetningen er forfattet c. 30 Aar før Resten. Medens Kongen i de umiddelbart foregaaende og efterfølgende Paragraffer ofte kaldes »den hellige Konge«, »vor hellige Konge«, »den hellige Mand«, ja endog »Ludvig den Hellige«, kaldes han i Korstogsberetningen altid »Kongen« eller, naar det kommer højt, »den gode Konge«. Kun een Gang (§ 207) læse vi »vor hellige Konge«, men det er paa et Sted, der synes at være indføjet senere, da Forf. ved fornyet Gennemlæsning har fundet det heldigt. — Endvidere kan det særlig bemærkes, at han nævner Hertug Hugo den Fjerde af Burgund, der døde 1272, som nylig død (§ 555). Paa den anden Side fremgaar det af §§ 35 og 109 sammenholdt med 769, at Bogens endelige Affattelsestid maa sættes imellem 1305 og 1309.

De to Hoveddele ere altsaa, hvis Gaston Paris har Ret, og det er der næppe Tvivl om, forfattede med c. 30 Aars

Mellemrum. I Bogens Kærne er det Joinville selv, i alt det senere tilføjede »den hellige Konge«, der er Hovedpersonen.

Korstogsberetningen omfatter §§ 110—666. Resten af Bogen fra § 68 omhandler jo efter Joinville's eget Sigende Kongens Gerninger, men vel at mærke kun dem, han selv har været Vidne til, og det er, da han her ikke har mere at skrive om, at han tilføjer Momenter, som han laaner andet Steds fra (§§ 692—729). Derefter kommer den korte, malende og følte Skildring af Ludvigs sidste Korstog; men saa vender Joinville atter tilbage til de nævnte Kilder og laaner af dem »Kongens Raad til sin Søn« og Beretningen om hans Død og Begravelse.

Oprindelig har Joinville's Krønike begyndt med § 19. Det var den Bog, han skrev for Dronning Johanne; men saa døde hun jo 1305, og han tilegnede da hendes Søn sit Værk (§§ 1—6, 17—18). §§ 7—16 indeholde i en stor Parentes fire af Ludvig den Helliges Bedrifter, maaske en Tekst, der var bestemt til at ledsage fire Illustrationer af disse Begivenheder. Hele dette Stykke gentages paa det kronologisk passende Sted i Bogen. Værket maa i det væsentlige have foreligget afsluttet 1305, jfr. § 109: Guido af Dampierre, som døde 7. Marts 1305, er nylig død; § 35: »Den nuværende Hertug af Bretagne«; denne døde 18. November s. A. Altsaa kunne vi sætte Afslutningstiden til imellem Marts og November 1305. — Men saa staar herimod Slutningsangivelsen 1309 (§ 769). Vi maa da antage, at han efter Dronningens Død (April 1305) har lagt Værket til Side indtil 1309 og da først givet det den sidste Afpudsning.

Nogle gejstlige have sat sig en Opgave af lignende Art som den, der var stillet Joinville, nemlig at skildre »den hellige Konges Liv«, men ud fra andre Forudsætninger og Synspunkter end Joinville. Paa Opfordring af Pave Gregor X paabegyndte Kongens Skriftefader Gotfred af Beaulieu 1276 en Ludvig den Helliges Historie i 52 Kapitler. Skønt denne Bog fra Ende til anden er en ukritisk Lovtale over Kongen, giver den dog mange nyttige Bidrag til hans Historie. Det

samme gælder Vilhelm af Chartres's 20 Aar yngre Arbejde om Kongens »Mirakler«. — Paa Overgangen fra det 13de til det 14de Aarhundrede skrev Vilhelm af Nangis et Værk om Ludvig den Hellige; dette Arbejde blev indlemmet i St. Denis-Krøniken. — Dronning Margretes Skriftefader forfattede i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede en Skildring af Ludvig den Helliges Liv.

Endelig maa vi blandt samtidige ikke-franske Historieskrivere, der beskæftige sig med Ludvig den Helliges Historie, omtale Englænderen Matthæus Parisiensis (maaske har han antaget dette Navn efter at have studeret i Paris), hvis Arbejde blev udgivet 1571 af Biskop Parker med Titelen »Chronica majora«. Det er et meget ukritisk og ensidigt Arbejde, hvor Forf. stadig gaar ud paa at sværte Frankrig og Franskmændene, muligvis fordi han nød Henrik III's Gunst og ønskede at tilegne ham sin Bog.

Det er særlig Gotfred af Beaulieu's og Vilhelm af Nangis's Arbejder, Joinville har benyttet, og man vil kunne forstaa, at det først og fremmest er, hvad Joinville fortæller om sin Helt som Kirkens Mand, som han har laant af disse Kilder: Kongens strenge Syn paa Gudsbespottelse og Sværgen, hans gode Gerninger, hans omhyggelige Hensynsfuldhed og Rundhaandethed overfor Kirken o. s. v. Derimod er det sandsynligt, at de Steder, hvor der berettes om Smaakontroverser imellem Kongen og Kirken (f. Eks. Kap. XIII), skyldes Joinville selv.

Hans meget kortfattede Redegørelse for Ludvig den Helliges første Regeringsaar er ikke et Øjenvidnes. Her danner dog Skildringen af Festlighederne i Saumur (Kap. XXI) en Undtagelse. — De vidtløftige Oplysninger om Kongens sidste Øjeblikke siger Joinville selv, at han har faaet meddelt af hans Søn, Grev Peter af Alençon.

Kongens Raad til sin Søn (Kap. CXXXXV) foreligge i to Skikkelser. Den ene Tekst, der findes hos Gotfred at Beaulieu, siger denne Forf. selv, at han har oversat fra Fransk til Latin og forkortet. Den anden, Joinville's, som han har laant fra St. Denis-Krøniken, er udførligere og har en mere

frisindet Farve, fører saaledes et dristigt Sprog overfor Lensadelen og Romerkirken, bærer overhovedet et Præg af Filip den Smukkes Tidsaand. Vi skulle ikke her komme nærmere ind paa en Undersøgelse af, hvilken af Teksterne der maatte være Originalen, eller om overhovedet nogen af dem er det, men kun bemærke, at N. de Wailly giver Joinville's Forrangen, hvorimod dog den omtalte ret dristige Tone synes at tale. — Hævet over enhver Tvivl er det, at dette Dokument har foreligget affattet paa Fransk af Kongen selv.

Ved Joinville's Tekst er der den Ejendommelighed, at Originalen ikke eksisterer, men det ældste Haandskrift er over 50 Aar yngre. Imidlertid har Natalis de Wailly ved Hjælp af Kontrakter o. desl., som ere udfærdigede af Joinville's Skrivere under hans eget Opsyn, gengivet Teksten i en Form, der kan antages at have været den oprindelige.

Noterne og Indledningen ere væsentlig udarbejdede med Benyttelse af følgende Arbejder:

Natalis de Wailly's og Francisque Michel's Udgaver af Joinville. — Wallon: Saint Louis et son temps. — Lecoy de la Marche: La France sous saint Louis. — Debidour: Les chroniqueurs. — Aubertin: Histoire de la littérature française. — Paris & Jeanroy: Extraits des chroniqueurs français. — Chéruel: Dictionnaire des institutions de la France. — Schultz: Das höfische Leben zur Zeit der Minnesänger. — Delaborde: Jean de Joinville et les seigneurs de Joinville. — Spredte Artikler i »Romania«.

Ludvig den Helliges Krønike

af

Johan, Herre til Joinville.

I. Tilegnelse og Værkets Inddeling.

1. Den gode Herre Ludvig[1], Kongen af Frankrigs Søn, af Guds Naade Konge af Navarra, Greve af Champagne og Brie[2], hilses af Johan, Herre til Joinville, Senechal[3] af Champagne, med Kærlighed og Ære og redebon Tjeneste.

---

¹) Ludvig den Tiende Hutin (ɔ: den trættekære), Filip den Smukkes ældste Søn.

²) Disse Lande havde han arvet efter sin Moder Johanne af Navarra, der døde d. 2. April 1305. Frankrigs Trone besteg han først 1314.

³) ɔ: øverste Bestyrer af Retsvæsenet. En saadan indskrænkede ikke sin Virksomhed til Hovedbyen i Provinsen, men hveranden Maaned rejste han rundt og holdt Forsamlinger uden for sit egentlige Retsomraade Han kunde fælde baade Overrets- og Højesteretsdom og idømme alle Straffe undtagen Dødsstraf. I de nordlige Provinser svarede Stillingen som »bailli« omtrent til, hvad man i Syden kaldte »sénéchal«. Ogsaa Finans- og Militærvæsenet sorterede under disse »kongelige Ombudsmænd«. Man kunde appellere fra deres Domstol til Fyrstens og ligeledes herfra til Monarken selv. Ludvig den Hellige indsatte 4 »grands baillis«: i St. Quentin for Vermandois, i Sens for Champagne, i Mâcon for Burgund og i St.-Pierre-le-Moutier for Auvergne. Senechal-Embedet gik i Champagne i Arv i Joinville's Familie. Selv var han kun 13 Aar, da han ved sin Faders Død (1237) overtog det, og han vedblev at beklæde det, da Champagne gik over til Filip den Smukke og senere til Ludvig Hutin.

2. Kære Herre! Jeg lader eder vide, at Dronningen, eders Fru Moder, som var mig meget bevaagen (Gud være hendes Sjæl naadig!) bad mig af al sin Formue om at lade forfatte en Bog[1] til hende om vor Konge Ludvig den Helliges fromme Ord og berømmelige Gerninger; og jeg lovede hende det, og med Guds Bistand er Bogen ført til Enden og delt i tvende Parter[2]. Den første Part melder, hvorlunde han al sin Levetid færdedes efter Guds og Kirkens Behag og til Rigens Baade. Bogens anden Part taler om hans store, berømmelige Gerninger og om hans store Bedrifter.

3. Herre! Saasom der staar skrevet: »Udfør først og fornemmeligst, hvad der vedrører Gud, da vil han styre al din øvrige Tarv«, har jeg først ladet nedskrive, hvad der hører til de tvende ovennævnte Materier, nemlig hvad der vedrører Sjæls og Legems Bedste, og hvad der hører til Folkets Styrelse.

4. Og disse andre Ting[3] har jeg ogsaa ladet nedskrive til denne i Sandhed hellige Mands Ære, thi ved de ovennævnte Ting vil man klarligen se, at aldrig har i vor Tid nogen læg Mand levet et saa fromt Liv alle sine Dage, lige fra sin Regerings Begyndelse og til sin sidste Ende. I hans sidste Stund var jeg ikke til Stede; men hans Søn, Grev Peter af Alençon[4] (som var mig

---

1) ɔ: en anden skrev efter Joinville's Diktat.

2) jfr. Indledningen S. 9.

3) ɔ: hvad der gaar forud for Skildringen af Krigsbegivenhederne.

4) Ludvig den Helliges Børn vare følgende: a) Blanca, død som Barn. b) Isabella, Dronning af Navarra. c) Ludvig, f. 1244 † 1260. d) Filip III den Dristige, Faderens Efterfølger paa Tronen, f. 1245 † 1285. e) Johan, død som Barn. f) Johan Tristan, Greve af Nevers, f. 1250. g) Peter, Greve af Alençon, f. 1251. h) Blanca, g. m. Kong Ferdinand af Castilien. (De tre sidste fødtes under Korstoget til Ægypten). i) Margrete, g. m. Hertug Johan af Brabant. k) Robert, Greve af

meget bevaagen) var til Stede, og han har fortalt mig om hans skønne Endeligt, hvilket I ville finde beskrevet i Slutningen af denne Bog[1].

5. Og mig synes, at der ikke blev gjort nok for ham, hvad det angaar, at han ikke fik Plads i Martyrernes Tal, formedelst de store Lidelser, han udstod paa sin Korsets Pilegrimsgang i de seks Aar, da jeg færdedes i Fællig med ham, og besynderlig saasom han efterlignede Vorherre paa Korsets Vej. Thi døde Gud Korsets Død, saa gjorde han ligesaa; thi han var korsmærket, da han døde i Tunis.

6. Den anden Bog skal tale om hans Helteid og store Bedrifter, hvilke ere saadanne, at jeg fire Gange har set ham vove sit Liv for at skaane sit Folk for Fortræd, som I siden skulle faa at høre.

II. Eksempler paa Ludvig den Helliges Fromhed.

7. Den første Gang, han vovede Livet, var ved vor Ankomst til Damiette[2], hvor hele hans Raad, efter hvad jeg spurgte, holdt for, at han skulde blive om Bord paa sit Skib, indtil han saa, hvad hans Ridderskab vilde gøre; det var nemlig i Færd med at gange i Land.

8. Grunden til, at de gav ham dette Raad, var den, at dersom han gik i Land med dem og hans Folk omkom og han selv med dem, vilde alt være tabt; blev han derimod om Bord paa sit Skib, vilde han personlig kunne gange til paa ny at tage Ægyptens Land tilbage. Dog, han vilde ikke tage ved nogens Raad, men sprang

---

Clermont, f. 1256, Stamfader til Huset Bourbon. l) Agnes, g. m. Robert II af Burgund.

[1]) Jfr. § 756 f. [2]) Jfr. § 162.

fuldt rustet i Havet med Skjold[1] om Halsen og Lanse[2] i Haand og var i Land iblandt de første.

[1]) Det vigtigste Stykke i en Ridders Rustning var Pansersærken, en Ringbrynie, hvortil der sluttede sig en Hætte, ligeledes af Ringe, til Beskyttelse for Hals og Hoved, saaledes at kun Ansigtet var frit. Hertil sluttede sig ogsaa Panserhoser. En egen Art lettere Pansersærke brugtes til Turneringer (jfr. § 316). Under Pansersærken havde Ridderne en Slags lang, polstret Vams (Vest med Ærmer). De fleste lavere Stridsmænd nøjedes med denne. Joinville's Præst anser Vamsen for tilstrækkeligt Værn, skønt han er ene imod otte (§ 258). Joinville selv nøjes ogsaa med den i Nødstilfælde (§ 256). — Oven paa Pansersærken havde man en »Vaabenkjortel«, ɔ: en ærmeløs Kittel med Split forneden, som oftest prydet med Vaabenmærke. — Den vigtigste Hovedbedækning i Kamp var den cylinderformede Hjælm. Den sad oven paa den før omtalte Hætte og omsluttede Hovedet helt, kun med snævre Øjen- og Aandehuller fortil. — »Jernhatten« derimod var en Hue med nedfaldende Skygge uden Hageremme. Da Hjælmen jo var en tung og ubehagelig Hovedbedækning, lod man den ofte blive hjemme, naar man gik i Kamp, og nøjedes med »Jernhatten«, skønt man derved maatte stille sig en hel Del mere blot for Angreb. — Et Forsvarsvaaben af Betydning var Skjoldet (écu, bouclier), der havde Form som en ligebenet Trekant med to krumme Sider. Det var af Træ, betrukket med stærkt Læder, hvorpaa Ejermandens Vaaben var malet. Det bares i en Rem, der var fastgjort i Overkanten og gik rundt om Halsen. Joinville omtaler endnu to andre Slags Skjolde: »la roelle« (jfr. § 240), et lille, rundt Skjold for Bueskytter, der fæstedes til Bæltet; og »la targe« (jfr. § 273), et Skjold af vekslende Form, brugt af lavere Stridsmænd. — Stridshandskerne fastgjordes til Pansersærkens Ærmer; de vare af Hjorteskind og beklædte med Panserringe. — Sporerne fæstedes til Panserhoserne. — Bønderne søgte at hjælpe sig ved at sy Jern ind i deres Vamse eller binde tynde Metalplader for Bryst og Underliv. De kunde for Resten ogsaa være iførte en saakaldt »Ringtrøje«.

[2]) Det vigtigste Angrebsvaaben var Sværdet, som var lige, tveægget og med afrundet Spids, saa at det kun kunde give Hugsaar. Ofte var Klingen stærkt hulsleben; Fæstet og Parerpladen kunde være prydede med forskellige Forsiringer. Skønt disse Sværd vare tunge, kunde de dog have en meget fin Æg; de kunde hugge en Haand af (§ 510), kløve den lige til

9. Den anden Gang, da han vovede sit Liv, var ved hans Rejse fra Mansurah til Damiette[1], da hans Raad[2], som det blev mig fortalt, holdt for, at han skulde sejle til Damiette paa en Galej. Og det meldtes,

---

Armen (§ 349) og hugge Hovedet af (§§ 338 og 354). Endnu kan bemærkes, at man udleverede sit Sværd til Tegn paa Overgivelse. — Foruden det egentlige Sværd, som var fæstet i Bæltet paa venstre Side, var der ogsaa et Reservesværd, som var fastgjort til Hestens Sadel (§ 221). — Paa højre Side i Bæltet havde Ridderen en Kniv eller Daggert. Saracenerne vare ogsaa væbnede med Knive (§ 322). — »Den danske Økse« var forsynet med et kort Skaft og med en stærkt buet Æg. Den var meget almindelig i Frankrig, hvorimod tyske Digtere ikke synes at kende den. — Et temmelig farligt Vaaben, som ogsaa anvendtes meget af Saracenerne, var Stridskøllen. — Lansen brugtes ikke udelukkende af Riddere, men ogsaa af de simplere Stridsmænd. Fanestængerne kunde være forsynede med en Lansespids i Enden og saaledes benyttes som Angrebsvaaben. — Kastespydet anvendtes ogsaa af Saracenerne. — Desuden brugte man Pile, som udsendtes med Flitsbue, og Bolte, som afskødes ved Hjælp af en større Bue, Armbrøsten, der spændtes, ved at man stak Foden i en dertil indrettet Spænderem. Endelig var der Armbrøste, der spændtes ved en særlig Hjulmekanisme, hvorved Kasteskytset fik en overordentlig Kraft (jfr. §§ 206, 547). Dog stod de endnu tilbage i Kraftudfoldelse for de egentlige Kastemaskiner, som Joinville gentagne Gange fortæller, at Saracenerne anvendte, maaske med mere Held end Korsfarerne (§ 193). En særlig Kastemaskine brugtes til at udslynge »den græske Ild« (jfr. XLIII Anmærkn.), hvis Ødelæggelser stod som det allerfrygteligste for de Kristne.

[1]) Jfr. § 300.

[2]) Kongerne og andre Lensherrer sammenkaldte deres fornemste Vassaller for i Forening med dem at skifte Lov og Ret, ordne Skatter, erklære Krig eller slutte Fred. Ofte sammenkaldtes en saadan Vassalforsamling for at fælde Dom over en af deres Ligemænd. Kongerne gav ogsaa deres højeste Embedsmænd Plads i disse Forsamlinger, og under Ludvig den Hellige begyndte ogsaa retslærde at tage Del i Forhandlingerne. Dette bliver da det franske Parlament, som væsentlig var dømmende og lovgivende, derimod ikke skattebevilgende som det engelske. — Under specielle Om-

at dette Raad blev givet ham, paa det han, hvis der timedes hans Folk en Ulykke, da selv kunde fri dem af Fangenskabet.

10. Og dette Raad blev givet ham, besynderlig efterdi hans Legeme var ilde medtaget af adskillige Syger; saaledes havde han Andendagsfeber og en meget løs Mave og Hærens Sot[1] i Mund og Ben. Han vilde ingen Tid tage ved nogens Raad, men sagde, at han ikke vilde forlade sin Hær, men staa Last og Brast med dem. Det voldte den løse Mave, han havde, at han ved Kveldstide maatte skære Bagstykket ud af sine Underbenklæder, og at han paa Grund af den voldsomme Hærsot om Aftenen daanede gentagne Gange, som I siden skulle faa at høre.

11. Den tredie Gang, da han vovede sit Liv, var, da han dvælede fire Aar i det hellige Land, efter at hans Brødre[2] vare dragne tilbage derfra[3]. Dengang vare vi stedte i stor Dødsfare; thi de Kristne i Acre havde, da Byen blev tagen[4], tredive Gange saa mange Stridsmænd, som Kongen havde hos sig, da han satte sig fast i Acre.

12. Naar Tyrkerne ikke faldt over os i Byen, saa ved jeg ingen anden Grund dertil end den Kærlighed, Gud bar til Kongen; han vakte Frygt i vore Fjenders Hjerter, paa det de ikke skulde driste sig at storme imod os. Herom staar der skrevet: »Frygter du Gud, vil alt, hvad som ser dig, frygte dig«. Og dette Ophold

---

stændigheder som den her omtalte maatte disse Forsamlinger naturligvis faa en langt mere improviseret Karakter end under almindelige, rolige Forhold.

[1]) Skørbug, som det fremgaar af Beskrivelsen i §§ 291. 303.

[2]) De vare følgende: Robert af Artois; Johan af Anjou og Maine; Alfons af Poitou og Auvergne; Karl, som fra Begyndelsen ingen Besiddelser havde, da han skulde indtræde i den gejstlige Stand. Senere, efter Johans Død, fik Karl hans Besiddelser.

[3]) Jfr. § 442. [4]) Af Saracenerne 1291.

gjorde han ganske mod sin egen Plan, som I siden skulle høre. Han vovede sit Liv for at værge det hellige Lands Indbyggere, hvilke fra den Stund vilde have været forlorne, hvis han ikke dengang var bleven hos dem.

13. Den fjerde Gang, da han vovede sit Liv, var, da vi sejlede hjem fra det hellige Land og kom ud for Øen Cypern, hvor vort Skib stødte saa uheldigt paa Grund, at der blev revet tre Favne bort af Kølen, hvorpaa det var bygget[1].

14. Derefter skikkede Kongen Bud efter fjorten Styresmænd, baade fra dette Skib og fra andre, som sejlede sammen med det, paa det at de kunde raade ham vel. Og, som I siden skulle høre, holdt alle for, at han skulde gange om Bord paa et andet Skib; thi de kunde ikke se, hvorlunde Skibet skulde magte at modstaa Bølgeslaget, saasom de Nagler, hvormed Skibsplankerne vare fastgjorte, sad helt løse. Og de fortalte Kongen et Eksempel for at vise ham den Fare, Skibet var stedt i; thi paa den Sejlads, vi foretog over Havet, var et Skib i et lignende Tilfælde gaaet under; og jeg saa hos Greven af Joigny[2] Kvinden og Barnet, som vare de eneste, der bleve reddede af dette Skibbrud.

15. Hertil svarede Kongen: »I ædle Herrer! jeg skønner, at, hvis jeg forlader dette Skib, vil det blive overladt til sin Skæbne, og jeg ser, at der her om Bord er over otte Hundrede Mennesker, og saasom enhver af dem elsker sit Liv lige saa højt som jeg, vilde ingen driste sig til at blive paa dette Skib, men de vilde dvæle paa Cypern. Derfor, hvis det saa be-

---

[1]) Jfr. §§ 39 og 618—29.

[2]) Vilhelm II. Joigny ligger ved Seine's Biflod Yonne. Greven af J. var Lensmand under Greven af Champagne, og hans Len omfattede (1201) Herresæderne Joigny, Césy, La Ferté Loupière og Château-Renard.

hager Gud, vil jeg ingen Sinde bringe saa mange, som der er her om Bord, i Dødsfare, men jeg vil dvæle her for at frelse mine Folk«.

16. Dvælede han da; og Gud, som han forlod sig paa, frelste os i Faren paa Søen ti Uger igennem, og vi kom i god Havn, som I siden skulle faa at høre. Der hændte det, at Olivier af Termes, som havde færdedes mandeligt og tappert i det fremmede Land, forlod Kongen og blev paa Cypern[1], og vi saa ham først igen, efter at halvandet Aar var henrundet. Saaledes forebyggede Kongen de otte Hundrede Menneskers Fordærv, som vare om Bord paa Skibet.

17. I den sidste Part af denne Bog ville vi tale om hans Endeligt, om hans fromme Hedenfart.

18. Saa vil jeg da sige eder, min Herre Konge af Navarra, at jeg tilsagde Dronningen, eders Fru Moder, (Gud være hendes Sjæl naadig!), at jeg vilde skrive denne Bog; og for at indfri mit Løfte har jeg gjort det. Og saasom jeg ikke ser nogen mere værdig til at annamme den end eder, der er hendes Arving, sender jeg den til eder, paa det at I og eders Brødre og de andre, som faa den at høre, kunne tage godt Eksempel deraf og bringe Eksemplet til Virkelighed, at Gud kan vide dem Tak derfor.

III. Første Bogs Begyndelse. Ludvig den Helliges Dyder.

19. I den almægtige Guds Navn lader jeg, Johan, Herre til Joinville, Senechal af Champagne[2], vor hellige Konge Ludvigs Liv nedskrive, alt hvad jeg saa og hørte i Løbet af de seks Aar[3], da jeg færdedes i Fællig med ham paa Pilegrimsfærden hinsides Havet, og efter at vi vare komne tilbage. Og førend jeg fortæller eder

---

[1]) Jfr. §§ 578—81. [2]) Jfr. S. 15 Anm. 3. [3]) 1248—54.

om hans Bedrifter og Heltegerninger, vil jeg melde eder, hvad jeg saa og hørte angaaende hans fromme Ord og gode Formaninger, for at de kunne findes i deres rette Orden til Opbyggelse for dem, som ville høre dem.

20. Denne hellige Mand elskede Gud af sit ganske Hjerte og efterlignede hans Gerninger; og det viste sig i. at, ligesom Gud led Døden formedelst Kærlighed til til sit Folk, saaledes vovede han adskillige Gange sit Liv formedelst den Kærlighed, han bar til sit Folk, endog han godt kunde have ladt det være, hvis han saa havde villet, saaledes som I siden skulle faa at høre.

21. Den store Kærlighed, som han bar til sit Folk, lagde sig for Dagen i det, som han sagde til sin ældste Søn, Hr. Ludvig[1], under en svær Syge, som han blev overfalden af i Fontainebleau: »Min gode Søn«, sagde han, »jeg beder dig om at gøre dig yndefuld hos Rigens Folk; thi jeg vilde for Sanden hellere have, at en Skotte skulde komme af Skotland og styre Rigens Folk godt og ærligt, end at du skulde styre det ilde«. — Den hellige Konge elskede Sandheden saa højt, at han end ikke over for Saracenerne vilde lyve vedrørende det, han havde tilsagt dem, som I senere skulle faa at høre.

22. Med hvad han aad[2], var han saa nøjsom, at jeg

---

[1]) Jfr. S. 16 Anm. 4.

[2]) Der var to Hovedmaaltider: a) »dîner«, som oprindelig indtoges Kl. 7—8 om Morgenen, lige naar man kom fra Messe, men efterhaanden blev skubbet længere og længere ud henad Middagstid, saa at der blev Plads og Trang til et Frokostmaaltid. b) »souper«, sent hen paa Eftermiddagen (Kl. 3—6). Dette var det egentlige Hovedmaaltid. — Hovedbestanddelen ved Maaltidet var Kødretter, især Vildt, hvorimod Kaal regnedes for Bondekost. En særlig fin og yndet Ret ved festlige Lejligheder var Paafugl. Det betragtedes da som en udsøgt Hæder at blive anmodet om at skære for, og vedkommende skulde aflægge Løfte om at udføre en eller anden Heltedaad. Man fandt ogsaa Behag i andre Fugle,

ingen Tid i mit Liv har hørt ham anordne Retterne i Forvejen, som ellers mange store Herrer have for Skik;

som nu om Stunder vilde tage sig besynderligt ud paa et Bord, saasom Trane, Hejre, Svane, Trappegaas og Rørdrum. Disse og andre Fugle benyttedes ofte i Postejer, som overhovedet spillede en stor Rolle og undertiden kunde gemme paa ret sære Overraskelser, som naar Forf. til »Romanen« om Flores og Blanseflor fortæller om en Postej, der indeholdt — levende Fugle; og da der blev skaaret Hul, fløj Fuglene ud, og Rovfuglene gav sig til at jage de mindre Fugle. Saa maa der da have været forskellige Aflukker i Postejen, ellers vilde vel Jagten være foregaaet derinde (som Alwin Schultz bemærker, hvem denne Note skyldes). — Retterne vare altid meget stærkt krydrede, da de skulde vække Tørst. At tørste og at faa Tørsten slukket synes overhovedet at have været det daglige Livs Alfa og Omega. — Ville vi se paa, hvad Folk drak, da lader man sig kun i yderste Nødstilfælde nøje med Vand. Derimod havde man Øl, dog vist lovlig tyndt, da Digterne erklære, at 1 Glas Vin styrker mere end 44 Glas Øl. Meget almindelige Drikkevarer var Mjød samt Pære- og Æblemost. Det siger sig selv, at man havde uendelig mange Sorter Vin. Ofte synes den og Levnedsmidlerne i det hele at have været daarlige og forfalskede. En gammel Forfatter skriver saaledes i et Brev: »Jeg har undertiden set, at den Vin, der blev sat frem for de store, var saa fordærvet, at den snarere maatte sis end drikkes, kun med lukkede Øjne og sammenbidte Tænder, med Gysen og Modvillie. Det Øl, der drikkes ved Hove, smager afskyeligt og er væmmeligt at se paa. Da der er saa mange Mennesker ved Hove, sælges Slagtekvæget raskt og sygt i Flæng, ogsaa Fiskene ere fire Dage gamle, men dog ingenlunde billigere, fordi de udbrede raadden Stank. Thi Tjenerskabet er lige glad, enten de ulykkelige Gæster leve eller dø, naar de kun selv faa bedre Retter ved deres Herrers Borde.« — Muligvis er denne Skildring noget sværtet, da Forf. udtrykkelig vil advare mod Hoflivet; men noget sandt maa der dog vel være deri. I et andet Brev undskylder Forf. sig for øvrigt med, at han var syg, da han skrev det tidligere Brev, og derfor brugte unødigt stærke Udtryk. — Taflet ledsagedes af Violin- og Cithermusik. — Gafler og Tallerkener kendtes ikke. Foruden en Kniv, som man selv førte med sig, havde man som Hjælpemiddel kun sine fem Fingre. Naar man havde skaaret sig en Skive Kød af, anbragte man den paa

men han aad noksaa fromt, hvad hans Kok lavede til ham, og hvad der blev baaret frem for ham. — I sin

sin »tranchoir«, en stor Skive Brød, det eneste, man havde som svarende til vore Tallerkener. Efter Maaltidet bleve disse »tranchoirs«, som naturligvis vare ganske gennemtrukne af Sauce og Fedt, skænkede til de fattige. At have Dame til Bords vilde efter Datidens Opfattelse sige, at man spiste af samme »tranchoir« som hun. Intet Under da, at en Dame kunde have nødig at forskanse sig med en »Spisekaabe« (jfr. § 137) mod sin egen og sin »Bordkavaler«s Holden Maaltid. — Skeer brugtes derimod almindelig; det taler ikke rigtig til Gunst for Gæsternes Ærlighed, at Skeerne altid bleve talte omhyggeligt, naar der blev taget af Bordet. — Drikkekarrene spillede en stor Rolle, og der blev ofte udfoldet stor Pragt ved deres kunstneriske Udsmykning. Nogle særlig kostbare Drikkekar vare de saakaldte »Drikkeskibe«. Meget ofte maatte flere enes om eet Bæger. — Før og efter Maaltidet »tog man Haandklæd' og Vand«, — ganske naturligt. Fyrsten og hans Gemalinde spiste gerne ved et særligt Bord, der stod paa en Forhøjning. — I de saakaldte »chastiements«, ɔ: Datidens »Knigge's Omgang med Mennesker«, gives mangfoldige Vink om, hvad der er god Tone. Man maa ikke spise alt Brødet før første Ret, ikke proppe i sig med begge Hænder, ellers ser det ud, som om man er forsulten. Man maa ikke vende sig til sin Sidemand og byde ham Bægeret, imedens man selv holder det ved Munden. Naar Naboen sidder til højre, skal man spise med venstre Haand. Naar Vadskevandet bliver baaret om, skulle de unge gaa afsides og vadske sig et andet Sted. Hænder og Negle maa omhyggeligt holdes rene, at Sidemanden ikke skal væmmes, naar man stikker Hænderne ned i den Skaal, man enes med ham om. Man maa ikke klø sig paa Halsen med Fingrene, men hellere benytte en Flig af Dugen, ikke rense sin Næse eller sine Øren ved Bordet. Afgnavede Ben maa man ikke kaste ned i Fadet igen o. s. v., o. s. v. Husfruen bør i sin Travlhed komme for sent til Bords. Særlig Damerne maa passe vel paa, at de ikke drikke sig fulde. — Efter »dîner« plejede man at følge Regelen »mille passus meare« (ɔ: at gaa 1000 Skridt). Efter »souper« blev man derimod sammen Resten af Aftenen. Man spiser Konfekt og Frugt og drikker videre, saa at Damerne faa en livlig Farve; Herrerne ere allerede i Forvejen synligt paavirkede af Vinen; nu slaar deres Tunge Sludder, men det er netop, som det skal være. — Ofte passiarede man

Tale var han maadeholdende; thi ingen Sinde i mit Liv har jeg hørt ham tale ilde om nogen, og heller aldrig har jeg hørt ham sværge ved Djævelens Navn, hvilket ellers er meget gængs i Riget; men det er vistnok ingenlunde Gud velbehageligt.

23. Sin Vin spædte han i passende Maal[1], alt efter som han saa, at Vinen kunde taale det. Han spurgte mig paa Cypern, hvi jeg ikke gød Vand i min Vin, og jeg sagde til ham, at det voldte Lægerne, som sagde, at jeg havde et tykt Hoved og en kold Mave, og at jeg ikke behøvede at være bange for at blive beruset. Da sagde han til mig, at de bedrog mig; thi dersom jeg ikke lærte det i min Ungdom, men først vilde spæde Vinen i min gamle Alder, vilde jeg blive plaget af Gigt og Maveonder, saa at jeg aldrig vilde blive karsk; og dersom jeg drak Vinen ublandet i min gamle Alder, vilde jeg fange Rus hver Aften; og det var alt for stygt, at en tapper Mand fik Rus.

24. Han spurgte mig, om jeg vilde være hædret i dette Liv og arve Paradiset i min Dødsstund, og jeg sagde: »Ja«. Da sagde han til mig: »Saa vogt eder for at gøre eller sige noget eder vitterlig, som I ikke kunde staa ved, dersom Alverden vidste det, og sige: »Dette har jeg gjort, dette har jeg sagt«. — Han sagde til mig, at jeg skulde vogte mig for at erklære noget for Løgn eller Usandhed, der blev sagt i mit Paahør, naar jeg da ikke begik Synd eller led Skade ved at tie kvær, saasom haarde Ord volde Ufred, som har kostet Tusinder af Mennesker Livet.

---

til langt ud paa Natten, de ældre om deres Oplevelser, Damerne om hverandre, de unge om galante Sager. — Endelig bryder Husets Frue op og med hende de andre Damer, derpaa Herrerne.

[1]) Dette var dengang almindelig Brug.

25. Han plejede at sige, at man skulde klæde[1] og smykke sig saalunde, at vor Tids fornuftige Folk ikke skulde sige, at det var for meget, eller de unge Mennesker, at det var for lidt. Og herom mindede jeg den nuværende Konges Fader[2] i Anledning af de stukne Vaabenkjortler[3], der gøres nu om Dage; og jeg sagde til ham, at paa det Tog hinsides Havet, som jeg havde været med paa, havde jeg aldrig set stukne Vaabenkjortler, hverken hos Kongen eller hos andre. Da sagde

---

[1]) Det inderste Klædningsstykke hos bedre stillede Folk var en Skjorte. Lige til Slutningen af det 14de Aarhundrede laa baade Mænd og Kvinder i Sengen uden Skjorte (jfr. § 646). Undertiden havde man Underbenklæder paa (jfr. § 10), en Slags Pludderbukser, der bleve bundne i Siden. — »Langhoserne« kunde være forsynede med Saaler. Da erstattede de tillige, hvad vi forstaa ved Sko. Om Sko tales der overhovedet ikke hos Joinville, men derimod om forskellige Slags Støvler. — Kjortelen var en Underklædning med snævre Ærmer. Ofte, naar man skulde skynde sig at komme i Klæderne, lod man sig nøje med den, men tog derimod ikke »Hoserne« paa. § 409 omtaler Joinville »corset«, et Underklædningsstykke, som baade Mænd og Kvinder gik med, muligvis kun forskelligt fra Kjortelen ved sin ringere Vidde. Andet Steds nævner han »la pelisse«, en anden Underbeklædningsgenstand, som var uden Ærmer, og som man havde uden paa Skjorten. — Blandt de ydre Klædningsstykker var det almindeligste »Overkjortelen«. Den kunde have lange Ærmer, Halværmer, falske Ærmer eller Vinger eller endelig være helt ærmeløs. — »Kappen« (la housse) var et Overstykke, der fæstedes sammen paa den ene Skulder. »Kaaben« (la chape) fæstedes sammen midt paa Brystet med et Spænde ell. desl. — »Hætten« (la coiffe) brugtes kun af Mænd, var af hvidt Lærred og blev bunden under Hagen. Man kunde have den paa under Hatten, men ogsaa Hatten alene. »Le chaperon«, der blev brugt baade af Mænd og Kvinder, var af en lignende Form som den i Treserne og Halvfjerdserne ogsaa hos os moderne »Baschlik«. — Hattene vare af forskellige Sorter Filt. Foroven endte de ofte i en lille Spids.

[2]) Filip den Dristige, Fader til Filip den Smukke.

[3]) Jfr. S. 18 Anm. 1.

han til mig, at hans Vaaben vare stukne med Sirater, som havde kostet ham otte Hundrede Pariserpund[1]. Og jeg sagde til ham, at han vilde have forvendt dem bedre, hvis han havde givet dem ud for Guds Skyld og havde ladt sine Stadsklæder gøre af godt Taft, prydet med hans Vaaben, saaledes som hans Fader gjorde.

IV. Ludvig den Helliges Afsky for Synden og hans Kærlighed til de fattige.

26. Engang kaldte han mig til sig og sagde: »Saa skarp som eders Forstand er, drister jeg mig ikke til at tale med eder om, hvad der angaar Gud; og derfor har jeg ladt disse tvende Munke kalde, som I ser her, saasom jeg vil spørge eder om noget«. Spørgsmaalet lød saaledes: »Senechal«, sagde han, »hvad er Gud?« Da sagde jeg: »Herre Konge! det er noget saa godt, at der ikke kan gives noget bedre«. — »For Sanden!«, svarede han, »det var godt svaret; thi det Svar, I gav mig, staar skrevet i denne Bog, som jeg holder i min Haand«.

27. »Nu spørger jeg eder«, sagde han, »hvad I helst vilde være: spedalsk eller smittet med Dødssynd«. Og jeg, som altid sagde ham Sanden, svarede, at jeg hellere vilde have begaaet tredive Dødssynder end være

---

[1]) 14—15000 Kr. Frankrigs Møntenheder ere i Middelalderen: 1 livre = 20 sous à 12 deniers à 2 mailles. Dette tilsyneladende meget simple System vanskeliggøres meget ved Afvigelser imellem de forskellige Provinser samt paa forskellige Tidspunkter. Paa Ludvig den Helliges Tid gjaldt en »livre tournois« (ɔ: 1 Pund fra Tours) Kr. 14,58, en »livre parisis« (ɔ: Pariserpund) Kr. 18,24. En »livre« var ligesom nu kun en Regnemønt. Derimod prægedes der paa Ludvig den Helliges Tid to Slags Guldmønter, der efter deres Præg hed »agnel d'or« ɔ: Guld(paaske)lammet, og »écu d'or« ɔ: Guldskjoldet, begge = 12 sous 6 deniers »fra Tours«, = Kr. 9,12.

spedalsk. Og da Brødrene vare bortgangne, kaldte han mig til sig i Enrum, lod mig tage Sæde ved hans Fødder[1] og sagde til mig: »Hvor kunde I dog sige det, som I sagde i Gaar?« Og jeg svarede, at det vilde jeg fremdeles sige. Da sagde han til mig: »I talte som en tankeløs Daare; thi I maa vide, at ingen Spedalskhed er saa slem som at være i Dødssynd; thi en Sjæl, som er i Dødssynd, er Djævelen lig; derfor kan ingen Spedalskhed være saa slem.«

28. »Og det er fuldt sandt, at, naar Mennesket dør, er han helbredet for Legemets Spedalskhed; men, naar det Menneske dør, som har begaaet Dødssynd, ved han ikke, er ej heller vis paa, om han i levende Live har følt en saadan Ruelse, at Gud har tilgivet ham; derfor maa han være angst og bange for, at denne Spedalskhed skal hæfte ved ham lige saa længe, som Gud er i Paradiset. Derfor beder jeg eder«, sagde han, »af al min Formue, i Betragtning af eders Kærlighed til Gud og til mig, at sætte eders Hu til hellere at lade al Skade ramme Legemet som Spedalskhed og enhver anden Sot, end at Dødssynd skulde smitte eders Sjæl«.

29. Han spurgte mig, om jeg toede de fattiges Fødder Skærtorsdag[2]. »For en Ufærd, Herre!« sagde jeg; »disse Usselrygges Fødder vil jeg ikke to«. — Da sagde han: »Det var for Sanden ilde talt; thi I bør ikke lade haant om, hvad Gud gjorde til vor Belæring. Saa beder jeg eder da, først og fornemmelig saa sandt I elsker Gud, og dernæst ogsaa saa sandt I elsker mig, at I vil vænne eder til at to dem«.

---

[1]) Stole brugtes ikke meget dengang; naar Kongen var til Stede, satte man sig paa Gulvet paa sin Kappe, dog kun, naar Kongen tillod det.

[2]) Jfr. § 688.

V. Ludvig den Helliges Agtelse for Bravhed og Retskaffenhed.

30. Saa inderlig elskede han alskens Folk, som troede paa Gud og elskede ham, at han gav Hr. Ægidius den Brune (som dog ikke hørte til Kongeriget Frankrig[1]) Plads i den franske Marskalksret[2], efterdi han var højt berømt for at tro paa Gud og elske ham. Og jeg tror for Sanden, at han ogsaa virkelig var saaledes.

31. Mester Robert fra Sorbon[3] lod han æde ved sit Bord, saasom han var saa berømt for sin Retskaffenhed. En Dag hændte det, at han sad ved Siden af mig ved Bordet, og at vi talte sagte tilsammen. Kongen satte os i Rette og sagde: »Taler højt, thi eders Bordfæller tro, at I tale ilde om dem. Dersom I under Maaltidet tale om det, som tør være os til Behag, saa taler højt; hvis ikke, da tier kvær«.

32. Naar Kongen var i muntert Lune, plejede han at sige til mig: »Senechal! sig frem, hvi en brav Mand er bedre end en Beginer[4]«. Nu begyndte der en Ordstrid imellem mig og Mester Robert. Naar vi længe

---

1) Ægidius af Trasegnies, kaldet »den Brune«, stammede fra Flandern. Tilnavnet »den Brune« skyldtes vistnok hans Haarfarve og brugtes for at skelne ham fra hans Fader af samme Navn.

2) Dette var, som Navnet antyder, paa den Tid en Domstol, der bestod af de franske Marskalker med Rigsmarsken i Spidsen; den havde til Opgave at fælde Dom i Forseelser inden for Hæren.

3) Han stammede fra Sorbon i Champagne, var Ludvig den Helliges Kapellan og stiftede (1257) med hans Understøttelse et Slags Studenterhjem, oprindelig beregnet for 16 »Alumner«. Dette var Oprindelsen til den berømte Skole »Sorbonne«.

4) »Beginer« var en Slags Nonner, der levede i Fællesskab under Klosterregler, men uden at have aflagt noget Løfte. Der fandtes ogsaa mandlige Sidestykker, Begarder. Her staar Ordet vel nærmest som Betegnelse for et Hængehoved.

havde skiftet Ord, afgav Kongen sit Votum og sagde saa: »Mester Robert! jeg vilde gerne have Navn af en Dannemand, naar jeg blot var det, og alt det andet vilde jeg overlade eder; thi dette »en Dannemand« er noget saa stort og godt, at blot man udtaler det, er det, som om Talen svulmer derved«.

33. Paa den anden Side plejede han at sige, at det var ilde at tage Næstens Gods, »thi at give tilbage var saa drøjt, at, blot man udtalte Ordet »rendre«[1], rev det i Halsen formedelst de »r«er, det indeholdt, hvilke betyde Djævelens River; han drager nemlig altid dem tilbage, som ville give Næsten hans Gods tilbage. Og Djævelen bærer sig meget skalkagtigt ad; thi for Aagerkarle og Ærketyve gør han Helvede saa hedt, at han faar dem til at skænke for Guds Skyld, hvad de skulde give tilbage«.

34. Han bad mig sige Kong Theobald[2] fra ham, at han skulde tage sig Vare med Prædikebrødrenes[3] Hus i Provins[4], som han byggede, paa det at han ikke skulde bringe sin Sjæl i Forlegenhed ved de store Summer, han kostede derpaa. »Thi forstandige Folk bør i levende Live handle med deres Gods, ganske som »executores testamenti« burde handle dermed; gode »executores« gøre nemlig først den afdødes Uret god igen og give Næsten hans Gods tilbage; og Resten af den afdødes Gods give de ud til Almisser«.

---

[1]) Jeg har valgt at lade det franske Ord (som betyder »give tilbage«) blive staaende, da »r'er, som rive i Halsen«, her i Danmark jo kun kunne opdrives paa ravjydsk Territorium.

[2]) Kong Thibaut den Anden af Navarra (som Greve af Champagne: den Femte), Søn af »trouvèren« Thibaut, gift med Ludvig den Helliges næstældste Datter Isabella, jfr. Side 16, Anm. 4.

[3]) = Dominikanerne. [4]) I Departementet Seine-et-Marne.

VI. Hvorledes Ludvig den Hellige holdt for, at man bør klæde sig.

35. Den fromme Konge var en Pinsedag i Corbeil[1], hvor der var firsindstyve Riddere til Stede. Kongen gik efter Middag ned paa Engen[2] neden for Kapellet og talte ved Indgangsdøren med Greven af Bretagne[3], Fader til den nuværende Hertug, ham Gud bevare! Der kom Mester Robert af Sorbon hen at hente mig, tog mig ved min Kappeflig og førte mig hen til Kongen; og alle de andre Riddere gik bagefter. Da spurgte jeg Mester Robert: »Mester Robert! Hvad vil I mig?« Og han sagde til mig: »Jeg vil spørge eder, om I ikke var meget at dadle, hvis Kongen satte sig paa Engen her og I saa gik hen og satte eder paa hans Bænk højere oppe end han«. Dertil svarede jeg: »Jo«.

36. Da sagde han til mig: »Saa gør I noget, der er meget at laste, naar I er finere klædt end Kongen; thi I klæder eder i spraglet Forværk og grønt Klæde; men det gør Kongen ikke«. Og jeg sagde til ham: »Med gunstig Forlov, Mester Robert! jeg gør ikke noget dadelværdigt, naar jeg klæder mig i grønt Klæde og spraglet Forværk; thi det er den Dragt, min Fader og min Moder efterlod mig. Det er tværtimod eder, som gør noget dadelværdigt; thi I er kommen af Smaafolk, men I har bortkastet eders Forældres Dragt og gaar klædt i rigere Uldstof end Kongen selv«. Og da greb

---

1) 30 Kilom. Sydøst for Paris.

2) Det var Datidens Skik, at man efter »dîner« gik en Tur i Engen eller »Abildgaarden«. Det omtales hyppig i Ridderromanerne, jfr. S. 25 Anm.

3) Grev Johan I af Bretagne, hvis Søn Johan II var den første, der havde Hertugtitel († 1305). Dette er et af de Steder, som maa tages i Betragtning ved Bestemmelsen af Værkets Affattelsestid; jfr. Indledn. S. 10.

jeg fat i en Flig af hans og af Kongens Overkjortel[1] og sagde til ham: »Se nu, om jeg taler Sanden«. Men nu tog Kongen til at forsvare Mester Robert af al sin Formue.

37. Derefter kaldte hans Naade Kongen paa sin Søn, Hr. Filip, Fader til den nuværende Konge, og paa Kong Theobald, satte sig ved Indgangen til sit Bedehus, berørte Jorden med Haanden og sagde: »Sætter eder her lige tæt ved mig, paa det at man ikke skal høre, hvad vi sige«. — »Ak, Herre!«, sagde de, »vi tør ikke vove at sætte os saa nær ved eder«. Og han sagde til mig: »Senechal! sæt eder her«. Jeg gjorde saa, og det saa nær ved ham, at min Kjortel berørte hans. Og han lod dem sætte sig ned efter mig og sagde til dem: »I have i Sandhed handlet ilde, I, som ere mine Sønner, og som ikke straks gjorde alt, hvad jeg bød eder; passer paa, at det aldrig tiere hænder eder«. Og de sagde, at de ikke vilde gøre det oftere.

38. Og da sagde han til mig, at han havde hidkaldt os for at skrifte for mig, saasom han med Urette havde forsvaret Mester Robert imod mig. »Men,« sagde han, »jeg saa, at han var saa bestyrtet, at han vel kunde have nødig, at jeg stod ham bi. Men dog skal I ikke regne, hvad jeg saalunde sagde for at forsvare Mester Robert; thi, som Senechalen siger, I bør klæde eder godt og artigt; thi da ville eders Damer kunne elske eder højere og eders Folk skatte eder mere. Thi det er klog Mands Tale, at man bør smykke sig saaledes med Klæder og Vaaben, at vor Tids fornuftige Folk ikke sige, at man gør for meget, eller vor Tids unge Mennesker, at man gør for lidet«[2].

---

[1]) Jfr. S. 27 Anm. 1. [2]) Jfr. § 25.

VII. Hvilken Fordel der kan drages af Guds Trusler.

39. Nu skulle I høre om en Lære, han gav mig, da vi vare paa Hjemrejsen over Havet! Det begav sig, at vort Skib kom paa Grund ud for Øen Cypern[1], efterdi der blæste en Vind, hedder »garbin«[2], og som ikke hører til de fire Hovedvinde. Og over det Stød, vort Skib blev ramt af, bleve Styresmændene saa fortvivlede, at de rev deres Klæder sønder og rev sig i Skægget. Kongen sprang af sin Seng uden Hoser (thi det var om Natten), med Kjortel paa og ikke andet og gik hen og kastede sig ned korsvis[3] for Vorherres Legeme, som den, der kun venter paa Døden. Dagen efter denne Begivenhed kaldte Kongen mig til sig i Enrum og sagde:

40. »Senechal! Gud forundte os nys at skue ind i hans store Magt; thi en af disse smaa Vinde, saa ubetydelig, at man næppe kan nævne den ved Navn, havde nær druknet Kongen af Frankrig, hans Børn[4], hans Hustru[5] og hans Folk. Nu siger St. Anselm[6], at det er Trusler fra Vorherre, ret som om Gud vilde sige: »Jeg kunde fuldtvel have taget eders Liv, om jeg havde villet«. — »Gud, min Herre!« siger den fromme

---

1) Jfr. §§ 634—37.

2) Jfr. §§ 13 og 618. »Garbin« er en Sydvestvind i Middelhavet. Ordet stammer fra Arabisk (gharbî = vestlig).

3) Jfr. Knud den Hellige, der efter Saxo (i Vedels Oversættelse) »lagde sig kaarsuis ned paa sit Ansict for Alteret«.

4) Jfr. S. 16 Anm. 4. Kongen havde ikke taget alle sine Børn med sig paa Korstoget, men overgivet de tilbageblevne i sin Moder Dronning Blancas Varetægt.

5) Ludvig den Helliges Dronning var Margrete, Grev Raimund Berengar af Provence's ældste Datter. De bleve gifte 27. Maj 1234. Jfr. fremdeles S. 45 Anm. 3.

6) Født c. 1033 i eller ved Aosta, 1093 Ærkebiskop i Canterbury, † 1109; Fader til den skolastiske Teologi og til det ontologiske Bevis for Guds Tilværelse. Har haft stor Betydning for Forsoningslæren.

Mand, »hvi truer du os? Thi, naar du udstøder Trusler imod os, er det ikke til Fordel eller Baade for dig selv; thi, havde du end tilintetgjort os alle, vilde du alligevel ikke være fattigere for det; og selv om du havde vundet os alle, vilde du alligevel ikke være rigere for det. Altsaa er den Trusel, du udstødte, ikke til din Fordel, men til vor Baade, hvis vi da ellers forstaa at drage Nytte af den«.

41. »Den Trusel, Gud har udstødt imod os, bør vi drage os til Nytte saaledes, at, dersom vi føle, at vi i vore Hjerter og i vore Legemer have noget, som kan mishage Gud, vi da hastelig bør afstryge det; og alt, hvad vi kunne tænke os kan være ham velbehageligt, det bør vi hastelig anstrenge os for at gøre. Og gøre vi saa, vil Vorherre give os flere Goder i denne og i den tilkommende Verden, end vi kunne udsige med Ord. Men dersom vi ikke gøre saa, vil han bære sig ad ganske paa samme Maade, som den gode Herre bør handle med sin onde Tjener; thi, naar den onde Tjener ikke vil forbedre sig, end ikke, naar Herren har udstødt Trusler imod ham, straffer denne ham enten med Døden eller med andre, større Ulykker, som ere end værre end Døden«.

42. Derfor tage vor nuværende Konge[1] sig i Agt; thi han er undsluppen lige saa store Farer som vi eller end større; han rette da sine Misgerninger, at Gud ikke skal ramme ham eller hans Eje med Strenghed.

VIII. Ludvig den Helliges Tanker om Troen.

43. Den fromme Konge stræbte af al sin Formue ved sine Ord at bringe mig til en fast Tro paa den kristelige Lære, som Gud har skænket os, som I siden

[1]) Filip den Smukke.

skulle høre. Han sagde, at vi skulde tro saa fast paa Trosartiklerne, at, hvad Død eller Ulykke der end kunde true vort Legeme, maatte vi ikke være til Sinds at handle imod dem hverken i Ord eller i Gerning. Og han sagde, at Djævelen er saa snedig, at, naar Folk dø, arbejder han saa godt, han kan, paa at faa dem til at dø med en eller anden Tvivl angaaende Trossager; thi han ser, at de gode Gerninger, Menneskene have gjort, kan han ikke tage fra dem; og han ser ogsaa, at de ere tabte for ham, hvis de dø i den sande Tro.

44. Thi vogte og værge man sig imod denne Snare, saa at man siger til Djævelen, naar han skikker en saadan Fristelse: »Gaa din Vej!«, bør man sige til Djævelen; »du skal ikke friste mig, saa at jeg slipper min faste Lid til alle Troens Artikler; men selv om du vilde skære alle Lemmerne af mig, vil jeg leve og dø saalunde«. Og den, som gør saalunde, han slaar den Onde med det samme Vaaben og det samme Glavind, hvormed den Onde vilde dræbe ham.

45. Han havde for Skik at sige, at Tro og Lære var noget, vi burde slaa vor faste Lid til, selv om vi kun havde vor Forvisning derom paa anden Haand. I den Anledning rettede han et Spørgsmaal til mig, nemlig, hvad min Fader hed. Og jeg sagde til ham, at han hed Simon. Da spurgte han mig, hvorfra jeg vidste dette. Og jeg sagde til ham, at jeg mente at være vis derpaa og troede det fuldt og fast, saasom jeg havde min Moder til Vidne derpaa. Da sagde han til mig: »Saa bør I ogsaa tro paa alle Trosartiklerne, som have Apostlene til Vidner, saaledes som I hører det synge om Søndagen i »Credo'et«.

IX. Biskop Vilhelm den Tredie af Paris[1] trøster en Teolog.

46. Han sagde til mig, at Biskop Vilhelm af Paris havde fortalt ham, at en stor Kirkens Lærer var kommen til ham og havde sagt til ham, at han vilde tale med ham. Og Biskoppen sagde til ham: »Mester! sig frem, hvad I ønsker«. Men da Mesteren skulde til at tale til Biskoppen, gav han sig til at græde bitterlig. Da sagde Biskoppen til ham: »Mester! tal og vær uforsagt; thi ingen Synd er saa stor, at Guds Naade ikke er end større«. — »Og dog siger jeg eder, Herre!« sagde Mesteren, »jeg kan ikke lade Graaden fare; thi jeg tror, at jeg er vantro, efterdi jeg ikke kan tvinge mit Hjerte at tro paa Alterens Sakramente, saaledes som den hellige Kirke lærer, endog jeg fuldtvel ved, at dette hører til den Ondes Fristelser«.

47. »Mester!« sagde Biskoppen, »sig mig: naar den Onde skikker eder denne Fristelse, finder I saa Behag deri?« — Da sagde Mesteren: »Tværtimod, Herre! det piner mig mere end noget andet«. — »Nu spørger jeg eder«, sagde Biskoppen, »om I vilde tage mod Guld eller Sølv paa de Vilkaar, at I skulde sige noget imod Alterens Sakramente eller imod Kirkens andre hellige Sakramenter«. — »Om jeg vilde gøre det, Herre?« sagde Mesteren. »Vid, at intet i Verden vilde jeg tage imod paa de Vilkaar; men jeg vilde hellere have alle Lemmerne revet af min Krop end sige noget saadant«.

48. »Nu vil jeg sige eder noget andet«, sagde Biskoppen. »I ved, at Kongen af Frankrig har Krig

---

[1]) Vilhelm den Tredie, kaldet »fra Auvergne«, Biskop i Paris 1228—48, søger i Skrifterne »om Verdensaltet« og »om Sjælen« at lægge Grunden til en kristelig Filosofi.

med Kongen af England[1], og I ved, at det Slot, der ligger næst ved deres fælles Grænse, er la Rochelle i Poitou. Nu vil jeg spørge eder om noget: dersom Kongen havde overdraget eder at vogte la Rochelle, som ligger paa den udsatte Grænse, og havde overdraget mig at vogte Borgen Montlhéri, som ligger i Hjertet af Frankrig og i fredeligt Land, hvem burde Kongen saa vide størst Tak ved Krigens Ende, eder, som havde bevaret la Rochelle uden at forlise det, eller mig, som havde bevaret Borgen Montlhéri for ham uden at forlise den?« — »Saa sandt Gud lever, Herre!« sagde Mesteren, »mig vilde han vide størst Tak, al den Stund jeg havde bevaret ham la Rochelle uden at forlise det«.

49. »Mester!« sagde Biskoppen, »jeg siger eder, at mit Hjerte lignes ved Borgen Montlhéri; thi jeg anfægtes ikke af Fristelse eller Tvivl angaaende Alterens Sakramente. Derfor siger jeg eder, at naar Gud er mig taknemmelig, fordi jeg tror fast og uanfægtet, er han eder fire Fold taknemmelig, fordi I bevarer ham

[1]) Her sigtes til de langvarige Stridigheder om de engelske Besiddelser i Frankrig. Af de tidligere engelske Besiddelser havde Filip August erobret alt Landet Nord for Loire (Normandiet, Maine, Touraine, Anjou) fra Johan uden Land; men der gik over 50 Aar, inden de engelske Konger vilde anerkende dette. Først efter gentagne Gange at have søgt at gøre sine Rettigheder gældende med Vaabenmagt, men stadig uden Held, gik Henrik III ind paa at opgive de nordfranske Besiddelser mod dog at faa nogen Erstatning i Limousin, Perigord og en Del af Saintonge foruden Guyenne, som Englænderne hele Tiden havde haft (Overenskomst i Abbeville 1259). Herved tilbagegav Ludvig England en Del af det, som 1204 var blevet frataget Johan uden Land, nærmest fordi han ikke mente at kunne beholde det med god Samvittighed. Henrik III aflagde Hyldingsed til Ludvig den Hellige for de Lande, han saaledes modtog; men, at Kongen af England saaledes blev Kongen af Frankrigs »Mand«, var mere en Ære end en virkelig Fordel for denne.

eders Hjerte i Prøvelsens Krig og har saa god en Villie til ham, at I end ikke med Alverdens Rigdomme eller Ulykker for Øje vilde forlade ham. Derfor siger jeg eder, at I kan være ved fuldgodt Mod, thi eders Vandel tækkes i dette Tilfælde Vorherre mere end min«. Da Mesteren hørte dette, kastede han sig paa Knæ for Biskoppen, og det tyktes ham, at der var sket ham god Fyldest.

X. Greven af Montfort's Tro. Man skal ikke drøfte religiøse Materier med Jøder.

50. Den fromme Konge fortalte mig, at flere af Albigensernes[1] Folk kom til Greven af Montfort, som dengang styrede Landet Albigeois for Kongen, og sagde til ham, at han skulde komme og se Vorherres Legeme, som var blevet til Kød og Blod i Præstens Hænder. Og han sagde til dem: »Ganger at se det, I, som ikke tro det, thi jeg tror urokkeligt derpaa, ganske som den hellige Kirke fremstiller os Alterens Sakramente«. »Og vide I«, sagde Greven, »hvad jeg vil vinde ved, at jeg tror det i dette timelige Liv, alt som den hellige Kirke fremstiller os det? Jeg vil til Vederlag faa en Krone i Himmerig, langt snarere end Englene, som skue det Ansigt til Ansigt, hvorfor de ikke kunne andet end tro derpaa«.

---

[1]) Et Kætterparti, der nærede dualistiske Anskuelser og troede paa Sjælevandring o. desl., medens de stod i skarp Opposition til Kirken og dens Indretninger. De hørte væsentlig hjemme i Landskabet Albigeois (under Grevskabet Toulouse), hvorfra Navnet skriver sig. 1209—29 førtes der »Korstog« imod dem, som endte med, at hele Grevskabet Toulouse kom under Kronen. Grev Simon af Montfort, der udmærkede sig paa Albigenserkorstoget, blev indsat til Herre over Béziers og Albi. Den her omtalte Greve af Montfort er hans Søn Amalrik VI. Grevskabet Montfort var den nordlige Del af det nuværende Departement Eure-et-Loir.

51. Han fortalte mig, at der holdtes et stort Stævne af gejstlige og Jøder i Klosteret Cluny.[1] Der var der en Ridder, hvem Abbeden havde givet Brødet paa dette Sted for Guds Kærligheds Skyld; og han bad Abbeden, at han vilde lade ham sige det første Ord; men det blev kun ugerne tilstaaet ham. Da rejste han sig, støttet til sin Krykke, og sagde, at Jødernes største gejstlige og Rabbiner skulde hentes did; og det blev han ogsaa. Da rettede han følgende Spørgsmaal til ham: »Mester!« sagde Ridderen, »jeg spørger eder, om I tror, at Jomfru Maria, som bar Gud under sit Hjerte og i sine Arme, fødte som Jomfru, og at hun er Guds Moder«.

52. Da svarede Jøden, at han intet troede af alt dette. Og Ridderen svarede ham, at han sandelig havde handlet daarligt ved uden at tro paa hende eller elske hende at betræde hendes Kirke og Hus. »Og I skal for Sanden komme til at betale det«, sagde Ridderen. Og da løftede han sin Krykke, slog Jøden under Øret og kastede ham til Jorden. Og Jøderne flyede med samt deres Mester, der var ilde tilredt; og saalunde endte det Stævne.

53. Da gik Abbeden hen og sagde til Ridderen, at han havde baaret sig meget daarligt ad. Og Ridderen svarede, at Abbeden havde baaret sig end daarligere ad ved at hidkalde et saadant Stævne; thi, førend Stævnet var ført til Enden, var der en stor Mængde gode Kristne, der vare gangne deden ganske vantro, efterdi de ikke havde forstaaet Jøderne tilstrækkelig. »Derfor siger jeg eder«, sagde Kongen, »at ingen, uden han er en meget god Teolog, bør driste sig til Ordskifte med dem; men naar en Lægmand hører, at der bliver talt

---

[1]) By i det nuværende Dep. Seine-et-Loire. Her grundlagdes (910) et Abbedi, der blev Benediktinerordenens Centrum.

ilde om den kristelige Lære, bør han kun værge den med Sværdet, som han bør rende saa langt ind i Modparten, som det kan komme[1]«.

XI. Ludvig den Helliges Sædvaner.

54. Hans Liv var ordnet saalunde, at han hver Dag hørte Gudstjenesten, der var ledsaget af Sang, og et »Requiem« uden Sang og dernæst, naar Lejlighed gaves, Dagens eller Helgenens Messe med Sang. Hver Dag hvilede han paa sit Leje, naar han havde ædt; og naar han havde sovet og hvilet sig, fremsagde han i sit Værelse i Løndom Bønnen for de afdøde sammen med en af sine Kapellaner, førend han hørte Vespertjenesten. Om Aftenen hørte han Aftengudstjeneste[2].

55. Der kom en Franciskanermunk[3] til ham paa Slottet Hyères[4], hvor vi gik i Land; og for at belære Kongen sagde han i sin Prædiken, at han havde læst Bibelen og de Bøger, som tale om vantro Fyrster; og han fandt, sagde han, hos retfærdige, saa og hos uretfærdige, at naar et Rige var blevet lagt øde eller havde skiftet Regimente, havde der aldrig været anden Grund dertil end Uretfærdighed. »Naar nu Kongen drager ind i Frankrig«, sagde han, »da sørge han vel for at lade sit Folk times god og hurtig Retfærd, paa det at Vorherre kan lade ham beholde sit Rige i Fred alle sine Levedage«.

---

[1]) Dette Princip fulgte Ludvig den Hellige langtfra i Praksis. Man har for øvrigt Eksempler paa, at han tillod sig Overgreb over for Jøderne, som da han uden videre inddrog nogle rige Jøders Ejendomme for at rejse Penge til Korstoget.

[2]) Dette var en meget sjælden Trosiver, endogsaa i de Tider. Det almindelige Forhold var, at man gik til Messe een Gang om Dagen. Dette maatte Ridderen love at gøre, idet han modtog Ridderslaget.

[3]) Hugo af Digne, jfr. § 657—60.

[4]) Middelhavsby, lidt Øst for Toulouse, Dep. Var.

56. Man siger, at den Dannemand, der gav Kongen denne Lære, hviles i Marseille, hvor Vorherre gør mangt skønt Jærtegn for ham. Og han vilde ingen Sinde blive mere end en eneste Dag hos Kongen, hvor mindelig denne end bad ham derom.

XII. Hvorledes Ludvig den Hellige skiftede Lov og Ret.

57. Kongen glemte ikke denne Lære, men styrede sit Land godt og trofast og efter Guds Villie, som I siden skulle faa at høre. Han havde ordnet sine Sager saalunde, at Herren til Nesle[1], den gode Greve af Soissons[2] og vi andre, der hørte til hans Omgivelse, som havde hørt vore Messer, gik hen at høre »Retsmøderne i Porten«[3], som man nu om Stunder kalder Indstævninger.

58. Og naar han kom tilbage fra Kirken, skikkede han Bud efter os, satte sig ved Enden af sin Seng, lod os alle tage Sæde omkring ham og spurgte os, om der var Sager at ordne, som ikke kunde ordnes uden hans Bistand; og vi nævnede ham Personerne, og han bød, at der skulde skikkes Bud efter dem og spurgte dem: »Hvi lade I eder ikke befalde, hvad vore Folk byde eder?« Og de sagde: »Sagen er, Herre! at de

---

[1]) Simon, Herre til Nesle, en af dem, der styrede Landet under Ludvig den Helliges 2det Korstog.

[2]) Johan II af Nesle, kaldet den Gode og den Stammende, Greve af Soissons, paa mødrene Side Fætter til Joinville.

[3]) I Kongedømmets ældste Tid udsendte Kongerne »missi dominici« for at undersøge Domme, forhindre Misligheder og modtage Undersaatternes Klager. De holdt deres Retsmøder paa Mark og Gade, uden for Portene, paa Kirkegaardene (hvilket senere blev forbudt), overhovedet paa alle mulige, for alle tilgængelige Steder. Saaledes bar ogsaa Kongen selv sig i Almindelighed ad, naar han vilde høre Folkets Klager og skifte Lov og Ret imellem dem.

kun byde os lidet.« Og han sagde saalunde: »I burde dog tage imod, hvad man vilde byde eder«. Og saalunde arbejdede den hellige Mand af al sin Formue paa at bringe dem til Fornuft og paa den rette Vej.

59. Om Sommeren begav det sig ofte, at han satte sig ud i Vincennes-Skoven[1], lænet til en Egestamme, og lod os tage Sæde omkring ham. Og alle de, der havde Sager, kom hen og talte med ham uden at plages af Dørvogtere og desligeste. Og da spurgte han dem med egen Mund: »Er der nogen her til Stede, der har Retstrætte?« Og de, som havde Retstrætte, rejste sig op. Og da sagde han: »Tier alle kvær, da skulle I faa eders Sager afgjort efter hverandre«. Og da kaldte han paa Hr. Peter af Fontaine[2] og Hr. Gotfred af Villette[3] og sagde til en af dem: »Jævn mig Sagen imellem disse Parter«.

60. Og naar han saa, at der var noget at rette i deres Ord, som talte for ham, eller i deres, som talte for en anden, rettede han det selv med egen Mund. Jeg saa ham imellem Stunder om Sommeren for at jævne sine Folks Sager komme ned i Haven i Paris[4], klædt i en grov, ulden Vams, en ærmeløs Overkjortel af halvuldent Stof og med en sort Tafteskappe om Skuldrene, meget vel friseret og uden Hætte, med en saare pragtfuld hvid Hat[5] paa Hovedet. Og han lod

---

[1]) Vincennes-Skoven (eller »Kongens Skov«) var af Filip August bleven indhegnet med Mure og gjort til en kongelig Lystskov.

[2]) Forfatter af en Haandbog i Retsvidenskab, »le Conseil«.

[3]) »Bailli« (jfr. S. 15 Anm. 3) i Tours.

[4]) Haven uden om Slottet i »la Cité«; nu ligger »place Dauphine« omtrent paa samme Sted.

[5]) I Teksten staar der »un chapel de paon blanc«: Prælater og andre fornemme Herrer gik med meget kostbare Hatte, der kaldtes »Paafuglehatte«, fordi Pulden var omgiven med en Krans af Paafuglefjer. Derfra gik Navnet over til overhovedet at betegne meget fine Hatte. Om Hovedbeklædning i Almindelighed jfr. for Resten S. 27 Anm. 1.

brede Tæpper, paa det at vi kunde sidde paa dem omkring ham; og alle Folkene, som havde Sager at føre for ham, stod omkring ham. Og da lod han deres Sager blive besørgede paa den Vis, jeg før omtalte med Hensyn til Vincennesskoven.

XIII. Ludvig den Hellige afviser et ubilligt Forlangende af Biskopperne.

61. Jeg saa ham en anden Gang[1] i Paris, da alle Frankrigs gejstlige skikkede Bud til ham om, at de vilde tale med ham; og Kongen gik hen paa Raadhuset for at høre paa dem[2]. Og der var Biskop Guido af Auxerre[3], som var en Søn af Hr. Vilhelm af Mello; og han talte saalunde til Kongen paa alle de gejstliges Vegne: »Herre Konge! De herværende Herrer, Ærkebiskopper og Biskopper, have overdraget mig at sige eder, at Kristenheden, som burde værnes af eder, gaar til Grunde i eders Hænder«. Kongen gjorde Korsets Tegn for sig, da han fornam dette, og sagde: »Sig mig da, hvad der volder det«.

62. »Herre Konge!« sagde han, »det er, fordi Bandlysning agtes saa ringe nu om Dage, at Folk dø bandlyste, førend de have faaet Absolution, og de ville ikke fyldestgøre Kirkens Krav. Derfor anmode disse Herrer eder for Guds Skyld, Herre Konge! og efterdi I bør gøre det, om at paalægge eders Dommere og Ombudsmænd[4], at alle de, som blive ved at være bandlyste Aar og Dag, derved at man lægger Beslag paa deres Gods, skulle tvinges til at begære Absolution.

63. Hertil svarede Kongen, at han gerne vilde give dem Myndighed over alle dem, som man kunde

[1]) c. 1259. [2]) Jfr. §§ 669—71.
[3]) Guido af Mello var Biskop af Auxerre 1247—70.
[4]) Jfr. S. 15 Anm. 3.

skaffe ham Sikkerhed for havde Uret. Og Biskoppen sagde, at de gejstlige for ingen Del vilde lade sig det befalde at forelægge ham deres Kendelser. Da sagde Kongen til ham, at han ikke vilde gøre det paa andre Vilkaar; thi det vilde være at handle mod Guds Villie og imod al Ret og Billighed, om han tvang Folk til at begære Absolution, naar Gejstligheden lod dem vederfares Uret.

64. »Og herpaa«, sagde Kongen, »anfører jeg Greven af Bretagne[1] som Eksempel: han trættedes i syv Aar, lyst i Kirkens Band, med de gejstlige i Bretagne og bragte det dog dertil, at Paven kendte dem alle skyldige. Havde jeg derfor det første Aar tvunget Greven af Bretagne til at begære Absolution, vilde jeg have syndet baade mod Gud og imod ham«. Da slog de gejstlige sig til Taals, og jeg har ingen Tid senere spurgt, at der blev rejst Krav angaaende de ommeldte Sager.

XIV. Ludvig den Helliges Ærlighed.

65. Den Fred, han sluttede med Kongen af England, var imod hans Raads Villie[2]; det sagde nemlig til ham: »Herre Konge! det tykkes os, at I forskertser det Land, I skænker Kongen af England, saasom han ikke har Ret dertil; thi hans Fader forliste det i Følge Dom«. Hertil svarede Kongen, at han vel vidste, at Kongen af England ikke havde Ret dertil; men der var en Grund, hvorfor han burde skænke ham det. »Thi vi ere gifte med tvende Søstre[3], og vore Børn ere

---

[1]) Johan I, som var med paa Ludvig den Helliges første Korstog.

[2]) Jfr. §§ 678 f. Om Kongens Raad jfr. S. 19 Anm. 2 Der sigtes til Overenskomsten i Abbeville 1259, jfr. S. 38 Anm. 1.

[3]) Henrik III's Dronning Eleonora var ligesom Dronning Margrete af Frankrig, Datter af Grev Raimund Berengar af Pro-

Søskendebørn; derfor sømmer det sig vel, at der er Fred dem imellem. Med den Fred, jeg slutter med Kongen af England, times der mig meget stor Hæder, saasom han bliver min Mand, hvilket han ikke var tilforn«.

66. Kongens Ærlighed viser sig i Sagen med Hr. Reinhold[1] af Trie, som bragte den hellige Konge et Brev af den Ordlyd, at Kongen havde skænket den sidst afdøde Grevinde af Boulognes Arvinger Grevskabet Dammartin-en-Goële[2]. Seglet paa Brevet var brudt, saa at der var intet andet tilbage end det halve af Benene paa Kongens Billede i Seglet og den Skammel, hvorpaa Kongens Fødder hvilede. Og han fremviste det for alle os Medlemmer af Raadet og bad os hjælpe ham med at tage en Bestemmelse.

67. Vi sagde alle som med een Røst, at han for ingen Del var pligtig at bringe det i Brevet omhandlede til Værk. Da sagde han til sin Kammerherre, Johan Sarrasin[3], at han skulde fly ham det Brev, han havde givet ham i Forvaring. Da han havde faaet Brevet, sagde han til os: »I Herrer! Ser her det Segl, jeg brugte, inden jeg rejste over Havet, og ser man klarlig af dette Segl, at Præget i det brudte Segl ligner det

---

vence. Han havde endnu to Døtre, hvoraf den ene var gift med Rikard af Cornwall, der et Øjeblik under det store Interregnum, støttet paa sine store Rigdomme, optraadte som Kandidat til den tyske Kejserværdighed. Den yngste Datter endelig var gift med Ludvig den Helliges Broder Karl af Anjou og skal, fordi hun var misundelig paa sine fornemmere Søstre, have ansporet sin Mand til at modtage Neapels Kongekrone.

[1]) Skal være: Matthias.

[2]) En Del af Dep. Seine-et-Marne.

[3]) Forf. til en Beretning om Felttoget i Ægypten, hvor han var til Stede ligesom Joinville. Sarrasin's Beretning danner et godt Modstykke til Joinville's Fremstilling. Jfr. Indledn. S. 7.

hele Segl; fordi vilde jeg ikke med god Samvittighed driste mig til at holde bemeldte Grevskab tilbage«. Da kaldte han Grev Reinhold af Trie til sig og sagde til ham: »Jeg giver eder Grevskabet tilbage«.

XV. Begyndelsen af den anden Bog. Ludvig den Helliges Fødsel og Kroning.

68. I den almægtige Guds Navn have vi i det foregaaende opskrevet en Del af vor hellige Konge Ludvigs gode Ord og gode Leveregler, for at de, der ville høre dem, kunne finde dem i Orden, saa at de bedre kunne have Nytte af dem, end om de vare blevne opskrevne midt imellem hans Bedrifter. Nu ville vi i det følgende begynde at tale om hans Bedrifter i Guds og i hans eget Navn.

69. Efter hvad jeg har hørt ham sige, blev han født paa St. Markus Evangelistes Dag efter Paasken [1]. Den Dag bæres der mange Steder Kors i Procession, og i Frankrig kalder man dem »de sorte Kors« [2]. Derfor var det ligesom et Varsel om den grumme Hoben Mennesker, der døde paa disse tvende Korstog, nemlig paa det til Ægypten og paa det andet, hvor han selv døde i Karthago; thi det vakte trindt om megen Sorg

---

[1]) Ludvig den Hellige blev født d. 25. April 1215 i Poissy, hvor hans Døbefont endnu fremvises. Det er bekendt, at han plejede at kalde sig Ludvig af Poissy, fordi han ansaa det Sted, hvor han havde faaet Daabens Naade, for vigtigere end det, hvor han kun havde faaet en jordisk Krone.

[2]) Alle Kirkerne vare sørgeklædte, og man gik i Procession til Minde om en Pest, der havde hærget Rom paa Gregor den Stores Tid. Ofte blev en uhyre stor Drage baaren rundt som Sindbillede paa Djævelen. Den havde en Hale, der de to første Dage var af anselig Størrelse, men den tredie Dag svandt ind og blev lille til Tegn paa, at »den gamle Slange« viger for Bønnens Kraft.

i denne Verden, og meget stor Fryd hersker der i Paradis over dem,. der paa disse tvende Pilegrimstog i Sandhed døde Korsets Død.

70. Han blev kronet første Søndag i Advent[1]. Denne Søndags Messe begynder saaledes: »Ad te levavi animam meam etc., d. e.: »Kære Herre Gud! jeg vil opløfte min Sjæl til Dig, jeg slaar min Lid til Dig«. Han forlod sig paa Gud af ganske Hjerte fra Barnsben og til sin Død; thi i sin Dødsstund paakaldte han Gud og hans hellige med sine sidste Ord, besynderlig den hellige Jakob og den hellige Genoveva[2].

XVI. De første Uroligheder under Ludvig den Helliges Styrelse.

71. Gud, som han satte sin Lid til, værnede ham stedse fra Vuggen til Graven; besynderlig værgede han ham i hans Barndom, da det vel gjordes nødig, som I siden skulle faa at høre. Angaaende hans sjælelige Vel, da værnede Gud ham ved hans Moders[3] gode Leveregler; hun lærte ham nemlig at tro paa Gud og elske ham og omgav ham med lutter gudfrygtige Mennesker. Og hun bad ham alt som ganske spæd bede alle sine »Tider« og høre Prædikenerne paa Højtidsdagene. Han mindede gerne om, at hans Moder undertiden havde ladt ham vide, at hun hellere vilde se ham død end smittet med en Dødssynd.

---

[1]) 29. November 1226.

[2]) Jfr. §§ 756 f., § 225, Anm. Den hellige Genoveva, Paris's Værnehelgeninde, var Klodevigs samtidige. Under Ludvig XV begyndte man at bygge en Kirke til hendes Ære. Den blev imidlertid ikke fuldendt før Revolutionen og blev under denne omdøbt til »Pantheon«.

[3]) Blanca af Castilien, der med stor Kraft ledede Regeringen under sin Søns Mindreaarighed.

72. Det kunde fuldtvel gøres nødig, at han i sin Ungdom nød Guds Bistand; thi hans Moder, der var kommen af Spanieland, havde hverken Frænder eller Venner i hele Frankrigs Land. Og saasom de høje franske Herrer saa, at Kongen var et Barn og Enkedronningen en udlændisk Kvinde, gjorde de Greven af Boulogne[1], Kongens Farbroder, til deres Fører og saa ham i alle Maader an som deres Overherre. Efter Kongens Kroning var der nogle Borgere, som begærede af Dronningen, at hun skulde give dem store Besiddelser; men saasom hun det ikke vilde, kom alle Herrerne tilsammen i Corbeil[2].

73. Og den hellige Konge fortalte mig, at hverken han eller hans Moder, som vare i Montlhéry[3], dristede sig at vende tilbage til Paris, førend Paris's Indbyggere kom og hentede dem med Vaaben i Haand. Og han fortalte mig, at lige fra Montlhéry var Vejen opfyldt af Skarer med og uden Vaaben, og at alle opsendte lydelige Bønner til Herren om at skænke ham et langt og lykkeligt Liv og forsvare og værne ham imod hans Fjender. Og det gjorde Gud ogsaa, som I siden skulle faa at høre.[4]

---

[1]) Ludvig VIII's Broder Filip Hurepel.

[2]) 1227. [3]) c. 30 Km. Sydvest for Paris.

[4]) Ulykken var, at Ludvig IX var umyndig, da hans Fader døde; thi der opkom straks Strid om, hvem der skulde føre Regeringen i hans Mindreaarighed. Kvinder vare udelukkede fra Tronen i Følge den gamle saliske Arvelov (»Liljerne spinde ikke«), og derfor var der dem, der mente, at de heller ikke burde have Del i Regentskabet. Den afdøde Konge havde selv ønsket, at Dronningen skulde være sin Søns Formynderske, da den, der kunde synes at være nærmest dertil, Filip Hurepel, ikke besad den fornødne Energi. For at foregribe alle Eventualiteter vilde Dronning Blanca, særlig støttet af den pavelige Legat, straks lade sin Søn krone til Konge. De fornemste verdslige og gejstlige Herrer bleve indbudne med 3 Ugers Varsel, men indsaa, at skulde de sætte deres

74. I dette Stævne, som Baronerne havde i Corbeil, siges det af, at Baronerne fastslog, at den gode Ridder, Grev Peter af Bretagne, skulde sætte sig op imod Kongen; og de bleve videre enige om, at de personlig vilde indfinde sig til det Stævne, Kongen vilde holde med Greven, og at enhver skulde ikke føre uden tvende Riddere med sig. Og saa gjorde de for at se, om Greven af Bretagne vilde mægte at ydmyge Dronningen, der var udenlandsk, som I have hørt; og mange sige, at Greven vilde have ydmyget Dronningen

---

Betingelser, maatte det ske inden Kroningen. Adskillige af dem undslog sig nu under forskellige Paaskud; men Kroningen fandt dog Sted paa den fastsatte Dag (29. Novbr.), og det lykkedes endogsaa Enkedronningen at faa flere Repræsentanter for Modstanderne med. Blandt de udeblevne maa særlig mærkes Peter Mauclerc, der kaldte sig Greve af Bretagne, skønt egentlig kun paa sin umyndige Søns Vegne. Men Filip Hurepel, der nylig var bleven Greve af Bretagne, var til Stede, om han end ikke var nogen særlig paalidelig Tilhænger af sine kongelige Slægtninge. Sikrere var Grev Ferrand af Flandern, der ligesom Grev Renaud af Boulogne havde været i Fangenskab under Ludvig VIII, men nu blev sat paa fri Fod. — Kongefamiliens Stilling vanskeliggjordes yderligere ved Forholdet til England, hvis Konge, Henrik III (jfr. S. 38 Anm.), kun ventede paa det belejlige Øjeblik for at tilbageerobre de Provinser, Filip August havde inddraget. Der dannedes da et Forbund væsentlig med det Program at faa Baronernes Rettigheder godkendt og Dronningen fjernet fra Regentskabet. Peter Mauclerc skulde gøre Begyndelsen til Fjendtlighederne med Bistand af Greverne af Champagne og la Marche, og endvidere skulde Henrik III's Broder Rikard træde til med engelske Tropper og Penge. Dronningen slog dog al Modstand til Jorden ved sin Kraft og Hurtighed; men Oprøret brød ud paa ny i 1228; denne Gang kæmpede Thibaut af Champagne paa de kongeliges Side. Baade i dette og i det følgende Aar blev Resultatet som før. Først i 1234 (og ikke 1229, som man kunde tro efter Joinville's Fremstilling) faldt dog Kongefamiliens farligste Modstander, Peter Mauclerc, til Føje og maatte afstaa Anjou og Perche.

og Kongen, hvis Kongen ikke i denne Nød paa sin Side havde haft Guds Bistand, som ingen Tid svigtede ham.

75. Den Bistand, Gud ydede ham, var af den Art, at Grev Theobald[1] af Champagne, siden Konge af Navarra, gav sig i Kongens Tjeneste med tre Hundrede Riddere; og det voldte den Hjælp, Greven ydede Kongen, at Greven af Bretagne maatte overgive sig til Kongen paa Naade og Unaade; derfor siges det af, at han ved Fredsslutningen afstod Grevskaberne Anjou og Perche til Kongen.

XVII. Rikard Løvehjertes Korstog. Dronning Alice af Cyperns Adkomster til Champagne.

76. Saasom det bør sig at minde om visse Ting, som I siden skulle faa at høre, maa jeg en liden Stund forlade min Materie Vi ville da fortælle, at den gode Greve Henrik den Gavemilde med Grevinde Maria, en Søster til Kongen af Frankrig[2] og til Kong

[1]) Det er den bekendte Trouvère Thibaut den Fjerde af Champagne (som Konge af Navarra: den Første) (jfr. Indledn. S. 2) af hvem vi endnu have c. 70 Digte bevaret, deriblandt adskillige Elskovskvad, som selve Dronning Blanca skal have inspireret ham til. Den engelske Historieskriver Matthæus Parisiensis fortæller nemlig, at Dronningen fuldstændig vandt ham ved sin Skønhed og fik ham til at forlade de oprørske Baroners Parti; men her maa det rigtignok mærkes, at Matthæus Parisiensis stadig optræder som en ivrig Modstander af hele Filip Augusts Slægt. — Thibaut foretog et Korstog 1239—40 (jfr. Kap. LVI Anm.), døde 1253 og var Fader til Thibaut II af Navarra, der senere blev Ludvig den Helliges Svigersøn.

[2]) Filip August, Ludvig den Helliges Bedstefader, hvis Moder Eleonora af Akvitanien blev gift anden Gang med den engelske Konge Henrik II. — I sit Ægteskab med Grevinde Maria fik Henrik den »Gavemilde« af Champagne en Datter Marie, der blev gift med Grev Balduin af Flandern, senere

Rikard af England, avlede tvende Sønner, af hvilke den ældste blev kaldet Henrik og den anden Theobald. Denne Henrik, den førstefødte, lod sig korstegne og drog som Pilegrim til det hellige Land, da Kongerne Filip og Rikard belagde Acre og tog det ind.[1]

77. Det første Acre var blevet taget ind, drog Kong Filip igen til Frankrig; men Kong Rikard blev i det hellige Land og udførte saa mange Heltegerninger, at Saracenerne frygtede ham saare, som det da ogsaa er skrevet i Bogen om det hellige Land[2], at naar Saracenernes Børn skreg, gav Kvinderne dem Skænder og sagde for at komme dem til at tie: »Ti stille, ellers kommer Kong Rikard!« Og naar Saracenernes og Beduinernes Heste vare rædde for en Busk, sagde de til deres Heste: »Tror du, at det er Kong Rikard?«

78. Denne Kong Rikard magede det saa, at han bragte Grev Henrik af Champagne, som var bleven hos ham, sammen i Ægteskab med Dronningen af Jerusalem[3], som var direkte Arving til Riget. Med ommeldte Dronning avlede Grev Henrik tvende Døtre, af hvilke den førstefødte blev Dronning af Cypern, den anden ægtede Hr. Erhard af Brienne, og fra dem nedstammer rigeligt Afkom, saa som det kendes i Frankrig og i

---

latinsk Kejser i Konstantinopel, og to Sønner, Henrik og Thibaut, af hvilke Thibaut (III) berøvede sin Broder Henrik Grevskaberne Brie og Champagne, medens denne var med Filip August i Palæstina. Henrik fik med sin anden Hustru, Konrad af Montferrat's Enke Isabella, en Datter af Kong Amalrik I af Jerusalem, hvorfor Joinville (§ 78) kalder hende Dronning af Jerusalem, to Døtre, Dronning Alice af Cypern og Filippa, g. m. Erhard af Brienne, der gjorde sin Hustrus Rettigheder gældende hos Kong Filip August.

[1]) 13. Juli 1191.

[2]) Jfr. § 558. Disse Beretninger ere optegnede i Kejser Herakles's Historie.

[3]) Jfr. S. 51 Note 2.

Champagne. Om Hr. Erhard af Brienne's Hustru vil jeg ikke fortælle eder nu; men jeg vil tale om Dronningen af Cypern, som nu angaar min Materie; og ville vi tale saalunde.

XVIII. Baronerne angribe Grev Thibaut den Fjerde af Champagne.

79. Efter at Kongen havde ydmyget Grev Peter af Bretagne, bleve alle de franske Baroner saa forbitrede paa Grev Theobald af Champagne, at de tog sig i Sinde at skikke Bud efter Dronningen af Cypern, som var Datter af den ældste Søn af Huset Champagne, for at gøre Grev Theobald, som var en Søn af Husets næstældste Søn[1], arveløs.

80. Nogle af dem tog sig paa at gøre Grev Peter gode Venner med Grev Theobald, og blev det maget saa, at Grev Theobald lovede at ægte Grev Peter af Bretagnes Datter[2]. Den Dag blev berammet, da Greven af Champagne skulde ægte den unge Mø, og hun skulde føres til ham, paa det at han kunde ægte hende, i et Præmonstratenserabbedi, som ligger næst ved Château-Thierry[3] og — saavidt jeg tror — hedder Val-Secret.

---

[1]) Hvad Joinville meddeler om Forholdene med Champagne, er ikke nøjagtigt. Herrernes Forbund imod Thibaut IV og Kongens Mellemkomst, der gjorde Ende paa Krigen, fandt Sted 1230. Herrerne vilde straffe Thibaut, fordi han havde kæmpet paa Kongens Side, og ikke fordi Planen om hans Ægteskab med Peter Mauclerc's Datter var bleven til intet; thi denne blev først opgiven 1232. De vare heller ikke 1230 blevne enige om at føre Krig sammen med Dronning Alice af Cypern, da hun først kom til Frankrig 1233. Nøjagtigt gengiver Joinville Forligsvilkaarene af 1234 mellem hende og Greven af Champagne ved Kongens Mægling, hvorved Kronen fik Lenshøjhed over Blois, Chartres og Châteaudun.

[2]) Hun hed Yolanthe.

[3]) Dep. Aisne, ved Marne, den bekendte Fabeldigter La Fontaine's Hjemstavn.

De franske Baroner, som fast alle vare Grev Peters Frænder, tog sig paa at udføre dette, førte den unge Mø til Val-Secret, paa det at hun kunde blive gift, og sendte Bud til Greven af Champagne, som var i Château-Thierry.

81. Men den Tid Greven af Champagne var undervejs, kom Hr. Gotfred af La Chapelle til ham i Kongens Navn med en Ordre og sagde saa: »Hr. Greve af Champagne! Kongen har spurgt, at I har gjort Aftale med Grev Peter af Bretagne om at tage hans Datter til Ægte. Derfor formener Kongen eder at gøre dette, dersom I ikke vil forlise alt, hvad I ejer og har i Frankrigs Rige; thi I ved, at Greven af Bretagne har forbrudt sig mere mod Kongen end nogen anden Mand«. Da drog Greven af Champagne efter at have beraadt sig med sine Ledsagere igen til Château-Thierry.

82. Da Grev Peter og de franske Herrer, som biede paa ham i Val-Secret, spurgte dette, bleve de alle som rasende af Harme over den Tort, han havde gjort dem, og sendte med en Hast Bud efter Dronningen af Cypern. Og det første hun var kommen, traf de en fælles Overenskomst saalunde, at de vilde opbyde saa stort et Antal væbnede Mænd som muligt og fra Frankrig drage ind i Brie og Champagne, og at Hertugen af Burgund[1], som var gift med en Datter af Grev Robert af Dreux[2] fra Burgund, skulde trænge ind i Grevskabet Champagne. Og de berammede en Dag at komme tilsammen for Byen Troyes for — om det var gørligt — at tage Byen Troyes ind.

83. Hertugen opbød saa mange Mænd, som han kunde; Baronerne opbød ogsaa saa mange, som de

---

[1]) Hugo IV, der ledsagede Ludvig den Hellige paa Korstoget 1248, † 1272.

[2]) Den nordlige Del af det nuværende Dep. Eure-et-Loir.

kunde. Paa den ene Side for Herrerne frem med Ild og Sværd, paa den anden Burgunderhertugen; desligeste Kongen af Frankrig for at gøre dem Afbræk. Greven af Champagne tabte i den Grad Modet, at han selv stak Ild paa sine Byer før Baronernes Komme, paa det at de ikke skulde finde dem forsynede. Blandt andre Byer afbrændte Greven af Champagne ogsaa Épernay, Vertus og Sézanne.

XIX. Joinville's Fader forsvarer Troyes. Der sluttes Fred imellem Greven af Champagne og Dronningen af Cypern.

84. Da Borgerne i Troyes saa, at de ikke længere kunde haabe paa Bistand af deres Herre, skikkede de Bud til Hr. Simon af Joinville, den nuværende Herre til Joinville's Fader, om at komme og stande dem bi[1]. Og han, som havde opbudt hele sit væbnede Mandskab, drog af Joinville om Natten, det første han spurgte dette, og kom til Troyes før Daggry. Saalunde bleve Herrerne skuffede i deres Forehavende, at tage ommeldte By ind, hvorfor de da drog forbi Troyes uden at foretage noget videre og lejrede sig paa Isle-Sletten[2], hvor Burgunderhertugen allerede befandt sig.

85. Kongen af Frankrig, som spurgte, at de vare der, drog lige derhen ad for at kæmpe med dem; men Herrerne skikkede Bud til ham, bad ham for sin Del at trække sig tilbage og sagde, at de vilde gange til Kamp med Greven af Champagne og Hertugen af Lothringen[3] og Kongens andre Folk med tre Hundrede Folk mindre, end Greven eller Hertugen havde, Og

[1]) Joinville vender op og ned paa Begivenhederne, jfr. S. 53 Anm 1.

[2]) Syd for Troyes, ved Seine.

[3]) Matthias II.

Kongen meldte dem, at de ikke skulde kæmpe med hans Folk, uden at han personlig var hos dem. Da lod de melde tilbage til ham, at om ham saa tyktes, vilde de gerne stemme Dronningen af Cypern for Fred. Men Kongen lod dem vide, at han hverken selv vilde høre om Fred, ej heller tilstede Greven af Champagne det, førend de havde rømmet Grevskabet Champagne.

86. Da rømmede de det saalunde, at de fra Isle, hvor de vare, drog hen neden for Joully; men Kongen lejrede sig i Isle, hvorfra han havde bortjaget dem. Og da de spurgte, at Kongen var dragen did, slog de Lejr i Chaource; og de dristede sig ikke til at bie paa Kongen, men slog sig ned i Langres[1]; dette tilhørte Greven af Nevers[2], som var paa deres Parti. Og saaledes forligte Kongen Greven af Champagne med Dronningen af Cypern, og der blev sluttet Fred saalunde, at ommeldte Greve af Champagne gav Dronningen af Cypern omtrent to Tusinde Pund om Aaret i Jord og fyrretyve Tusinde Pund[3], som Kongen betalte for Greven af Champagne.

87. Og for disse fyrretyve Tusinde Pund solgte Greven af Champagne Kongen Lenshyldingen af efternævnte Len[4], nemlig Grevskaberne Blois, Chartres og

[1]) Hovedbyen i Grevskabet af samme Navn, der hørte under Champagne.

[2]) Falder væsentlig sammen med Dep. Nièvre.

[3]) Jfr. S. 28 Anm 1.

[4]) Ved denne Overenskomst (1234) fik Kongen ikke Ejendomsret over, men Lenshylding af de nævnte Grevskaber, saa at Greverne fra at have været Greven af Champagne's Vassaller gik over til at blive Kongens. Dette var dog ikke en blot Æressag; den skaffede i givet Tilfælde gode Fordele, særlig Ret til at hæve en Afgift, naar Lenet skiftede Besidder. Af end større Betydning var det, at Vassallerne vare forpligtede til at yde deres Herrer Krigstjeneste. De franske Konger havde ogsaa et andet Middel til at udvide deres Overherremagt og

Sancerre[1] og Vicegrevskabet[2] Châteaudun[3]. Og nogle sagde, at Kongen havde ikke de nævnte Len uden som Pant; men det er ikke Sanden; thi jeg spurgte vor hellige Konge Ludvig derom paa Korstoget.

88. Det Land, Grev Theobald gav Dronningen af Cypern, besiddes af den nulevende Greve af Brienne[4] og af Greven af Joigny, saasom Greven af Brienne's Farmoder var en Datter af Dronningen af Cypern og gift med den store Greve Valter af Brienne[5].

XX. Om Grev Henrik den Første, kaldet den Gavmilde, af Champagne.

89. Paa det at I kunne vide, hvorfra disse Len hidrørte, som Herren af Champagne solgte til Kongen, lader jeg eder vide, at den store Grev Theobald, som hviles i Lagny[6], havde trende Sønner: den første hed Henrik, den anden Theobald og den tredie Stefan.

---

følgelig øge deres Magt i Krigen, nemlig at indrømme »Pengelen«, mod at »Lensmanden« paatog sig de vanlige Forpligtelser.

1) Omfattede en Del af Dep. Cher og Loiret.

2) Med »Vicomte« (Vicegreve) betegnes oprindelig Grevens Statholder eller Stedfortræder. Navnet forekommer først under Ludvig den Fromme. I Slutningen af det 11. Aarh. blev det Skik til Titelen at føje Navnet paa vedkommendes Hovedby eller -besiddelse, og Vikomten blev Medlem af det ordnede Lensaristokrati. Deres Len kaldtes »vicomté« (Vicegrevskab). I Normandiet gik Navnet senere over til at betegne Embedsmænd, der paa Kongens eller Herrernes Vegne ledede Retsforhandlingerne.

3) Den sydlige Del af Dep. Eure-et-Loir.

4) Grevskaberne Brienne og Joigny hørte under Champagne.

5) Grev Valter IV den Store af Brienne og Jaffa, som Joinville omtaler §§ 527—38, ægtede Dronning Alice af Cyperns Datter Maria, og deres Søn Hugo var Fader til Valter V, der var Greve af Brienne i det mindste fra 1301—1312.

6) c. 20 Kilom. Øst for Paris, ved Marne.

Den ommeldte Henrik blev Greve af Champagne og Brie og blev kaldet Grev Henrik den Gavemilde; og vel maatte han saa kaldes; thi han var rundhaandet imod Gud og imod Verden; rundhaandet imod Gud, som St. Stefans-Kirken i Troyes og de andre skønne Kirker, han byggede i Champagne, ere Vidnesbyrd om; rundhaandet imod Verden, som det aabenbaredes i hans Forhold til Artaud af Nogent og ved mange andre Lejligheder, som jeg vel skulde fortælle eder om, hvis jeg ikke frygtede for at komme bort fra min Materie.

90. Artaud af Nogent var den Borger, Greven mest forlod sig paa i hele Verden; han var dertil saa rig, at han byggede Borgen Nogent l'Artaud for sine egne Skillinger. Nu begav det sig, at Grev Henrik en Pinsedag steg ned fra sine Sale i Troyes for at høre Messe i St. Stefans-Kirken. Ved Foden af Trappen kom en fattig Ridder hen til ham, kastede sig paa Knæ for ham og sagde: »Herre! Jeg beder eder for Guds Skyld om noget til Medgift for mine tvende Døtre, som I ser her«.

91. Artaud, som gik bag ved ham, sagde til den fattige Ridder: »Hr. Ridder! Uhøvisk handler I, naar I beder hans Naade om noget; thi han har givet saa meget, at han ikke mere har noget at give«. Den gavemilde Greve vendte sig om imod Artaud og sagde til ham: »Hr. Almuesmand! I taler ikke, som Sanden er, naar I siger, at jeg ikke mere har noget at give; thi jeg har jo eder. — Tag ham kun, Hr. Ridder! thi jeg skænker eder ham, og ydermere vil jeg staa inde for ham.« Ridderen lod sig ikke forbløffe, men tog ham ved Kappen og sagde, at han ikke slap ham, førend han havde punget ud. Og førend Artaud slap ham, havde han da ogsaa punget ud med fem Hundrede Pund.

92. Grev Henriks anden Broder hed Theobald og

var Greve af Blois; den tredie hed Stefan og var Greve af Sancerre, og disse tvende Riddere havde fra Grev Henrik hele deres Arv og deres tvende Grevskaber og deres Tilliggende[1]; og senere havde de dem fra Grev Henriks Arvinger, som havde Grevskabet Champagne, indtil Kong Theobald solgte dem til Kongen af Frankrig, som tilforn er sagt.

XXI. Ludvig den Hellige holder Rigsstævne i Saumur 1241.

93. Lad os nu vende tilbage til vor Materie og melde, at efter disse Begivenheder holdt Kongen et stort Stævne i Saumur i Anjou[2]; jeg var selv med og

---

[1]) ɔ: De havde dem som Len af Greven af Champagne.

[2]) Foruden de almindelige Forsamlinger, Kongerne hvert Aar sammenkaldte for at forhandle offentlige Anliggender, holdt de andre paa Aarets store Højtider, hvor de udfoldede megen Pragt. Ogsaa paa Kongens Fødselsdag indfandt de fornemme Herrer sig ved Hove, levede i Sus og Dus flere Dag i Rad og fik Gaver med hjem. Man blev tilsagt længe i Forvejen, for at man kunde have Tid til at faa Stadstøjet i Orden. Det var naturligvis ofte umuligt at faa Plads til at beværte alle Gæsterne i selve Slottet, men saa spistes der i det fri. Naar Pladserne ved Bordet vare blevne bestemte, blev hver Gæsts Banner anbragt der, hvor han skulde sidde, saa at man let kunde finde sig til rette. — »Saa snart alle havde taget Plads, blev Maden baaren ind. I Spidsen gik Skafferen under Trommers og Basuners Lyd. Han og hans Hjælpere havde Stave i Hænderne. Derefter kom unge adelige Pager, som bar Retterne fra Køkkenet ind i Spisesalen. De større stegte Fugle bleve baarne ind paa selve Spiddet; Svendene lagde dem saa paa Fadene, der stod rede; andre Retter serveredes paa Guld- eller Sølvplader eller i store Kar. Det paahvilede Svendene at sørge for, at der intet Steds manglede Mad; i saa Fald maatte de straks hente nyt. Fjerkræ blev ikke skaaret for, inden det kom ind; men andre Stege vare allerede skaarne for. Forskæringen besørgedes

kan bevidne, at det var det bedst ordnede, jeg nogen Tid har set. Thi ved Kongens Bord, jævne ham, sad Greven af Poitiers, som han nys, afvigte St. Hansdag, havde slaget til Ridder[1]; og jævne Greven af Poitiers sad Grev Johan af Dreux[2], som han ogsaa nys havde slaget til Ridder; jævne Greven af Dreux sad Greven af Marche[3], jævne Greven af Marche den gode Greve Peter af Bretagne. Og paa den anden Side af Kongens Bord, lige over for Greven af Dreux, sad Hans Naade Kongen af Navarra[4] i Fløjelsvams og -kappe, vel smykket med guldbeprydet Bælte, Spænde og Hat, og jeg skar for til ham.

94. For Kongen gik hans Broder, Greven af Artois[5], for Borde; til Kongen skar den gode Greve Johan af Soissons[6] for. Som Vagt ved Kongens Bord var der Hr. Imbert af Beaujeu[7], som senere blev

---

af det opvartende Personale, i Reglen vel af Pagerne; dog omtales hyppig kvindeligt Personale, i saa Fald unge Piger af god Familie, der bleve sendte til Hoffet for at lære fine Manerer. De laa paa Knæ foran Gæsten, imedens de skar for, og rakte ham Bidderne og Bægeret. En særlig Gunst vistes Gæsten ved, at Husets Frue skar for til ham.« (Schultz). At opvarte de kongelige Personer var naturligvis et særlig ærefuldt Hverv; ved denne Lejlighed se vi jo ogsaa Kongens egen Broder gaa ham til Haande, medens Enkedronningen opvartes af den vordende Konge af Portugal og af den hellige Elisabeths Søn.

[1]) Kongens Broder Alfons; samtidig med at han blev slaaet til Ridder, fik han Grevskaberne Poitou, Auvergne og Albi.

[2]) Den første af dette Navn, Søn af Grev Robert III af Dreux og af Eleonore af St. Valery.

[3]) Hugo X den Brune, Greve af Marche og Angoulême. Om hans Oprør jfr. Kap. XXII ff.

[4]) Thibaut I af Navarra (IV af Champagne).

[5]) Jfr. S. 20 Anm 2. [6]) Jfr. S. 42 Anm. 2.

[7]) Herre til Montpensier og Aigueperse, Søn af Guichard af Beaujeu og Katharina af Clermont. Beaujeu omfattede den nordlige Del af Dep. Rhône. Det hørte under Burgund, men

Rigens Marsk, Hr. Enguerrand af Coucy[1] og Hr. Archambauld af Bourbon[2]. Bag disse trende Herrer stod der tredive af deres Riddere i Silkevamse som Vagt for dem; og bag disse Riddere stod der en stor Mængde Tjenere i Sindalsklæder, mærkede med Greven af Poitiers's Vaaben. Kongen var ført i en blaa Atlaskesvams og Overkjortel og Kappe af højrødt Atlask, foret med Hermelin, og paa Hovedet havde han en Hat af Bomuldsfilt, som klædte ham ilde, saasom han den Tid var en ung Mand.

95. Kongen holdt denne Fest i Lavshuset i Saumur; og det meldtes, at den store Konge Henrik af England[3] havde indrettet det for der at holde sine store Fester. Dette Lavshus er indrettet paa det Sted, hvor de saakaldte Hvidebrødres[4] Klostergang laa; men jeg tror ikke, at der paa langt nær er nogen, der er saa stor. Og jeg skal sige eder, hvi mig saa tykkes; thi ved den Væg i Klostergangen, hvor Kongen sad, omgiven af Riddere og Tjenere, som tog stor Plads op, sad ydermere ved et Bord tyve Bisper eller Ærkebisper; og videre bag ved Bisperne og Ærkebisperne sad ved Siden af dette Bord hans Moder Dronning Blanca nede i Enden af Klostergangen, modsat den, hvor Kongen sad.

96. Og til Dronningens Opvartning var der Greven

---

var skilt derfra ved Grevskabet Mâcon. Rigsmarsken (Konnetablen) var, som Navnet (comes stabuli) angiver, oprindelig kun Overstaldmester; fra Slutningen af det 12te Aarhundrede betegnes hermed den øverstbefalende over den franske Hær. Han havde Ret til at anføre Fortroppen. Imbert af Beaujeu blev Rigsmarsk 1240 og døde i Ægypten 1250.

[1]) Broder til Raoul II, der faldt ved Mansurah sammen med Greven af Artois. Coucy var den midterste Del af Dep. Aisne.

[2]) Døde paa Cypern. [3]) Henrik II Plantagenet (1154—89).

[4]) Cisterciensere.

af Boulogne[1], senere Konge af Portugal, den gode Greve Hugo af Saint-Paul[2] og en ung attenaarig Tysker, som skulde være Søn af den hellige Elisabeth af Thüringen[3]; derfor sagdes det, at Dronning Blanca kyssede ham paa Panden af Fromhed, efterdi hun tænkte, at hans Moder mangen Gang havde kysset ham der.

97. Nede for den anden Ende af Klostergangen vare Stegerserne, Vinkamrene, Brødkamrene og Fadeburene; herfra blev der baaret Kød, Vin og Brød frem for Kongen og Dronningen. Og i alle de andre Fløje og paa Grønningen i Midten sad der en saa stor Mængde Riddere, at jeg ikke kunde tælle dem. Og mange sagde, at de ingen Sinde havde set saa mange Overkjortler eller andre Klædningsstykker af Gyldenstykke og Silke ved nogen Fest som dem, de der saa; og det sagdes, at der var tre Tusinde Riddere saa vel.

XXII. Slaget ved Taillebourg[4] (1242).

98. Efter denne Fest førte Kongen Greven af Poitiers[5] til Poitiers for at tage sine Len tilbage[6].

---

1) Dronning Blancas Brodersøn Alfons, som havde ægtet Filip Hurepels Enke Mathilde af Boulogne.

2) St. Paul (eller Pol) var et mindre Grevskab, der hørte under Artois.

3) Den hellige Elisabeth (f. 1207) var en Datter af Kong Andreas II af Ungarn (bekendt ved sit Korstog 1217), Søsterdatter af Filip Augusts Dronning, Agnes af Meran. Hun blev gift med Landgrev Ludvig af Thüringen og var i øvrigt berømt for sin overordentlige Godgørenhed. Det meget omtalte Under med Roserne er historisk uhjemlet. Hun døde 1231 og blev helgenkaaret 1235.

4) I Poitiers, Sydøst for la Rochelle.

5) Jfr. S. 60 Anm. 1.

6) ɔ: for at modtage Lenshylding af sine Vasaller, som erklærede, at de havde deres Len fra ham. Talen var om nogle Len, som Greven af la Marche, understøttet af sin Stifsøn, Henrik III af England, havde søgt at berøve Greven af Poitiers.

Men da Kongen kom til Poitiers, vilde han gerne have været hjemme i Paris igen; thi han opdagede, at Greven af la Marche, som havde spist ved hans Bord St. Hansdag, havde samlet tilsammen saa mange Stridsmænd som muligt i Lusignan ved Poitiers. Kongen var i Poitiers næsten fjorten Dage uden et Øjeblik at turde drage bort, førend han var kommen overens med Greven af la Marche; men hvorlunde det skete, ved jeg ikke.

99. Adskillige Gange saa jeg Greven af la Marche komme fra Lusignan til Poitiers for at samtale med Kongen, og altid ledsagedes han af sin Hustru, den engelske Dronning, Moder til Kongen af England[1]. Og mange sagde, at Kongen og Greven af Poitiers havde gjort en daarlig Fred med Greven af la Marche.

100. Da Kongen var vendt tilbage fra Poitiers, begav det sig ikke lang Tid efter, at Kongen af England kom til Gascogne for at føre Krig imod Kongen af Frankrig. Vor fromme Konge drog ud for at kæmpe mod ham med saa mange Folk, som han kunde samle. Der indfandt Kongen af England og Greven af la Marche sig for at begynde Kamp ved en Borg, hedder Taillebourg, beliggende ved en dyb Flod, navnlig Charente, og over hvilken der kun fører en meget snæver Stenbro.

101. Det første Kongen kom til Taillebourg og Hærene bleve hinanden var, gjorde vort Folk, som havde Borgen i Ryggen, store Anstrengelser og satte med stor Fare over Floden ved Hjælp af Baade og Broer, hvorefter de løb mod Englænderne; da gik en svær og haardnakket Kamp an. Da Kongen det saa, gik han Faren under Øjne ligesom de andre; thi for

[1]) Isabella af Angoulême, Enke efter Johan uden Land og Moder til Henrik III. Hun var 1217 bleven gift anden Gang med Hugo X den Brune af la Marche.

hver Mand, Kongen havde, da han gik imod Englænderne, havde Englænderne tyve saa vel. Dog bares Lykken til, som Gud vilde, at da Englænderne saa Kongen sætte over, tabte de Modet og trak sig ind i Byen Saintes; og flere af vore Folk kom ind i Byen sammen med dem og bleve tagne til Fange.

102. De af vore Folk, der bleve tagne til Fange i Saintes, fortalte, at de fornam, der opkom stor Bitterhed imellem Kongen af England og Greven af la Marche; og Kongen sagde, at Greven af la Marche, da han skikkede Bud efter ham, havde sagt, at han vilde finde stor Hjælp i Frankrig. Samme Kvæld brød Kongen af England op fra Saintes og drog ind i Gascogne.

XXIII. Greven af la Marche underkaster sig. 1242.

103. Saasom Greven af la Marche ikke mægtede at bedre det Tab, han havde lidt, gav han sig i Kongens Fangenskab og førte i sit Fængsel sin Hustru og sine Børn til ham; derfor fik Kongen ved Fredsslutningen meget af Grevens Land; men hvorlunde det bares til, ved jeg ikke, saasom jeg var ikke endnu bleven iført Pansersærk[1]. Men jeg har spurgt, at tillige med det Land, Kongen vandt derved, overlod Greven af la Marche ham ti Tusind Pariserpund, som han havde i Kongens Kasse, og hvert Aar lige saa meget.[2]

104. Da vi vare i Poitiers, saa jeg en Ridder, navnlig Hr. Gotfred af Rancon, om hvem det sagdes, at han paa Grund af en svar Tort, Greven af la Marche havde voldet ham, havde svoret paa hellige Relikvier,

---

[1]) Denne var forbeholdt Ridderne, jfr. S. 18 Anm. 1. Man kan af dette Sted slutte, at 1242 var Joinville endnu ikke 21 Aar gammel; thi dette var den normale Alder til at blive slaaet til Ridder.

[2]) Afgiften var dengang kun 5000 Tours-Pund, jfr. S. 28 Anm.

at han ingen Tid vilde lade sit Haar skære paa Riddervis, men gaa med Haaret skilt saaledes, som Kvinderne havde det, indtil han havde faaet Hævn over Greven af la Marche, enten ved Selvtægt eller ved anden Mands Bistand. Og da Hr. Gotfred saa Greven af la Marche, hans Hustru og Børn ligge paa Knæ for Kongen og bede om Naade, lod han hente en Forhøjning, lod sit Haar løse op og skære paa Stand i Kongens, Greven af la Marche's og de andres Paasyn.

105. Og paa dette Tog imod Kongen af England og Baronerne gav Kongen store Gaver, som jeg har hørt dem sige, der vendte tilbage derfra. Men hverken for Gaverne eller for de Penge, der bleve givne ud paa dette Tog eller paa andre paa denne eller hin Side Havet, begærede eller tog Kongen nogen Tid af sine Baroner eller af sine Riddere, Mænd eller fuldtro Byer nogen Bistand, som man kunde angre paa. Og ikke var dette noget Under; thi han gjorde saa, tilskyndet af den gode Moder, som var hos ham, og i Følge hvis Raad han handlede, og af de Dannemænd, han endnu havde tilbage fra sin Faders og Farfaders Tid.

XXIV. Ludvig den Hellige bliver syg og tager Korset 1244.

106. Efter disse ovenfor ommeldte Begivenheder begav det sig, at Kongen efter Guds Villie blev overfalden af en svær Syge i Paris, og det sagdes, at det var saa ilde fat med ham, at en af de Kvinder, der plejede ham, vilde trække Lagenet op over hans Ansigt, sigende, at han var død. Men en anden Kvinde, som stod paa den anden Side af Sengen, formente hende det og sagde, at hans Sjæl var end til Huse i Legemet.

107. Og som Vorherre havde hørt dissse tvende Kvinders Samtale, beteede han sin Kraft paa ham og

skikkede ham Helsen, da en stakket Stund var forløben. Thi forhen var han stum og kunde ej tale. Og det første, han mægtede at tale, begærede han Korset og fik det. Da spurgte hans Moder Dronningen, at han atter havde faaet Talens Brug, og lagde overvættes stor Glæde for Dagen derover. Men da hun erfor, at han havde taget Korset, og det bekræftedes af hans egen Mund, var hendes Sorg saa heftig, som om hun havde set ham død.

108. Efter at han havde taget Korset, korstegnedes Grev Robert af Artois, Grev Alfons af Poitiers, Grev Karl af Anjou, siden Konge af Sicilien, alle tre Kongens Brødre; desligeste korstegnedes Hertug Hugo af Burgund, Grev Vilhelm af Flandern, Broder til den sidst afdøde Grev Guido af Flandern[1], den gode Greve Hugo af St. Paul, hans Frænde Hr. Valter[2], som færdedes mandeligt paa Korstoget og vilde have været saare mærkelig, hvis han havde levet.

109. Var der saa og Greven af la Marche og hans Søn, Hr. Hugo den Brune, Greven af Saarbrücken, hans Broder Hr. Gobert af Apremont, sammen med hvem jeg, Johan, Herre til Joinville, sejlede over Havet paa et Skib, som vi hyrede, efterdi vi vare Søskendebørn; og vi drog over Havet med tyve Riddere, han selvtiende og jeg selvtiende.

XXV. Joinville gør sig rede til at drage ud paa Korstoget.

110. Ved Paasketider i det Herrens Aar, da vi skrev 1248, stævnede jeg mine Mænd og mine Vasaller til Joinville; og ommeldte Paaskeaften, da alle disse

---

[1]) Guido af Dampierre døde d. 7. Marts 1305.
[2]) Jfr. § 243, Anm.

Folk, jeg havde stævnet hid, vare komne, fødte min første[1] Hustru[2], en Søster til Greven af Grandpré, min Søn Johan, Herre til Ancerville. Hele den Uge holdt vi Fest og Danseglæde; min Broder[3], Herren til Vaucouleurs[4], og de andre mægtige Mænd, som vare der, gjorde Collats den ene efter den anden om Mandagen, Tirsdagen, Onsdagen og Torsdagen.

111. Om Fredagen sagde jeg til dem: »I Herrer! Jeg drager bort over Havet, og ikke ved jeg, om jeg vender tilbage. Kommer da hid; dersom jeg i nogen Maade har sveget eder, vil jeg vederlægge eder det, den ene efter den anden, som jeg har for Skik, alle, som ville kræve noget af mig eller af mine Folk[5].« Jeg gav dem Vederlag, som hele Befolkningen paa mit Gods attraaede det; og paa det jeg ikke skulde have nogen Vægt, forlod jeg Forsamlingen og lod uden nærmere Forhandling alt, hvad de bestemte, stande ved Magt.

112. Som jeg ikke med Urette vilde tage nogen Penge med mig, drog jeg til Metz i Lothringen at efterlade en stor Del af min Ejendom som Pant. Og I skulle vide, at den Dag, da jeg forlod vort Land for at drage til det hellige Land, havde jeg ikke tusind Pund[6] om Aaret af min Jord; thi min Fru Moder[7] var end i

1) Jfr. Indledn. S. 2 samt § 466 med Note.
2) Alice, Søster til Grev Henrik VI. af Grandpré.
3) Gotfred af Joinville, Herre til Vaucouleurs.
4) Vaucouleurs ligger i Departementet Meuse.
5) Hvad Joinville her fortæller om sig selv, var almindelig Skik og Brug. Mathæus Parisiensis fortæller, at Ludvig den Hellige sendte 50 Franciskanere og Jakobinere ud over hele Landet og paalagde sine »Baillis« (jfr. S. 15 Anm. 3) at anstille omhyggelige Undersøgelser, for at alle de, der havde lidt nogen som helst Uret, kunde faa Oprejsning.
6) c. 14600 Kr.
7) Hun hed Beatrix og var Datter af Stefan den Tredje af Auxonne.

Live; og dog drog jeg af Sted med ni Riddere og selvtredie af bannerførende Mænd[1]. Og dette omtaler jeg for eder, eftersom jeg, saafremt Gud, der ingen Tid svigtede mig, ikke havde staaet mig bi, næppe havde kunnet holde Stand i saa langt et Tidsrum som de seks Aar, jeg dvælede i det hellige Land.

113. Først, da jeg gjorde mig rede til at drage af Sted, skikkede Johan, Herre til Apremont og Saarbrücken, gennem sin Hustru Bud til mig om, at han havde truffet alle sine Forberedelser for at drage over Havet selvtiende blandt Riddere; og han meddelte mig, at, dersom jeg vilde, skulde vi hyre et Skib tilsammen; jeg gik ind derpaa; hans og mit Folk hyrede et Skib i Marseille.

XXVI. Om en Klerk, som dræbte tre af Kongens Tjenere.

114. Kongen stævnede alle sine Herrer til Paris og tog dem i Ed paa, at de vilde bevare Huldskab og Troskab imod hans Børn, dersom der vederfores ham noget menneskeligt paa Færden. Han krævede Ed af mig; men jeg vilde ikke sværge, thi jeg var ikke hans Mand[2].

[1]) Jfr. § 136. Efter du Cange havde en bannerførende Ridder under sin Kommando 50 »vaabenførende Mænd«, hver med 2 Riddere (foruden Svendene), hvoraf den ene var væbnet med Staalbue, den anden med en almindelig Bue eller Økse, — i alt 150 Riddere; en almindelig Ridder havde kun 30 Mand. Iblandt de her omtalte Riddere var der kun to, Landricourt og Tricastel, der havde Bannere; begge kæmpede sammen med Joinville og faldt i Slaget ved Mansurah. Naar vi læse, at en Hær bestaar af et vist Antal Riddere eller »vaabenførende Mænd«, betegner dette ikke det virkelige Antal Stridsmænd, da hver Ridder med sig havde en eller flere Væbnere til Hest og et ofte betydeligt Antal almindelige Svende.

[2]) Joinville var dengang kun Greven af Champagnes »Mand«. Senere, under Korstoget, kom han ogsaa i Lensafhængighed af Kongen paa den S. 56, Anm. 4 Slutn. omtalte Maade.

115. Medens jeg var under Vejs, saa jeg trende Mænd ligge døde paa en Kærre; de vare blevne aflivede af en Klerk. Det sagdes, at de skulde føres til Kongen. Da jeg spurgte det, skikkede jeg en af mine Væbnere af Sted for at faa at vide, hvorlunde det var tilgangen. Og min Væbner, som jeg skikkede af Sted, fortalte mig, at Kongen, da han kom ud af Kapellet, gik hen til Stentrappen for at se Ligene og spurgte Stadsfogden[1], hvorlunde det var tilgangen.

116. Der fortalte Stadsfogeden ham, at de afdøde vare trende af hans Tjenere ved le Châtelet, og han fortalte ham, at de færdedes i afsides Gader for at stjæle fra Folk. »Og de kom«, sagde han til Kongen, »over den Klerk, I her ser, og tog alle hans Klæder fra ham. Klerken gik hjem i det blotte Linned, tog sin Bue og lod en Smaadreng bringe hans Jagtkniv med. Da han fik Øje paa dem, raabte han efter dem og sagde, at de vare Dødsens. Klerken spændte sin Bue, skød og ramte en af dem i Hjertet; og de tvende andre flyede; men Klerken greb Jagtkniven, som Smaadrengen holdt i Haanden, og forfulgte dem i det skønne, klare Maaneskin.«

117. »Den ene af dem skulde lige til at springe over en Hække og ind i en Urtegaard; da ramte Klerken ham med Jagtkniven,« sagde Slotsfogeden, »og

---

[1]) I Teksten staar der »prévôt de Paris«. Dette var en Øvrighedsperson, som oprindelig paa sin Haand havde alle Byens administrative Hverv. Han fældede Domme, kommanderede Tropperne, inddrev Skatterne o. s. v. Dette Embede, som altsaa var forbundet med betydelig Myndighed, var længe til Salg og gav Anledning til mange Misligheder, som Ludvig den Hellige 1254 satte en Stopper for. »Prévôt de Paris«s Domstol med Sæde i »le Châtelet« var en af de ældste i Riget. — »Châtelet« var Navnet paa en Borg med to Taarne, der dækkede Adgangen til »la Cité«; det største af dem, »le grand châtelet«, var Sæde for alle Stadens Retsforhandlinger.

skar hele Benet af ham, saa at det kun hænger sammen ved Støvlen[1], som I selv kan se. Nu tog Klerken til at forfølge den anden, der vilde gange ind i et fremmed Hus, hvor der end var Folk oven Senge; der ramte Klerken ham lige midt i Hovedet og kløvede det til Tænderne, som I selv kan se,« sagde Stadsfogeden til Kongen. »Eders Naade!« sagde han, »Klerken viste Naboerne sin Sag, og saa gik han hen at give sig i eders Fangenskab; jeg fører ham til eder; gør med ham, hvad I vil; her er han.«

118. »Min gode Klerk!« sagde Kongen, »det volder eders Tapperhed, at I ikke bliver Præst længere; men det volder og eders Tapperhed, at jeg beholder eder i min Tjeneste, og I skal drage med mig over Havet. Og dette lader jeg eder fremdeles vide, eftersom jeg vil have, at mine Folk skulle se, at jeg i ingen Maade vil støtte dem i deres Ondskab.« Som det forsamlede Folk hørte disse Ord, brød det ud i høje Fryderaab til Herren og bad Gud give ham et godt og langt Liv og føre ham tilbage med Glæde og Helsen.

XXVII. Joinville forlader sin Borg.

119. Derefter drog jeg tilbage til vor Hjemstavn, og Greven af Saarbrücken og jeg kom overens om, at vi skulde sende vor Oppakning til Vogns til Auxonne[2], paa det den der kunde blive sat ud paa Saônefloden og sejle ned ad Saône lige indtil Arles ved Rhône's Udløb.

120. Den Dag, da jeg drog fra Joinville, skikkede jeg efter Abbeden i Cheminon[3], som ansaas for den

---

[1]) Jfr. S. 27 Anm. 1.
[2]) Ligger ved Saône i Dep. Côte d'or.
[3]) Cistercienserabbedi i Sognet Châlons.

retsindigste af Hvidebrødrenes Orden. Jeg hørte hans Skudsmaal i Clairvaux paa en Vor Frues Fest, der holdtes i den hellige Konges Nærværelse, af en Munk, der pegede paa ham og spurgte mig, om jeg kendte ham. Jeg sagde: »Hvi spørger I mig derom?« Og han svarede: »Eftersom jeg holder for, at det er den retsindigste Mand i hele Hvidebrødrenes Orden.«

121. »I skal fremdeles vide,« sagde han, »hvad jeg har hørt en Dannemand fortælle, der laa i Soveværelse tilsammen med Abbeden af Cheminon: Som det var saa overvættes hedt, havde Abbeden blottet sit Bryst; da saa denne Mand, der laa i Soveværelset tilsammen med Abbeden af Cheminon, Guds Moder gaa hen til Abbedens Seng og trække hans Klædebon op over hans Bryst, paa det Trækvinden ikke skulde volde ham Men.«

122. Denne Abbed af Cheminon gav mig mit Skærf og min Pilegrimsstav[1]; og da drog jeg fra Joinville uden at gaa ind paa Borgen mere før min Hjemkomst, til Fods, barfodet og i det blotte Linned[2]; og paa den Vis gik jeg til Blécourt og til St. Urban og andre hellige Steder der paa Egnen. Og paa Vejen til Blécourt og St. Urban vilde jeg ikke en eneste Gang vende Blikket tilbage til Joinville, paa det mit Hjerte ikke skulde strømme over ved Synet af den skønne Borg, jeg forlod, og ved Tanken om mine tvende Børn.

---

[1]) Det var almindelig Skik, at Pilegrimmene saaledes, inden de tiltraadte Rejsen, i Kirken i deres Hjemstavn modtog Stav og Taske. St. Denis-Krøniken og Vilhelm af Nangis fortælle det samme om Ludvig den Hellige, inden han tiltraadte sine to Korstog. Efter at have faaet disse Ting overleveret tog han Afsked med sit Riges Beskytter, den hellige Dionysius.

[2]) Særlig afførte man sig Langhoserne som Tegn paa Bod eller Straf.

123. Jeg og mine Fæller holdt Maaltid i la Fontaine-l'Archevêque ved Donjeux[1]; og der gav Abbed Adam af St. Urban (Gud signe ham!) mig og de ni Riddere, der ledsagede mig, en stor Mængde skønne Klenodier[2]. Derfra drog vi til Auxonne, og vi rejste derfra med vor Oppakning, som vi havde anbragt paa Baade, fra Auxonne ned ad Saône til Lyon; og ved Siden af Baadene førtes de store Stridsheste.

124. I Lyon indskibede vi os paa Rhône for at fare til Arles-le-Blanc; og under Farten ned ad Rhône kom vi til en Borg, kaldet Roche-de-Glun[3], som Kongen havde ladet sløjfe; thi Borgens Herre Roger var anklaget for at bestjæle Pilegrimme og Købmændene.

XXVIII. Korsfarerne stikke i Søen i August 1248.

125. I Augusti Maaned ginge vi om Bord i Skibene i la Roche-de-Marseille. Den Dag, da vi ginge om Bord, blev Skibsporten[4] aabnet og alle vore Heste anbragte, som vi skulde føre med over Havet; og saa blev Porten lukket igen og stoppet godt til[5], ligesom naar man sætter en Tønde under Vand; thi naar Skibet er ude i aaben Sø, er hele Porten under Vandets Overflade.

126. Da Hestene vare komne om Bord, raabte vor Styresmand til sine Søfolk, som stod forude, og sagde til dem: »Er alting bered?« Og de svarede: »Ja vel, Herre! Klerkene og Præsterne kunne godt komme frem.« Det første de vare komne, raabte han

---

1) Ved Marne, $^{3}/_{4}$ Mil fra Joinville.
2) Jfr. § 442.
3) Den laa paa det Sted, hvor Isère falder i Rhône.
4) Saadanne Transportskibe kaldtes »uissiers« af »uis«, den her omtalte Port.
5) Alle Utætheder bleve udfyldte med Værk o. desl.

til dem: »Synger i Guds Navn!« Og de ginge an alle som een Mand: »Veni, creator Spiritus[1]!« Og Styresmanden raabte til sine Folk: »Hejser Sejlene i Guds Navn!« Og de gjorde saa.

127. Og da en stakket Tid var forløben, svulmede Sejlene for Vinden, og Landet svandt os af Syne, saa at vi kun saa Himmel og Hav; og hver Dag fjernede Vinden os mere og mere fra de Egne, hvor vi vare barnefødte. Og derved tilkendegiver jeg eder, at meget dumdristig er den, som vover at udsætte sig for slig en Fare med Næstens Gods eller i Dødssynd; thi man sover ind ved Kvældstide uden at vide, om man ikke den næste Dag ligger paa Havsens Bund.

128. Paa Havet timedes der os et synderligt Under; thi vi traf paa et ganske rundt Bjerg ud for Kysten af Berberiet. Vi traf paa det ved Vespertid, sejlede siden hele Natten og troede vel at have lagt over halvtredsindstyve Mil bag os; men næste Dag vare vi ud for det samme Bjerg, og saalunde begav det sig en to-tre Gange. Da Søfolkene saa det, bleve de helt bestyrtede og sagde, at vore Skibe vare i stor Fare; thi vi vare ud for de Saraceners Land i Berberiet.

129. Da sagde en brav Præst, som blev kaldt Dekanen fra Maurupt, at han ingen Tid havde haft nogen Modgang i sit Sogn, hverken ved Vandmangel eller ved overvættes Regn eller anden Modgang, uden at Gud og hans Moder havde friet ham, det første han trende Løverdage havde ladet Menigheden gaa i Procession trende Gange[2]. Det var Løverdag; vi gik den første Gang i Procession omkring Skibets tvende Master; selv lod jeg mig bære, saasom jeg led heftig ilde. Ingen

---

[1]) Digtet af Kong Robert af Frankrig († 1031). Grundtvig har søgt at efterligne denne Salme i »Kom, Gud Helligaand, kom brat.«
[2]) Jfr. § 180.

Tid siden saa vi det Bjerg, men kom til Cypern paa den tredje Løverdag.

XXIX. Opholdet paa Cypern[1]; Tatarernes[2] Sendefærd; Joinville bliver Kongens Mand[3].

130. Da vi kom til Cypern, var Kongen alt paa Cypern, og vi fandt en stor Mængde af Kongens Proviant, nemlig Oplagsstederne for Kongens Vin, Penge og Korn. Kongens Vinkamre vare saalunde, at hans Folk midt paa Marken, paa Strandbredden, havde ophobet store Dynger af Vinfade, som de havde købt alt to Aar, før Kongen kom; og de havde lagt dem oven paa hverandre, saa at, naar man saa dem forfra, saa det ud som Lader.

131. Hveden og Byggen havde de lagt i Hobe midt paa Marken; og naar man saa det, var det ligesom Bjerge; thi Kornet var blevet grumme vaadt af den megen Regn og havde spiret, saa at man saa kun det grønne Græs. Saalunde begav det sig, at, da det skulde føres til Ægypten, blev Skorpen paa Overfladen fjernet tillige med det grønne Græs, og man fandt da, at

---

[1]) Cypern var 1192 blevet et selvstændigt Kongerige under Guido af Lusignan, der fik Øen overdraget af Rikard Løvehjerte. Guido udstykkede hele Øen i Len til Krigere, der kom over fra Palæstina; men dette Forhold forandrede sig igen under de følgende Konger. Den lille Stats Forfatning stemmede med de saakaldte »jerusalemske Assiser«, der gjaldt i det ca. 100 Aar ældre Kongerige i det hellige Land. — I Slutningen af det 15de Aarhundrede mistede Øen sin Selvstændighed, idet den gik over til at blive Provins af Venedig. Det er en bekendt Sag, at Cypern var et almindeligt Anløbssted paa Vejen til det hellige Land. Det vil saaledes erindres, at det var her, den danske Konge Erik Ejegod døde 1103.

[2]) Fejlagtigt for: Mongolerne.

[3]) Jfr. S. 56 Anm. 4 Slutn.

Hveden og Byggen var lige saa frisk, som om den nys var bleven høstet.

132. Kongen var hellere end gerne ufortøvet dragen videre lige til Ægypten[1], som jeg hørte ham sige i Syrien, hvis ikke hans Baroner havde været, som raadede ham at bie paa Folkene, der endnu ikke alle vare ankomne.

133. Paa den Tid, da Kongen dvælede paa Cypern, skikkede Tatarernes store Konge[2] sine Sendemænd til ham og forebragte ham mange gode og høviske Ord. Iblandt andet meddelte han ham, at han var rede til at stande ham bi med at tage det hellige Land ind og fri Jerusalem af de Saraceners[3] Hænder.

134. Kongen undfik hans Sendemænd meget mildelig og naadig og skikkede ham sine til Vederlag, som dvælede to Aar, inden de vendte tilbage til ham. Og ved sine Sendemænd skikkede Kongen Tatarernes Konge et Telt, der skulde bruges som Kapel, kosteligt over al Maade, thi det var helt igennem gjort af godt,

---

[1]) Han vilde kun have ventet, indtil hans Flaade, der var bleven adsplittet af en Storm, atter var samlet, og indtil det Mandskab var ankommet, der paa samme Tid som han selv var stukket i Søen fra forskellige Havne for at slutte sig til ham paa Cypern. — Imidlertid var der flere, der endnu ikke vare afrejste, men som beredte sig til at følge ham. Disse var det, hans »Baroner« vilde have han skulde vente paa. Men dette var et Fejlgreb; thi da det næste Aar viste sig vanskeligt at faa Skibe til Rejsens Fortsættelse, kom Toget ikke til at bryde op fra Cypern saa tidlig paa Aaret, som det var nødvendigt.

[2]) Det var ikke den mongolske Storkan, men hans Statholder i Lilleasien.

[3]) Der menes Kovaresmierne, som, efter at Mongolerne havde fortrængt dem fra deres tidligere Opholdssteder Øst og Syd for det kaspiske Hav, havde oversvømmet Syrien og erobret Jerusalem (1244).

fint Skarlagen. Og Kongen lod for at se, om han kunde drage dem over til vor Tro, i ommeldte Kapel i Billeder udskære Vor Frues Bebudelse og alle de andre Troens Materier[1]. Og disse Ting skikkede han dem ved tvende Prædikebrødre[2], som kunde Saracensk, for at bete og lære dem, hvorlunde de skulde tro.

135. De tvende Munke kom tilbage til Kongen, just da hans tvende Brødre vendte tilbage til Frankrig; og de traf Kongen, som var dragen fra Acre, hvor hans Brødre havde forladt ham, og var kommen til Cæsarea, som han var i Færd med at befæste; og han havde hverken Fred eller Vaabenhvile med Saracenerne. Hvorlunde Kongen af Frankrigs Sendemænd bleve undfangne, skal jeg fortælle eder, saaledes som de selv fortalte Kongen det; og i det, som de meldte Kongen, ville I kunne faa mange synderlige Ting at høre, hvilke jeg ikke vil fortælle nu, saasom jeg da maatte afbryde min Fortællings Gang, som jeg har paabegyndt, og som er saalunde:

136. Jeg, som ikke havde tusinde Pund[3] om Aaret i Indtægt af min Jord, bebyrdede mig, da jeg drog ud paa Korsfærden, med ni Riddere foruden mig selv og tvende bannerførende Riddere; og det vederfores mig, at, da jeg kom til Cypern, havde jeg kun to Hundrede og fyrretyve Tours-Pund tilbage, efter at mit Skib var betalt; derfor meldte nogle af mine Riddere mig, at, saafremt jeg ikke forsynede mig med Penge, vilde de lade mig i Stikken. Men Gud, som ingen Tid svigtede mig, sørgede for mig paa slig Vis, at Kongen, som var i Nicosia[4], skikkede Bud efter mig, tog mig i sin Tjeneste og gav mig otte Hundrede Pund i min Kasse; og da fik jeg flere Penge, end som jeg havde behov.

---

[1]) Jfr. § 471. [2]) = Dominikanerne.
[3]) = 14–15000 Kr.
[4]) Cyperns Hovedstad.

XXX. Kejserinden af Konstantinopel kommer til Cypern.

137. Medens vi fortøvede paa Cypern, meldte Kejserinden af Konstantinopel[1] mig, at hun var ankommen til Bafa[2], en By paa Cypern, og at jeg og Hr. Erhard af Brienne[3] skulde komme og hente hende. Da vi kom did, fandt vi, at en stærk Storm havde sønderslaget Ankertovene paa hendes Skib og drevet Skibet hen til Acre, og af hele sin Oppakning havde hun kun beholdt den Kaabe tilbage, som hun var iført, og en Spisekappe[4]. Vi tog hende med til Limasol[5] hvor Kongen, Dronningen og alle de høje Herrer modtog hende med megen Ære.

138. Næste Dag skikkede jeg hende Klæde til at gøre en Dragt af og Graaværk tilligemed, og jeg sendte hende noget Tartan og Taft til at fore Dragten med. Den gode Ridder Hr. Filip af Nanteuil, som var hos Kongen, traf min Væbner, der var paa Vej til Kejserinden. Da denne Dannemand saa det, gik han til Kongen og sagde, at jeg højligen havde gjort ham og de andre høje Herrer til Skamme ved at skikke Kejserinden denne Dragt, medens de ikke før havde tænkt derpaa.

139. Kejserinden kom for at bede Kongen staa hendes Herre bi[6], der var bleven i Konstantinopel, og

---

[1]) Hun hed Marie, var Datter af Johan af Acre (eller Brienne) (jfr. § 395, Anm.) og gift med Kejser Balduin II., den sidste latinske Kejser i Konstantinopel.

[2]) Paa Vestkysten af Cypern.

[3]) Jfr. § 78; Brienne hørte under Champagne.

[4]) Jfr. S. 25, Anm.

[5]) Paa Sydøstkysten af Cypern.

[6]) Kejser Balduin kunde kun eksistere ved Almisser fra den øvrige Kristenhed. Han var saa fattig, at han — efter hvad der fortælles — maatte sælge Kirkernes Blytage, Relikvier o. desl. Desuden maatte han kæmpe til to Sider, baade mod Bulgarerne og mod Grækerne, der havde sat sig fast i Kejser-

hun udvirkede saa meget, at hun fik over hundrede Breve med, saavel fra mig som fra de andre Venner, hun havde der, i hvilke Breve vi vare edeligt forpligtede, hvis Kongen eller Legaten vilde sende tre Hundrede Riddere til Konstantinopel, efter at Kongen var dragen tilbage igen, vi vare edeligt forpligtede, siger jeg, til at drage did.

140. Og for at holde min Ed bad jeg Kongen i det Øjeblik, da vi drog bort, i Greven af Eu's[1] Nærværelse, hvis Brev jeg har, og sagde, at, vilde han skikke tre Hundrede Riddere did, vilde jeg drage med for at holde min Ed. Og Kongen svarede mig, at han ikke havde Midler dertil, og at han ikke havde saa god en Skat, at han ikke vilde have udtømt, om det saa var det sidste af den. Efter at vi vare komne til Ægypten, drog Kejserinden til Frankrig og tog med sig sin Broder, Hr. Johan af Acre, som hun lod ægte Grevinden af Montfort.

XXXI. Sultanen af Iconium, Kongen af Armenien og Sultanen af Babylon.

141. Paa den Tid, da vi kom til Cypern, var Sultanen af Iconium[2] den rigeste Konge i hele Hedningeverdenen. Og han havde øvet en synderlig Gerning;

---

dømmet Nikæa (Bithynien, Lydien og til Dels Frygien). Disse omstyrtede som bekendt det latinske Kejserdømme 1261, førte af Mikael Palæologos; men dette ændrede ikke væsentlig Kejser Balduins Levevis; han vedblev at leve af Almisser som før.

1) Johan den Første af Brienne. Jfr. § 521 Anm.

2) Det seldsjukiske Sultanat Rum eller Iconium (efter Hovedbyen af samme Navn, nu Konieh), omfattede de gamle Provinser Lykaonien, det meste af Frygien, Paflagonien, Pamfylien, Lykien samt største Delen af Armenien (»Storarmenien«). Derimod dannede den gamle Provins Kilikien nu et

thi han havde ladt en stor Del af sit Guld smelte i Lerkrukker, saadanne, som man gyder Vin i hinsides Havet, og som kunne rumme tre—fire Fade[1] Vin saa vel; og han lod Krukkerne slaa sønder; og Guldmasserne vare blevne liggende aabenlyst midt i et af hans Slotte, saa at hver den, der kom ind paa Slottet, kunde se dem og røre ved dem; og der var vel seks—syv Stykker af dem.

142. Hvor rig han var, aabenbaredes ved, at Kongen af Armenien[2] skikkede Frankrigs Konge et Telt, som vel var fem Hundrede Pund værd; og Kongen af Armenien lod ham vide, at han havde faaet det af en »ferrais«[3] hos Sultanen af Iconium. »Ferrais« er den, som holder Sultanens Telte ved lige og holder hans Huse rene.

143. For at fri sig for Sultanen af Iconiums Trældomsaag drog Armeniens Konge til Kongen over Tatarerne og gav sig ind under deres Herredom for at faa Hjælp af dem; og saa stor en Mængde Stridsmænd førte han med sig tilbage, at han mægtede at tage Kampen op med Sultanen af Iconium. Og Slaget varede længe, og Tatarerne nedlagde saa mange af Sultanens Mænd, at man ikke senere hørte noget om ham. Da der paa Cypern lød saa mange Rygter om det Slag, der skulde leveres, drog nogle af vore Stridsmænd til Armenien for at lægge Berømmelse ind og for at være med i Slaget, og ingen Sinde vendte nogen af dem tilbage derfra.

Kongerige Armenien (»Lillearmenien«, se nedenfor). Den her omtalte Sultan skal have været en rig og mægtig Mand. Nogle Udsagn gøre ham til Kristen.

1) Dette Maal (»muid« = lat. modius) varierede i de forskellige Provinser. I Paris rummede det 2 feuillettes = 268 Liter.

2) Se ovenfor.

3) Forvansket Form af det arabiske Ord »ferrash« = Tapetserer ell. lign.

144. Sultanen af Babylon[1], som forventede, at Kongen vilde komme til Ægypten til Vaaren, besluttede at drage hen og omstyrte sin Dødsfjende, Sultanen af Emesas[2] Magt, og han drog hen og indesluttede ham i Byen Emesa. Sultanen af Emesa vidste ikke, hvorlunde han skulde komme Sultanen af Babylon til Livs; thi han saa vel, at denne Sultan, dersom han levede længe, vilde styrte ham. Han dagtingede da saalunde med Sultanen af Babylons »ferrais«, at denne undlivede ham ved Forgift.

145. Og hermed bar »ferrais«en sig saalunde ad Han besindede, at Sultanen hver Dag efter Middag satte sig til at lege Skaktavl paa Maatterne uden for sin Seng; den Maatte, som han vidste, at Sultanen hver Dag satte sig paa, forgiftede han. Nu traf det sig saa, at Sultanen, som var foruden Hoser, kom til at ligge paa en Rift, han havde paa Benet. Straks smittede Forgiften Kødet og berøvede ham al Bevægelighed i den Halvdel af Legemet, hvor den var trængt ind; og hver Gang Forgiften nagede ham i Nærheden af Hjertet, tilbragte han to samfulde Dage uden at æde, drikke eller tale. Hans Folk lod Sultanen af Emesa med Fred, og ham selv førte de med sig til Ægypten.

XXXII. Afrejsen fra Cypern (1249).

146. Straks i Førsten af Marts Maaned befalede Kongen og, efter hans Bydende, Baronerne og de andre Pilegrimme, at Skibene atter skulde lades med Vin og Levnedsmidler for at kunne bryde op, naar Kongen bød

[1]) Der menes Babylon i Ægypten = det nuværende Kairo. Den Sultan, Talen er om, hed Malek-Saleh Nagem-eddin Ayub.

[2]) Fyrsten af Aleppo, Malek-Nacer Jussuf, havde erobret den syriske By Emesa ved Orontes, der hidtil havde været afhængig af Ægypten.

det. Saa skete det da, at, da Kongen saa, at alt var vel bered, ginge Kongen og Dronningen om Bord paa deres Skibe Fredagen for Pinse[1]; og Kongen sagde til sine Herrer, at de skulde sejle bag efter ham paa deres Skibe lige ad Ægypten til. Om Løverdagen satte Kongen Sejl til og alle de andre Skibe ligesaa, hvilket var saare skønt at skue; thi det var, som om hele Havet, saa langt Øjet kunde se, var dækket af Sejlene paa Skibene, som bleve anslaaede til atten Hundrede i Tallet, saavel store som smaa.

147. Kongen kastede Anker ved en lille Høj, som kaldes Limasol-Spidsen, og alle de andre Skibe omkring ham. Kongen steg i Land paa Pinsedag. Da vi havde hørt Messe, rejste der sig en stærk og heftig Storm, der kom fra Ægypten, paa slig Vis, at af to Tusinde otte Hundrede Riddere, som Kongen førte med sig til Ægypten, blev der kun syv Hundrede tilbage, som ikke af Stormen vare blevne adskilte fra Kongens Selskab og henrykkede til Acre og andre fremmede Egne, og som ikke siden bleve borte i lang Tid.

148. Den anden Pinsedag havde Vinden lagt sig; Kongen og vi, som tøvede hos ham, saaledes som det var Guds Villie, satte paa ny Sejl til og mødte Fyrsten af Morea[2] og Hertugen af Burgund[3], som havde dvælet paa Morea. Torsdagen efter Pinse ankom Kongen ud for Damiette, og vi traf der hele Sultanens Stridsmagt

---

[1]) 21. Maj 1249.

[2]) Gotfred af Villehardouin, Brodersøn af den bekendte Krønikeskriver af samme Navn, der forfattede en Skildring af det fjerde store Korstog (1202—4). Den her nævnte Gotfred af Villehardouin erobrede Morea og antog Fyrstetitel for sig og sin Slægt.

[3]) Hertug Hugo IV. af Burgund havde tilbragt Vinteren paa Morea, rimeligvis efter at have været i Konstantinopel for at indfri det Løfte om Hjælp, som han allerede ti Aar før havde givet Kejser Balduin.

opstillet paa Stranden, saare skønt Folk at skue; thi Sultanen har et forgyldt Vaabenmærke, som skinnede, naar Solstraalerne brød sig deri. Den Larm, de gjorde med deres Pauker og saracenske Horn, var ræddelig at høre.

149. Kongen skikkede Bud efter sine Herrer for at holde Raad om, hvad han skulde gøre. Mange raadede ham at bie, indtil hans Folk vare komne tilbage, da han ikke havde beholdt Tredjeparten af sit Folk; men han vilde ingenlunde følge deres Raad. Den Grund, han anførte derfor, var, at han derved vilde give sine Fjender Mod, og besynderlig, at i Havet ved Damiette var der ikke nogen Havn, hvor han kunde bie paa sine Folk uden Frygt, at en Storm skulde tage os og føre os til andre Egne, saaledes som det Pinsedag var sket med de andre.

XXXIII. Landstigningen i Ægypten forberedes.

150. Det blev aftalt, at Kongen skulde gaa i Land om Fredagen[1] for Trefoldighedsfesten, og at han skulde gange til Kamp imod Saracenerne, saafremt de ikke undløb den. Kongen bad Hr. Johan af Beaumont at give Hr. Erhard af Brienne og mig en Galej[2], som vi og vore Riddere kunde sejle til Land paa, saasom de store Skibe ikke kunde gange helt ind til Land.

151. Det var Guds Vilje, at, da jeg kom tilbage til mit Skib, skulde jeg finde et lille Fartøj, en Skænk fra Fru de Baruth[3], mit og Greven af Montbéliard's Søskendebarn, og der var otte af mine Heste der om Bord. Da Fredagen kom, gik jeg og Hr. Erhard fuldt bevæb-

---

[1]) 28. Maj. [2]) Jfr. § 389 Anm.
[3]) Eschive af Montbéliard, Datter af Valter af M.

nede til Kongen for at bede om Galejen; svarede da Hr. Johan af Beaumont[1], at den fik vi ikke.

152. Da vort Folk saa, at vi ikke fik nogen Galej, lod de sig, saa mange som muligt, og saa godt det lod sig gøre, falde fra det store Skib ned paa Prammen, saa at Prammen var ved at synke. Da Søfolkene saa, at Prammen lidt efter lidt sank, flyede de op paa det store Skib og lod mine Riddere blive nede paa Prammen. Jeg spurgte Føreren, hvor mange Folk der var for mange, og han svarede: »Tyve Stridsmænd«. Da spurgte jeg ham ligervis, om han nok vilde sætte vort Folk i Land, dersom jeg friede ham for saa mange, og han svarede: »Ja«. Og jeg friede ham paa slig Vis, at han i trende Hobe førte dem over paa mit Skib, hvor mine Heste vare.

153. Medens jeg førte vort Folk af Sted, var der en af Hr. Erhard af Brienne's Riddere ved Navn Plonquet, der vilde gaa fra det store Skib ned i Prammen; men Prammen sejlede bort, og han faldt i Vandet og druknede.

154. Da jeg kom tilbage til mit Skib, satte jeg paa min lille Pram en Væbner, som jeg gjorde til Ridder, og som hed Hr. Hugo af Vaucouleurs, og tvende saare tapre Junkere, af hvilke den ene hed Hr. Villain af Versey, den anden Hr. Vilhelm af Dammartin; disse bar stor Ondskab til hinanden. Og ingen kunde bringe dem til at slutte Fred, saasom de vare komne i Haarene paa hinanden paa Morea; jeg fik dem imidlertid til at tilgive hinanden deres Nag og kysse hinanden ved at sværge dem til paa de hellige Relikvier, at vi ikke kom til Land, før de vare blevne gode Venner.

155. Nu satte vi os i Bevægelse for at komme til Land og kom hen paa Siden af den Pram, der hørte

---

[1]) Jfr. S. 90 Anm. 1.

til Kongens store Skibe, og hvor Kongen selv var om Bord. Og hans Folk begyndte at raabe efter mig (saasom vi for skyndeligere end de), at jeg skulde slutte mig til et andet Skib, som førte St.-Denisfanen[1], foran Kongen. Jeg gjorde dem dog ikke til Villie; tværtimod lod jeg lægge til et Sted, hvor der var en grumme Hob Tyrker, vel seks Tusinde Mand til Hest.

156. Det første de saa, at vi vare i Land, sporede de deres Heste og kom hen imod os. Da vi saa dem komme, stak vi vore Skjolde med Spidserne ned i Sandet og Skæftet paa vore Lanser ned i Sandet, saaledes at Spidserne vendte mod dem[2]. Ikke saa snart havde de set dem ligesom færdige at trænge ind i Livet paa dem, før de brat vendte sig og flyede.

XXXIV. Korsfarerne gaa i Land for Saracenernes Øjne.

157. Hr. Balduin af Reims, en Dannemand, som var gangen til Land, skikkede sin Væbner til mig med Bud at bie paa ham; og jeg lod sige tilbage, at jeg meget gerne vilde gøre saa, thi saadan en Dannemand, som han var, burde man vel bie paa i en saadan Nød; derfor var han mig taknemmelig alle sine Levedage. Med ham kom mine Riddere til os; og det

---

[1]) Denne Fane kaldtes paa Grund af sin Farve »Oriflammen« (ɔ: den gyldne Flamme) og var af ensfarvet, luerødt Silke eller Taft. Da Munkene i Følge deres Stilling ikke maatte have med Vaaben at gøre, paahvilede det Greverne af Vexin, der vare Saint-Denis's Værneherrer, at bære Fanen i de Krige, der førtes til Forsvar for Abbediets Rettigheder. Da Kongerne havde faaet Grevskabet Vexin under sig, arvede de dette Hverv og førte i Kraft heraf Fanen med sig i alle deres Krige. — Kongens private Banner er Guldlillier paa blaa Grund.

[2]) Dette minder om de saakaldte »spanske Ryttere«, en Slags Fodangler.

maa I vide, at, da jeg gik i Land, havde jeg hverken Væbner, ej heller Ridder, ej heller Tjener, som jeg havde ført med mig fra min Hjemstavn; og dog undlod Gud ikke at yde mig det.

158. Til venstre for os steg Greven af Jaffa[1] i Land; han var Søskendebarn til Greven af Montbéliard og var af Slægten Joinville. Hans Landgang var den mest høviske at skue; thi hans Galej var ganske bemalet med hans Vaabenskjold, baade under og over Havets Overflade, hvilket Vaaben er gyldent med et rødt Kors med Kløer. Han havde vel tre Hundrede Rorkarle paa sin Galej, og for hver Rorkarl var der et Skjold i hans Vaaben, og til hvert Skjold var der fæstet en guldbaldyret Vimpel med hans Vaaben.

159. Paa denne Fart var det, som om Galejen havde Vinger, saa kraftigt roede Søfolkene til; og det var, som om Lynet for ned fra Himlen, slig en Støj voldte Flagene, Paukerne, Trommerne og de saracenske Horn paa hans Galej. Det første Galejen var kommen saa højt op paa Landet som muligt, sprang baade han og hans Riddere i Land, saare vel bevæbnede og meget skønt prydede, og kom hen og stillede sig i Orden jævne os.

160. Fast havde jeg glemt at sige eder, at, da Greven af Jaffa var gangen til Land, lod han paa Stand sine Telte og sine Pauluner opslaa; og det første Saracenerne saa dem opslagne, samlede de sig alle for vore Øjne, gav deres Heste Sporerne og red tilbage ligesom for at fare løs paa os; men da de saa, at vi ikke vilde fly, vendte de paa Stand om igen.

---

[1]) Han hed Johan af Ibelin, var Herre til Baruth og Greve af Jaffa og paa Kvindesiden beslægtet med Familierne Montbéliard og Joinville. Som Greve af Jaffa fulgte han efter Grev Valter af Brienne, som Sultanen af Kairo og Khovaresmierne 1244 tog til Fange i Slaget ved Gaza

161. I godt og vel et Flitsbueskuds Afstand til højre for os landede den Galej, som havde St. Denisfanen om Bord. Og da de vare landede, var der en Saracener, som styrtede sig midt ind iblandt dem, enten fordi han ikke kunde holde sin Hest tilbage, eller fordi han tænkte, at de andre vilde følge efter ham; men han blev hugget helt sønder og sammen.

XXXV.[1] Ludvig den Hellige bemægtiger sig Damiette.

162. Da Kongen spurgte, at St. Denisfanen var kommen til Land, gik han hastelig hen over sit Skib, og uden at agte paa Legaten, som var hos ham, vilde han ingenlunde forlade den; men han sprang i Havet, saa at Vandet gik ham lige til Armhulerne. Og med Skjoldet om Halsen, Hjelmen paa Hovedet og sin Lanse i Haanden gik han lige hen til sine Folk, som stod paa Strandbredden. Da han kom til Land og fik Øje paa Saracenerne, spurgte han, hvad det var for Folk; og han fik til Svar, at det var Saracenerne; og han tog sin Lanse under Armen, dækkede sig med Skjoldet og vilde være gangen løs paa Saracenerne, dersom hans gode Mænd, der vare hos ham, havde tilstedt det.

163. Trende Gange skikkede Saracenerne ved Brevduer Bud til Sultanen om, at Kongen var gangen til Land, uden nogen Sinde at faa nogen Tidende tilbage, saasom Sultanen led ilde[2], og da de fornam det, troede de, at Sultanen var død, og forlod Damiette. Kongen skikkede en Ridder did for at faa Vished derom. Ridderen

---

[1]) Joinville er her unøjagtig. Det fremgaar af meget troværdige samtidige Dokumenter, at de Kristne først vandt Fodfæste i Damiette efter et heftigt Søslag, at Saracenerne holdt Stand paa Bredden i 2 Dage, og at Ludvig først den tredje Dag kom ind i Damiette.

[2]) Jfr. § 145.

gik til Kongen og sagde, at han havde været i Sultanens Huse, og at det var sandt. Da skikkede Kongen efter Legaten og alle Prælaterne i Hæren, og man sang med høj Røst: »Te Deum laudamus[1]«. Da besteg Kongen sin Hest, desligeste og alle vi andre, og vi drog hen og lejrede os for Damiette.

164. Det var meget taabeligt af Tyrkerne at drage bort fra Damiette uden at afbryde Baadebroen, hvilket vilde have voldet os megen Ulempe; men de gjorde os svært Afbræk, da de drog bort, ved at stikke Ild paa Basaren, hvor hele Forraadet var og alt, hvad der sælges efter Vægt. Der kom lige saa meget ud heraf, som hvis der i Morgen blev stukket Ild paa Lillebroen[2] i Paris, hvad Gud forbyde.

165. Saa lad os da nu sige, at Gud den Almægtige lod os times stor Naade, da han skærmede os imod Død og Fare ved Landstigningen, endog vi vare til Fods og for løs paa vore Fjender, som vare til Hest. Herren lod os fremdeles times stor Naade ved at overgive os Damiette, som vi ikke havde mægtet at tage ind uden at udhungre den; og det kunne vi klarlig se, da det var ved Udhungring, at Kong Johan tog den ind i vore Fædres Tid[3].

XXXVI. Et Fejlgreb af Ludvig den Hellige; Uorden imellem Korsfarerne.

166. Vorherre kan sige det samme om os, som han sagde om Israels Børn: »For intet have de regnet

[1]) Begyndelsesordene af den saakaldte »ambrosianske Lovsang«, der dog næppe skyldes Kirkefaderen Ambrosius, men snarere er Oversættelse af en østerlandsk Hymne.

[2]) »Petit-Pont«, som nu forbinder »rue Saint-Jacques« og dens Forlængelse »rue du Petit-Pont« med »la Cité«, var dengang opfyldt af Butikker.

[3]) Den jerusalemske Konge Johan af Brienne indtog Damiette 1219.

et attraaværdigt Land«. Og hvad siger han videre? Han siger, at de glemte Gud, endog han havde frelst dem. Og jeg skal siden sige eder, hvorlunde vi glemte ham.

167. Jeg vil først og fremmest fortælle eder om Kongen, som lod sine Baroner, gejstlige og Lægfolk stævne til sig og lod dem staa ham bi med at afgøre, hvorlunde det Bytte, der var vundet i Byen, skulde deles. Patriarken[1] tog først til Orde og talte saalunde: »Herre, det synes mig raadeligt, at I beholder Hveden, Byggen, Risen og alle Fetaljer til Byens Forsyning, og at det bliver raabt ud i Lejren, at alle de andre Sager skulle bringes til Legatens Bolig, og at Overtrædelse af dette Bud straffes med Bandlysning. Dette Raad bifaldt de andre Baroner til Hobe. Nu traf det sig saa, at alle de Sager, der bragtes til Legatens Bolig, kun havde en Værdi af seks Tusind Pund.

168. Da det var gjort, skikkede Kongen og Baronerne Bud efter den gæve Hr. Johan af Valery og talte saalunde til ham: »Herre af Valery!« sagde Kongen, »vi ere blevne enige om, at Legaten skal give eder de seks Tusind Pund at fordele der, hvor I tror, at det monne være bedst.« — »Herre Konge!« sagde den gæve Mand, »I lader mig stor Ære vederfares; haver Tak derfor! men denne Ære og dette Tilbud, som I gør mig, vil jeg ikke annamme, hvis det er Gud velbehageligt; thi jeg vilde derved omstyrte al god Sæd og Skik i det hellige Land; den er jo saalunde, at, naar Fjendernes Byer tages ind, bør Tredjeparten af det Gods, der findes i dem, være Kongens, og Pilegrimmene skulle have de tvende Tredjeparter.«

169. »Og denne Sædvane overholdt Kong Johan nøje, da han tog Damiette ind; og efter hvad de gamle

---

[1]) ɔ: af Jerusalem.

sige, overholdt ogsaa de tidligere Konger i Jerusalem nøje denne Skik. Og, hvis det behager eder at give mig de tvende Tredjeparter af Hveden og Byggen, Risen og de andre Fetaljer, vil jeg gerne tage paa mig at uddele dem til Pilegrimmene.« Kongen bestemte sig ikke til at gøre det, og fik Sagen derved sit Forblivende, hvorfor mange holdt for, at der ikke var gjort dem Fyldest, naar Kongen omstyrtede god, gammel Sæd og Skik.

170. Det siges af, at Kongens Folk, som ved Lemfældighed skulde have holdt paa Farmændene, hyrede dem Boderne, hvor de skulde sælge deres Varer, saa dyrt som muligt; derfor løb Rygtet derom til fremmede Lande, og mange Farmænd gav Afkald paa at komme til Lejren. Baronerne, som burde have forvaret deres Ejendom for at forvende den vel paa rette Tid og Sted, gav sig til at holde store Collatser med Kød i Overflødighed.

171. Det menige Folk gav sig til at have Omgang med Skøger, hvorfor Kongen afskedigede en hel Hob af sit Folk, da vi kom tilbage fra Fangenskabet. Og da jeg spurgte ham, hvi han havde gjort det, genmælede han, at han sikkert havde erfaret, at de, hvem han havde givet Afsked, drev deres Utugt i saa ringe Afstand fra hans Telt, som man kan kaste med en liden Sten, og det paa den Tid, da Hæren var stedt i sin allerstørste Vaande.

XXXVII. Saracenerne angribe Lejren; Valter af Autreche's Død.

172. Lad os nu vende tilbage til vor Materie og sige, at, kort efter at vi havde taget Damiette ind, kom hele Sultanens Rytteri mod vor Lejr og anfaldt den fra Landsiden. Kongen og alle Ridderne førte sig i

deres Vaaben. Jeg gik fuldt væbnet hen at tale med Kongen og fandt ham fuldt væbnet siddende paa en Stol, og hos ham vare nogle gæve Riddere, som hørte til hans Skare, desligeste fuldt væbnede. Jeg bad ham naadig tilstede, at jeg og mine Folk drog uden Lejren, paa det at Saracenerne ikke skulde fare løs paa vore Telte. Da Hr. Johan af Beaumont[1] fornam min Begæring, raabte han overlydt til mig og formente mig i Kongens Navn at forlade mit Telt, før Kongen bød mig det.

173. Jeg har fortalt eder om de gæve Riddere, der vare hos Kongen, saasom der var otte hos ham, gode Riddere til Hobe, som havde vundet Belønninger for Vaabendaad paa denne og hin Side Havet; slige Riddere kaldtes i Almindelighed gode Riddere. Navnene paa dem, der vare Riddere hos Kongen, ere følgende: Hr. Gotfred af Sargines, Hr. Matthias af Marly, Hr. Filip af Nanteuil, Hr. Imbert af Beaujeu, Rigens Marsk, som ikke var der til Stede, men uden Lejren tilsammen med Føreren for Flitsbueskytterne og de fleste af Kongens væbnede Huskarle for at bevogte Lejren, paa det, at Tyrkerne ikke skulde volde noget Afbræk.

174. Nu begav det sig, at Hr. Valter af Autreche lod sig væbne i sit Telt med alle Stykker, og da han havde besteget sin Hest, taget Skjoldet om Halsen og Hjelmen paa Hovedet, lod han Forhængene for sit Telt løfte i Vejret og gav Hesten Sporerne for at fare mod Tyrkerne; og just da han ganske ene red ud af sit Telt, udbrød hele hans Følge med lydelig Røst: »Chatillon[2]!« Nu begav det sig saa, at, førend han naaede

---

1) Joinville kommer gentagne Gange tilbage til, hvor uvenligt Johan af Beaumont optræder over for ham, jfr. § 151, 428.

2) Til dette Hus hørte han nemlig.

hen til Tyrkerne, styrtede han, og hans Hest trampede hen over hans Legeme; og bedækket med hans Vaaben for Hesten hen til vore Fjender, saasom de fleste af Saracenerne red paa Hopper; derfor ilede Hesten hen ad Saracenerne til.

175. Og de, der saa det, fortalte os, at fire Tyrker kom hen imod Hr. Valter, som laa paa Jorden; og da de gik forbi ham, gav de ham med deres Køller nogle drøje Slag, der han laa. Der blev han friet af Rigens Marsk og flere af Kongens Huskarle med ham, hvilke paa deres Arme bar ham tilbage til hans Telt. Da han kom did, var han ikke mægtig at mæle et Ord; flere af Feltskærerne og Lægerne i Lejren gik til ham; og, saasom de holdt for, at der ikke var nogen Dødsfare, lod de ham aarelade paa baade Arme.

176. Ved Kvældstide meget silde foreslog Hr. Albert af Narcy mig, at vi skulde gange at se ham, saasom vi hidindtil ikke havde set ham og det var en saare berømmelig og tapper Mand. Vi traadte ind i hans Telt, og hans Kammermester kom os til Møde, paa det vi skulde gange sagtelig og ikke vække hans Herre. Vi fandt ham liggende paa nogle Tæpper af Graaværk og nærmede os ganske stille til ham; men vi saa da, at han var død. Da det blev forebragt Kongen, genmælede han, at han ikke vilde have tusind saadanne, efterdi de vilde gøre uden hans Bydende, som denne havde gjort.

XXXVIII. Nye Angreb af Saracenerne: Kongen bestemmer sig til at oppebie Greven af Poitiers's Ankomst.

177. Det saracenske Fodfolk trængte hver Nat ind i Lejren og nedlagde Folk, der de kom over dem sovende; saaledes begav det sig, at de nedlagde Herren af Courte-

nay's Skildvagt, og de lod ham ligge paa et Bord, skar Hovedet af ham og tog det med sig. Og de gjorde saa, efterdi Sultanen gav en Guldbyzantin for hvert Hoved af en Kristen.

178. Og denne Forfølgelse skete, saasom Hærafdelingerne hver sin Nat til Hest bevogtede Lejren; og naar Saracenerne vilde trænge ind i Lejren, biede de, indtil Støjen af Hestene og Folket havde lagt sig; da gik de ind i Lejren bag ved Hestenes Ryg og gik ud igen før Dag. Og derfor bød Kongen, at de Afdelinger, som plejede at holde Vagt til Hest, skulde gøre saa til Fods, saa at hele Lejren var i Sikkerhed ved vort Folk, som holdt Vagt, saasom det var spredt paa slig Vis, at den ene berørte den anden.

179. Efter at dette var sket, besluttede Kongen ikke at rejse fra Damiette, førend hans Broder, Greven af Poitiers[1], var kommen, som førte de franske Undersaatter med sig. Og paa det Saracenerne ikke til Hest skulde fare ind i Lejren, lod Kongen hele Lejren omslutte af brede Grave; og ved Gravene holdt hver Kvæld Flitsbueskytter og Stridsmænd Vagt og ved Indgangen til Lejren ligervis.

180. Da St. Remigius's Dag[2] var forløben, uden at der var spurgt Nyt om Greven af Poitiers (hvorover Kongen og alle de i Hæren vare meget urolige; thi de frygtede for, at der var hændt ham en Ulykke), da mindede jeg Legaten om, hvorlunde Dekanen af Maurupt[3], medens vi vare paa Havet, havde ladet os gaa trende Gange i Procession trende Løverdage i Træk; og for den tredje Løverdag landede vi paa Cypern. Legaten fulgte mit Raad og lod de trende Processioner udraabe i Lejren trende Løverdage i Rad.

---

1) Jfr. S. 20 Anm. 2.
2) D. 1. Oktober 1249. 3) Jfr. § 129.

181. Den første Procession gik an i Legatens Bolig, og de gik til Vor Frue Kirke[1] i Byen, hvilken Kirke var bygget i Saracenernes Moské, og Legaten havde indviet den til Guds Moders Ære. Legaten holdt Prædiken trende Løverdage i Rad. Til Stede vare Kongen og de mægtige Mænd i Hæren, hvilke Legaten gav fuld Syndsforladelse.

182. Inden den tredje Løverdag kom Greven af Poitiers, og det vilde heller ikke have været til nogen Baade, om han var kommen før; thi trende Uger igennem rasede der et saa hardt Uvejr paa Havet ud for Damiette, at vel to Hundrede og fyrretyve Skibe, saavel store som smaa, søndersloges og gik til Grunde. Var derfor Greven af Poitiers kommen før, vilde baade han og hans Folk være druknede til Hobe.

183. Da Greven af Poitiers var ankommen, stævnede Kongen alle Baronerne i Hæren til sig for at faa at vide, hvad Vej det burde ham at drage hen ad Alexandria til eller hen imod Babilon. Saa bleve da den gode Grev Peder af Bretagne og de fleste af Herrerne i Hæren enige om, at Kongen skulde drage hen og belægge Alexandria; thi ved Byen var der en god Havn, hvor de Skibe, som bragte Levnedsmidler til Hæren, kunde lægge til. Var da Greven af Artois af en anden Mening og sagde, at han holdt for, at det ikke burde sig at drage andre Steder hen end til Babilon, saasom det var Hovedstaden i hele Ægyptens Rige; og han sagde saa, at den, der med eet Slag vilde undlive Slangen, maatte knuse dens Hoved. Kongen

---

1) Allerede ved Byens Indtagelse 1219 var den tidligere Moské bleven forvandlet til en Kirke og højtideligt indviet til Vor Frue. Nu foretog Ludvig (eller rettere den pavelige Legat) samme Ceremoni.

ænsede ikke alle sine andre Herrers Raad, men holdt sig til sin Broders[1].

XXXIX. Hæren bryder op.

184. Som Adventstiden gik an, brød Kongen op med sin Hær for at drage mod Babilon saalunde, som Greven af Artois havde raadet ham. Temmelig nær ved Damiette traf vi paa et Vandløb, der var en Arm af den store Flod; og det blev bestemt, at Hæren skulde dvæle en Dag for at spærre bemeldte Arm, paa det at man kunde komme over den. Det blev udført med temmelig stor Lethed; thi bemeldte Arm blev spærret næst ved Hovedfloden, saa at Vandet temmelig let strømmede i modsat Retning i Hovedfloden[2]. Da vi overskred denne Arm, skikkede Sultanen fem Hundrede af sine Riddere, de bedst beredne, han kunde finde i sin ganske Hær, hen for at plage Kongens Hær og forsinke vor Marche.

185. St. Nikolajs Dag[3] bød Kongen, at man skulde gøre sig rede til at ride af Sted, og at ingen maatte driste sig til at kæmpe mod de Saracenere, som vare komne. Nu begav det sig, at, da Hæren satte Hestene i Bevægelse, og da Tyrkerne saa, at man ikke vilde

---

[1]) Det fortælles, at Ludvig stod i hemmelig Forbindelse med Byens Statholder eller en anden højtstaaende Mand, der vilde hævne sin Broder, som Sultanen havde ladet dræbe. — Sultanen, der paa samme Tid laa dødssyg, skal have gjort Ludvig meget gunstige Fredstilbud, som denne dog ikke gik ind paa, maaske i den Formening, at Sultanens eventuelle Efterfølger ikke vilde anse sig for bunden til dem. Det viste sig da ogsaa, at efter Sultanens Død bleve alle Forhandlinger afbrudte fra de vantros Side.

[2]) Legaten lovede dem, der arbejdede herpaa, deres Synders Forladelse.

[3]) 6. December 1249.

gøre Angreb paa dem, men igennem deres Spejdere spurgte, at Kongen havde forbudt det, da tog de Mod til sig og anfaldt Tempelherrerne, som dannede den fremmeste Hærafdeling; og en af Tyrkerne slog en af Tempelherrernes Riddere til Jorden, lige foran den Hest, paa hvilken Broder Reinhold af Vichiers sad, som dengang var Marskalk[1] i Tempelherreordenen.

186. Da han det saa, raabte han til de andre Brødre: »Nu ind paa dem i Guds Navn! thi jeg kan ikke længere udholde det.« Han gav sin Hest Sporerne, desligeste og hele Hæren; vort Folks Heste vare friske; men Tyrkernes vare allerede udmattede; derfor har jeg hørt melde om, at ingen undslap, men alle bødede med Livet; og flere af dem vare komne ud i Floden og druknede.

XL. Om Nilen.

187. Det bør os først og fornemmeligst at tale om den Flod, som gennemstrømmer Ægypten og kommer fra det jordiske Paradis[2]; og dette fortæller jeg eder, paa det I kunne fatte visse Ting, min Materie angaaende. Denne Flod er forskellig fra alle andre Floder; thi, jo længere andre Floder komme ned i deres Løb, des flere smaa Floder og Bække falder der ud i dem; men denne Flod optager ingen; tværtimod kommer den i et eneste Løb lige til Ægypten; men da

---

1) Marskalken var oprindelig en Slags Overstaldmester. Under Filip August førte han Fortroppen. Fra Ludvig den Hellige til Frants I var der to i Kongens Hær; de stod under Marsken, kommanderede for Resten Hæren, holdt Tropperevuer, kontrollerede, hvorvidt hver Lensherre opfyldte sin Ydelsespligt, holdt Disciplin i Hæren o. s. v. Marskalkens Attribut var en lillieprydet Kommandostav.

2) Johan Sarrasin kalder den slet og ret »Paradisfloden«.

deler den sig i syv Arme, som sprede sig ud over Ægypten.

188. Og naar St. Remigius's Dag er forløben, skylle de syv Floder ud over Landet og dække Sletterne; og naar de synke tilbage i deres Leje, gaa Agerdyrkerne ud at bearbejde hver sin Jordlod med en Plov uden Hjul, hvormed de pløje Jorden, der er tilsaaet med Hvede, Byg, Kommen og Ris; og alt dette kommer op saa godt, at ingen ydermere kunde finde noget at gøre derved. Og ikke ved man, hvorfra denne Overdrivelse kommer, uden det, at den sker ved Guds Villie; og, var det ikke saa, vilde der ikke fremkomme noget godt i Landet paa Grund af den stærke Solbrand, som vilde afsvide alt, saasom det aldrig nogen Tid regner i Landet. Floden er altid plumret; naar derfor Landets Indbyggere ville have at drikke, tage de Vand henad Kvældstide og knuse fire Mandler eller Bønner deri; og den næste Dag er det saa godt at drikke, at der er intet at klage derpaa.

189. Inden Floden træder ind i Ægypten, sænke de Folk, som er vante at gøre det, deres Net udspredte ned i Floden ved Kvældstide, og om Morgenen finde de i deres Net disse Varer, som sælges efter Vægt, og som indføres her i Landet, nemlig Ingefær, Rabarber, Aloe og Kanel. Og det siges, at disse Sager komme fra det jordiske Paradis; thi Vinden river Grene af de Træer, som staa i Paradiset, ligesom den i Skovene i dette Land afriver det tørre Træ; og det tørre Træ, der falder i Floden, sælge Farmændene til os her i Landet. Flodvandet er af den Beskaffenhed, at naar vi hængte det op (i hvide Lerkrukker[1], som gøres i

---

[1]) Disse, der paa spansk hedde »alcarrazas«, ere meget almindelige paa den pyrenæiske Halvø og i Orienten. I Frankrig laves de for øvrigt ogsaa nu.

Landet) i vore Teltsnore, blev det paa den varmeste Tid af Dagen lige saa koldt som Kildevand.

190. De fortalte i Landet, at Sultanen af Babilon mange Sinde havde prøvet at faa at vide, hvorfra Floden kom; og han skikkede Folk did, som havde en Art Brød med, der kaldes Tvebakker, eftersom de blive bagte tvende Gange; og af dette Brød levede de, indtil de kom tilbage til Sultanen. Og de meldte, at de vare dragne op ad Floden og vare komne til en stor, lodret Klippehøjde, som ingen mægtede at bestige. Fra denne Højde styrtede Floden ned; og det tyktes dem, at der var en grumme Hoben Træer oppe paa Bjerget; og de sagde, at de havde fundet adskillige synderlige, vilde Dyr af forskellig Skikkelse, som Løver, Slanger og Elefanter, som kom hen og stirrede paa dem oven for Floden, imedens de drog op ad den.

191. Nu ville vi vende tilbage til vor første Materie og sige saalunde, at, naar Floden træder ind i Ægypten, deler den sig i syv Arme, som jeg sagde tilforn. Den ene af disse Arme gaar til Damiette, den anden til Alexandria, den tredie til Tanis[1], den fjerde til Rexi. Og til denne Arm, som gaar til Rexi[2], kom Kongen af Frankrig med sin Hær, og han slog Lejr imellem Damiette og Rexi-Armen; og alle Sultanens Tropper slog Lejr paa den anden Side Rexi-Armen for at formene os at gange over; og dette havde de let ved, thi ingen kunde komme over Vandet og gange mod dem uden ved at svømme over.

XLI. Der bygges en Dæmning over Floden.

192. Kongen besluttede at lade lægge en Dæmning over Floden for at gange mod Saracenerne. For at

[1]) Øst for Damiette.

[2]) Den udgaar fra Mansurah, og dens almindeligste Navn er Achmun-Kanalen, imellem Tanis- og Damiette-Armen.

værne dem, der skulde arbejde paa Dæmningen, lod Kongen opføre tvende Taarne, som kaldes »Kattekasteller[1]«; thi der var tvende Kasteller foran »Kattene« og tvende Bygninger bag ved Kastellerne for at dække dem, der skulde holde Vagt, mod Skuddene fra Saracenernes Maskiner; de havde seksten Maskiner, der vare opstillede med alle Stykker.

193. Da vi kom did, lod Kongen opføre atten Maskiner, som Jocelin af Cornaut var Mester for. Vore Maskiner skød imod deres og deres imod vore; men ingen Sinde hørte jeg sige, at vore udrettede stort. Kongens Brødre holdt Vagt om Dagen, og vi, de andre Riddere, holdt Vagt om Natten ved »Kattene«. Nu vare vi ved den sidste Uge før Jul.

194. Det første »Kattene« vare byggede, gik Arbejdet med Dæmningen an, saasom Kongen ikke vilde have, at Saracenerne, som sigtede og skød paa os tværs over Floden, skulde saare dem, der bar Jord til. Angaaende denne Dæmning bleve Kongen og alle Baronerne i Hæren slagne med Blindhed; thi, saasom de havde spærret den ene af Flodens Arme, som jeg fortalte eder tilforn[2] (hvilket de lettelig gjorde, eftersom de tog sig paa at spærre den, der den skilte sig fra Hovedfloden), derfor tænkte de, at de kunde spærre Rexi-Armen, endog den alt havde skilt sig fra Hovedfloden en halv Mil ovenfor.

195. Og for at formene Kongen at bygge Dæmningen lod Saracenerne gøre Huller i Jorden paa den

---

[1]) Foran »Kattene« (ɔ: overdækkede Gallerier, under hvilke man kunde færdes i Sikkerhed) var der opført Kasteller, og begge Dele tilsammen kaldtes »Katte-Kasteller.« — Derfra udslyngede Soldaterne Pile, Blykugler og Stene. Katte-Kastellerne vare beklædte med Okse- eller Hestehuder for ikke at beskadiges af »den græske Ild«.

[2]) Jfr. § 184.

Side, hvor deres Hær stod, og, det første Floden kom til Hullerne, trængte den ind i Hullerne og gjorde atter en stor Fordybning. Saa hændte det da, at alt, hvad vi havde gjort i trende Uger, tilintetgjorde de til Hobe paa en Dag, thi, alt som vi gennede for Floden paa vor Side, gav de den atter udvidet Rum paa deres Side ved de Huller, de gjorde.

196. I Steden for Sultanen[1], som var død af den Sot, som han blev overfalden af, da han belagde den Stad Emesa[2], havde de til deres Høvding kaaret en Saracener, som hed Scecedin, Sheikens Søn[3]. Det sagdes, at Kejser Frederik havde slaget ham til Ridder. Denne bød en Part af sine Folk at drage hen og anfalde vor Hær fra Damiette-Siden, og de gjorde saa. Thi de gik over til en Stad, som ligger ved Rexi-Armen, navnlig Sharmesah. Juledag var jeg med samt mine Riddere til Gæstebud hos Hr. Peder[4] af Avallon; medens vi sad ved Maaltidet, kom de med sporede Heste lige hen til vor Lejr og nedlagde flere arme Folk, som til Fods vare gangne ud i Markerne. Vi førte os i vore Vaaben.

197. Vi formaaede ingenlunde at komme tilbage tidsnok til at træffe vor Vært Hr. Peder, som var uden Lejren og var gangen efter Saracenerne. Vi sporede vore Heste, red efter ham og friede ham ud af Saracenernes Vold, hvilke havde kastet ham til Jorden; og ham og hans Broder, Herren til le Val, førte vi tilbage til Lejren. Tempelherrerne, som vare komne til ved

---

1) Saleh-Ayub.
2) Jfr. § 145.
3) Den afdødes Søn, Turan-Shah, var Statholder over Faderens Besiddelser i Mesopotamien, og, inden han var kommen til Ægypten, tiltog Hærens Høvding, Emiren Fakr-Eddin (den, som her kaldes Sceceddin) sig enevældig Magt.
4) Denne kalder Joinville andetsteds sit Søskendebarn.

Anskriget, dannede Bagtroppen mandeligt og paa rette Vis. Tyrkerne kom lige ind i vor Lejr og plagede os; derfor bød Kongen, at Lejren skulde tillukkes med Grave hen ad Damiette-Siden til, lige fra Damiette-Armen til Rexi-Armen.

XLII. Et Angreb af Saracenerne slaas tilbage.

198. Scecedin, som jeg nævnte eder tilforn (Tyrkernes Høvding) var den, der havde det bedste Lov paa sig i hele Hedningeverdenen. I sit Banner førte han samme Vaaben som Kejseren, der havde slaget ham til Ridder. Hans Banner var inddelt i Felter: i det ene Felt var Sultanen af Aleppo's Vaaben, i det andet Kejserens, som havde slaget ham til Ridder; i det tredie Felt var Sultanen af Babilons Vaaben.

199. Hans Navn var Scecedin, Sheikens Søn; det vil sige saa meget som »den gamle Søn af den gamle«. Dette Navn holdt de for noget ærefuldt iblandt Hedningerne; thi det er det Folk i Verden, som beter Alderdommen den største Hæder fra den Stund af, da det befindes, at Gud har værnet dem imod forsmædelig Tiltale lige til deres gamle Alder. Kongens Spioner meldte tilbage, at Scecedin, den gæve Tyrk, pukkede paa, at han paa St. Sebastians Dag[1] vilde holde Maaltid i Kongens Pauluner.

200. Da Kongen spurgte dette, fordelte han sin Hær saalunde, at hans Broder, Greven af Artois[2], skulde vogte »Kattene« og Krigsmaskinerne; Kongen og Greven af Anjou, den senere Konge af Sicilien, bleve satte til at vogte Lejren ad Babilonsiden til; og Greven af Poitiers og vi fra Champagne skulde vogte Lejren ad

---

[1]) 20. Januar.
[2]) Jfr. S. 20 Anm. 2.

Damiettesiden til. Nu begav det sig, at Tyrkernes Fyrste, om hvilken tidligere er meldt, lod sine Folk gange over paa det Eiland, som ligger imellem Damiette-Floden og Rexi-Floden, der, hvor vor Hær var lejret, og han lod sine Hobe stille op saalunde, at de rakte fra den ene af Floderne til den anden.

201. Siciliekongen anfaldt og vandt over disse Folk. Mange af dem druknede i baade Floder; og lige fuldt blev der en grumme Hob tilbage, som man ikke dristede sig til at anfalde, al den Stund Saracenernes Maskiner spillede mellem de tvende Floder. I det Anløb, som Siciliekongen gjorde mod Tyrkerne, for Grev Guido af Forez til Hest igennem Tyrkernes Hær, og han og hans Hær anfaldt en Hob saracenske Stridsmænd, som strakte ham til Jorden; og han fik Benet forkryst, og tvende hans Riddere bar ham tilbage paa deres Arme. Næppe fik man Siciliekongen til at unddrage sig den Fare, han havde styrtet sig i, og han blev højlig priset for denne Daad.

202. Tyrkerne kom hen imod Greven af Poitiers og imod os, og vi for straks imod dem og forfulgte dem længe; der blev dræbt Mandskab paa deres Side; men vi vendte tilbage uden Forlis.

XLIII. Der udsendes græsk Ild[1] imod Katte-Kastellerne.

203. En Kvæld, som vi holdt Nattevagt ved Katte-Kastellerne, begav det sig, at de frem imod os førte

[1]) Den kaldtes saa, fordi den var opfunden af en Græker Kallinikos under Kejser Konstantin Pogonatos (668—85). Grækerne holdt længe denne Opfindelse hemmelig. Til Søs brugte man den græske Ild paa to forskellige Maader: enten blev der slynget Brandere over paa den fjendtlige Flaade, eller de bleve pustede gennem lange Kobberrør, der vare anbragte

en Maskine, som kaldes »Blide«, hvilket de ej havde gjort tilforn, og i samme Maskines Slynge lagde de græsk Ild. Da den gode Ridder Hr. Valter af Écurey, som færdedes tilsammen med mig, saa det, sagde han saa:

204. »I ædle Herrer! vi ere stedte i den største Fare, som nogen Tid er timedes os; thi, brænde de vore Kasteller og vi dvæle her, ere vi forlorne og vorde Ildens Bytte; men, saafremt vi forløbe vore Poster, som ere os givne at vogte, ere vi vanærede; derfor kan ingen uden Gud skærme os imod denne Fare. Jeg holder da for og raader eder, at, hver Gang de slynge Ilden imod os, skulle vi kaste os ned paa vore Albuer og vore Knæ og bede Vorherre skærme os imod denne Fare.«

205. Det første de da bar paa at give Ild, kastede vi os ned paa vore Albuer og vore Knæ, som han havde beskedet os. Den første Ild for imellem vore tvende Katte-Kasteller og faldt foran os paa det Sted, som Hæren havde opfyldt for at stoppe Floden. Vore Slukkere bleve satte i Beredskab for at slukke Ilden; og, saasom Saracenerne kunde ikke skyde paa dem (det voldte de tvende Fløje af de Pauluner, Kongen havde ladet gøre der), skød de straks op imod Skyerne, saa at Pilene faldt straks ned imod dem selv.

206. Den græske Ilds Maade var saalunde, at den fortil var lige saa tyk som en Tønde ung Vin, og Stjerten paa den Ild, der udgik derfra, var vel saa stor som en stor Lanse. Den gjorde saadant Bulder

---

ude i Forstavnen af Skibene. Til Lands pustedes den græske Ild ligeledes imod Fjenderne igennem Kobberrør. Man plejede ogsaa at slynge spidse Pile, omvundne med Blaar, imod Krigsmaskinerne, eller Kar, der vare fyldte med denne Ild, og som knustes i Faldet. Den kunde kun slukkes af Eddike, Sand og Urin!

paa sin Vej, at man skulde mene, det var selve Himlens Lyn; det var livagtig som en Drage, der kom flyvende i Luften. Den udgød saa megen Klarhed, at man kunde se lige saa grant i Lejren, som om det havde været lys Dag, saasom der var saa grumme meget af denne Ild, som udgød denne store Klarhed. Trende Gange kastede de græsk Ild imod os den Kvæld, og de kastede den fire Gange mod os med Vindebuen[1].

207. Hver Gang vor fromme Konge fornam, at de slyngede den græske Ild imod os, rejste han sig op i sin Seng, strakte sine Hænder op imod Vorherre og sagde med grædende Taare: »Kære Herre Gud! skærm mig mine Folk!« Og visselig tror jeg, at hans Bønner baadede os i Nøden. Om Kvælden, hver Gang Ilden var falden ned, skikkede han en af sine Kammerherrer til os for at spørge, i hvad Stand vi vare, og om Ilden havde voldet os noget Afbræk.

208. En af de Gange, de slyngede den imod os, faldt den ned straks ved det Katte-Kastel, som Herren af Courtenay's Folk vogtede, og den ramte Flodbredden. Da var der en Ridder, hedte l'Aubigoiz, der sagde til mig: »Ædle Herre! saafremt I ikke staar os bi, ville vi brænde op til Hobe; thi Saracenerne have udsendt saa mange af deres Pile, at de danne ligesom en stor Hække, der brændende nærmer sig vort Kastel.« Vi for op, ginge did og saa, at han talte Sanden. Vi slukkede Ilden; men, forinden vi havde slukket den, beskød Saracenerne os til Hobe med Pile, som de kastede over Floden.

XLIV. Den græske Ild stikker Katte-Kastellerne i Brand.

209. Kongens Brødre vogtede Katte-Kastellerne om Dagen og ginge op til det øverste Kastel at skyde

[1]) Jfr. S. 18, Anm. 2.

paa Saracenerne med Armbrøste og Bolte, som for hen midt i Saracenernes Lejr. Nu havde Kongen bestemt, at, naar Siciliekongen vogtede Katte-Kastellerne om Dagen, skulde vi vogte dem om Natten. Da Siciliekongen i denne Stund holdt Vagt om Dagen, skulde vi holde Vagt om Natten; og vi vare stedte i stor Hjertevaande, saasom Saracenerne ganske havde knust vore Katte-Kasteller. Saracenerne førte deres Blide frem ved Dagen, imedens de hidindtil ikkun havde ført den frem ved Nattetide, og de kastede den græske Ild imod vore Katte-Kasteller.

210. De havde nærmet deres Maskiner saa hardt til de Dæmninger, Hæren havde gjort for at spærre Floden. at ingén dristede sig at gaa hen til Katte-Kastellerne formedelst Maskinerne, som kastede de store Stene, der faldt ned paa Vejen. Begav det sig da, at vore tvende Kasteller brændte i Luer; og kom Siciliekongen derover saalunde fra sin Sans, at han vilde styrte sig ind i Ilden for at slukke den; men, var han gram i Hu derover, lovede jeg og mine Riddere Gud derfor; thi, saafremt vi havde holdt Vagt ved Kvældstide, vilde vi være brændte til Hobe.

211. Da Kongen det saa, skikkede han Bud til alle Baronerne i Hæren og bad dem hver især om at yde ham Træ fra deres Skibe, paa det han kunde bygge en »Kat« til dermed at spærre Floden; og han viste dem klarlig, at der ikke var noget Træ til dette Øjemed, uden det var Træet fra de Skibe, som havde ført vort Tros op ad Floden. Hver især gav saa meget, som han var til Sinds at give, og da denne »Kat« blev bygget, blev Træet anslaaet til ti Tusind Pund i det ringeste.

212. Desligeste bestemte Kongen, at »Kattene« ikke maatte rykkes frem paa Dæmningen, førend den Dag kom, da Siciliekongen skulde holde Vagt, paa det

den Ulykke kunde vorde bødet, der var tilslaaedes de andre Katte-Kasteller, som brændte, den Tid han holdt Vagt. Som man havde bestemt det, saalunde skete det; thi, det første Siciliekongen var kommen til sin Vagt, lod han »Katten« drive frem did, hvor de tvende andre Katte-Kasteller vare brændte.

213. Da Saracenerne saa det, bestemte de, at alle deres seksten Maskiner skulde beskyde Dæmningen, hvor »Katten« stod. Og, da de saa. at vort Folk frygtede for at komme nær til »Katten« formedelst de Stene, der udslyngedes fra Maskinerne og faldt ned paa Dæmningen der, hvor »Katten« stod, førte de Bliden frem, slyngede græsk Ild imod »Katten« og stak alt i Brand. Det var en stor Miskundhed, Gud lod mig og mine Riddere beskæres; thi ved at holde Vagt ved Kvældstide vilde vi have været stedte i stor Fare ligesom ved den anden Vagt, som jeg meldte eder om tilforn.

XLV. Vi vade over Floden; Greven af Artois's Død.

214. Da Kongen saa det, skikkede han Bud efter alle sine Baroner for at pleje Raad. Da bleve de enige om, at de ej vilde mægte at opføre nogen Dæmning, ad hvilken de kunde gange over paa Saracenernes Side, saasom vort Folk ikke kunde tilstoppe saa meget paa den ene Side, som Saracenerne uddybede paa den anden.

215. Meldte da Rigens Marsk[1], Hr. Imbert af Beaujeu, til Kongen, at der var kommet en Beduin, som havde sagt til ham, at han vilde give ham Undervisning om et godt Vadested, dersom han vilde fly ham

---

[1]) Jfr. S. 60 Anm. 7.

fem Hundrede Byzantiner[1] derfor. Kongen sagde, at han samtykkede i, at han flyede ham dem, dersom han da visselig vilde holde, hvad han tilsagde. Det meldte Rigens Marsk til Beduinen, og han sagde, at han vilde ikke røbe, hvor Vadestedet var, dersom han ikke fik Pengene forlods. Blev det da vedtaget, at han skulde have dem, og de bleve ham udbetalte.

216. Kongen bestemte, at Burgunderhertugen[2] og de store Herrer fra det hellige Land, som vare i Hæren, skulde vogte Lejren, paa det man skulde ikke volde dem noget Afbræk, og at Kongen og hans trende Brødre skulde vade over der, hvor Beduinen monne vise dem det. Dette skulde gange an Hvide Tirsdag[3], paa hvilken Dag vi kom til Beduinens Vadested. Aarle, da det gryede ad Dag, gjorde vi os rede overalt; og, da vi havde sat os i Beredskab, drog vi hen til Floden, og vore Heste svømmede ud i den. Da vi vare komne midt ud i Floden, fandt vi Bund, og vore Heste fik Fodestød; og paa Flodbredden fandt vi vel tre Hundrede Saracenere, alle beredne.

217. Da sagde jeg til mine Folk: »I ædle Herrer! ser ikke uden til Venstre; thi ad den Kant skyde de alle; Bredderne ere fugtige, og Hestene falde ned over dem, der lande der, og styrte dem i Vandet.« Og det var visselig fuldt sandt, at der var nogle, der druknede ved Overgangen, blandt andre Hr. Johan af Orléans, som havde et Banner med en Lindorm i. Vi ordnede os paa slig Vis, at vi gjorde en Drejning, saa at vi ginge op ad Floden, og vi fandt Vejen tør; og vor Overgang forløb saa heldigt, Gud være lovet derfor! at

---

1) En Byzantin var oprindelig = 10 Tours-Sous, ɔ: 7 Kr. 40 Øre. Det er altsaa c. 3700 Kr., der her er Tale om.

2) Jfr. S. 54 Anm. 1.

3) 12. Februar 1250.

ingen af os forlod sit Liv der; og, det første vi vare komne over, flyede Tyrkerne.

218. Det var blevet ordnet saalunde, at Tempelherrerne skulde danne Fortroppen, og at Greven af Artois[1] skulde føre den anden Hob bag ved Tempelherrerne. Nu begav det sig, at, det første Greven af Artois var gangen over Floden, kastede han og alle hans Folk sig over Tyrkerne, som flyede for dem. Tempelherrerne meldte ham, at han lod svar Haan times dem, naar han drog foran dem, al den Stund det burde ham at drage bag efter dem; og de bad ham om at lade dem gange forud, som det var blevet ordnet af Kongen. Nu begav det sig, at Greven af Artois ikke dristede sig at svare dem, saasom Hr. Foucaud du Merle holdt ved Tøjlen paa hans Hest; og denne Foucaud du Merle, som var en meget god Ridder, fornam intet af, hvad Tempelherrerne sagde til Greven, saasom han var døv, og han udbrød: »Nu løs paa dem, nu løs paa dem!«

219. Da Tempelherrerne saa det, mente de, at de vilde være vanærede, om de lod Greven af Artois drage foran; de kappedes da om at spore deres Heste og forfulgte Tyrkerne, som flyede for dem, straks igennem Byen Mansurah og indtil Sletterne hen ad Babilon til. Da de vilde vende om, kastede Tyrkerne Bjælker og Tømmer efter dem igennem Gaderne, som vare enge. Der faldt Greven af Artois, Herren til Coucy, navnlig Raoul, og saa mange andre Riddere, at de ansloges til tre Hundrede. Efter hvad Tempelherreordenens Stormester sidenefter meldte mig, forliste den her to Hundrede og firsindstyve væbnede Mænd, beredne til Hobe.

---

[1]) Kongens Broder Robert, jfr. S. 20 Anm. 2.

XLVI. Joinville bliver saaret og indesluttet af Saracenerne, men befries af Greven af Anjou.

220.[1] Jeg og mine Riddere bleve enige om, at vi skulde fare imod flere Tyrker, som samlede deres Tros tilvenstre i Lejren, og vi for imod dem. Medens vi gjorde Jagt paa dem igennem Lejren, saa jeg en Saracener, der var i Færd med at stige til Hest; en af hans Riddere holdt ved Bidselet for ham.

221. Just som han holdt sine baade Hænder i Sadelen for at stige til Hest, rendte jeg min Lanse ind under hans Armhuler, saa han styrtede død til Jorden; og, da hans Ridder saa det, forlod han sin Herre og hans Hest og ramte mig med sin Lanse mellem Skuldrene, da jeg for forbi ham, saa jeg sank ned over Halsen paa min Hest, og han holdt mig saa hardt klemt, at jeg ikke mægtede at drage mit Sværd, som jeg havde i Bæltet. Jeg maatte da drage det Sværd[2], som hang paa min Hest; men, da han saa, at jeg havde draget mit Sværd, da trak han sin Lanse til sig igen og lod mig være.

222. Da jeg og mine Riddere kom uden Saracenernes Lejr, kom vi over en Hoben Tyrker, som vi anslog til seks Tusinde saa vel, hvilke havde forladt deres Telte og trukket sig ud i Markerne. Da de saa os, for

---

[1]) Den følgende Beretning om Slaget ved Mansurah, Hovedslaget paa dette Korstog, lader meget tilbage at ønske i Retning af Tydelighed. Karakteristisk er det, at Forfatteren baade begynder og slutter denne Beretning med Skildringen af en ganske betydningsløs Episode (§§ 220 og 245). Derimod lykkes det ham ikke at forklare, hvor strategisk vigtig den Bro er, som han forsvarer (§ 236 f.), hvilket ligger i, at han hverken klargør Saraceneres og Franskmænds indbyrdes Stilling eller nærmere beskriver Flodens Løb.

[2]) Jfr. S. 18 Anm. 2.

de løs paa os og nedlagde Herren til Conflans, Hr. Hugo af Trichâtel, som stod under mig, men var bannerførende Ridder[1]. Jeg og mine Riddere sporede Hestene og red hen for at bringe Hr. Raoul af Vanou til Bevidsthed, han stod nemlig under mig, og ham havde de kastet til Jorden.

223. Medens jeg red tilbage derfra, ramte Tyrkerne mig med deres Lanser; min Hest lagde sig paa Knæ under den Byrde, den fornam, og jeg blev kastet ud over Hestens Øren. Og jeg rejste mig op med en Snarhed med Skjoldet om Halsen og Lansen i Haanden; og Hr. Erhard af Siverey (Gud være hans Sjæl naadig!), han hørte til mit Folk, kom hen til mig og sagde til os, at vi skulde ty hen til et ødelagt Hus og bie der paa Kongens Ankomst. Som vi nu vare paa Vejen did til Fods og til Hest, stødte vi sammen med en grumme Hoben Tyrker, og de kastede mig af Hesten, trampede hen over mig og rev mig Skjoldet af Halsen.

224. Og da de vare dragne videre. kom Hr. Erhard af Siverey hen til mig og tog mig med sig, og vi ginge hen til Murene af det ødelagte Hus; og der kom Hr. Hugo af Écot, Hr. Frederik af Loupey og Hr. Reinhold af Menoncourt tilbage til os. Der anfaldt Tyrkerne os fra alle Sider; en Part af dem trængte ind i det ødelagte Hus, andre slyngede deres Lanser ind over Muren mod os. Da sagde mine Riddere til mig, at jeg skulde gribe fat i Bidselet paa deres Heste; og jeg gjorde saa, paa det Hestene skulde ikke undfly. Og de værgede sig saare mandeligt imod Tyrkerne; thi de bleve lovede derfor af alle Dannemændene i Hæren,

---

[1]) ɔ: Han havde ogsaa selv Riddere at befale over. Alle de efternævnte Riddere stod ligeledes under Joinville's Befaling.

af dem, der saa, hvorlunde det tilgik, saa og af dem, der hørte melde derom.

225. Blev da Hr. Hugo af Écot saaret af trende Lansestik i Ansigtet, og Hr. Raoul og Hr. Frederik af Loupey af et Lansestik imellem Skuldrene; og Vunden var saa stor, at Blodet randt af hans Krop ligesom af Spundshullet i en Tønde. Hr. Erhard af Siverey blev saa hardt saaret af et Sværdslag i Ansigtet, at Næsen faldt ned paa hans Læbe. Og da randt mig i Hu den hellige Jakob, som jeg paakaldte saalunde: »Kære Herre St. Jakob![1] hjælp mig og stat mig bi i denne Nød.«

226. Det første jeg havde holdt Bøn, sagde Hr. Erhard af Siverey til mig: »Ædle Herre! dersom I holdt for, at det hverken vilde vorde bebrejdet mig ej heller mine Arvinger, vilde jeg søge Bistand for eder hos Greven af Anjou, som jeg ser hist ude i Markerne.« Og jeg sagde til ham: »Hr. Erhard! det kommer mig fore, at I vilde lægge stor Hæder ind, dersom I vilde hente Undsætning for at frelse vort Liv; thi eders er visselig i Vove.« Og jeg talte vel Sanden; thi han døde af denne Vunde. Han beraadte sig med alle vore Riddere, som vare der, og alle raadte ham det samme, som jeg havde raadet ham, og da han det[2] hørte, bad han mig slippe hans Hest, som jeg holdt ved Bidselet for ham sammen med de andre; og jeg gjorde saa.

227. Han gik til Greven af Anjou og bad ham

---

[1]) Jakob var Korsfarernes specielle Helgen, fordi han efter Sagnet havde vist sig for Karl den Store og opfordret ham til at udfri Spanien af de vantros Hænder.

[2]) Dette Træk, at Ridderen tøver alt for længe med at hidkalde Hjælp og kun lader sig bevæge af den overhængende Dødsfare, er meget almindeligt i Heltekvadene, jfr. f. Eks. Roland, der først bekvemmer sig til med Hornet at hidkalde sin Morbroder Karl den Store, da det er for silde.

komme mig og mine Riddere til Undsætning. En mægtig Mand, som var hos ham, fraraadede ham det; men Greven af Anjou sagde til ham, at han vilde gøre, som min Ridder bad ham, og han vendte med sin Hest for at komme os til Undsætning, og flere af hans Svende sporede deres Heste. Da Saracenerne saa dem, lod de os med Fred. Før disse Stridsmænd kom Hr. Peder af Auberive med Sværd i Haand, og da han saa, at Saracenerne havde forladt os, for han ind paa en grumme Hoben Saracenere, som havde Hr. Raoul af Vanou i deres Vold, og udløste ham, endog han var meget hardt saaret.

XLVII. Kongens Hærafdeling angriber Saracenerne.

228. Som jeg dvælede til Fods med mine Riddere, saaret, saalunde som tilforn er ommeldt, kom Kongen med sin Hob, ledsaget af høje Raab og af Trompeters og Hærpukers Lyd; og han standsede paa en opkastet Jordvold. Ingen Tid saa jeg saa skøn en Ridder; thi han var et Hoved højere end alt Folket, havde en forgyldene Hjelm paa Hovedet og et tysk Sværd i Hand.

229. Da han var standset der, for hans gode Riddere, som han havde i sin Hob, og som jeg har nævnt eder tilforn, midt ind imellem Tyrkerne med flere af de dannis Riddere, som vare i Kongens Hob. Og nu maa I vide, at det var en saare skøn Vaabenfærd; thi ingen skød med Bue eller Armbrøst[1]; men det var en Kamp med Kølle og Sværd imellem Tyrkerne og vort Folk, som alle vare mængede tilsammen. En af mine Væbnere, som var undflyet med mit Banner

[1]) Skytter og Kastevaaben foragtedes almindelig i Riddertiden.

og kommen hen til mig, bragte mig en fransk Kleppert, som tilhørte mig; jeg sad op og red hen næst ved Kongen.

230. Medens vi vare der, kom den Dannemand Johan af Valery hen til Kongen og sagde, at han raadte ham at ride til højre hen imod Floden, paa det Burgunderhertugen kunde stande ham bi og de andre, der bevogtede Lejren, som vi havde forladt, og paa det hans Stridsmænd[1] kunde faa at drikke; thi det var grumme hedt.

231. Kongen bød sine Tjenere gange at hente hans gode Riddere, som han havde omkring sig til at beraade sig med; og han nævnte dem alle ved Navn. Tjenerne gik hen og hentede dem i Haandmænget, hvor Kampen var svar imellem dem og Tyrkerne. De gik til Kongen, og han bad dem om Raad; og de sagde, at Johan af Valery raadte ham fuldtvel; og da bød Kongen St. Denisfanen[2] og sine Bannere at gaa til højre hen imod Floden. Da Kongens Hob satte sig i Bevægelse, blev der atter en grumme Støj af Trompeter, Hærpuker og saracenske Horn.

232. Han var ikke kommen ret langt, før han fik flere Bud fra sin Broder, Greven af Poitiers, fra Greven

---

[1]) Først i det 15de Aarhundrede faa vi reglementerede Lejehære. Middelalderens Hære frembyde derimod en ganske kaotisk Forvirring, der bogstaveligt kan kaldes en »Hob«, ogsaa i dette Ords moderne Betydning. Enhver Herre med sine Vasaller dannede nemlig en lille Hær for sig og kunde operere, som han vilde. Hæren manglede altsaa ganske Karakteren af et Hele, og denne usalige Ordning var ofte Aarsag til, at de Kristne trak det korteste Straa i Korstogskampene. Ofte havde man ganske vist Blik herfor og lagde da inden Slagets Begyndelse Overledelsen i en enkelt Mands Haand.

[2]) Jfr. S. 84 Anm. 1.

af Flandern[1] og fra flere andre mægtige Herrer, som havde deres Hobe der, hvilke alle bad ham ikke rykke frem; thi de trængtes saa af Tyrkerne, at de ikke mægtede at følge ham. Kongen sammenkaldte atter alle sine dannis Riddere af sit Raad, og alle holdt de for, at han skulde bie; og om en føje Stund kom Hr. Johan af Valery tilbage og dadlede Kongen og hans Raad, saasom de dvælede. Sidenefter holdt hans ganske Raad for, at han skulde drage sig hen imod Floden, som Herren til Valery havde raadet.

233. Og i samme Stund kom Rigsmarsken Hr. Humbert af Beaujeu til ham og sagde, at hans Broder, Greven af Artois, værgede sig i et Hus i Mansurah, og at han skulde komme at stande ham bi. Og Kongen sagde til ham: »Marsk! gak foran, saa skal jeg følge efter.« Og jeg sagde til Rigsmarsken, at jeg vilde være hans Ridder, og han takkede mig meget derfor. Vi gav os paa Vej for at komme til Mansurah.

234. Da kom en køllebærende Svend helt bestyrtet og sagde til ham, at Kongen var bleven standset, og at Tyrkerne havde lagt sig imellem ham og os. Vi vendte os om og saa, at der var vel tusend, og mere end det, imellem ham og os; og vi vare ikkun seks. Da sagde jeg til Marsken: »Min ædle Herre! vi kunne ikke komme hen til Kongen igennem dette Folk; men lad os drage op ad Floden[2] og lægge denne Grav, som I ser for eder, imellem os og dem; saalunde ville vi kunne komme tilbage til Kongen.« Marsken gjorde, som jeg raadte ham; og I maa vide, at, dersom de havde givet Agt paa os, vilde de have nedlagt os til Hobe; men de tænkte ikkun paa Kongen og paa de andre store Hobe; derfor tænkte de, at vi vare af deres Folk.

[1]) Vilhelm af Dampierre.
[2]) Ad Damiette-Armen.

XLVIII. De Kristne trænges tilbage hen imod Floden; Joinville forsvarer en Bro; Greven af Bretagne trækker sig tilbage fra Mansurah.

235. Medens vi paa Bredden drog tilbage i Retning ned ad Floden[1], imellem Aaen[2] og Floden, saa vi, at Kongen var kommen hen i Nærheden af Floden, og at Tyrkerne slog Kongens andre Hobe tilbage med drøje Kølleslag og Sværdslag; og de kastede alle de andre Hobe, saa og Kongens Hob, tilbage hen imod Floden. Elendigheden var nu saa stor, at flere af vort Folk tænkte paa at svømme tilbage til Burgunderhertugen, hvilket de ikke mægtede at gøre; thi Hestene vare trætte, og det var blevet grumme varmt; saa saa vi da, medens vi drog ned ad Floden, at den var opfyldt af Lanser og Skjolde, Heste og Mennesker, som druknede og omkom.

236. Vi kom til en liden Bro, som førte over Aaen, og jeg sagde til Marsken, at det burde os at blive og bevogte denne Bro; »thi, lade vi den være, kaste de sig ad denne Kant over Kongen, og vorde vore Folk anfaldne fra tvende Sider, kunne de vel ligge under.« Og vi gjorde da saa. Og det sagdes, at vi havde været forlorne til Hobe fra denne Stund, havde ikke Kongen selv været. Thi Herren til Courtenay og Hr. Johan af Saillenay fortalte mig, at der var kommet seks Tyrker, havde grebet Kongens Hest ved Tøjlen og vilde føre ham med sig som Fange; men han friede sig fra dem ganske alene ved at bruge sin

---

[1]) Efter endnu at være dragne lidt opad langs Floden drage de nu nedad igen.

[2]) Denne Aa har slet ikke været omtalt i det foregaaende; maaske er den identisk med den ovenfor nævnte Grav.

Lanse djærveligt. Og da Kongens Folk saa, hvor mandeligt han værgede sig, finge de Mod, og flere af dem stod fra at sætte over Floden, men gik at stande Kongen bi.

237. Lige hen til os, medens vi bevogtede Broen, kom Grev Peder af Bretagne[1], som kom lige fra Mansurah og var saaret i Aasynet af et Sværdslag, saa at Blodet randt ham ned i Munden. Han red paa en sværlemmet, undersætsig Hest; Tømmerne havde han kastet hen over Saddelbommen og holdt fast paa den med baade Hænder, paa det hans Folk, som kom bagefter og trængte ham hardt, ikke skulde hindre ham i at komme over Broen. Han syntes at agte dem[2] noget ringe; thi, naar han spyttede Blodet af sin Mund, sagde han meget ofte: »Naa! Guds Død og Pine! Har I set Mage til Kanaljer?« Bag efter hans Hest kom Greven af Soissons[3] og Hr. Peder af Neuville, hvilke havde døjet adskillige Hug ved denne Lejlighed.

238. Da de vare komne over og Tyrkerne saa, at vi bevogtede Broen, lod de dem være, i lige Maade, da de saa, at vi havde Aasynet vendt hen imod dem. Jeg gik hen til Greven af Soissons, hvis Søskendebarn var min Kæreste[4], og sagde til ham: »Hr. Greve! Jeg tror, at I vilde gøre vel, om I dvælede her og bevogtede denne liden Bro; thi, lade vi den liden Bro være, ville disse Tyrker, som I her ser for eder, fare over ad den Vej, og saa vilde Kongen vorde anfalden baade forfra og bagfra.« Han spurgte mig, om jeg, dersom han dvælede, ogsaa vilde dvæle, og jeg svarede: »Ja!

[1]) med Tilnavnet Mauclerc, som havde spillet saa vigtig en Rolle i Urolighederne under Ludvig den Helliges Mindreaarighed.

[2]) ɔ: Saracenerne.

[3]) Johan II af Nesles.

[4]) Joinville's første Hustru Alice af Grandpré, jfr. Indledn. S. 2.

Hjertens gerne.« Da Marsken det hørte, sagde han til mig, at jeg ikke skulde drage derfra, førend han kom tilbage, og at han vilde drage hen at hente os Undsætning.

XLIX. Joinville bliver angreben af Saracenerne, men vedbliver dog at forsvare Broen.

239. Da jeg saalunde dvælede paa min Kleppert, dvælede Greven af Soissons med mig paa højre Haand og Hr. Peder af Neuville paa venstre. Men se, da kom der en Tyrk fra den Kant, hvor Kongens Hob var, bag ved os, og slog bagfra til Hr. Peder af Neuville med en Kølle og strakte ham ned over Halsen paa hans Hest med det Slag, han drev ham, og saa for han over Broen og ind imellem sine Landsmænd. Da Tyrkerne saa, at vi ikke vilde vige fra den liden Bro, ginge de over Aaen og stillede sig imellem Aaen og Floden, som vi havde gjort for at gange ned langs Floden; og vi ginge imod dem paa slig Vis, at vi vare ganske færdige til at fare løs paa dem, enten de vilde gange mod Kongen, hvad heller over Broen.

240. Foran os var der tvende af Kongens Huskarle, den ene navnlig Vilhelm af Boon, den anden Johan af Gamaches, imod hvem de Tyrker, som havde stillet sig imellem Floden og Aaen, førte en grumme Hoben menigt Fodfolk, som slyngede Jordklumper imod dem; ingen Sinde mægtede de at trænge dem tilbage til os. Til sidsten førte de en menig Fodsoldat frem, og han udslyngede græsk Ild trende Gange. Den ene Gang opfangede Vilhelm af Boon Potten med den græske Ild med sit Skjold; thi, havde Ilden fænget i noget af det, han var ført i, vilde han være brændt op.

241. Vi vare ganske oversaaede med de Pile, som ikke rækkede hen til Huskarlene. Nu begav det sig, at jeg fandt en Saraceners polstrede Vams[1]; jeg vendte den spaltede Side ind imod mig og forvendte Vamsen som Skjold, saa at den baadede mig vel; thi jeg blev saaret af deres Pile ikkun paa fem Steder, men min Kleppert paa femten Steder. Nu begav det sig desligeste, at en af mine Borgere fra Joinville bragte mig et Banner med mit Vaabenmærke tillige med en Lansespids; og hver Gang vi saa, at de trængte ind paa Huskarlene, for vi løs paa dem, og de flyede.

242. Medens det stod saalunde til med os, skæmtede den gode Greve af Soissons med mig og sagde: »Senechal! lad blot det Pak skraale; thi ved Guds Hætte! (saalunde svor han), I og jeg skulle endda komme at tale om denne Stund i Fruerstuerne.«

L. Joinville forener sig med Kongen. Saracenerne blive besejrede, og deres Lejr plyndres af Beduinerne.

243. Om Kvælden, da Solen gik ned, førte Marsken Kongens Armbrøstskytter til Fods til os, og de stillede sig i Rækker for os; men, da Saracenerne saa dem sætte Foden i Spænderemmen[2] paa Armbrøstene, flyede de og forlod os. Og da sagde Marsken til mig: »Se, Senechal! det var godt! rid nu hen imod Kongen, og vig ikke mere fra ham, førend han er gangen til sit Telt.« Det første jeg kom til Kongen, kom og Hr. Johan af Valery til ham og sagde: »Herre Konge!

---

[1]) Jfr. S. 18 Anm. 1.
[2]) Jfr. S. 18 Anm. 2.

Herren til Châtillon[1] beder eder give ham Befalingen over Bagtroppen.« Dette gjorde Kongen Hjertens gerne, og derpaa gav han sig paa Vejen. Medens vi red, lod jeg ham tage sin Hjelm af og gav ham min Kedelhat[2], paa det han kunde fange Pusten.

244. Og da kom til ham Broder Henrik af Ronnay, Forstander for Hospitalitterne[3] (han var just gangen over Floden), og kyssede ham paa Haanden, endog den var ganske bevæbnet. Og han spurgte Kongen, om han havde hørt Nyt om sin Broder, Greven af Artois; da svarede Kongen, at han vidste vel, hvorlunde det stod til med ham; thi han var vis paa, at hans Broder, Greven af Artois, var i Paradis. »Aa, Herre Konge!« sagde Forstanderen, »I trøste eder derover; thi ingen Tid er saa stor Ære timedes nogen Konge af Frankrig som den, der er vorden eder til Dele. Thi for at bekæmpe eders Fjender svømmede I over en Flod, slog dem og jog dem bort fra Slagmarken, tog deres Maskiner og deres Telte, i hvilke I alt i Nat vil hviles.« Og Kongen gensvarede, at Gud skulde være lovet og priset for alt, hvad han gav ham; og der randt store Taarer ned ad hans Kinder.

245. Da vi kom til Lejren, saa vi, at paa den ene Side Saracenernes Fodfolk holdt fast i Rebene paa et Telt, som de havde løsnet, og vort menige Folk paa den anden Side. Stormesteren for Tempelherrerne og jeg for løs paa dem, og de flyede, og Teltet blev i vort Folks Eje.

---

1) Han hed Valter. Om hans heltemodige Forsvar for Kongen og hans Død beretter Joinville §§ 391 f. Her viser han sig ogsaa som en kæk Mand; thi Bagtroppen var allerfarligst at kommandere.

2) Jfr. S. 18 Anm. 1. Kongens Hjelm var jo nemlig lukket.

3) Johannitterne. »Hospitalitter« kaldtes de efter deres Herberge i Jerusalem, der populært kaldtes »Hospitalet«.

246. I denne Dyst var der meget Folk, der ellers var stortalende nok, men som nu forsmædeligt flyede ad den liden Bro, som tilforn er meldt om, og de flyede med megen Angst og Banghed; og ingen Tid kunde vi komme nogen af dem til at dvæle hos os; endog jeg vel kunde nævne somme deriblandt, vil jeg dog afholde mig fra at melde om dem, al den Stund de ere døde.

247. Men om Hr. Guido af Mauvoisin vil jeg ikke undlade at melde; thi han kom fra Mansurah med Ære. Og al den Vej, Marsken og jeg drog op ad Floden, drog han nedad, og paa samme Vis, som Tyrkerne førte Greven af Bretagne og hans Hob tilbage, førte de ogsaa Hr. Guido af Mauvoisin og hans Hob tilbage; og han med samt hans Folk lagde stor Ære ind af denne Stund. Og ikke var det at undres paa, om han og hans Folk teede sig mandeligt i denne Stund; thi det meldtes mig af saadanne, som fuldtvel kendte hans Anstalter, at hele hans Hob paa lidet nær ganske bestod af Riddere af hans Slags og af Riddere, som vare hans Vasaller.

248. Efter at vi havde slaget Tyrkerne og jaget dem af deres Telte, og medens ingen af vort Folk vare blevne i Lejren, vare Beduinerne i stor Mængde farne ind i Saracenernes Lejr. De efterlod ganske intet i Saracenernes Lejr, men tog alt med sig, hvad Saracenerne havde efterladt; og ingen Tid har jeg hørt sige, at Beduinerne, som vare Saracenerne underdanige, kom i mindre Agt, fordi de havde taget eller stjaalet dem noget fra, al den Stund deres Sæd og Skik er saalunde, at de altid fare løs paa de svageste.

LI. Om Beduinerne.

249. Saasom det er vigtigt for min Materie, vil jeg sige eder, hvad Beduinerne ere for Folk. Beduinerne tro ikke paa Muhammed; men de tro paa Ali's Lov, hvilken var Muhammeds Onkel[1], desligeste tror den Gamle paa Bjerget[2] derpaa, hvilken underholder Assas-

[1]) Jfr. §§ 458—61. Ali var ikke Muhammeds Onkel, men hans Søskendebarn; det er heller ikke rigtigt, at Beduinerne ikke troede paa Muhammeds guddommelige Kaldelse.

[2]) Jfr. §§ 451—63. De, der anerkende Ali's lovlige Arveret til Kalifatet, kaldes iblandt Muselmændene «Ismaelitter«. De syriske Ismaelitter kaldtes »Assassiner«, og deres Overhoved var i det 12te Aarhundrede Hassan ben Sabbah (»den Gamle paa Bjerget«), en Skikkelse, der i Beretningerne er omgiven med sagnagtig Glans. Han residerede i Klippefæstningen Alamut (»Høgereden«) paa Grænsen af Irak, hvor han paa een Gang var Overhoved for en religiøs Sekt og spillede en Stormagtsrolle. Det fortælles, at han hvervede Tilhængere paa følgende Maade: Han lod sine Ofre beruse ved en Drik, der kaldtes »Hashish« (deraf Navnet »Assassiner«) og tilberedtes af Hamp. Han stod ved deres Leje, naar de faldt i Dvale, og lod dem dernæst føre hen i en underskøn Have, hvor de atter vaagnede op, omgivne af al Verdens Herligheder. Efter i nogen Tid at have nydt alle de sanselige Glæder, der bødes dem her, bleve de atter bragte i en »Hashish«-Rus og førte tilbage til det Sted, hvor de først faldt i Søvn. Naar de vaagnede, stod »den Gamle« der fremdeles og fortalte dem, at alt det oplevede var en salig Drøm, som Himlen havde ladet dem skue, for at de kunde vide, hvad de gik ind til efter Døden, saafremt de vilde være ham tro her paa Jorden. »Assassinerne« og den Rolle, de have spillet, minder for Resten til Dels om Jesuitterne, idet »den Gamle paa Bjerget« f. Eks., naar han vilde en eller anden Fyrste til·Livs, fordi denne havde paadraget sig hans Vrede, uddannede sig Redskaber, som skulde søge Tjeneste hos vedkommende Fyrste og paa enhver Maade gøre sig værdige til at blive hans nærmeste fortrolige, indtil de kunde se deres Snit til at dræbe ham. —

sinerne. Og de holde for, at, naar en Mand dør for sin Herre eller i et godt Øjemed, farer hans Sjæl ind i et Legeme, der er bedre og lykkeligere end tilforn; derfor agte Assassinerne det ringe, om de vorde nedlagte, medens de fulddrive, hvad den Gamle paa Bjerget har beskedet dem. Vi ville nu tie om den Gamle paa Bjerget, medens vi ville melde om Beduinerne.

250. Beduinerne ere hverken til Huse i Flækker, Byer eller Borge; men de ligge altid ude i Markerne, og deres Husstand, Fruentimmer og Børn indrede de ved Kvældstid til Natten, eller om Dagen, naar Vejret er utimeligt, i en Art Bolig, som de gøre af Tøndebaand, bundne til Stænger, som Damernes Vogne ere beskafne; og over disse Tøndebaand spænde de Lammeskind, som kaldes Damaskenerhuder, og som tilredes med Allun; Beduinerne selv have store Pelse deraf, som bedække deres ganske Legeme, Benene og Fødderne.

251. Naar det regner om Kvælden og er kontrarigt Vejr om Natten, hylle de sig i deres Pelse, tage Bidslerne af deres Heste og lade dem græsse hos sig. Naar Morgenen oprinder, brede de deres Pelse i Solen, gnide dem og tilrede dem paa den ommeldte Vis; og da synes det slet ikke, at de have været vaade om Kvælden. Deres Tro er slig, at ingen kan dø uden paa sin beskikkede Dag; derfor ville de ikke føre sig i Rustning; og naar de bande deres Børn, sige de til

---

Naar man gæstede »den Gamle«, blev man forlystet med, at Herskeren gav et Tegn, og straks styrtede en Assassiner sig ned højt oppe fra og døde paa Stedet, til Bevis paa, at den gamle krævede og opnaaede blind Lydighed. — Den rigtige »Gamle« døde 1125, men hans Efterfølgere beholdt Navnet, og dette ejendommelige Fænomen holdt sig ialt i 170 Aar. Til sidst bukkede »Assassinerne« under for Mongolerne og forsvandt som verdslig Magt; men Ismaelitterne skulle endnu findes som en ubetydelig Sekt i Persien.

dem: »Du være bandet som Frankerne, der føre sig i Rustning af Frygt for Døden!« I Slagtning have de intet med uden Sværd og Lanse.

252. Fast alle ere førte i hvide Skjorter som Præsternes Messeskjorter; deres Hoveder ere svøbte i Lærred, som rækker ned over Hagen; derfor ere de stygge og hæslige at anse; thi Hovedhaarene ere ganske sorte og Skægget desligeste. De leve af deres Dyrs Mælk og købe paa de rige Folks Jorder de Græsgange, som underholde deres Dyr. Deres Tal turde ingen kunne nævne, al den Stund de findes i Kongeriget Ægypten, i Kongeriget Jerusalem og i alle de andre Lande, som ligge under Saracenernes og de vantros Vælde, til hvilke de hvert Aar udrede store Skatter.

253. Jeg har i dette Land, efter at jeg er kommen hjem fra de udlændiske Egne, set nogle utro Kristne, som fulgte Beduinernes Lære og sagde, at ingen kunde dø uden paa sin beskikkede Dag; og deres Tro er saa avet om, at man lige saa vel kan sige, at Gud ej mægter at stande os bi. Thi de vilde være brav gale, som vilde tjene Gud, hvis vi ikke formente, at han havde Magt at forlænge vort Liv og skærme os imod Ondt og Uheld; og det bør os at tro paa ham, thi han mægter at gøre alle Ting.

LII. Lejren angribes om Natten. Joinville's Præst jager otte Saracenere paa Flugt.

254. Lad os nu fortælle, at ved Nattetide kom vi tilbage fra den farlige Slagtning, som forhen er meldt om, Kongen og vi, og at vi vare til Huse paa det Sted, hvorfra vi havde jaget vore Fjender. Mit Folk, som havde dvælet i vor Lejr, hvorfra vi vare dragne ud, bragte mig et Telt, som Tempelherrerne havde givet mig, og de satte det op foran Stykkerne, som vi havde

taget fra Saracenerne; og Kongen lod stille Tjenere derved for at vogte Maskinerne.

255. Da jeg laa i min Seng, hvor jeg vel kunde have haft nødig at hviles formedelst de Vunder, jeg havde faaet Dagen tilforn, timedes det mig ikke saalunde; thi, førend det vel var Dag, lød det Raab i vor Lejr: »Til Vaaben! Til Vaaben!« Jeg lod min Kammermester staa op, som laa foran mig, og sagde til ham, at han skulde gange at se, hvad det var. Og han kom tilbage ganske forskrækket og sagde til mig: »Op, op, min ædle Herre! thi Saracenerne ere komne til Fods og til Hest og have slaget Kongens Tjenere, som vogtede Teltstykkerne, og have drevet dem tilbage lige til Rebene paa vore Pauluner.«

256. Jeg stod op, hængte en Vams om mine Aksler, tog en Jernhat paa Hovedet og raabte til vort Fodfolk: »Ved Sankt Nikolaj! de skulle ej dvæle her.« Mine Riddere kom til mig ganske saarede, som de vare, og vi slog Saracenernes Fodfolk tilbage ud fra Stykkerne hen imod en grumme Hoben ridende Tyrker, som holdt lige over for Stykkerne, vi havde taget. Jeg skikkede Bud til Kongen om at stande os bi; thi hverken jeg eller mine Riddere kunde klæde os i vore Pansersærke[1]; det voldte de Vunder, som vi havde faaet; og Kongen sendte os Hr. Valter af Châtillon[2], som stillede sig imellem os og Tyrkerne, foran os.

257. Da Herren til Châtillon havde slaget Saracenernes Fodfolk tilbage, trak det sig tilbage hen imod en grumme Hoben ridende Tyrker, som var opstillet uden vor Lejr at hindre os i at forraske Saracenernes Hær, som var lejret bagved dem. Af denne Hob tyrkiske Ryttere vare otte af deres Høvdinger, fuldtvel bevæbnede, stegne af Hestene og havde gjort en Forskansning af

---

1) Jfr. S. 18 Anm. 1. 2) Jfr. S. 118 Anm. 1.

hugne Stene, paa det vore Armbrøstskytter ikke skulde saare dem; disse otte Saracenere beskød vor Lejr med stor Voldsomhed, og de saarede adskillige af vort Folk og af vore Heste.

258. Jeg og mine Riddere beraadte os og kom overens om, at, naar det blev Nat, vilde vi tage de Stene bort, som de forskansede sig med. En af mine Præster, navnlig Johan af Voisey, var med i denne Raadslagning, men han biede ej saa længe; saa drog han da ud af vor Lejr ganske alene og hen ad Saracenerne til,ført i sin Vams, med sin Jernhat paa Hovedet og sin Lanse (hvis Spidse slæbte efter ham) under Armen, at Saracenerne ej skulde blive den var.

259. Da han kom nær Saracenerne, som agtede ham ringe, al den Stund de saa, at han var ganske ene, trak han sin Lanse frem og for løs paa dem. Der var da ingen af de otte, som bestod; men de flyede til Hobe. Da de saracenske Ryttere bleve var, at deres Herrer flyede, gav de deres Heste Sporerne for at fri dem, og der drog vel ud af vor Lejr halvtredsindstyve Mand Fodfolk; og de saracenske Ryttere kom did i fuld Fart, dristede sig dog ej at gange til Handværk med vore Fodfolk, men de veg tilbage for dem.

260. Da de havde gjort dette et Par Gange, greb en Mand af vort Fodfolk sin Lanse midt om Skæftet og slyngede den imod en af de tyrkiske Ryttere og ramte ham imellem Ribbenene, og den Mand, der var bleven ramt, for fort med at slæbe Lansen efter sig med Spidsen fæstet inde mellem Ribbenene. Da Tyrkerne det fornam, dristede de sig ej længere at færdes der, og vort Fodfolk tog Stenene bort. Fra denne Stund blev min Præst vel kendt i Lejren; Stridsmændene

pegede ad ham, hvor han færdedes, og sagde til hverandre: »Se! det var Herren til Joinville's Præst, ham, der slog de otte Saracenere.«

LIII. Saracenerne berede sig til et Hovedangreb paa Lejren.

261. Disse Ting begav sig den første Dag i Fasten. Nu var der en gæv Saracener, som vore Fjender havde gjort til Høvding i Steden for Scecedin, Sheikens Søn, som de havde forlist i Slaget Hvide Tirsdag[1]. Bemeldte Saracener tog den Vaabenkjortel, der havde hørt til Greven af Artois, som var bleven nedlagt i dette Slag[2], viste den frem for Saracenernes Folk og sagde til dem, at det var Kongens Vaabenkjortel, og at han selv var nedlagt.

262. »Og jeg viser eder dette, saasom et hovedløst Legeme er ej at ræddes for, ej heller et kongeløst Folk. Saa ville vi da, om det tykkes eder, anfalde dem paa Fredag, og I maa samtykke det, synes det mig; thi vi monne ikke undlade at faa dem alle i vor Vold, efterdi de have forlist deres Høvding.« Og alle kom de overens om, at de vilde komme og anfalde os om Fredagen.

263. Kongens Spioner, som vare i Saracenernes Lejr, kom at melde Kongen disse Ting. Og da bød Kongen alle Hobenes Høvdinger, at de skulde lade deres Folk føre sig i Vaabnene alt ved Midnat og begive sig ud fra Paulunerue indtil Indhegningen, som var slig, at der var lange Stykker Træ, paa det Saracenerne ikke skulde kaste sig ind i Lejren, og de vare fæstede til Jorden paa slig Vis, at man kunde gange til

---

[1]) Jfr. §§ 216 ff. [2]) Jfr. § 219.

Fods imellem Træstykkerne. Og som Kongen havde budet, blev det gjort.

264. Straks da Solen gik op, førte den før omtalte Saracener, som de havde gjort til deres Høvding, vel fire Tusind tyrkiske Ryttere mod os og lod dem alle ordne sig omkring vor Lejr og omkring ham selv, lige fra den Flod, der kommer fra Babilon, og indtil den, der udgik fra vor Lejr og randt hen imod en Stad navnlig Rexi. Da de det havde gjort, førte de atter saa stor en Hob saracensk Fodfolk imod os, at de paa ny omringede hele vor Lejr, ligesom de havde gjort med Rytterne. Efter disse tvende Hobe, som jeg melder eder om, lod de opstille alle Babilonersultanens Tropper til at stande dem bi, om fornødent var.

265. Da de det havde gjort, kom Høvdingen hen ganske ene paa en liden Kleppert at se, hvorlunde vor Lejr var beskaffen; og da han saa, at vore Hobe vare tættere paa eet Sted end paa et andet, vendte han om for at stævne flere Folk did, og han forstærkede sine Hobe mod vore. Derefter lod han Beduinerne, som vare vel tre Tusinde i Tal, gange mod den Lejr, Burgunderhertugen vogtede, som var mellem de tvende Floder. Og han gjorde saa, al den Stund han tænkte, at Kongen vilde have skikket en Part af sine Folk til Hertugen at stande ham bi mod Beduinerne, hvorved Kongens Hob vilde være bleven end svagere.

LIV. Slaget den første Fredag i Fasten.

266. Han forvendte Dagen indtil Kl. 12 slet til at ordne disse Ting; og da lod han de Trommer røre, som man kalder »Hærpuker«, og da for de løs paa os baade til Fods og til Hest. Jeg vil først melde om Siciliekongen (den Tid Greve af Anjou), saasom han var den første henad Babilon til. De kom til

ham paa samme Vis, som naar man spiller Skak; thi de lod deres Fodfolk fare løs paa ham saalunde, at Fodfolket slyngede græsk Ild imod ham, og Hestfolket og Fodfolket trængte saa hardt ind paa dem, at de slog Kongen af Sicilien, som var til Fods midt imellem sine Riddere.

267. Og der gik nogle til Kongen og meldte ham om den Fare, hvori hans Broder var stedet. Da han det fornam, sporede han sin Hest og red ind i sin Broders Hob med Sværd i Hand og for saa langt ind iblandt Tyrkerne, at de slyngede græsk Ild imod ham, og den faldt paa hans Hests Rumperem. Og Kongen kom ved dette Indhug Siciliekongen og hans Folk til Undsætning; og de jog Tyrkerne af Lejren.

268. Bag ved Siciliekongens Stridshob stod de udlændiske Baroners Hob, ført af Hr. Guido af Ibelin[2] og hans Broder Balduin[3]. Bag ved dem stod Hr. Valter af Châtillon's Hob, rig paa gæve Mænd og godt Ridderskab. Disse tvende Hobe værgede sig saa mandeligt, at Tyrkerne ingen Tid kunde sprænge dem ej heller slaa dem tilbage.

269. Bag ved Hr. Valters Hob stod Tempelherrernes Stormesfer[4], Broder Vilhelm af Sonnac, med de faa Brødre, han havde tilbage fra Slagtningen om Tirsdagen. Han havde ladet gøre en Forskansning for sig af Saracenernes Stykker, som vi havde taget. Som Saracenerne kom at anfalde ham, kastede de græsk Ild imod den Forskansning, han havde ladet gøre; og Ilden fængede lettelig; thi Tempelherrerne havde ladet en grumme Hoben Fyrrebrædder bringe sammen did.

---

[1]) Det er cypriske Adelsmænd, der menes.
[2]) Marsk og [3]) Senechal paa Cypern.
[4]) Jfr. § 245.

Og I maa vide, at Tyrkerne ej biede, indtil Ilden var brændt ud, men at de for løs paa Tempelherrerne straks igennem den flammende Ild.

270. Og i denne Slagtning forliste Tempelherrestormesteren Broder Vilhelm sit Øje; det andet havde han forlist Hvide Tirsdag; og blev det den ommeldte Herres Bane; Gud være hans Sjæl naadig! Og vider, at der bag Tempelherrerne var vel en Dags Pløjeland Jord, som var saa oversaaet med Pile, hvilke Saracenerne havde skudt imod dem, at man kunde ganske ikke se Jorden formedelst den grumme Hoben Pile.

271. Næst Tempelherrernes Hob kom Hr. Guido Mauvoisin's Hob, hvilken Hob Tyrkerne ingen Tid mægtede at besejre; endog det begav sig, at Tyrkerne dængede Hr. Guido Mauvoisin til med græsk Ild, saalunde, at hans Folk næppelig mægtede at slukke den.

LV. Slagets Fortsættelse.

272. Fra Hr. Guido af Mauvoisin's Hob gik Indhegningen, der omsluttede vor Lejr, nedad og strakte sig hen imod Floden, vel i saa lang Afstand derfra som man kan kaste med en skikkelig stor Sten. Derfra gik Indhegningen hen ad Grev Vilhelm af Flanderns Lejr til og strakte sig lige til Floden, som randt ned imod Havet. Lige overfor den, som kom fra den Kant, hvor Hr. Guido Mauvoisin var, stod vor Hob, og saasom Grev Vilhelm af Flanderns Hob vendte Fronten imod Saracenerne, dristede de sig ikke at komme hen til os; og her beteede Gud os stor Miskundhed; thi jeg saa lidt som mine Riddere havde Pansersærke, ej heller Skjolde, efterdi vi vare alle saarede formedelst den Slagtning, der havde været paa Hvide Tirsdag.

273. De for grumme heftigt og drabeligt løs paa Greven af Flandern baade til Fods og til Hest.

Da jeg fornam det, bød jeg vore Armbrøstskytter at skyde paa Hestfolkene. Da de saracenske Ryttere fornam, at der rettedes dræbende Skud imod dem fra vor Kant, flyede de, og da Grevens Folk fornam det, forløb de Lejren, kastede sig ud over Indhegningen, overilede det saracenske Fodfolk og vandt over det. Flere bleve nedlagte, og flere af deres Skjolde bleve tagne. Der teede Valter af la Horgne sig mandeligt, som bar Herren til Apremont's Banner[1].

274. Efter Greven af Flanderns Hob kom Greven af Poitiers's[2], som var Kongens Broder; denne Greven af Poitiers's Hob bestod af Fodfolk, medens ikkun han selv sad paa en Hest; denne Grevens Hob blev ganske slagen af Tyrkerne, og de tog Greven af Poitiers med sig som Fange. Da Slagterne og de andre Mænd i Lejren og Fruentimmerne, som solgte Varerne, fornam dette, gjorde de Anskrig i Lejren, og med Guds Bistand kom de Greven til Undsætning og jog Tyrkerne af Lejren.

275. Efter Greven af Poitiers's Hob kom Hr. Josserand af Brancion's; denne Herre var kommen til Ægypten med Greven og var en af de gildeste Riddersmænd i Hæren. Han havde skikket sine Folk saalunde, at alle hans Riddere vare til Fods; og selv var han til Hest, desligeste og hans Søn Hr. Henrik og Hr. Josserand af Nanton's Søn, hvilke han formente at færdes til Fods, efterdi de vare Børn. Adskillige Gange slog Tyrkerne ham hans Folk. Hver Gang han saa sit Folk blive slaget, sporede han sin Hest og anfaldt Tyrkerne bagfra, og saalunde lod Tyrkerne adskillige Gange hans Folk være for at overile ham selv.

276. Dog vilde dette ikke have baadet dem, saa

---

1) Gobert, en Fætter til Joinville.
2) Jfr. S. 20 Anm. 2.

at de havde mægtet at hindre Tyrkerne at nedlægge dem alle paa Slagmarken, uden Hr. Henrik af Cône havde været, som var i Burgunderhertugens Lejr, en klog Ridder, dannis og artig; og hver Gang han saa, at Tyrkerne kom og for løs paa Herren til Brancion, lod han Kongens Armbrøstskytter beskyde Tyrkerne fra den ene Bred til den anden. Og Herren til Brancion undslap fra denne usalige Stund, men ikkun paa slig Vis, at han af de tyve Riddere, han havde hos sig, forliste de tolv foruden de andre Stridsmænd, og selv blev han saa ilde redt, at han ingen Tid kunde staa paa sine Ben; men han døde af denne Vunde i Guds Tjeneste.

277. Jeg vil melde eder om Herren til Brancion. Han havde, da han døde, været stedt i seks og tredive Slag og Træfninger, hvor han havde vundet Tapperhedsprisen. Jeg saa ham paa et Tog, der ledede af hans Søskendebarn, Greven af Châlon[1], og han kom hen til mig og min Broder — det var en Langfredag — og sagde til os: »Brodersønner! Stander mig bi med samt eders Folk; thi Tyskerne bryde Kirken ned.« Vi ginge med ham og for løs paa dem med Sværd i Hand; og kun med megen Møje og under svar Kamp fik vi dem jaget ud af Kirken.

278. Da dette var bestilt, kastede den Dannemand sig paa Knæ foran Alteret, opløftede sin Røst og bad Vorherre om Naade, saa sigende: »Herre! Jeg beder Dig om at have Medlidenhed med mig og undtage mig fra disse Krige mellem Kristne, som jeg saa lang Tid

---

[1]) Joinvilles Onkel. Efter at han var kommen hjem fra Korstoget, opstod der imellem ham og hans Søn Greven af Burgund en Tvist, som blev bilagt af Ludvig den Hellige, hvorefter han sammen med sin Søn begyndte en Strid med Thibaut II af Navarra. Ogsaa i denne Strid optraadte Kongen som Mægler, jfr. §§ 680 f.

har været stedet i; og at Du vil tilstede mig at kunne dø i Din Tjeneste, paa det jeg kan fange en Part af Dit Rige i Paradis.« Og jeg har meldet eder dette, efterdi jeg mener, at Gud tilstedte ham det, som I have kunnet fornemme det tidligere.

279. Efter Slagtningen paa den første Fredag i Fasten, stævnede Kongen alle sine Baroner til sig og sagde: »Vi bør vide Vorherre stor Tak, al den Stund han tvende Gange i denne Uge har vist os en saadan Miskundhed, at vi Hvide Tirsdag jog dem af Lejren, der vi havde taget Stade, og at vi den følgende Fredag, som nys er forleden, have værget os imod dem, ihvorvel vi vare til Fods, og de til Hest.« Og han sagde end mange skønne Ord til dem for at styrke deres Mod.

LVI. Om »Halka[1]«en, Sultanens Livvagt.

280. Som det bør os at blive ved vor Materie, maa vi mænge den lidet tilsammen for at forklare, hvorlunde Sultanerne holdt deres Tropper i Orden og Beredskab. Og det er sikkert, at de havde dannet den meste Part af deres Ridderskab af fremmede[2], som Farmænd fangede i det udlændiske for at sælge dem; og de købte dem meget gerne og for høj Betaling. Og disse Folk, som Farmændene førte til Ægypten, tog de i Østerland; thi naar en af Østens Konger havde vundet over en anden, tog han det arme Folk, han

[1]) Et arabisk Ord, der betyder »Kreds, Vagt«.

[2]) Helt op i den nyere Tid toges der til de tyrkiske Janitsharkorps væsentlig kristne Drenge fra Skattelandene. De bleve oplærte i Islam, og da de hverken kendte deres Herkomst eller Familie, bleve de ganske ubundne og regnede ikke, at de havde nogen anden Fader end Sultanen.

havde fanget, i sin Vold og solgte det til Farmændene, og Farmændene drog igen hen at sælge det i Ægypten.

281. Sagen var ordnet saalunde, at Børnene fostredes i Sultanens Hus, indtil de fik Skæg paa Hagen, paa slig Vis, at efter deres Formue lod Sultanen gøre Buer til dem, som passede til deres Styrke; og det første de fik flere Kræfter, slængte de deres svage Buer ind i Sultanens Tøjhus, og Øversten her gav dem Buer, der vare saa stærke, som de mægtede at spænde dem.

282. Sultanens Vaabenmærke var af Guld, og det Vaabenmærke, Sultanen havde, førte dette unge Mandskab desligeste: og de kaldtes Bahariz[1]. Det første de fik Skæg, bleve de slagne til Riddere af Sultanen. Og de førte Sultanens Vaabenmærke, undtagen at der var en Forskel, nemlig højrøde eller rosenrøde Stykker, højrøde Striber, Fugle eller andre Stykker, som de føjede til det gyldne Vaabenmærke, alt efter som det behagede dem.

283. Og disse Folk, som jeg melder eder om, hed »Halka«; thi »Bahariz«erne hvilede i Sultanens Telte. Naar Sultanen var i Lejren, dvælede de, der hørte til »Halka«en, trindt om Sultanens Bolig og havde det Hverv at vogte Sultanens Liv. Ved Indgangen til Sultanens Bolig var der et lille Telt, hvor hans Dørvogter boede og hans Spillemænd, som havde saracenske Horn[2], Trommer og Pauker. Og de gjorde en saadan Larm ved Daggry og ved Nattens Komme, at de, der vare næst ved dem, ikke kunde høre Ørenlyd; og man hørte dem klarligen over al Lejren.

284. Og Spillemændene vilde ikke have dristet

---

[1]) »Søfolk« af »bahr« = Hav, Flod (de vare kasernerede paa en Ø i Nilen, ud for Cairo.)

[2]) Kaldes i Tyskland for »det hedenske Horn«.

sig til at traktere deres Instrumenter om Dagen, uden »Halka«ens Høvding bød dem det; derfor begav det sig, at naar Sultanen vilde give en Befaling, stævnede han Høvdingen til sig og udtalte sit Bydende til ham. Og da lod Høvdingen Sultanens Instrumenter traktere, og da kom hele Hæren at fornemme Sultanens Bydende; »Halka«ens Høvding udtalte det, og hele Hæren gjorde derefter.

285. Naar Sultanen var stedt i Kamp, gjorde han »Halka«ens Riddere til Emirer, alt efter som de teede sig mandeligt i Striden, og han gav dem to eller tre Hundrede Riddere i deres Hob, og jo kækkere de teede sig, des flere gav han dem.

286. Saadan Belønning er i Beredskab til disse Riddere, at naar de ere saa gæve og mægtige, at der intet er at sige derimod, og naar Sultanen ræddes, at de skulle undlive ham eller betage ham hans Eje, lader han dem gribe og dø i Fængselet og fratager deres Kvinder alt deres Gods. Og saalunde gjorde Sultanen med dem, der tog Greverne af Montfort og Bar til Fange[1], og desligeste gjorde Bondocdar[2] med dem, der havde vundet over Armeniekongen; thi som de tænkte at fange en Belønning, steg de af Hesten og gik at hilse ham, der han bedede vilde Dyr. Og han svarede og sagde: »Jeg hilser eder ikke«; thi de havde forstyrret Jagten for ham. Og han lod Hovedet hugge af dem.

---

[1]) 1239 i en Kamp ved Gaza (jfr. § 518). De vare med paa Kong Thibaut I's Korstog, jfr. S. 51 Anm. 1.

[2]) Der menes vist Sultan Bibars Bondocdar af Ægypten, der (1265) kæmpede med Kong Haiton af Lille-Armenien (jfr. S. 78 Anm. 2).

LVI. Emirernes Sammensværgelse mod den nye Sultan.

287. Lader os nu vende tilbage til vor Materie og sige saa, at Sultanen, som var død, havde sig en Søn at den Alder tyve Aar og fem, artig og vel behænde og arg tillige; og som han ræddedes, at han skulde betage ham hans Eje, skænkede han ham et Rige, som han havde i Østerland. Da nu Sultanen var død, skikkede Emirerne efter ham; og det første han kom til Ægypten, betog og berøvede han sin Faders Senechal, Marsken og Marskalken[1] de gyldne Stave[2] og begavede dermed dem, der vare hidkomne med ham fra Østerland.

288. Da de fornam det, optændtes de af hæftig Harme derover, desligeste og alle de andre, som vare i hans Faders Raad, ved den Forsmædelse, han havde ladet overgaa dem. Og som de ræddedes, at han skulde gøre med dem, som hans Fader havde gjort med dem, der havde taget Greverne af Bar og Montfort til Fange, som her tilforn er meldt, drev de saa længe paa med Mændene af »Halka«en, som tilforn ere nævnte, og som skulde vogte Sultanens Liv, at disse tilsagde, at de paa deres Begæring vilde aflive Sultanen.

LVIII. De Kristne begynde at lide Sygdom og Sult.

289. Efter de tvende tilforn ommeldte Slag ginge svare Ulykker over Hæren; thi da ni Dage vare ledne, kom Ligene af vore dræbte Folk op til Van-

---

[1]) Jfr. S. 95 Anm. 1. Selv om Joinville uden videre overfører de tekniske Udtryk fra civiliserede europæiske Stater paa Tyrkernes, maa vi naturligvis dog ikke tænke os, at Betegnelsen og det betegnede ganske skulde dække hinanden.

[2]) Tegn paa militær og dømmende Myndighed.

dets Overflade; og det siges, at det voldte Galden, som var gangen i Forraadnelse i dem. De flød ned straks til den Bro, som var imellem vore tvende Lejre; men de kunde ikke komme videre, efterdi Broen rørte ved Vandet. De vare der i en saa grumme Hoben, at den ganske Flod var fuld af Lig fra den ene Bred til den anden, og i Længden vel saa vidt, som man kan kaste med en liden Sten.

290. Kongen havde tinget hundrede Mand af alskens sammenløbet Pak, som vare der otte Dage saa vel. Saracenernes omskaarne Legemer kastede de ud igen paa den anden Side af Broen og lod dem flyde i Flæng videre ned ad Strømmen; men de Kristne lod de nedlægge i store Grave. Der saa jeg Greven af Artois's Kammermestere og mange andre, som søgte deres Venner iblandt de døde; men ingen Tid har jeg spurgt, at nogen var bleven genfunden.

291. Vi aad ingen Fiskemad i Lejren hele Fastetiden igennem uden Kvabber, og Kvabberne æde døde Mænd, efterdi de ere slugvorne Fisk. Det voldte denne Ulykke, saa og Landets slemme Natur (der falder ingen Tid en Draabe Vand), at Hærens Sot tilsloges os, som var saalunde, at Kødet paa vore Ben tørredes ganske hen, og Huden paa vore Ben blev fuld af graa og sorte Pletter som en gammel Støvle; og paa dem af os, som denne Sot kom over, raadnede Tandkødet; og ingen blev karsk igen af denne Sot, men maatte visselig dø. Tegnet paa Døden var dette, at naar Næsen tog paa at bløde, da stundede Afgangen til.

292. I de følgende fjorten Dage tog Tyrkerne for at udhungre os flere af deres Galejer oven for vor Lejr (adskillige Folk undrede sig derover), lod dem slæbe over Land og sætte ud i Floden, ad hvilken man kom fra Damiette, vel en god Mil neden for vor Lejr. Og disse Galejer voldte os Hungersnød; thi ingen dristede sig at komme til

os fra Damiette for at bringe os Fetalje op ad Floden for deres Galejers Skyld. Vi spurgte intet af dette, førend et lidet Skib, som tilhørte Greven af Flandern, og som undslap dem, efterdi Strømmen var saare stærk, bragte os Tidende derom og sagde, at Sultanens Galejer havde taget vel firsindstyve af vore Galejer, som vare komne fra Damiette, og dræbt det Mandskab, som var der om Bord.

293. Derfor kom der saa svar Dyrtid i Lejren, at det første Paasken var kommen, kostede en Okse i Lejren firsindstyve Pund, et Faar tredive Pund, et Svin tredive Pund, et Æg tolv Penninge[1] og et Maal[2] Vin ti Pund.

LIX. Hæren gaar tilbage over Floden. Seks af Joinville's Riddere straffes for deres Ugudelighed.

294. Da Kongen og de høje Herrer fornam dette, kom de overens om, at Kongen skulde lade sin Lejr, som laa hen ad Babilon til, gaa over i Burgunderhertugens Lejr, som laa ved den Flod, der randt til Damiette. For at sammendrage sine Tropper med større Sikkerhed lod Kongen gøre nogle Udenværker foran den Bro, som forbandt vore tvende Lejre, saa at man fra tvende Sider kunde ride inden Udenværkerne.

295. Da Udenværkerne vare beredte, væbnede hele Kongens Lejr sig, og der gjordes et svart Anfald af Tyrkerne mod Kongens Lejr. Dog holdt Kongen Stand og hans Folk desligeste, indtil al Oppakningen var baaren bort; og da drog Kongen forbi og hans Hob

---

1) »deniers« jfr. S. 28 Anm. 1.

2) I Teksten staar der »muid«, et gammelt Maal for tørre og flydende Varer. Det var forskelligt i de forskellige Provinser, i Paris = 268 Liter.

efter ham og alle Baronerne bagefter undtagen Hr. Valter af Châtillon, som førte Bagtroppen. Og just ved Indgangen til Udenværkerne udfriede Hr. Erhard af Valery sin Broder, Hr. Johan, som Tyrkerne førte med sig som Fange.

296. Som hele Hæren var gangen forbi, kom de, der dvælede i Udenværkerne, i stor Fare; thi Udenværkerne vare ikke høje, saa at de ridende Tyrker skød paa dem efter Godtykke, og det saracenske Fodfolk kastede Græstørv i Ansigtet paa dem. Alle vilde have været forlorne, dersom Greven af Anjou (der siden blev Konge af Sicilien) ikke havde været: han udfriede dem og førte dem bort ganske uskadte. I denne Strid bar Hr. Gotfred af Mussambourc Prisen iblandt alle dem, der vare i Udenværkerne.

297. Fastelavnsmandag saa jeg en synderlig Ting, som jeg vil melde eder om; thi den samme Dag blev stedet til Jorden Hr. Hugo af Landricourt, som var Bannerfører hos mig. Som han var lagt paa Baare i mit Kapel, stod seks af mine Riddere der og lænede sig op ad nogle Bygsække; og saasom de talte ganske højt i mit Kapel og forstyrrede Præsten, gik jeg hen og sagde til dem, at de skulde tie kvær, og at det lod ilde, naar Riddere og Ædlinge talte under Messen.

298. Og de tog til at le og sagde leende, at de vare i Færd med at gifte hans Viv bort. Men jeg talte dem haardt til og sagde, at saadanne Ord hverken vare gode ej heller skønne, og at de hastelig havde forgettet deres Stalbroder. Og Gud hævnede det saalunde, at Dagen derpaa stod det store Slag paa Hvide Tirsdag, hvor de bleve nedlagte eller saarede til Døden; derfor blev det dem, hvis Kvinder maatte gifte sig igen, alle seks til Hobe.

LX. Joinville bliver syg; der forsøges en Overenskomst med Saracenerne; Hærens sørgelige Tilstand.

299. Formedelst de Vunder, jeg fik Hvide Tirsdag, blev jeg anfalden af Hærens Sot i Munden og Benene, af Hverdagsfeber og en Kolden saa overvættes, at Snuen randt ud ad Næseborene; og for bemeldte Syger søgte jeg Sengen ved Midfastetid; derfor begav det sig, at min Præst holdt Messe ved mit Leje, og han var anfalden af samme Syge som jeg.

300. Saa begav det sig da, at han daanede ved Indvielsen af Hostien. Da jeg fornam, at han var ved at falde om, sprang jeg ud af Sengen med min Vams paa, men uden Hoser, slog Armen om ham og sagde til ham, at han skulde forrette Indvielsen i Ro og Mag og uden at forhaste sig; jeg vilde ikke slippe ham, førend han havde fuldbyrdet det. Han kom til sig selv igen, forrettede Indvielsen og messede ganske til Enden; men ingen Tid derefter holdt han Messe.

301[1]. Nu berammede Kongens og Sultanens Raad en Dag for at komme overens. Enighedskaarene vare saalunde, at Sultanen skulde have Damiette tilbage, og Sultanen skulde give Kongeriget Jerusalem tilbage til Kongen og vogte de syge for ham, hvilke vare i Damiette, det saltede Kød (saasom de aad ikke Svineføde) og Kongens Krigsmaskiner, indtil Kongen kunde skikke Bud efter alt dette.

302. De bespurgte sig i Kongens Raad, hvad Sikkerhed han vilde give dem for, at de skulde faa Damiette tilbage. Kongens Raad tilbød dem at beholde

---

[1]) Fremstillingen er ukorrekt: Den omtalte Overenskomst forsøgtes allerede, inden Ludvig den Hellige var dragen tilbage over Kanalen.

en af Kongens Brødre, indtil Damiette blev givet dem tilbage, enten Greven af Anjou eller Greven af Poitiers[1]. Saracenerne svarede og sagde, at de ikke vilde underhandle, uden de fik Lov at beholde Kongen selv som Gidsel; derfor sagde den gode Ridder Gotfred af Sargines, at hellere maatte Saracenerne have dræbt dem eller taget dem til Fange til Hobe, end at det skulde bebrejdes dem, at de havde ladt Kongen blive tilbage som Gidsel.

303. Soten tog til at forværres i Lejren paa slig Vis, at der gjordes saa meget dødt Kød paa vore Folks Gummer, at Badskærerne maatte fjerne det døde Kød, paa det de kunde tygge og svælge Spisen. Det var en Ynk at høre Folkene skrige i Lejren, naar de fik det døde Kød skaaret bort; thi de skreg som Kvinder i Barnsnød.

LXI. Der foretages et Tilbagetog til Lands og til Søs.

304. Som Kongen skønnede, at han ikke kunde dvæle der uden, at han maatte dø og hans Folk tillige, ordnede og magede han det saa, at han vilde rejse om Tirsdagen[2] ved Kvældstide, naar Natten gik an, naar Paaskeugen var forleden, for at drage tilbage til Damiette. Kongen bød Jocelin af Cornaut[3], hans Brødre og de andre kunstige Mestere at sønderskære de Reb, der holdt Broerne mellem os og Saracenerne; men de gjorde for ingen Del saalunde.

305. Vi indskibede os om Tirsdagen efter Middag, jeg, tvende af mine Riddere[4], som jeg havde tilbage,

---

[1]) S. 20 Anm. 2.
[2]) 5. April 1250.
[3]) Jfr. § 193.
[4]) Jfr. S. 68 Anm. 1.

og mine Tjenere. Da den Stund kom, at det led ad Nat, sagde jeg til mine Søfolk, at de skulde løfte deres Anker, og at vi skulde sejle ned ad Strømmen; men de sagde, at de dristede sig ikke at gøre saa, efterdi Sultanens Galejer, som laa imellem os og Damiette, vilde nedlægge os. Søfolkene havde tændt mægtige Blus for at stævne de syge om Bord paa deres Galejer, og de syge havde nærmet sig til Flodbredden. Medens jeg besvor Søfolkene, at vi maatte drage bort, trængte Saracenerne ind i Lejren; og jeg saa ved Skæret fra Ilden, at de nedlagde de syge inde paa Bredden.

306. Medens mine Søfolk løftede deres Anker, overskar de Søfolk, der skulde føre de syge bort, Rebene paa deres Ankere og paa deres Galejer, roede hen straks ved vort lille Skib og omgav os paa begge Sider, saa at de havde fast underboret os. Da vi vare undslupne denne Fare og sejlede ned ad Floden, kunde Kongen, som havde Hærens Sot og en meget løs Mave, vel have holdt sig i Ro paa Galejerne, hvis han havde villet; men han sagde, at behagede det saa Gud, vilde han ikke forlade sil Folk. Om Kvælden daanede han flere Gange[1]; og formedelst den meget løse Mave, han havde, maatte han skære Bagstykket ud af sine Underbenklæder[2], saa ofte som han gik ned at forrette sin Nødtørft.

307. De raabte til os, som sejlede ned ad Floden, at vi skulde bie paa Kongen; og naar vi ikke vilde bie, skød de paa os med Armbrøstbolte[3]; derfor maatte vi dvæle, indtil de gav os Forlov at sejle.

---

[1]) Jfr. §§ 9—10.
[2]) Jfr. S. 27 Anm. 1.
[3]) Jfr. S. 18 Anm. 2 Slutn.

LXII. Kongen tages til Fange; Saracenerne bryde den lovede Vaabenstilstand.

308. Nu vil jeg forlade eder her og melde eder, hvorlunde Kongen blev tagen, saaledes som han selv sagde mig det. Han sagde mig, at han havde forladt sin Hob og var gangen over med Hr. Gotfred af Sargines i Hr. Valter af Châtillon's Hob, som dannede Bagtroppen.

309. Og Kongen meldte mig, at han sad paa en lille Kleppert med Silkeskabrak paa; og han sagde mig, at bag sig havde han af alle Ridderne og alle Huskarlene ikkun Hr. Gotfred af Sargines, som førte Kongen straks hen til den Torp, hvor Kongen blev tagen, saalunde, at Kongen meldte mig, at Hr. Gotfred af Sargines værgede ham imod Saracenerne, ligervis som den gode Tjener afholder Fluerne fra sin Herres Bæger; thi hver Gang Saracenerne kom ham nær, tog han sin Lanse, som han havde lagt bag Sadelbommen, fældede den, tog atter til at fare løs paa dem og gennede dem bort fra Kongen.

310. Og han førte saalunde Kongen straks ind i Torpen; og der blev han bragt ind i et Hus og lagt i Skødet paa en Borgerkvinde fra Paris, fast som en død Mand, og ingen mente, at han vilde gøre det indtil Kvæld. Der kom Hr. Filip af Montfort[1], og han sagde saa til Kongen, at han saa den Emir, med hvilken han havde tinget om Vaabenhvilen; og syntes det ham saa, vilde han gange til ham at ændre Vaabenhvilen

[1] Søn af Albigensernes Dødsfjende Simon af Montfort. Jfr. S. 39 Anm. 1. Efter sin Faders Død fortsatte han Udryddelsesværket imod Albigenserne; men senere faldt han i Unaade hos Dronning Blanca og drog til England, hvor han blev Kongens Senechal.

paa den Vis, som Saracenerne vilde have det. Kongen bad ham at gange did og sagde, at han vilde gerne have det. Han gik til Saraceneren, og Saraceneren havde taget sin Turban af Hovedet og tog sin Ring af Fingeren for at forsikre, at han vilde holde Vaabenhvilen.

311. Imidlertid timedes der vort Folk en svar Ulykke; thi en forrædersk Stridsmand ved Navn Marcellus tog til at raabe til vort Folk: »Ædle Riddere! overgiver eder; thi Kongen byder eder det; lader ikke Kongens Blod komme over eder!« Alle mente, at Kongen havde budt dem saa og overgav deres Lanser til Saracenerne. Emiren saa, at Saracenerne førte vort Folk med sig som Fanger. Emiren sagde til Hr. Filip, at det anstod ham ikke at give vort Folk Vaabenhvile, al den Stund han vel saa, at de vare tagne til Fange.

312. Saa timedes det da Hr. Filip saa, at vort Folk var Fanger til Hobe, men at han ikke var det, efterdi han var Sendemand. Nu er der en anden ond Sæd i Landet hos Hedningerne, at naar Kongen skikker Sendemænd til Sultanen eller Sultanen til Kongen og Kongen eller Sultanen dør, førend Sendemændene vende tilbage, vorde Sendemændene Fanger eller Slaver, til hvilken Side de end høre, hvad heller de ere Kristne eller Saracenere [1].

LXIII. Joinville standses paa Floden af Modvind.

313. Da denne Ulykke timedes vort Folk, at de bleve fangede paa Landjorden, var det ligesaa hos os, som bleve fangede paa Floden, som I siden skulle erfare; thi Vinden kom til os fra Damiette og betog

---

[1]) Jfr. § 363.

os Strømmen, og de Riddersmænd, Kongen havde sat om Bord paa sine lette Skibe, paa det de skulde værge vore syge, flyede. Vore Søfolk forliste Strømmen i Floden og lagde sig ind i en Vig; derfor maatte vi vende tilbage hen imod det Sted, hvor Saracenerne vare.

314. Vi, som for til Søs, kom en liden Stund før Daggry did, hvor Sultanens Galejer laa, hvilke havde hindret os at faa Fetalje fra Damiette. Der var der stor Uro; thi de udsendte mod os og mod vore Ryttere inde paa Bredden en saa stor Hob Pile med samt den græske Ild, at det var, som om Himlens Stjerner faldt fra Himlen og ned paa Jorden.

315. Som vort Søfolk havde bragt os ud igen fra den Flodarm, hvor de havde slaget os ind, kom vi over Kongens lette Skibe, som han havde givet os til at værge vore syge, som flyede hen ad Damiette til. Da tog der til at blæse en Vind, der kom fra Damiette og var saa heftig, at Strømmen blev os kontrarig.

316. Fra den ene Flodbred til den anden var der en grumme Hoben af vort Folks Smaaskibe, som ikke mægtede at sejle ned ad Floden, men som Saracenerne havde taget og opholdt, og de nedlagde Folkene og kastede dem i Vandet og tog Kisterne og Trosset fra de Skibe, de havde vundet fra vort Folk. De saracenske Ryttere inde paa Bredden beskød os med Pile, eftersom vi ikke vilde komme til dem. Mit Folk havde ført mig i en Pansersærk, som de forvendes i Dystløb[1], paa det jeg ikke skulde blive saaret af de Pile, der faldt ned over vort Skib.

317. I samme Stund raabte mit Folk, som stod ude i Skibets Forstavn: »Herre, Herre! Eders Søfolk vil føre eder ind til Land, efterdi Saracenerne true

[1]) Jfr. S. 18 Anm. 1.

dem.« Jeg lod mig løfte op ved Armene, endog jeg var grumme svag, drog mit Sværd mod dem og sagde, at jeg vilde nedlægge dem, dersom de førte mig ind til Land. Og de svarede mig, at jeg skulde vælge, hvad jeg vilde: enten vilde de føre mig ind til Land, eller de vilde lægge mig for Anker midt i Floden, indtil Vinden havde lagt sig. Da sagde jeg til dem, at de hellere maatte lægge mig for Anker midt i Floden end føre mig ind til Land, hvor jeg skønnede, at vi vilde være Dødsens; da kastede de Anker.

318. Om lidet saa vi fire af Sultanens Galejer komme med tusinde Mand om Bord. Nu hidkaldte jeg mine Riddere og mit Folk og spurgte dem, hvad de vilde have at vi skulde gøre, enten overgive os til Sultanens Galejer, hvadheller give os dem i Vold, som vare inde paa Land. Vi kom alle overens om hellere at overgive os til Sultanens Galejer, efterdi de vilde holde os alle tilsammen, end til dem, som vare inde paa Land, al den Stund de vilde splitte os ad og sælge os til Beduinerne.

319. Da sagde en af mine Madsvende, som var barnefød i Doulevant[1]: »Herre! dette holder jeg ikke for.« Jeg spurgte ham, hvad han da holdt for, og han sagde saa: »Jeg holder for, at vi lade os aflive; saa ville vi gange til Paradis til Hobe.« Men vi fulgte ikke hans Raad.

LXIV. Joinville bliver tagen til Fange; han er i Livsfare; antages for Kongens Fætter.

320. Da jeg skønnede, at det burde os at give os fangne, tog jeg mit Skrin og mine Klenodier og kastede dem i Floden, desligeste og mine Relikvier.

---

[1]) I Departementet Haute-Marne.

Da sagde en af mit Søfolk til mig: »Herre! lader I mig ikke sige, at I er Kongens Søskendebarn, ville I vorde nedlagte til Hobe og vi ligervis.« Og jeg sagde, at han turde fuldtvel sige, hvad han vilde. Da Folkene paa den første Galej, som kom hen imod os for at rende imod vort Skib paa tværs, fornam dette, kastede de Anker straks ved vort Skib.

321. Da skikkede Gud mig en Saracener, som var fra Kejserens Land[1], iført Underbenklæder af ubleget Lærred; han kom svømmende hen til vort Skib, slyngede Armene om mit Liv og sagde: »Herre! Det er ude med eder, hvis I ikke snarlig tager eder i Sinde at springe fra eders Skib over paa Bovsprydet af hin Galej; og springer I, ville de ikke bemærke eder; thi de have i Sinde at gøre Bytte paa eders Skib.« De kastede et Reb til mig fra Galejen, og jeg sprang over paa den fremspringende Part, saasom det var Guds Villie. Og vider, at jeg vaklede saa meget, at dersom Saracenеren ikke var sprungen efter mig for at støtte mig, vilde jeg være falden i Vandet.

322. Jeg kom om Bord paa Galejen, hvor der var vel to Hundrede Mand og firsindstyve af deres Folk, og han holdt mig bestandig omslynget. Da kastede de mig til Jorden og for løs paa mig at skære Halsen over paa mig; thi man havde tænkt at vinde Hæder ved at aflive mig. Og ommeldte Saracener holdt mig end bestandig omslynget og raabte: »Kongens Søskendebarn!« Saalunde blev jeg tvende Gange kastet til Jorden, den ene Gang paa Knæ; og da fornam jeg Kniven røre ved min Hals. I denne Prøvelsens Stund friede Gud mig ved Saracenerens Bistand; han førte

[1]) Kejser Frederik II havde Besiddelser i Asien (jfr. § 336).

mig hen til det Kastel, hvor de saracenske Riddere vare.

323. Da jeg kom hen iblandt dem, tog de min Pansersærk af, og, saasom de ynkedes over mig, kastede de over mig et Skarlagensdække, foret med Pelsværk [1], som tilhørte mig, og som min Fru Moder havde givet mig, og en af dem bragte mig en hvid Rem, og jeg spændte den uden paa mit Dække, i hvilket jeg havde gjort et Hul, og som jeg havde ført mig i; og den anden bragte mig en Hætte [2], som jeg satte paa Hovedet. Og da tog jeg til at ryste overvættes af Frygt og af Sygdom tillige. Og da bad jeg om noget at drikke, og de bragte mig Vand i en Krukke, og det første jeg tog det i Munden for at svælge det ned, sprang det mig ud ad Næseborene.

324. Da jeg saa det, skikkede jeg efter mit Folk og sagde til det, at jeg var Dødsens, at jeg havde en Byld i Halsen. Og de spurgte mig, hvorlunde jeg vidste det; og jeg viste dem det, og det første de saa, at Vandet randt mig ud ad Halsen og ad Næseborene, bar de paa at græde. Da de saracenske Riddere, som vare der, saa mit Folk græde, spurgte de den Saracener, som havde friet os, hvi de græd; og han svarede, at han tænkte, jeg havde en Byld i Halsen; derfor kunde jeg ikke slippe derfra. Og da sagde en af de saracenske Riddere til ham, som havde friet os, at han skulde trøste os; thi han vilde give mig noget at drikke, som vilde gøre mig karsk paa tvende Dage, og han gjorde saa.

325. Hr. Raoul af Wanou, som hørte til mit Følge,

---

1) Det almindeligst benyttede Pelsværk var Rygskindet af det graa Egern, Graaværk. Ved Siden heraf ogsaa det hvide Bugskind (Buntværk), og det er det, der menes her.

2) »Chaperon«, jfr. S. 27, Anm. 1.

havde faaet Knæhaserne skaaret over i det store Slag paa Hvide Tirsdag og kunde ikke stande opret paa sine Ben; og I maa vide, at en gammel saracensk Ridder, som var om Bord paa Galejen, bar ham til Privetet paa slig Vis, at Hr. Raoul havde slynget Armene om Halsen paa ham.

LXV. Joinville's Møde med Galejernes Admiral; de syge nedsables; han kommer sammen med de andre Fanger i Mansurah.

326. Storadmiralen paa Galejerne skikkede efter mig og spurgte, om jeg var Kongens Søskendebarn; men jeg sagde nej og fortalte ham, hvorlunde og hvi Sømanden havde sagt, at jeg var Kongens Søskendebarn. Han sagde til mig, at jeg havde gjort vel; thi ellers havde vi været Dødsens til Hobe. Og han spurgte mig, om jeg var i noget Frændskab til Kejser Frederik af Tyskland, som den Tid var i Live; og jeg svarede ham, at jeg tænkte, at min Fru Moder var hans kødelige Søskendebarn; han sagde mig, at han elskede mig saa meget mere derfor.

327. Medens vi sad og holdt Maaltid, lod han en parisisk Borger hente frem for os. Som Borgeren var kommen, sagde han til mig: »Herre! hvad gør I?« — »Hvad gør jeg da?« sagde jeg. — »Saa sandt Gud lever,« sagde han, »I æder Kødmad paa en Fredag.« Da jeg fornam det, satte jeg min Skaal hen til en Side. Og Admiralen spurgte min Saracener, hvi jeg havde gjort det, og han sagde ham det; og Admiralen svarede, at Gud ikke vilde fortryde det, eftersom jeg havde gjort det mig selv uvitterligt.

328. Og vider, at Legaten gav mig dette Svar, da vi vare komne uden Fængselet; derfor lod jeg ikke af at faste alle Fastefredagene derefter og nød ikkun

Vand og Brød; dette fortrød Legaten højelig, saasom jeg var den eneste rige Mand, som dvælede hos Kongen.

329. Søndagen derpaa lod Admiralen mig gange til Land paa Flodbredden med samt alle de andre Fanger, som vare blevne tagne ude paa Vandet. Medens min gode Præst Hr. Johan[1] blev trukken ud af Kammerset paa Galejen, daanede han; og han blev dræbt og kastet i Floden. Hans Klerk, som ogsaa daanede, eftersom han var anfalden af Hærens Syge, fik en Morter i Hovedet; han blev dræbt og kastet i Floden.

330. Medens de andre syge bleve udførte fra Galejerne, hvor de havde været i Fængsel, stod der Saracenere beredte med draget Sværd, saa at de, der faldt, bleve nedlagte og kastede i Floden. Jeg lod dem tilmelde ved min Saracener, at det ikke syntes mig vel gjort; thi det var imod Saladins[2] Bydende, hvilken siger, at det burde sig ikke at nedlægge nogen Mand, efter at han havde ædt af ens Brød og Salt. Og Admiralen svarede mig, at disse Mennesker vare intet værd, efterdi de ikke mægtede at forhjælpe sig selv formedelst de Syger, de vare anfaldne af.

331. Han lod mit Søfolk føre frem for mig og sagde til mig, at det var faldet fra sin Kristentro til Hobe; men jeg sagde, at han skulde ikke fæste Lid til det; thi lige saa hastelig som det havde forladt os, lige saa hastelig vilde det forlade dem, hvis det saa enten den bekvemme Tid hvad heller det bekvemme Sted til at gøre det. Og Admiralen gav mig saadant Svar, at han var af den samme Mening som jeg; thi

---

[1]) Johan af Voisey.

[2]) Sultan af Damaskus, Aleppo og Ægypten, kendt navnlig fra det tredie Hovedkorstog.

Saladin sagde, at ingen Tid saa man, at der kunde blive en god Saracener af en daarlig Kristen eller en god Kristen af en daarlig Saracener.

332. Og da dette var bestilt, lod han mig bestige en Pasgænger og førte mig med jævne sig. Og vi red over en Bro, gjort af Baade, og kom til Mansurah, hvor Kongen og hans Folk vare Fanger; og vi kom ved Indgangen til et stort Paulun, hvor Sultanens Skrivere sad; og der lod de mit Navn antegne. Da sagde Saraceneren til mig: »Ædle Herre! Jeg vil ikke følge eder længere, efterdi jeg ikke kan; men beder jeg eder, ædle Herre! at I stedse vil holde dette Barn, som I har hos eder, ved Haanden, at Saracenerne ikke skulle tage det fra eder.« Og dette Barn hed Bartholomæus, og han var Slegfredsøn af Herren til Montfaucon[1].

333. Da mit Navn var blevet antegnet, indførte Admiralen mig i Paulunet, hvor Baronerne vare og over ti Tusind Mennesker med dem. Som jeg traadte ind, lagde alle Baronerne saa stor Fryd for Dagen, at man næppelig kunde høre Ørenlyd; og de priste Vorherre derfor, sigende, at de mente, de havde forlist mig.

LXVI. Fangerne trues af Saracenerne og erfare den Overenskomst, Kongen havde indgaaet.

334. Vi havde ikke dvælet der synderlig længe, førend de lod borttage en af de rigeste Mænd, som var der, og vi bleve indførte i et andet Paulun. Saracenerne holdt mange Riddere og andet Folk som Fanger i en Gaard, der var hegnet af en Jordvold. Fra dette hegnede Sted, hvor de havde anbragt dem, lod de dem føre ud, den ene efter den anden, og spurgte dem:

---

[1]) Jfr. § 407.

»Vil Du falde fra Din Tro?« De, som ikke vilde falde fra, bleve stillede paa den ene Side og fik deres Hoveder hugget af; og de, der faldt fra, stilledes paa den anden Side.

335. Den samme Stund skikkede Sultanen sit Raad til os, at det kunde skifte Ord med os; og de spurgte, til hvem de skulde sige, hvad Sultanen beskedede os. Og vi sagde til dem, at de skulde sige det til den gode Greve Peder af Bretagne[1]. Der var der Folk, som var forfarent i Saracensk og i Fransk tillige, hvilke kaldes »dragoman«, og som gengav Grev Peder det saracenske paa Folkesproget. Og Ordene ginge saalunde: »Ædle Herre! Sultanen skikker os til eder at forfare, om det eder lyster at vorde friede.« Greven svarede ja.

336. »Og hvad vilde I give Sultanen for eders Frihed?« — »Hvad som vi kunde gøre og stande ud med Rette«, sagde Greven. — »Og vilde I,« sagde de, »for eders Frihed give nogle af de Borge, der høre til Baronerne hinsides Havet?« — Greven svarede og sagde, at han ikke havde nogen Magt over disse Slotte, eftersom man havde dem fra Tysklands Kejser, som den Tid var i Live. De spurgte, om vi vilde overgive nogle af Tempelherrernes eller Hospitalitternes Borge for vor Frihed. Og Greven svarede, at dette kunde ikke være saa; thi, naar Lensmændene bleve indsatte der, lod man dem sværge paa Relikvier, at de ikke for at fri Menneskeliv vilde overgive nogen af Borgene. Og de gensvarede os, at det tyktes dem, at vi ikke havde Mod paa at vorde friede; men de vilde gange bort og skikke os dem, som skulde spille med Sværd med os, desligeste som de havde gjort med de andre. Og dermed ginge de bort.

---

[1]) Jfr. Side 50 Anm.

337. Det første de vare gangne bort, for en grumme Hoben saracenske Ynglinge ind i vort Telt, omgjordede med deres Sværd; og de førte med sig en højt bedaget Olding, ganske graahærdet, hvilken lod os spørge, om vi for Sanden troede paa en Gud, som var bleven tagen fangen for os, gennemstungen og given Døden i Vold for os og Trediedagen derefter oprejst. Og vi svarede ja. Og nu sagde han til os, at vi ikke turde betages vort Mod, dersom vi havde staaet denne Forfølgelse ud for ham; »thi,« sagde han, »I ere endnu ikke døde for ham; og har han haft Magt at oprejses, saa værer visse paa, at han vil udfri eder, naar det ham saa behager.«

338. Dermed gik han bort og alt det andet unge Folk bag efter ham, og blev jeg meget fornøjet derover, som jeg sikkerlig troede, at de vare komne at skære Hovedet af os. Og da en stakket Stund var forleden, kom der Folk fra Sultanen, som sagde os, at Kongen havde dagtinget vor Frihed.

339. Efter at den gamle Mand var gangen bort, som havde givet os Mod ind, kom atter Sultanens Raadgivere til os og sagde, at Kongen havde dagtinget vor Frihed, og at vi skulde skikke til ham fire af vort Folk at forfare, hvorlunde han havde gjort. Vi skikkede da den gæve Hr. Johan af Valery, Hr. Filip af Montfort, Senechalen af Cypern[1], Hr. Balduin af Ibelin og Cyperns Marsk, Hr. Guido af Ibelin, en af de artigste Riddere, jeg nogen Tid havde set, og den, der højest

[1]) 1191 havde Familien Lusignan faaet Cyperns Kongekrone af Rikard Løvehjerte til Vederlag for Jerusalem, hvor Guido af Lusignan havde været Konge. Da den ægte Mandslinie uddøde, gik Kronen over til en uægte Søn Jakob. Han var gift med Venetianerinden Katharina Cornaro; men da dette Ægteskab var barnløst, tog Venetianerne paa Landsmandsskabets Vegne Øen i Besiddelse efter Jakobs Død (1489).

elskede Folket i dette Land. Disse fire Herrer meldte os, paa hvad Vis Kongen havde dagtinget vor Frihed, og det var saalunde:

LXVII. Ludvig den Hellige trues med Pinebænken; underhandler med Saracenerne.

340. Sultanens Raadgivere fristede Kongen paa samme Vis, som de havde fristet os, for at se, om Kongen vilde tilsige dem at overgive nogle af Tempelherrernes eller Hospitalitternes Borge, hvadheller nogle af de Borge, der hørte til Baronerne i Landet; og som det befaldt Gud, tilsvarede Kongen dem ganske paa samme Vis, som vi havde tilsvaret. Og de truede ham, sigende, at, saasom han det ikke vilde gøre, vilde de lade ham lægge i »bernicles«.

341. »Bernicles« er den ræddeligste Pinsel, man kan stande ud, og det er tvende Stykker Træ, lette at krøge, besatte med Tænder i Enden, og de fatte ind i hinanden og vorde fastbundne i Enden med stærke Remme af Oksehud. Og naar de ville lægge Folk deri, lægge de dem paa Siden og lægge deres Ben imellem Tappene deri; derpaa lade de en Mand sætte sig paa Træstykkerne; derfor sker det saa, at end ikke en Knokkel, som er ikkun en halv Fod lang, bliver hel; men den knuses ganske. Og for at gøre det saa argt som muligt, saa, naar trende Dage ere ledne, og naar Benene ere ophovnede, lægge de atter de ophovnede Ben i »bernicles« og knuse dem ganske paa ny. Til disse Trusler gensvarede Kongen, at han var deres Fange, og at de kunde gøre med ham, som de vilde.

342. Da de saa, at de ikke kunde vinde over den gode Konge ved Trusler, kom de atter til ham og spurgte ham, hvor mange Penge han vilde give Sul-

tanen, og dertil skulde han give dem Damiette igen. Og Kongen gensvarede dem, at vilde Sultanen tage en billig Sum Penge af ham, vilde han skikke Bud til Dronningen[1], at hun skulde udrede dem for deres Frihed. Og de sagde: »Hvorlunde er det, at I ikke vil sige os, at I vil gøre dette?« Og Kongen gensvarede, at han ikke vidste, om Dronningen ville gøre det, efterdi hun var Herskerinden. Og da vendte Raadgiverne tilbage at tale med Sultanen, og de meldte Kongen igen, at vilde Dronningen udrede en Million Guldbyzantiner, som vare værd halvtredsindstyve Tusind Pund[2], vilde han fri Kongen.

343. Og Kongen bad dem sige med Ed, om Sultanen vilde fri dem for den Summa, dersom Dronningen vilde gøre det. Og de ginge tilbage at tale med Sultanen, og ved Genkomsten svor de Kongen til, at de vilde fri ham saalunde. Og det første de havde svoret, tog Kongen til Orde og tilsagde Emirerne, at han fuldtvel vilde udrede de halvtredsindstyve Tusind Pund for sit Folks Frihed og Damiette for sin egen Frihed; thi han var ikke slig, at han burde løskøbe sig for Penge. Da Sultanen spurgte dette, sagde han: »Ved min Tro! Frankeren er rund, al den Stund han ikke har pruttet om saa svar en Hoben Penge. Saa gak da og sig

---

[1]) Der menes aabenbart Dronning Margrete, som var i Damiette. Matthæus Parisiensis fortæller, at Sultanen havde mest Lyst til at holde Kongen tilbage og sende ham til Kalifen i Bagdad eller til at føre ham omkring i Triumf med sig, andre korstogslystne Fyrster til Skræk og Advarsel. For at faa Damiette tilbage tog han sin Tilflugt til en List: han sendte sine Tropper til Damiette, forklædte som Franskmænd; men Garnisonen opdagede snart Fælden. Sultanen begyndte da at gaa læmpeligere til Værks over for Kongen og at indlede Underhandlinger.

[2]) Jfr. S. 28 Anm. 1. Byzantinen havde naturligvis Navn efter Byzans. Det var en Guldmønt = 7 Kr. 40 Øre.

ham,« sagde Sultanen, »at jeg giver ham hundrede Tusend Pund at udrede Løsepengene med.«

LXVIII. Fangerne sejle ned ad Floden indtil Sultanens Lejr.

344. Nu lod Sultanen de rige Mænd stige i fire Galejer at føres ned til Damiette. Paa den Galej, hvor jeg blev sat, vare den gode Greve Peder af Bretagne, Grev Vilhelm af Flandern, den gode Greve Johan af Soissons og Rigsmarsken Hr. Imbert af Beaujeu; den gode Ridder Hr. Balduin af Ibelin og hans Broder Hr. Guido bleve satte der.

345. De, der førte os i Galejen, satte os paa Land ved et Herberge, som Sultanen havde ladet indrede paa Flodbredden paa slig Vis, som I skulle fornemme. Foran dette Herberge var der et Taarn af Fyrreplanker, omgivet trindtom af malet Lærred; og det var Døren til Herberget. Og inden denne Dør var der opslaget et Paulun, hvor Emirerne, naar de ginge at tale med Sultanen, lod deres Sværd og Harnisker tilbage. Efter dette Paulun var der en Dør som den første, og ad denne Dør kom man ind i et stort Paulun, som var Sultanens Hal. Efter Hallen var der et Taarn som tilforn, hvorigennem man kom ind i Sultanens Gemak.

346. Efter Sultanens Gemak var der et Vænge; og midt i Vænget var der et Taarn, der var højere end alle de andre; her gik Sultanen hen at beskue hele Egnen og hele Lejren. Fra Vænget gik en Løvgang ned til Floden, hvor Sultanen ude i Vandet havde ladet gøre et Paulun, paa det han kunde gange at bade der. Dette ganske Herberge var omhegnet med Trægitre, og uden vare Gitrene hængte med blaa Tøjer, at de, der vare udenfor, ikke skulde kunne skue

derind; og de fire Taarne vare til Hobe hængte med Lærred.

347. Om Torsdagen[1] før Kristi Himmelfart kom vi til dette Sted, hvor dette Herberge var opslaget. De fire Galejer, hvor vi vare tilsammen som Fanger, kastede Anker ved Sultanens Telt. I et Paulun, som var temmelig nær ved Sultanens Herberge, blev Kongen anbragt. Sultanen havde anordnet det saalunde, at om Løverdagen før Kristi Himmelfart skulde han have Damiette tilbage og vilde da give Kongen tilbage.

LXIX. Emirernes Sammensværgelse bryder løs; Sultanens Mord.

348. De Emirer, som Sultanen havde undtaget fra sit Raad for i Stedet at sætte sit eget Folk, som han havde haft med fra det fremmede, beraadte sig med hverandre[2]; og mælte saa en artig Saracener: »I ædle Herrer! I se, hvilken Skændsel og Vanære Sultanen beskærer os, saasom han forholder os den Ære, hans Fader havde sat os i. Derfor bør vi være overtydede om, at er han først i Damiettes Fæstning, vil han lade os hænge og omkomme i Fængselet, ligesom hans Bedstefader[3] gjorde ved de Emirer, som tog Greverne af Bar og af Montfort. Saa holder jeg da for, at det er bedre, vi lade ham undlive, førend han slipper os af Hænde.«

349. De ginge til dem af »Halka«en og bad dem undlive Sultanen, det første disse havde ædt med Sultanen, som dem dertil havde indbudt. Nu begav det sig,

---

[1]) 28. April 1250.
[2]) Jfr. § 287 f.
[3]) Der maa snarere læses »Fader«. I 1239, da denne Begivenhed skete, var Turan-Shah's Bedstefader død.

at efter at de havde ædt, og da Sultanen gik til sit Kammers og havde taget Afsked med sine Emirer, blev han hugget i Haanden imellem de fire Fingre af en af »Halka«ens Riddere, som bar Sultanens Sværd, og han spaltede hans Haand lige op til Armen.

350. Da vendte Sultanen sig til sine Emirer, som havde faaet ham til at gøre dette, og sagde til dem: »Mine Herrer! jeg besværer mig for eder over dem af »Halka«en, som vilde aflive mig, saa som I kunne se det.« Da gensvarede »Halka«ens Riddere Sultanen med een Røst og mælte saalunde: »Al den Stund Du siger, at vi ville undlive Dig, er det os tjenligere at undlive Dig end at vorde undlivede af Dig.«

351. Da lod de Hærpukerne lyde, og hele Hæren kom og spurgte, hvad Sultanen vilde. Og de gensvarede dem, at Damiette var taget ind, og at Sultanen gik til Damiette og bød dem at drage efter ham. Alle førte sig i deres Vaaben, sporede Hestene og red ad Damiette til. Og da vi saa, at de drog ad Damiette til, kom stor Hjertensangest over os, efterdi vi formente, at Damiette var forloret. Sultanen, som var ung og vel behænde, flyede ind i det Taarn, han havde ladet gøre, med trende af sine Biskopper, som havde ædt sammen med ham; og var dette Taarn bag ved hans Kammers, som I have fornummet tilforn.

352. De af »Halka«en, som vare fem Hundrede Ryttere, nedslog Sultanens Pauluner og belagde ham trindtom paa alle Kanter i det Taarn, han havde ladet gøre, med trende Biskopper, som havde ædt med ham, og raabte til ham, at han skulde stige ned. Og da sagde han, at han vilde gøre saa, men at de skulde give ham frit Lejde. Og de sagde, at de vilde komme ham at gange ned med Vold, og at han ikke var i Damiette. De udslyngede græsk Ild, som greb fat i Taarnet, der var gjort af Fyrreplanker og Bomuldstøj.

Det fængede i Taarnet med en Hastighed, saalunde at jeg ingen Tid saa en Ild, der var saa skøn eller paa slig Vis steg lige op i Luften. Da Sultanen saa det, steg han ned med en Snarhed og flyede hen imod Floden, helt hen ad den Vej, som jeg tilforn har meldt eder om.

353. De af »Halka«en havde gjort den ganske Vej ufarbar med deres Sværd; og som Sultanen kom forbi for at gange hen imod Floden, rendte en af dem sin Lanse gennem hans Ribben, og Sultanen flyede til Floden med Lansen slæbende efter sig. Og de steg didned, gav sig endog til at svømme og ginge ud og aflivede ham i Floden, skikkelig nær ved vor Galej, hvor vi vare om Bord. En af Ridderne, ved Navn Faress-Eddin Octay, kløvede ham med sit Sværd og tog Hjertet ud af Livet paa ham, og da gik han til Kongen med Haanden ganske vædet af Blod og sagde til ham: »Hvad giver Du mig? thi jeg har slaget Din Fjende, som havde bragt Dig Døden, hvis han havde levet.« Men Kongen gensvarede ham aldrig et Ord.

LXX. Fangerne komme atter i Livsfare. Kongen underhandler paa ny med Emirerne.

354. Der kom vel tredive til vor Galej med ganske blottede Sværd i Hand og med danske Økser hængende om Halsen. Jeg adspurgte Hr. Balduin af Ibelin, som vel nemmede det saracenske, hvad dette Folk sagde; og han gensvarede mig, at de sagde, de kom for at skære Hovederne af os. Der var fuldt op af Folk, der skriftede for en Broder af Trinitariernes Orden[1], hed

[1]) Stiftet 1198 af Johan fra Matha. De kaldtes ogsaa Mathurinere og satte sig særlig til Opgave at løskøbe kristne Fanger eller udveksle dem med muhammedanske. Man kaldte dem ofte »Æselordenen«, fordi de red paa Æsler.

Johan og var i Grev Vilhelm af Flanderns Tjeneste. Men for min Del mindedes jeg ikke nogen Synd, jeg havde øvet; men jeg besindede, at jo mere jeg vilde værge mig og slippe unden, des værre vilde jeg være faren.

355. Da gjorde jeg Korsens Tegn,. knælede ned for en af dem, der holdt en dansk Økse i Handen, en slig, som bruges af Tømrere, og jeg sagde: »Saalunde døde den hellige Agnes«. Marsken over Cypern, Hr. Guido af Ibelin, knælede jævne mig og skriftede for mig; da sagde jeg til ham: »Jeg tilsiger eder eders Synders Forladelse med saadan Myndighed, som Gud har givet mig.« Men da jeg stod op derfra, mindedes jeg ikke længer nogen Ting af, hvad han havde sagt eller meldt mig.

356. De lod os staa op derfra, som vi vare, og satte os i Fængsel i Galejens underste Rum; og meget af vort Folk tænkte, at de havde gjort dette, eftersom de ikke vilde anfalde os alle til Hobe, men for at nedslaa os efter hverandre. Derinde vare vi stedte i saadan Vaande om Kvælden meget silde, at vi laa uden at kunne røre et Lem formedelst Rummets Snæverhed, og mine Fødder laa op til den gode Grev Peder af Bretagne, og hans laa op imod mit Ansigt.

357. Dagen derpaa lod Emirerne os uddrage af Fængselet, hvor vi laa, og deres Sendemænd beskedede os at gange at tale med Emirerne for atter at komme til de Vilkaar, som Sultanen havde gjort med os; og de sagde til os, at vi skulde være visse paa, at havde Sultanen levet, vilde han have ladet Hovedet hugge af Kongen og desligeste af os alle til Hobe. De, der kunde gange did, gjorde saa; Greven af Bretagne, Rigsmarsken og jeg fortøvede, saasom vi vare haardt saarede; Greven af Flandern, Grev Johan

af Soissons[1], de tvende Brødre af Ibelin ginge did, saa og de andre, som kunde forhjælpe sig selv.

358. De dagtingede med Emirerne saalunde, at det første de havde faaet Damiette i Vold, skulde de udfri Kongen og de andre rige Mænd, som vare der. Thi angaaende det menige Folk havde Sultanen ladet det føre til Babilon undtagen dem, han havde ladet aflive. Og dette havde han gjort lige mod de Kaar, han var indgangen paa med Kongen; derfor lader det sig vel anse, at han ogsaa vilde have aflivet os, det første han havde faaet Damiette.

359. Ogsaa maatte Kongen sværge dem til at fornøje dem for to Hundrede Tusind Pund, førend han drog bort fra Floden, og for to Hundrede Tusind Pund i Acre. Saracenerne skulde efter de Kaar, de havde med Kongen, bevare de syge i Damiette, Armbrøstene, Rustningerne, det saltede Kød og Belejringsstykkerne, indtil Kongen vilde skikke Bud efter dem.

LXXI. Emirernes Ed; Kongen nærer Betænkelighed og gør Modstand.

360. De Eder, Emirerne skulde sværge for Kongen, bleve nedskrevne og vare saalunde, at holdt de ikke, hvad de havde tilsagt Kongen, vilde de være lige saa vanærede som den, der for sin Synd gik Pilegrimsgang til Muhammed, til Mekka med blottet Hoved; og lige saa vanærede som de, der forlod deres Kvinder og tog dem igen sidenefter. I dette Tilfælde kan ingen forlade sin Kvinde efter Muhammeds Lov uden at overgive hende for bestandig, uden det at han ser en anden Mand have Omgængelse med hende, førend han kan have hende igen.

---

[1]) Jfr. S. 42 Anm.

361. Deres tredie Ed var af den Natur, at, dersom de ikke holdt, hvad de havde tilsagt Kongen, vilde de være lige saa vanærede som den Saracener, der æder Svinekød. Kongen fornøjede sig med Emirernes her ommeldte Eder, saasom Mester Nicolaus af Acre, der var forfaren i det saracenske, sagde, at de ikke mægtede at gøre dem stærkere efter deres Lov.

362. Da Emirerne havde svoret, lod de den Ed nedskrive, som de vilde have af Kongen, hvilken var saadan efter de Præsters Raad, som havde annammet deres Lære; og Brevet sagde saalunde, at, dersom Kongen ikke holdt, hvad han havde tilsagt Emirerne, vilde han være lige saa vanæret som den Kristne, der falder fra Gud og hans Moder og berøves Samfundet med hans tolv Apostle og alle de hellige Mænd og Kvinder. Dette lod Kongen sig vel behage. Det sidste Punkt i Eden var saalunde, at, dersom han ikke holdt, hvad han havde tilsagt Emirerne, vilde han være lige saa vanæret som den Kristne, der falder fra Gud og hans Lov, og som af Foragt for Gud spytter paa Korset og tramper derpaa.

363. Da Kongen fornam dette, sagde han, at dersom det behagede Gud, vilde han ikke sværge denne Ed. Som Sendemand til Kongen skikkede nu Saracenerne Mester Nicolaus, som var forfaren i det saracenske, og som mælede disse Ord til Kongen: »Herre Konge! Emirerne fortryde meget, at de have svoret alt, hvad I forlangte, mens I ikke vil sværge, hvad de bede om; og I maa være vis paa, at dersom I ikke sværger det, ville de tage eders Hoved og alt eders Folks tillige.« Kongen gensvarede, at de kunde gøre, som dem lystede; thi han vilde hellere dø som en god Kristen end leve i Guds og hans Moders Fortrydelse.

364. Patriarken af Jerusalem, en højt bedaget Olding paa firsindstyve Aar, havde dagtinget Lejde af

Saracenerne og var kommen til Kongen at stande ham bi med at dagtinge sin Frihed. Nu er det Sæd imellem de Kristne og Saracenerne, at naar Kongen eller Sultanen dør, vorde de, der ere paa Sendefærd, hvadenten det er hos de vantro, hvadheller hos de Kristne, Fanger og Slaver, og saasom Sultanen, der havde givet Patriarken Lejdet, var død, blev bemeldte Patriark Fange saavel som vi[1]. Da Kongen havde givet sit Svar, sagde en af Emirerne, at det var Patriarken, der havde raadet ham saa, og han sagde til Hedningerne: »Ville I som jeg, skal jeg komme Kongen at sværge; thi jeg vil komme Patriarkens Hoved at flyve hen i hans Skød.«

365. De vilde ikke lade sig dette behage; men de tog Patriarken, bragte ham bort fra Kongens Nærhed og bandt ham til en Teltpæl med Hænderne paa Bagen, saa nøje, at hans Hænder hovnede op og bleve saa store som hans Hoved, og Blodet sprang ud af Neglene. Patriarken raabte overlydt til Kongen: »I Guds Navn, Herre Konge! I kan trygt sværge, thi jeg tager paa min Sjæl al den Synd, I monne bedrive ved at aflægge eders Ed, kun at I inderligt ønsker at holde den.« Jeg ved ikke, hvorlunde Eden blev bestilt; men Emirerne holdt sig fornøjede med den Ed, Kongen svor og de andre rige Mænd, som der vare til Stede.

LXXII. Overenskomsten fuldbyrdes. Damiette gives tilbage til Saracenerne.

366. Det første Sultanen var undlivet, bleve Sultanens Instrumenter bragte hen for Kongens Telt, og Kongen spurgte, at Emirerne højeligt havde haft Lyst og Tanke paa at gøre ham til Sultan af Babilon. Og

[1]) Jfr. § 312.

han spurgte mig, om jeg tænkte, han vilde have annammet Babilons Rige, dersom de havde skænket ham det. Og jeg sagde til ham, at han vel vilde have handlet som en Taabe, eftersom de havde undlivet deres Herre; og han sagde, at han sandelig ikke vilde have afslaaet det.

367. Og nu maa I vide, at man sagde, det ikke beroede paa andet, end som de sagde, at Kongen var den mest troende Kristen, man kunde finde. Og de gav derpaa dette Eksempel at, naar han gik ud af sit Telt, kastede han sig til Jorden, tog sit Kors og gjorde Korsets Tegn over det ganske Legeme. Og de sagde, at dersom Muhammed havde ladet dem døje saa meget ondt, vilde de ingen Tid have troet paa ham; og de sagde, at dersom Saracenerne gjorde Kongen til deres Sultan, vilde han undlive dem til Hobe, hvad heller de vilde vordne Kristne.

368. Da Forliget imellem Kongen og Emirerne var blevet bestilt og besvoret, blev det dagtinget, at de skulde udfri os Dagen efter Kristi Himmelfart, og det første Damiette var blevet givet Emirerne i Hænde, skulde Kongen løslades og de rige Mænd, som vare med ham, som tilforn er sagt. Om Torsdag Kvæld[1] kom de, der førte vore fire Galejer, og kastede Anker midt i Floden ved Damiette-Broen, og de lod opslaa et Paulun ved Broen, der, hvor Kongen gik ned.

369. Da Solen gik op, gik Hr. Gotfred af Sargines ind i Byen og lod Emirerne faa den tilbage. Sultanens Faner bleve opsatte paa Byens Taarne. De saracenske Riddere kastede sig ind i Staden, bar paa at drikke Vin og bleve hastelig drukne til Hobe; derpaa gik en af dem hen til vor Galej, drog sit Sværd ud, der var alt blodigt,

---

[1]) Kristi Himmelfartsdag. 5. Maj 1250.

og sagde, at han for sin Del havde omkommet seks af vort Folk.

370. Førend Damiette blev givet tilbage, var Dronningen bleven bragt om Bord paa vore Skibe, desligeste og alt vort Folk, som var i Damiette, undtagen de syge, som vare i Damiette. Det burde Saracenerne at bevare dem, som de havde svoret: de omkommede dem alle til Hobe. Kongens Stykker, som de ogsaa skulde bevare, huggede de sønder; og det saltede Kød, som de skulde bevare, efterdi de æde ikke Svinekød, bevarede de ikke; men de gjorde en Dynge af Stykkerne, en Dynge saltet Kød og en anden af døde Mænd, og stak der Ild paa, og Branden blev saa rasende, at den varede Fredag, Løverdag og Søndag.

LXXIII. Der lægges Raad op om at myrde Fangerne.

371. Kongen og os, som det burde dem at give løs, det første Solen gik op, beholdt de, indtil den gik ned; og vi aad ej den mindste Smule, Emirerne ej heller; men de skiftede Ord den ganske Dag. Og en Emir sagde i deres Navn, som syntes som han: »I Herrer! dersom I ville følge mit Raad og deres, som her synes som jeg, ville vi dræbe Kongen og disse rige Mænd, som ere her; thi fra nu og i fyrretyve Aar have vi intet nødig at agte; thi deres Børn ere smaa, og vi have Damiette for os; derfor kunne vi gøre det saa meget sikrere«.

372. En anden Saracener, navnlig Sebreci, som stammede fra Mauretanien[1], talte imod og sagde saa: »Dersom vi tage Kongens Liv, efter at vi have taget Sultanens, vil det siges, at Ægypterne ere det argeste og mest troløse Folk i Verden.« Og han, der holdt

[1]) = Marokko.

11*

for, at vi burde omkommes, sagde derimod: »Det var for Sanden en saare ond Ting, at vi skilte os af med vor Sultan, som vi undlivede; thi vi ginge mod Muhammeds Bud, som tilsiger os at vogte vor Herre som vor Øjesten, og se! her i denne Bog staar Budet ganske tegnet. Fornemmer nu,« sagde han, »det andet, som kommer efter.«

373. Han vendte et Blad i den Bog, han havde i Haanden og viste dem Muhammeds andet Bud, som var saalunde: »Vil Din Tro Du fromme, Din Fjende Du omkomme!« — »Ser nu til, hvor svarligt vi have forbrudt os imod Muhammeds Bud, al den Stund vi have ombragt vor Herre, og vi ville gøre end værre, dersom vi ikke ombringe Kongen, hvor sikkert Lejde vi end have givet ham; thi det er den argeste Fjende, Hedenskabets Lære monne have.«

374. Vor Død blev hartad berammet; saa begav det sig da, at en Emir, som var vor Vederpart, tænkte, at det burde sig at nedlægge os til Hobe, og han kom ned til Floden og begyndte at raabe paa Saracensk til dem, der førte Galejerne, tog sin Turban af sit Hoved og gjorde Tegn til dem med sin Turban. Og straks lettede de Anker og førte os en Mil tilbage saa vel, ad Babilon til. Da tænkte vi, at vi vare forlorne til Hobe, og der randt saa mangen Taare.

LXXIV. Fangernes Befrielse; Joinville gaar om Bord paa Kongens Galej; nogle af Korsfarerne drage til Frankrig.

375. Som Gud vilde det, han, som ikke forgætter sine, blev det ved den Tid, da Solen gik ned, aftalt, at vi skulde vorde udfriede. Da bleve vi førte tilbage og vore fire Galejer satte op paa Land. Vi bad, at de vilde lade os gaa. De sagde til os, at de vilde ikke

gøre det, førend vi havde ædt: »Thi det vilde være en forsmædelig Ting for Emirerne, ôm I drog fastende fra vore Fængseler.«

376. Og vi sagde, at de skulde give os Fetalje, saa vilde vi æde; og de gensvarede, at der var gaaet nogle ud at hente det i Lejren. Den Føde, de gav os, var Osteboller, som vare bagte i Solbranden, paa det der skulde ikke komme Orme deri, og Æg, der vare blevne hardt sødne fire-fem Dage tilforn; og til Ære for os vare de blevne malede udvendig med alskens Farver.

377. De havde sat os i Land, og vi ginge Kongen til Møde, som de førte fra det Paulun, hvor de havde holdt ham, hen ad Floden til; og der kom vel tyve Tusind Saracenere med Sværd ved Bælte, alle bag efter ham til Fods. I Floden ud for Kongen laa der en genuesisk Galej, hvor man saa ikke uden en eneste Mand paa Dækket. Det første han saa Kongen paa Flodbredden, gav han Tegn med en Fløjte, og ved Fløjtens Lyd for vel firsindstyve Armbrøstskytter ud fra Skibsrummet, ganske udrustede, med Armbrøstene beredte, og de satte paa Øjeblikket deres Bolte paa. Det første Saracenerne saa dem, flyede de ligervis som Faar, saa at der ingen mere blev tilbage med Kongen, undtagen to eller tre.

378. Der blev kastet en Planke i Land, at Kongen kunde gange om Bord, saa og hans Broder Greven af Anjou og Hr. Gotfred af Sargines og Hr. Filip af Nemours [1] og Marskalken [2] af Frankrig, ved Navn du Mez, og Trinitariernes Stormester [3] og jeg. Angaaende Greven af Poitiers beholdt de ham i Fængsel, indtil

---

[1]) Departement Seine-et-Marne.
[2]) Jfr. S. 95 Anm. 1.
[3]) Han hed Nikolaus.

Kongen havde ladet dem de to Hundrede Tusind Pund udrede, som han skulde udrede dem som Løsen, inden han drog bort fra Floden.

379. Løverdagen[1] efter Kristi Himmelfart, hvilken Løverdag er Dagen efter, at vi vare blevne udfriede, kom Greven af Flandern[2] og Greven af Soissons og flere af de andre rige Herrer, som vare i Hægte om Bord paa Galejerne, at tage Afsked med Kongen. Kongen talede saalunde til dem, at det syntes ham, de vilde gøre vel, dersom de biede, indtil hans Broder Greven af Poitiers blev udfriet. Men de sagde, at de kunde ikke; thi Galejerne vare ganske beredte. De ginge om Bord paa deres Galejer og drog til Frankrig og førte med sig den gode Greve Peder af Bretagne, der led saa ilde, at han levede ikkun trende Uger derefter, og han døde paa Havet.

LXXV. Løsesummen betales; Joinville tager Penge fra Tempelherrerne.

380. Udredningen gik an om Løverdagen aarle, og til at foretage Udredningen gik Løverdagen med og Søndagen hel og holden lige til Natten; thi Summen udrededes efter Vægt, og hver Vægt var ti Tusind Pund værd. Om Søndagen ved Kvældstid skikkede Kongens Folk, som bestilte Udredningen, Bud til Kongen, at der fejlede endnu tredive Tusind Pund. Og den Stund var der med Kongen ikkun Siciliekongen og Marskalken af Frankrig, Trinitariernes Stormester og jeg; alle de andre vare ved Udredningen.

---

[1]) 7. Maj 1250.

[2]) Her tager Joinville fejl; thi han siger selv senere (§§ 419. 422, 424), at Greven af Flandern var i Acre sammen med Kongen.

381. Jeg sagde da til Kongen, at vel vilde det være, om han skikkede efter Kommandøren og Marskalken i Tempelherreordenen (thi Mesteren var død) og bad dem borge ham de tredive Tusind Pund at udfri hans Broder med. Kongen skikkede efter dem og sagde til mig, at jeg skulde tale med dem. Da jeg havde talt til dem, sagde Broder Stefan af Otricourt, som var Tempelherrernes Kommandør, saalunde til mig: »Ædle Herre af Joinville! Dette Raad, som I giver Kongen, er hverken godt ej heller fornuftigt; thi I ved, at vi annamme vort Gods saalunde, at vi ved Ed ere forhindrede fra at afhænde det, undtagen til dem, som give os det!« Der skiftedes skikkelig mange haarde og ubekvemme Ord imellem ham og mig.

382. Og da tog Tempelherrernes Marskalk, Broder Reinhold af Vichiers, til Orde og sagde saa: »Herre! lad fare den Tvist imellem Herren af Joinville og vor Kommandør; thi, som vor Kommandør siger, vi vilde ikke kunne yde noget uden at vorde Menedere. Og angaaende det Raad, Senechalen giver eder, at dersom vi ikke ville borge eder, skulle I selv tage, saa siger han ikke der noget synderligt, og I skulle gøre, som det eder behager; men dersom I tage af, hvad som vort er, have vi nok af eders i Acre til, at I vel kunne holde os skadesløse«.

383. Jeg sagde til Kongen, at jeg vilde gaa, dersom det var ham til Villie; og han bød mig saa. Jeg gik om Bord paa en af Tempelherrernes Galejer, den største af dem; og som jeg vilde stige ned i Rummet, hvor Skatkammeret var, bad jeg Tempelherrernes Kommandør komme og se, hvad jeg vilde tage; men han værdigedes ikke at komme did. Marskalken sagde, at han vilde komme og se, hvad Vold jeg vilde gøre mod ham.

384. Det første jeg var stegen ned der, hvor Skatkammeret var, bad jeg Tempelherrernes Skatmester, som var der, om at fly mig Nøglerne til en Kiste, som stod for mig; men han, som saa, at jeg var mager og ussel af Sygen og iført de Klæder, som jeg havde i Fængselet, sagde, at han vilde ikke fly mig dem. Og jeg blev var en Økse, som laa paa Jorden; da tog jeg den, sigende, at det skulde være Kongens Nøgle. Da Marskalken saa det, tog han mig ved Haanden og sagde: »Herre! Vi sē nok, at det er Vold, I gør imod os, og vi skulle fly eder Nøglerne.« Da bød han Skatmesteren at fly mig dem, og han gjorde saa. Og da Marskalken havde sagt til Skatmesteren, hvem jeg var, blev han ganske bestyrtet.

385. Jeg skønnede, at denne Kiste, som jeg aabnede, hørte til Nikolaj af Choisy, en af Kongens Huskarle[1]. Jeg udtog, hvad Penge jeg fandt, og gik hen og satte mig forude paa det Skib, som havde ført mig did. Og jeg tog Rigs-Marskalken[2] og lod ham blive med Pengene, og paa Galejen anbragte jeg Trinitarievikaren. Marskalken rakte Pengene om Bord paa Galejen til Vikaren, og Vikaren flyede mig dem over paa Skibet, hvor jeg var. Da vi kom hen imod Kongens Galej, bar jeg paa at raabe til Kongen: »Herre, Herre! se, hvorlunde jeg er forsynet.« Og den hellige Mand saa mig meget

---

[1]) »Huskarlene« (»sergents de bataille, sergents d'armes«) skulle skrive sig fra Filip August og vare Kongernes Livvagt. — Deres Antal var mindst 150, og de vare alle adelige. De vare væbnede med Stridskølle, Bue og Pile. — Naar de stod paa Vagt uden for Kongens Værelser, vare de væbnede fra Top til Taa, i det mindste om Dagen. — De havde blandt andet det Privilegium, at de kun kunde dømmes af Marsken. Denne Livvagt blev omdannet under Filip af Valois (Chéruel).

[2]) Jfr. S. 95 Anm. 1.

gerne og med Hjertens Glæde. Vi flyede dem, der bestilte Udredningen, det, som jeg havde hidbragt.

LXXVI. Kongen bringer ærligt Overenskomsten til Udførelse.

386. Da Udredningen var bestilt, kom Kongens Raadgivere, som havde bestilt Udredningen, til ham og sagde, at Saracenerne vilde ikke udfri hans Broder, førend de havde Pengene i deres Værge. Der var somme i Raadet[1], som holdt for, at Kongen ikke skulde udrede dem Pengene, førend han kunde have sin Broder igen. Men Kongen gav til Svar, at han vilde udrede dem; thi han havde tilsagt dem det, og dem angaaende vilde de holde ham deres Løfter, dersom de tænkte at gøre vel. Da sagde Hr. Filip af Nemours[2] til Kongen, at Saracenerne vare blevne besvegne for ti Tusind Punds Vægt.

387. Og Kongen harmedes saare og sagde, at han vilde have, at de ti Tusind Pund skulde udbetales dem, efterdi han havde tilsagt dem at udrede de to Hundrede Tusind Pund, førend han drog bort fra Floden. Da traadte jeg Hr. Filip paa Foden og sagde til Kongen, at han skulde ikke tro ham, eftersom han talte ikke sandt; thi Saracenerne vare de fineste Regnemestre i Verden. Og Hr. Filip sagde, at jeg talede Sanden: han havde ikkun sagt det af Skæmt. Og Kongen sagde, at ilde var det at skæmte saa. »Og jeg byder eder,« sagde Kongen til Hr. Filip, »ved den Troskab, I skylder mig, saasom I jo er min Mand, at dersom de ti Tusind Pund ikke ere udredte, I saa udreder dem uden Falsk[3].«

[1]) Jfr. S. 19 Anm. 2.
[2]) Jfr. S. 165 Anm. 1.
[3]) Jfr. §§ 21; 764.

388. Meget Folk havde raadet Kongen at begive sig til det Skib, som biede paa ham ude paa Havet, paa det han kunde unddrage sig Saracenernes Hænder. Ingen Tid vilde Kongen lytte paa nogens Raad; men han sagde, at han vilde ikke drage bort fra Floden, som han havde tilsagt det, førend han havde udredet dem to Hundrede Tusind Pund. Det første Udredningen var bestilt, sagde Kongen til os, uden at nogen bad ham derom, at herefter var han løst af sin Ed, og at vi skulde gange derfra og begive os til Skibene, som laa ude paa Havet.

389. Da satte vor Galej sig i Bevægelse, og vi for vel over en halv Mil, førend vi talede til hverandre, formedelst den Anger, vi følte, over at Greven af Poitiers var i Fængsel. Da kom Hr. Filip af Montfort[1] paa en Galiot[2] og raabte til Kongen: »Kære Herre! tal til eders Broder, Greven af Poitiers, som er om Bord paa dette andet Skib.« Da udbrød Kongen: »Tænder Blus, tænder Blus!« Og det skete saa. Da blev Fryden saa stor, som den kunde være blandt os. Kongen gik om Bord paa sit Skib og vi desligeste. En ussel Fisker gik hen og sagde til Grevinden af Poitiers[3], at han havde set Greven af Poitiers fri og frank; og hun lod ham give tyve Pariserpund.

---

[1]) Jfr. S. 141 Anm. 1.

[2]) Et lille Skib, der dreves frem baade ved Aarer og ved Sejl. Galejen var et større Skib af samme Art; den var lang, smal og lav, særlig for at kunne sejle hurtigt. Der kunde paa en Galej være en Besætning af 2—300 Mand. »Les barges« vare bredere end Galejerne, havde et lukket Dæk og kunde bruges baade som Krigs- og Førselsskibe. Ejendommelige Arter Fartøjer omtales §§ 125 og 152.

[3]) Johanne af Toulouse.

LXXVII. Om Valter af Châtillon, om Bispen af Soissons, der blev Martyr, og om en Renegat.

390. Ikke vil jeg forgætte visse Ting, som begav sig i Ægypten, den Tid vi vare der. Først vil jeg melde eder om Hr. Valter[1] af Châtillon, om hvem en Ridder, hedte Hr. Johan af Monson, sagde mig, at han saa Herren til Châtillon i en Gade i en Torp, hvor Kongen blev tagen; og denne Gade løb igennem den ganske Torp, saa at man kunde se Markerne for baade Ender. I denne Gade holdt sig Hr. Valter af Châtillon med det blotte Sværd i Hand.

391. Da han saa, at Tyrkerne for ind i denne Gade, for han løs paa dem med Sværd i Hand og kastede dem ud af Torpen; og alt imens Tyrkerne flyede for ham, — de skød jo saavel bagfra som forfra —, overdængede de ham med Pile. Da han havde jaget dem ud af Torpen, friede han sig for de Pile, som hang paa ham, førte sig atter i sin Vaabenkjortel[2], rettede sig op i Stigbøjlen, strakte Armene ud tillige med Sværdet og raabte: »Châtillon, Ridder! hvor ere mine gæve Mænd?« Da han vendte sig om og saa, at Tyrkerne vare komne ind ved den anden Ende, tog han atter til at fare løs paa dem med Sværd i Hand og forfulgte dem, og saalunde gjorde han tvende Gange paa nævnte Vis.

392. Da Admiralen over Galejerne havde ført mig hen til dem, som bleve tagne til Lands, spurgte jeg dem, som vare omkring ham; men jeg fandt ingen, som kunde sige mig, hvorlunde han blev tagen, det undtagen at den gode Ridder Hr. Johan Fouinon sagde

---

[1]) Jfr. S. 118 Anm. 1.
[2]) Jfr. S. 18 Anm. 1.

mig, at da han blev ført fangen til Mansurah, traf han en Tyrk, som sad paa Hr. Valter af Châtillon's Hest; og Hestens Rumperem var ganske blodig. Og han spurgte ham, hvad han havde gjort med den, der aatte Hesten, og Tyrken svarede, at han havde skaaret Halsen over paa ham, som han sad paa Hesten, saalunde som man kunde se af Rumperemmen, der var ganske blodig deraf.

393. Der var i Hæren en saare tapper Mand, ved Navn Hr. Jakob[1] af Castel, Biskop af Soissons. Da han saa, at vort Folk atter drog tilbage ad Damiette til, vilde han, som havde stor Attraa at gange til Gud, ikke vende tilbage til det Land, hvor han var barnefødt; men han skyndte sig at vandre til Gud, gav Hesten Sporerne og anfaldt ganske ene Tyrkerne, som nedlagde ham med deres Sværd og bragte ham hen i Guds Samfund, i Martyrernes Skare.

394. Den Tid Kongen biede, medens hans Folk udredede Pengene til Tyrkerne for hans Broder Greven af Poitiers's Befrielse, kom der en Saracener til Kongen i dyre Klæder og skøn at anse, og begavede ham med Mælk i Potter og Blomster af adskillig Farve og Art fra Nasac's[2] Børn, hvilken havde været Sultan i Babilon, og han ledsagede Skænken med Tale i det franske Sprog.

395. Og Kongen adspurgte ham, hvor han havde nemmet det franske; og denne Mand sagde, at han havde været Kristen; og Kongen sagde til ham: »Bort med eder; thi jeg vil ikke længere tale med eder!« Jeg trak ham til en Side og spurgte ham ad, hvorlunde

---

[1]) Hans virkelige Navn var Guido af Château-Porcien.

[2]) Sandsynligvis Al-Malek an-Nacer Davud ɔ: »Fyrsten, der bringer Hjælp og Bistand«, der gjorde Fordring paa Titelen »Sultan af Babylon«.

hans Stand var. Og han sagde mig, at han var barnefødt i Provins[1], men var kommen til Ægypten med Kong Johan[2], og at han var gift i Ægypten og en grumme rig Mand. Og jeg sagde til ham: »Ved I ikke fuldtvel, at hvis I døde i denne Stand, vilde I være fordømt og fare til Helved.«

396. Og han svarede: »Jo (thi han var vis paa, at ingen Lære var saa god som den kristne); men jeg ræddes for den Armod, jeg vilde vorde stedt i, og at man vilde kaste mig min forrige Vandel fore, dersom jeg gik til eder. Alle Dage vilde man sige: »Se! det er Fornægteren.« Derfor vil jeg hellere leve rig og rolig end stedes i en Stilling, saalunde som jeg ser, at den vilde vorde.« Og jeg sagde til ham, at paa Dommens Dag, hvor alle vilde se hans Synd, vilde den haarde Tale være værre end den, han meldte mig om. Jeg sagde ham mange gode Ord; men de baadede intet. Saalunde skiltes han fra mig, og jeg har aldrig set ham siden.

---

[1]) Greverne af Champagnes gamle Residensstad.

[2]) Jfr. § 187. Johan af Acre eller Brienne (jfr. S. 77 Anm. 3) blev Konge af Jerusalem 1205. 1219 angreb han Ægypten sammen med Leopold af Østrig, Otto af Meran og flere. Damiette blev erobret; men derpaa udbrød der Pest, hvortil kom indbyrdes Splid; og alt dette lammede Korsfarernes Kraft, saa at Damiette atter maatte gives tilbage til den daværende ægyptiske Sultan Malek Kamel. — Af Johans Døtre blev Yolanthe gift med Kejser Frederik II, Maria (jfr. Kap. XXX) med Kejser Balduin II af Konstantinopel, for hvem Johan var Formynder og Regent, da han ved sin Broder Roberts Død (1228) var mindreaarig. Som det græske Kejserriges Regent viste Johan stor Dygtighed, særlig i at kæmpe med Naboerne; men det latinske Kejserdømme var allerede dengang saa svækket, at det ikke længere stod til at redde. Johan af Brienne døde 1237 i Franciskanermunkedragt i en Alder af 89 Aar.

LXXVIII. Dronningens Lidelser i Damiette.

397. Nu have I tilforn fornummet de svare Forfølgelser, som Kongen og vi maatte stande ud; disse Forfølgelser undslap Dronningen for ingen Del, som I herefter skulle høre. Thi trende Dage før hun blev med Barn, spurgte hun, at Kongen var tagen, hvilken Tidende forfærdede hende saa, at hver Gang hun var ved at sove ind paa sit Leje, bares det hende for, at det ganske Kammers var fuldt med Saracenere, og hun raabte: »Hjælp, Hjælp!« Og saasom hun frygtede, at det Barn, hun var svanger med, skulde omkommes, lod hun en gammel firsindstyveaarig Ridder ligge uden hendes Seng og holde hende i Haanden. Hver Gang Dronningen skreg, sagde han: »Min ædelig Frue, I tør ikke ræddes, thi jeg er her.«

398. Førend hun havde bragt sit Barn til Verden, lod hun alle gaa ud af Kammerset undtagen denne Ridder, knælede for ham og bad ham om en Gunst; og Ridderen tilstod hende den med en Ed. Da sagde hun til ham: »Jeg beder eder ved den Tro, I har tilsvoret mig, at dersom Saracenerne tage denne Stad, I da vil hugge mit Hoved af, inden de tage mig.« Og Ridderen svarede; »Værer det vis, at jeg hjertensgerne vil gøre saa; thi jeg havde alt besindet, at jeg vilde omkomme eder, førend de finge os i deres Vold.«

399. Dronningen fødte en Søn, blev kaldet Johan; og man kaldte ham Tristan[1] formedelst den svare Vaande, under hvilken han kom til Verden. Samme Dag, som hun blev forløst, blev det meldt hende, at de af Pisa og Genua og de andre frie[2] Stæder vilde fly.

---

[1]) ɔ: Sørgelig.

[2]) ɔ: lensuafhængige, med egen kommunal Styrelse.

Dagen efter, at hun var vorden forløst, stævnede hun dem alle hen for sit Leje, saa at Kammerset blev ganske fuldt, og sagde til dem: »For Guds Skyld! opgiver ikke denne Stad; thi I skønne, at hans Naade Kongen vilde være forloren, desligeste og alle de, som ere tagne, dersom den forlistes. Og behager dette eder ikke, saa ynkes dog over den uselig Skabning, der ligger her, saa at I bie, indtil jeg har min Helsen igen.«

400. Og de gensvarede: »Min ædle Frue! hvorlunde skulle vi gøre saa? Thi vi ville svelte til Døde i denne Stad.« Og hun sagde til dem, at de for ingen Del skulde gange bort formedelst Hungersnøden: »Thi jeg vil lade opkøbe alt Forraadet i denne Stad, og jeg holder eder her til Hobe fra denne Stund paa Kongens Omkostning.« De beraadte sig, kom atter til hende og sagde til hende, at de vilde gerne dvæle; og Dronningen (Gud glæde hendes Sjæl!) lod opkøbe alt Forraadet i Byen, hvilket kostede hende tre Hundrede og tresindstyve Tusind Pund saa vel. Hun maatte rejse sig, inden hendes Tid var forløben, al den Stund det burde sig at overgive Staden til Saracenerne. Dronningen drog til Acre at bie paa Kongen.

LXXIX. Kongen opsætter sine Klager mod Saracenerne. Beretning om Overfarten.

401. Medens Kongen forbiede sin Broders Udfrielse, sendte han en Prædikebroder[1], Broder Raoul, til en Emir ved Navn Faress-Eddin-Octay, en af de ærligste Saracenere, jeg nogen Tid havde set. Og han meldte ham, at han undrede sig saare, hvorlunde han og de andre Emirer vilde finde sig i, at hans Overenskomst saa argt var bleven brudt; thi de havde

[1]) Dominikaner.

undlivet de syge, som det burde dem at skærme, sønderslaget hans Stykker og opbrændt de syge og det saltede Svinekød, det, de skulde desligeste tage Vare paa.

402. Faress-Eddin-Octay gensvarede Broder Raoul og sagde: »Broder Raoul! sig til Kongen, det volder min Lov, at jeg kan intet gøre derved; og sørger jeg derover. Og sig ham fra mig, at han for ingen Del tør lade se, at han harmes derover, den Tid han er i vor Vold; thi da vilde han være Dødsens.« Og var det hans Raad, at det første Kongen kom til Acre, skulde han drages det til Minde.

403. Da Kongen kom paa sit Skib, fornam han, at hans Folk havde ganske intet i Beredskab for ham, hverken Seng, ej heller Klædebon; men indtil vi kom til Acre, maatte han ligge paa de Madrasser, Sultanen havde givet ham, og føre sig i det Klædebon, Sultanen havde ladet skære og give til ham, hvilket var af sort Fløjl, foret med Buntværk og Graaværk[1], og der var en grumme Hoben Knapper i af det pure Guld.

404. I de seks Dage, vi vare paa Havet, tog jeg, som var syg, bestandig Sæde hos Kongen. Og da meldte han mig, hvorlunde han var bleven fanget, og hvorlunde han havde dagtinget Løsesummen for sig selv og for os med Guds Bistand. Og han lod mig fortælle, hvorlunde jeg var bleven tagen ude paa Floden; og siden sagde han til mig, at jeg burde vide Vorherre megen Tak, naar han havde udfriet mig af saa store Farer. Han sørgede meget over sin Broder Greven af Artois's Død, sigende, at denne meget ugerne vilde have afholdt sig saa meget fra at komme og se til ham som Greven af Poitiers, og at han ikke for aldrig det vilde have undladt at komme og se til ham paa Galejerne.

405. Desligeste besværede han sig for mig over

---

[1]) Jfr. S. 146 Anm. 1.

Greven af Anjou, som var om Bord paa Skibet, saasom han ingen Tid kom og havde Samkvem med ham. En Dag spurgte han, hvad Greven af Anjou bedrev; og han fik til Svar, at han legede Tavlbord med Hr. Valter af Nemours. Og han gik did ganske ravende, efterdi han var svag formedelst sin Sot; og han tog Tærningerne og Tavlet og kastede det i Havet; og han vrededes svarligt paa sin Broder, saasom han saa snart havde givet sig til at spille Tærning. Men Hr. Valter fik Fordelen; thi han hældte ned i sit Skød alle de Penge, der laa paa Tavlbordet (og der var en grumme Hoben) og tog dem med sig.

LXXX. Joinville's Lidelser i Acre.

406. I skulle herefter fornemme, hvilke Efterstræbelser og Lidelser jeg udstod i Acre, fra hvilke jeg udfriedes ved Guds Bistand; paa ham forlod jeg mig og forlader jeg mig den Dag i Dag. Og dette vil jeg lade nedskrive, at de, der fornemme det, kunne slaa deres Lid til Gud i deres Nød og Lidelser; og Gud vil stande dem bi, som han stod mig bi.

407. Saa ville vi da sige, at da Kongen kom til Acre, kom alle Optogene fra Acre ham til Møde for at modtage ham; de ginge straks ned til Havet, og Glæden var overvættes. Der blev bragt mig en Pasgænger. Det første jeg sad paa den, var jeg færdig at daane, og jeg sagde til den, der havde bragt mig Pasgængeren, at han skulde holde mig, paa det jeg ikke skulde falde. Med megen Møje blev jeg ført op ad Trinene til Kongens Sal. Jeg satte mig ved et Vindue[1] og en Dreng

[1]) Murene vare meget tykke og som Følge deraf Vinduesfordybningerne ligesaa. Vinduesaabningerne sad i Regelen højt oppe og lukkedes ved Skodder. Fra Slutningen af 12te Aarhundrede

straks ved mig (han var omtrent 10 Aar gammel), hedte Bartholomæus og var Slegfredsøn af Herren til Montfaucon, Hr. Ami af Montbéliard[1].

408. Medens jeg sad der og ingen gav Agt paa mig, kom en Svend[2] gangendes til mig, iført en højrød Vams med tvende gule Striber; og han hilste mig og spurgte mig, om jeg kendte ham; men jeg sagde nej. Og han sagde mig, at han var fra min Onkels Slot Oiselay[3]. Og jeg spurgte ham, hvem han hørte til, og han gensvarede mig, at han hørte ikke til nogen, men at han vilde dvæle hos mig, saafremt jeg ønskede det, og jeg svarede ham, at jeg Hjertens gerne vilde have det. Han gik straks hen at hente mig nogle hvide Hætter[4] og kæmmede mig allerskønneste.

409. I den Stund skikkede Kongen efter mig, at jeg skulde æde med ham, og jeg gik did med den Undertrøje, som var bleven gjort mig i Fængselet af Stykker af mit Tæppe; og mit Tæppe efterlod jeg til den liden Bartholomæus, saa og fire Alen Uldtøj, som jeg havde faaet i Fængselet for Guds Kærligheds Skyld. Min nye Svend Guillemin kom og skar for til mig og skaffede Drengen nogen Føde, medens vi aad.

---

brugtes vel Ruder af Glas; men det ansaas endnu paa denne Tid for en stor Luksus, og oftere brugte man Pergamentruder; men, som sagt, Regelen var, at der slet ikke fandtes Ruder; ofte havde man altsaa Valget imellem at sidde udsat for Blæst og Regn eller i Mørke. Vinduesfordybningerne dannede ofte hele smaa Stuer, hvor der var hensat Bænke med Hynder; saaledes maaske her.

[1]) Jfr. § 332.

[2]) I Teksten staar der her den omfattende Betegnelse »valet«, som brugtes om alle, der stod i Tjenesteforhold til en Ridder, lige fra Væbnerne til de ringeste Svende. Om hine bruges ogsaa den specielle Betegnelse »écuyer«. En saadan er sikkert ment her.

[3]) Departementet Haute-Saône.

[4]) Jfr. S. 27 Anm. 1.

410. Min nye Svend meldte mig, at han havde faaet mig en Bolig straks ved Badene, at han kunde tvætte mig ren for det Smuds og den Sved, jeg var befænget med fra Fængselet. Da Kvælden kom og jeg laa i Badet, blev mit Hjerte svagt i Livet paa mig, og jeg daanede, og ikkun med Nød og næppe fik man mig op af Badet og ført til min Seng. Dagen derpaa kom en gammel Ridder, hedte Hr. Peder af Bourbonne, at se mig, og jeg holdt ham tilbage, at han skulde være hos mig; han gik i Borgen for mig i Byen for, hvad som fattedes mig at klæde og ruste mig for.

411. Da jeg havde bragt mig selv i Stand, vel Fjerdedagen efter at vi vare ankomne, stedtes jeg for Kongen, og han gav mig Skænd og sagde, at jeg havde handlet ilde, saasom jeg havde tøvet saa længe med at gange til ham; og han bød mig, saa sandt hans Kærlighed var mig kostelig, at æde med ham hver Dag om Morgenen saa og om Kvælden, indtil han havde bestemt, hvad vi skulde gøre, enten vi skulde drage til Frankrig hvad heller fortøve her.

412. Jeg sagde til Kongen, at Hr. Peder af Courtenay skyldte mig fire Hundrede Pund af min Løn, hvilke han ikke vilde udrede mig. Og Kongen gensvarede mig, at han skulde nok fly mig Summen af de Penge, han skyldte Herren til Courtenay; og saa gjorde han. Paa Hr. Peder af Bourbonne's Raad tog vi fyrretyve Pund for, hvad som vi havde givet ud, og Resten gav vi Lensmanden paa Tempelherrernes Slot at tage vare paa. Da jeg havde givet de fyrretyve Pund ud, skikkede jeg Faderen til Johan Caym fra St. Menehould[1], som jeg havde taget i min Tjeneste i det udlændiske, at forhverve andre fyrretyve Pund. Lensmanden gensvarede ham, at han havde

[1]) Departementet Marne.

ingen Penge, som hørte mig til, saa og at han kendte mig ikke.

413. Gik jeg da til Broder Reinhold af Vichiers, som var bleven Mester i Tempelherreordenen ved Kongens Bistand formedelst den Artighed, han havde vist Kongen i Fængselet, (som jeg tilforn har meldt[1]), og besværede jeg mig for ham over Lensmanden, som ikke vilde fly mig mine Penge tilbage, hvilke jeg havde betroet ham. Som han det fornam, blev han stærkt bevæget og sagde til mig: »Ædle Herre af Joinville! jeg har eder inderlig kær; men vær vis paa, at saafremt I ikke vil afstaa fra denne Begæring, vil jeg ingen Sinde mere have eder kær; thi I vil komme Folk at tro, at vore Brødre ere Skælmer.« Og jeg sagde til ham, at jeg vilde ikke afstaa derfra, hvis det saa monne behage Gud.

414. Som den, der havde ganske ingen Penge flere at give ud, var jeg i fire Dage stedt i denne Hjertens Vaande. Da disse fire Dage vare forledne, kom Mesteren til mig under Skæmt og Latter og sagde, at han havde fundet mine Penge igen. Spørge I, hvorlunde de blevne fundne, saa var det, efterdi han havde sat en ny Lensmand paa Slottet og skikket den forrige til en Flække, hedder Sephuri[2], og han flyede mig mine Penge igen.

LXXXI. Joinville's Sygdom. Greven af Poitiers's Ædelmodighed.

415. Den, som den Tid var Biskop af Acre (hvilken var barnefødt i Provins[3]), lod mig bo i det Hus, som Præsten ved St. Mikkelskirken ejede. Jeg havde taget

---

[1]) §§ 382–84.

[2]) I Nærheden af Acre.

[3]) Seine-et-Marne.

Caym fra St. Menehould i mit Brød, som tjente mig fuldtvel i tvende Aar, bedre end nogen anden, som jeg nogen Tid havde haft med mig i Landet; og jeg havde videre taget adskilligt Folk i mit Brød. Nu traf det sig, at der var et lidet Kammers ved mit Hovedgærde, hvorigennem man tren ind i Kirken.

416. Nu begav det sig, at jeg blev befalden af en fortvarende Feber; derfor søgte jeg Sengen og alle mine Folk tillige. Og ingen Dag i al denne Tid havde jeg dem, der kunne stande mig bi hvad heller rejse mig op; og jeg biede ikke uden paa Døden formedelst et Tegn, som var nær mit Øre; thi der led ikke en Dag, uden at tyve Lig saa vel bleve baarne i Kirken; og hver Gang de bleve baarne did, kunde jeg fra mit Sengested fornemme, at der blev kvædet: »Libera me, Domine!« [1] Da fældede jeg Taarer, takkede Gud og sagde saa: »Herre! højlovet være Du for denne Lidelse som Du skikker mig hid; thi meget har jeg pukket paa min egen Vælde, naar jeg lagde mig, og naar jeg opstod. Og beder jeg Dig, Herre! at Du vil stande mig bi og udfri mig af denne Sot.« Og han gjorde saa ved mig og mit Folk.

417. Derefter bød jeg min nye Væbner Guillemin at stande mig til Regnskab; og han gjorde saa; og jeg fandt, at han havde besveget mig for ti Tours-Pund[2] saa vel. Og da jeg fordrede dem af ham, gensvarede han mig, at han vilde fly mig dem igen, naar han kunde. Jeg gav ham Afsked og sagde til ham, at jeg gav ham, hvad han skyldte mig, saasom han havde det vel fortjent. Jeg spurgte af Burgunderridderne, da de kom tilbage af Fængselet (thi de havde ført ham med sig i Fællig), at det var den artigste Skalk, der nogen Tid var; thi naar en Ridder fattedes Kniv eller

---

[1] »Befri mig, Herre!« [2] Jfr. S. 28 Anm. 1.

Rem, Handsker, Sporer eller andet desligeste, gik han hen at stjæle det, og saa kom han og flyede ham det.

418. Den Tid Kongen var i Acre, tog Kongens Brødre til at spille Tærning, og Greven af Poitiers spillede saa artigt, at naar han havde vundet, lod han Salsdøren oplukke og de ædelige Herrer og Damer hidkalde, som der vare, og udgav i Haandfuldevis sine egne Penge, saa og dem, han havde vundet. Og naar han havde tabt, købte han efter Skøn Pengene af dem, han havde spillet med, af sin Broder Greven af Anjou, saa og af de andre; og han gav alt, baade sin og de andres Ejendom.

LXXXII. Man drøfter Spørgsmaalet om Kongens Hjemrejse[1].

419. Den Tid vi vare i Acre, skikkede Kongen en Søndag Aften efter sine Brødre og Flander-

[1]) J.-François Delaborde har i »Romania« (XXIII p. 148 ff.) gjort opmærksom paa en Uoverensstemmelse mellem Joinville's Fremstilling paa den ene Side og en officiel Skrivelse, Kongen sendte hjem til sine Undersaatter i August 1250, samt Jean Sarrazin's Brev paa den anden Side. Joinville skal efter sin egen Fremstilling have været den eneste, der fra Begyndelsen stemte for at blive i Palæstina; men af de andre to Aktstykker fremgaar det, at næsten alle de i Forsamlingen tilstedeværende stemte for det. Det mærkeligste er, at Joinville anfører alle Talernes Navne og Ordlyden af deres Udsagn ved denne Lejlighed. Man maa imidlertid bemærke, at i Kongens og Jean Sarrazin's Brev siges det, at indtil den Dag, da det blev bekendt, at Emirerne havde brudt Vaabenstilstanden, var det Ludvigs faste Beslutning at vende tilbage til Frankrig, ja, han havde endogsaa begyndt at gøre Forberedelser dertil. Denne Beslutning har Kongen taget i en Forsamling, hvor Joinville saa godt som ene bekæmpede den. Kongen forsikrede ham efter Mødet, at han var ham meget taknemmelig for hans Udtalelser. Jfr. §§ 432—33.

Imidlertid erfaredes Emirernes Troløshed. Et nyt Raad

greven[1] og de andre rige Mænd og sagde saalunde til dem: »I ædle Herrer! min Moder Dronningen har skikket Bud til mig og bedt mig af al sin Formue, at jeg vil drage til Frankrig; thi mit Kongerige er stedt i stor Fare, thi jeg har hverken Fred ej heller Vaabenhvile med Englands Konge[2]. De af dette Land, med hvem jeg har samtalet derom, have sagt mig, at saafremt jeg drager bort, er dette Land forloret; thi alle, saa mange som ere i Acre, ville drage bort bag efter mig, saasom ingen vil fordriste sig at dvæle her med saa lidet Folk. Saa beder jeg eder da,« sagde han, »at tænke derpaa; og saasom det er en æventyrlig Sag, giver jeg eder Frist, indtil otte Dage ere forledne, til at svare mig eders Maade.«

420. I disse otte Dage kom Legaten[3] til mig og sagde saa, at han ikke fattede, hvorlunde Kongen vilde kunne dvæle; og bad han mig saa mindeligt, at jeg vilde sejle tilbage paa hans Skib. Og jeg gensvarede ham, at jeg kunde det ikke; thi jeg ejede intet, saa som han vel vidste, efterdi jeg havde forlist alt til Hobe i Vandet, der hvor jeg var bleven tagen til Fange[4].

421. Og naar jeg gav ham dette Svar, var det ikke, fordi jeg ikke Hjertens gerne var dragen med ham,

---

sammenkaldtes. De samme, der før havde tilraadet at drage bort, stemte nu under de stærkt forandrede Forhold for at blive. Joinville giver os selv et Eksempel paa denne forandrede Tænkemaade, jfr. Skildringen af Karl af Anjou i § 424 sammenholdt med § 442. Hele dette Omslag skete i Løbet af nogle Uger. Ludvig sejlede ind i Acre's Havn 14de Maj 1250 og kundgjorde sin Beslutning at blive den 20de Juni.

1) Jfr. § 379.

2) Der blev først sluttet Fred 1259.

3) Pavens Legat Odo af Châteauroux, Biskop af Tusculum, der var med som Korstogets gejstlige Leder.

4) Jfr. § 320.

dersom ikke mit Søskendebarn Greven af Bourlemont[1] (Gud være eders Sjæl naadig!) havde mælet et Ord til mig, da jeg drog bort over Havet: »I drager over Havet,« sagde han, »saa tag eder Vare for Hjemfærden; thi ingen Ridder, hverken fattig eller rig, kan vende tilbage med Æren, saafremt han efterlader Vorherres lidet Folk i Saracenernes Hænder, al den Stund det dog er i Samfund med Herren han er dragen ud.« Legaten fortrød det og sagde, at jeg skulde ikke have nægtet det.

LXXXIII. Der fremsættes forskellige Meninger i Raadet. Joinville sætter sig imod Afrejsen.

422. Søndagen derpaa ginge vi atter at stande for Kongen, og da spurgte Kongen sine Brødre og de andre Baroner og Flandergreven[2], hvad de vilde raade ham, hvad heller at drage bort eller at dvæle. De gensvarede alle, at de havde overdraget Hr. Guido Mauvoisin at sige, hvad Raad de vilde give Kongen. Kongen bød ham at sige det, som de havde overdraget ham, og han sagde saa:

423. »Herre Konge! eders Brødre og de rige Mænd, som ere her, have set hen paa eders Kaar og skønnet, at I mægter ikke at dvæle i dette Land med eders og Rigens Ære; thi af alle de Riddere, som kom i Fællig med eder (to Tusinde og otte Hundrede førte I med til Cypern), er der ikke hundrede tilbage i denne Stad. Derfor er det deres Raad til eder, Herre Konge! at I drager til Frankrig og faar eder Folk og Penge, hvormed I snarlig kan komme tilbage til dette Land og hævne eder paa Guds Fjender, som have holdt eder i deres Fængsel.«

---

[1]) I det nuværende Departement Vosges.

[2]) Jfr. § 379.

424. Kongen vilde ikke lade det bero ved, hvad den Herre Guido af Mauvoisin havde sagt; men han spurgte Greverne af Aujou, Poitiers og Flandern og adskillige andre rige Mænd, som sad dem næst, og alle sagde som Hr. Guido af Mauvoisin. Legaten adspurgte Hr. Johan af Jaffa[1], som sad dem næst, hvad ham tyktes om dette. Greven af Jaffa bad ham at lade af med dette Spørgsmaal, »saasom«, sagde han, »min Borg ligger i Marken, og raadte jeg Kongen at dvæle, vilde man mene, det var for min egen Baade.«

425. Da bad Kongen ham, det mindeligste han kunde, at sige, hvad ham derom tyktes. Da sagde Greven til ham, at kunde han mage det saa, at han besad det aabne Land et Aar til Ende, vilde han vinde stor Hæder ved at dvæle. Da adspurgte Legaten dem, der sad Greven af Jaffa næst, og alle sagde de som Hr. Guido af Mauvoisin.

426. Jeg sad som den fjortende lige over for Legaten. Han spurgte mig ad, hvad mig tyktes; og jeg gensvarede ham, at jeg var ganske enig med Greven af Jaffa. Og Legaten adspurgte mig hel ilsindet, hvorlunde Lykken kunde bæres til, at Kongen kunde besidde det aabne Land med saa lidet Folk, som stod ham til Haande. Og jeg gensvarede ham ligervis med en arg Mine, al den Stund det bares mig for, at han sagde det for at ærgre mig: »Min ædle Herre! Jeg skal sige eder det, efterdi det er eder til Behag.«

427. »Man siger, ædle Herre! og ikke ved jeg, om det er Sanden, at Kongen har hidindtil intet givet ud af sine Penge, men ikkun af Gejstlighedens[2]. Kongen give da sine Penge ud og skikke efter Riddersmænd

---

[1]) Jfr. S. 85 Anm. 1.

[2]) De Penge, Gejstligheden havde givet som Tilskud til Korstoget.

til Morea og hinsides Havet; og naar det spørges, at Kongen giver godt og rundt, ville Riddersmændene komme til ham fra alle Sider, og derved vil han mægte at besidde det aabne Land et Aar til Ende, om det er Gud til Villie. Og dvæler han[1], ville de arme Fanger

[1]) Gaston Paris meddeler i »Romania« XXII p. 541 ff. efterstaaende Sang, som muligvis skyldes Joinville:

Ingen Mand kunde om en daarlig Sag
digte eller synge et godt Kvad;
derfor skal dette ikke være mit Maal;
jeg har ogsaa nok af andre Ting at tænke paa.
Og dog! Landet hinsides Havet ser jeg i saa stor Uro,
at jeg ved min Sang vil bede Frankrigs Konge
ikke at følge Krysteres og Smigreres Raad:
at han ej skal hævne sin eller Guds Skændsel.

O, ædle Konge! da Gud lod eder tage Korset,
frygtede hele Ægypten eders Ry.
Nu forspilder I det brat, hvis I saaledes vil lade
Jerusalem være i Fangenskab;
thi, da Gud udvalgte eder
og gav eder sin Hævn i Hænde,
burde I have vist eders Magt rettelig
ved at hævne de døde og fangne,
thi for Guds og for eders Skyld ere de døde eller tagne til Fange.

Konge! I ved, at Gud kun har faa Venner,
og aldrig har han haft dem saa meget behov som nu;
thi for eders Skyld er hans Folk død og taget til Fange,
og ingen uden I kunde hjælpe ham heri;
thi arme ere de andre Riddere,
og de ræddes for eders Tøven;
hvis I nu svigtede,
vilde Helgener og Martyrer, Apostle og uskyldige Sjæle
føre Klage over eder paa Dommens Dag.

Konge! I har Skatte af Guld og Sølv,
mere, tykkes mig, end Konger nogen Sinde have ejet,
derfor bør I ofre dem saa meget mere gavmildt
og blive for at skærme dette Land;

blive udfriede, som ere blevne tagne i Guds og i hans Tjeneste, men som ingen Tid ville komme ud, saafremt Kongen drager bort.« Der var ingen der, som ikke havde nogle af sine dyreste Venner i Fængsel; var

thi eders Tab er større end eders Erobringer,
og det vilde være for stor Usselhed
nu at vende hjem midt i Ulykken;
men bliv, — saa vil I handle mandelig! —
indtil Frankrig har genvundet sin Ære.

Konge! hvis I nu tiltræder Tilbagetoget,
vil Frankrig, Champagne og hele Folket sige,
at I har forspildt eders Ry
og vundet mindre end intet;
og Fangerne, som leve et møjefuldt Liv,
burde ligge eder tungt paa Sinde;
vel burde I fordre deres Befrielse.
Naar de ere Martyrer for eder og for Jesus,
er det stor Synd, om I lader dem dø.

Denne Sang er tidligere trykt af P. Paris i »Romancero français« S. 100 og af le Roux de Lincy i »Chants historiques français« I S. 118. G. Paris mener, at den er Efterligning af et bekendt Elskovsdigt, og fortæller videre, at P. Paris oprindelig henførte den til Aar 1190 som et Opraab til Filip August, men senere formodede, at den er forfattet 1250 og skyldes en af Joinville's Ledsagere. Dette er sikkert ogsaa rigtigt, og man kan fremdeles bestemme Affattelsestiden aldeles nøjagtigt: »Ludvig kom til Acre 13de Maj. Søndag den 12te Juni holdt han et foreløbigt Raad, forklarede sine Baroner Sagernes Stilling og bad dem give ham et Raad den paafølgende Søndag (d. 19de). Den Dag hørte han deres Mening, men opsatte saa Afgørelsen otte Dage endnu, og først Søndagen den 26de meddelte han dem, at han havde bestemt at blive. Sangen er da rimeligvis skreven imellem den 12te og 19de Juni. Den frembyder mærkelige Lighedspunkter med de tilsvarende Stykker af Joinville's Krønike. Der anføres akkurat de samme Grunde til Støtte for, at Kongen bør blive. Endogsaa Vendingerne ere undertiden de samme. Endelig maa det mærkes, at Forfatteren i sidste Vers ved Siden af Frankrig specielt nævner Champagne. Dette kunde tyde paa,

der da heller ingen, der kastede mig det fore; men de fældede Taarer til Hobe.

428. Efter mig adspurgte Legaten den Herre Vilhelm af Beaumont om hans Godtykke, hvilken den Tid var Frankrigs Marskalk[1], og sagde han, at jeg havde talt meget vel, »og jeg skal sige eder Aarsagen,« lagde han til. Den gode Ridder Hr. Johan[2] af Beaumont, som var hans Onkel, og hvem det laa svarligen paa Sinde at komme igen til Frankrig, begegnede ham meget forsmædeligt og sagde: »Skarns Menneske! hvad vil I sige? Sætter eder ned og tier kvær!«

429. Kongen sagde til ham: »Hr. Johan! I gør ilde; lader ham tale.« — »Min ædle Herre, jeg vil vist ikke gøre det.« Marskalken maatte tie kvær, og ingen vilde siden som jeg, Herren til Chatenai undtagen. Da sagde Kongen til os: »I ædle Herrer! jeg har nu fornummet eders Mening, og skal jeg om otte Dage gensvare eder om det, som det monne behage mig at gøre.«

LXXXIV. Der rettes Bebrejdelser imod Joinville; hans hemmelige Samtale med Kongen.

430. Da vi vare gangne derfra, gik Anfaldet an paa mig fra alle Sider: »Kongen er vel en Daare, ædle Herre til Joinville, saafremt han ikke gør eder til Villie

---

at Champagne er Forfatterens Hjemsted.« — Paa den anden Side er det mærkeligt, at Joinville slet ikke omtaler Sangen i sin Krønike, hvor han ellers ofte nok fremhæver den Rolle, han har spillet. Det Frisprog, Forfatteren i Sangen fører over for Kongen, synes ogsaa at være noget friere, end Joinville i alt Fald offentligt vilde tillade sig. Mere end en Formodning er det derfor ikke muligt at opstille.

[1]) Jfr. S. 95 Anm. 1.

[2]) Jfr. S. 90 Anm. 1.

imod det ganske Frankrigs Riges Raad.« Da Bordene vare dækkede, lod Kongen mig sidde hos sig under Maaltidet, hvor han altid bragte mig til Sæde, naar hans Brødre ikke vare der. Han samtalede ganske ikke med mig, den Tid Maaltidet varede, hvilket han havde ikke for Skik at gøre; thi han aflod ellers ingen Tid at tage Vare paa mig under Bordet. Og jeg tænkte for Sanden, at han argede paa mig, efterdi jeg havde sagt, at han havde hidindtil intet givet ud af sine Penge, men at han skulde give dem ud med Rundhed.

431. Den Tid Kongen hørte sin Bordbøn, gik jeg hen til et Gittervindu[1], som var i en Fordybning til samme Side, som Kongens Hovedgærde vendte; og jeg holdt mine Arme slyngede om Gitterstængerne og besindede, at drog Kongen bort til Frankrig, vilde jeg drage til Fyrsten af Antiokia[2], som holdt mig for sin Frænde, og som havde skikket efter mig, indtil en anden Korshær kom til mig i Landet, ved hvilken Fangerne kunde vorde udfriede efter det Raad, Herren til Boulaincourt[3] havde givet mig.

432. Den Stund jeg stod der, kom Kongen hen til mig, lænede sig op til min Skulder og lagde sine baade Hænder paa mit Hoved. Tænkte jeg, det var Hr. Filip af Nemours[4], som havde voldet mig alt for megen Kummer den Dag formedelst det Raad, jeg havde givet Kongen; og jeg sagde saa: »Lader mig med Fred, Hr. Filip!« Ved en Hændelse faldt Kongens Haand ned over mit Ansigt, da jeg vendte Hovedet, og jeg skønnede, at det var Kongen, af en Smaragd, han havde paa Fingeren. Og sagde han saa: »Holder eder ganske stille; thi jeg vil spørge eder, hvorlunde I, som

[1]) Jfr. S. 177 Anm. 1.
[2]) Boëmund V († 1250) jfr. § 522.
[3]) Den samme, som i § 421 kaldes Herre til Bourlemont.
[4]) Jfr. S. 165 Anm. 1.

er en ung Mand, kunde være saa dristig, at I understod eder at raade mig til at dvæle imod alle de høje og artige Frankrigs Herrer, som raadte mig at drage bort?«

433. »Herre Konge!« mælte jeg, »havde jeg end det onde i Hjertet, vilde jeg dog for ingen Del raade eder at gøre dette.« — »Vil I dermed sige,« gensvarede han, »at jeg vilde handle ilde, saafremt jeg drog bort?« »Ja, Herre Konge!« sagde jeg, »saa sandt hjælpe mig Gud.« Og han sagde til mig: »Dersom jeg dvæler, vil I saa og dvæle?« Og jeg svarede: »Ja, dersom jeg kan paa mine egne eller paa andres Omkostninger.« — »Saa værer da vel fornøjet,« sagde han til mig, »thi jeg ved eder megen Tak for det, I har raadet mig; men siger intet derom til nogen denne Uge til Ende.«

434. Jeg blev gladere i Hu ved dette Ord og værgede mig djærveligere mod dem, der ginge mig stærkt imod. Man kalder Landets Indvaanere »Føl«[1], og Hr. Peder af Avallon, som var til Huse i Tyrus, fornam, at man kaldte mig »Føl«, al den Stund jeg havde raadet Kongen at dvæle med »Føllene«. Derfor bød Hr. Peder af Avallon mig, at jeg skulde værge mig imod dem, der kaldte mig »Føl«, sigende, at jeg gad hellere være et »Føl« end et stivbenet Øg, som de vare.

LXXXV. Kongen forkynder, at han bliver i det hellige Land.

435. Den anden Søndag Aften stedtes vi alle igen for Kongen, og som han saa, at vi vare komne til Hobe, gjorde han Korsens Tegn for sin Mund og sagde

[1]) Det vides ikke, hvorfra dette Navn skriver sig; men fra det 12te Aarhundrede bruges det som Betegnelse for de Kristne i Syrien, der vare af frankisk Oprindelse.

saalunde til os (havende paakaldt Helligaandens Bistand, tænker jeg, thi min Fru Moder sagde til mig, at hvergang jeg vilde sige noget, skulde jeg paakalde Helligaandens Bistand og gøre Korsets Tegn for min Mund).

436. Saalunde vare Kongens Ord: »I gode Herrer!« sagde han, »jeg takker meget alle dem, som have raadet mig at drage bort til Frankrig; takker jeg saa og dem, som have raadet mig at dvæle. Men jeg har besindet, at saafremt jeg dvæler, ser jeg ingen Fare for, at mit Rige skulde forlises; thi hendes Naade Dronningen har fuldt op af Folk at værge det med. Har jeg saa og set derhen, at Baronerne i dette Land sige, at gaar jeg bort, er Jerusalems Rige forloret; thi ingen vil djærves at dvæle efter mig.

437. Jeg har da besindet, at jeg vilde for ingen Del forlade Jerusalems Rige, det jeg er kommen at vogte og tage ind; saa er da min Agt den, at jeg dvæler her for det nærværende. Derfor siger jeg til eder rige Mænd, som ere her, og til alle de andre Riddere, som ville dvæle med mig, at I skulle djærvelig komme til Tale med mig; og jeg vil give eder saa meget, at Skylden ikke vorder* min, men eders egen, saafremt I ikke ville dvæle.« Der var mange, som fornam dette Ord, og som undredes svarlig derover; og var der mange, der fældte Taarer.

LXXXVI. Ludvig den Hellige bestemmer, at hans Brødre skulle rejse; han tager Joinville i sin Tjeneste.

438. Kongen befol — det siges —, at hans Brødre skulde drage hjem til Frankrig. Ikke ved jeg, om det var paa deres Begæring, hvad heller i Følge Kongens Villie. Disse Ord, hvilke Kongen sagde for at melde, at han dvælede, mæltes ved St. Hansdags Tider. Nu

begav det sig, at St. Jakobs Dag, den Helgen, hvis Pilegrim jeg var[1], og som havde bevist mig meget godt, gik Kongen tilbage til sit Kammers fra Messen og kaldte sit Raad til sig, hvilket var blevet hos ham, nemlig Kammerherren Hr. Peder[2], den ærligste og retsindigste Mand, jeg nogen Tid saa i en Konges Hus; den gode og gæve Ridder Hr. Gotfred af Sargines, den gode og gæve Ridder Hr. Ægidius den Brune[3], hvem Kongen havde udvalgt til Rigens Marsk efter den gæve Herre Imbert af Beaujeu's[4] Død.

439. Til disse talede Kongen saalunde, overlydt og ligesom vred: »I Herrer! Alt en Maaned har det været kundbart, at jeg bliver her, og endnu har jeg ikke spurgt, at I have hvervet Riddere til min Tjeneste.« — »Herre Konge!« sagde de, »vi kunne intet derfor; thi alle gøre sig saa kostbare, eftersom dem lystes at drage til deres Hjemstavn, at vi ikke djærves at give dem, hvad de begære.« — »Og hvem,« sagde Kongen, »vilde I kunne finde for billigst Køb?« — »For Sanden, Herre Konge!« sagde de, »Senechalen af Champagne; men vi djærvedes ikke at give ham det, han forlanger.«

440. I samme Stund var jeg i Kongens Kammers, hvor jeg hørte disse Ord. Da sagde Kongen: »Kalder mig Senechalen hid!« Jeg gik hen til ham og knælede ned for ham; og han bragte mig til Sæde og sagde saa til mig: »Senechal! I ved, at I altid har været

---

1) Jfr. S. 110 Anm. 1.

2) Peder af Nemours (eller Ville-Beon); han var ogsaa med paa Toget til Tunis, hvor han døde. Han blev begravet ved Kongens Fødder i St. Denis-Abbediet (jfr. § 759).

3) Jfr. S. 30 Anm. 1.

4) Jfr. S. 60 Anm. 7. Man vil have bemærket, at Joinville ofte nævner Imbert af Beaujeu i det foregaaende, dog uden at omtale hans Død.

yndefuld hos mig, med alt dette sige mine Folk, at de finde eder uhandlelig; hvorlunde kan da dette være saa?« — »Herre Konge!« gensvarede jeg, »jeg kan ikke derfor; vide I jo, at jeg blev tagen til Fange, der jeg var ude paa Vandet, og at jeg beholdt intet til Rest, men forliste alt det, jeg ejede.« Og han spurgte mig, hvor meget jeg forlangte. Og jeg sagde ham, at jeg begærede to Tusinde Pund indtil Paasken[1] for de to Tredieparter af Aaret.

441. »Nu sige I mig,« sagde han, »har I tinget eder Riddere til?« Og jeg sagde: »Ja, Hr. Peder af Pontmolain selvtredie af bannerførende Mænd[2], hvilke hver koste fire Hundrede Pund indtil Paasken.« Og han talte paa sine Fingre. »Det bliver,« sagde han, »tolv Hundrede Pund, eders nye Riddere komme til at koste.« — »Se nu til, Herre Konge!« sagde jeg, »om jeg ikke behøver otte Hundrede Pund til at holde mig med Hest og Vaaben og til Føde for mine Riddere; thi I vil ikke tilstede, at vi skulle æde i eders Hus.« Da sagde han til sine Folk: »For Sanden! jeg ser heri intet Overmaal; og jeg fæster eder,« sagde han til mig.

LXXXVII. Kongens Brødre gaa om Bord; Afsendinge fra Kejser Frederik II og fra Sultanen af Damaskus.

442. Da dette var bestilt, gjorde Kongens Brødre og de andre rige Mænd, som vare i Acre, deres Skibe rede. Den Stund, Greven af Poitiers skulde drage fra Acre, borgede han kostelige Stene af dem, der vendte hjem til Frankrig; og han gav rundeligt og rigeligt til os[3], der dvælede. Baade Brødre bad mig saa minde-

---

1) Paaske 1251, jfr. § 499, S. 56 Anm. 4. S. 68 Anm. 2.
2) Jfr. S. 68 Anm. 1.
3) Jfr. § 123.

ligt at tage Vare paa Kongen; og de sagde til mig, at der blev ingen tilbage, paa hvem de forlod sig saa meget. Da Greven af Anjou saa, at han maatte gange om Bord, lod han se saa svar en Smerte, at alle undredes derover; og dog drog han til Frankrig.

443. En stakket Stund efter at Kongens Brødre vare dragne fra Acre, kom der Sendemænd til Kongen fra Kejser Frederik, hvilke bragte ham Kreditiver og sagde til Kongen, at Kejseren havde skikket dem til vor Udfrielse. De viste Kongen Breve, som Kejseren skikkede til Sultanen, der var død (hvilket Kejseren ikke tænkte); og Kejseren bød ham, at han skulde gøre hans Sendemænd til Villie angaaende Kongens Udfrielse. Meget Folk sagde, at det vilde ikke have været os godt, om Sendemændene havde fundet os fængslede; thi de tænkte, at Kejseren havde skikket sine Mænd hellere for at hæmme os end for at udfri os. Sendemændene fandt os udfriede; da drog de deres Kaas.

444. Den Tid Kongen var i Acre, skikkede Sultanen af Damaskus[1] sine Mænd til Kongen og kærede meget for ham paa Emirerne i Ægypten, som havde undlivet hans Søskendebarn Sultanen; lovede han da Kongen, at dersom han vilde stande ham bi, vilde han udlevere ham Jerusalems Rige, som var faldet ham til Haande[2]. Kongen besluttede at give Sultanen af Damaskus Svar ved sine egne Sendemænd, hvilke han skikkede til Sultanen. Med Sendemændene, som drog af Sted, gik Broder Yves Bretagneren af Prædikebrødrenes Orden, hvilken kunde saracensk Tale.

445. Den Tid de ginge fra deres til Sultanens

---

[1]) Det er den ovenfor (jfr. S. 80 Anm. 2) omtalte Malek Nacer Jussuf, som senere havde faaet Herredømmet over Damaskus.

[2]) Ved Babylonersultanens Død (jfr. § 196).

Bolig, saa Broder Yves en gammel Kvinde gaa over Gaden med en Skaal fuld af Ild i sin højre Haand og en liden Flaske fuld af Vand i den venstre. — Broder Yves adspurgte hende: »Hvad vil du gøre med det?« Gensvarede hun da, at med Ilden vilde hun brænde Paradiset op, paa det der intet skulde være mere, og med Vandet slukke Helvede ud, paa det der intet skulde være mere. Og han adspurgte hende: »Hvi vil du gøre dette?« — »Efterdi jeg ikke vil have, at man nogen Tid skal gøre, hvad som godt er, for at fange Paradisets Løn, heller ikke af Frygt for Helvede, men ikkun for at fange Guds Kærlighed, som er saa meget værd, og som kan gøre os alt godt, som tænkes kan.»

LXXXVIII. Om Kongens Stykmester Johan l'Ermin.

446. Johan l'Ermin, som var Kongens Stykmester[1], gik da til Damaskus at købe Horn[2] og Fuglelim til at gøre Armbrøste med; og han saa en højtbedaget Olding sidde i Basaren i Damaskus. Denne Olding kaldte ham til sig og adspurgte ham, om han var Kristen; og han sagde ja. Og Oldingen sagde til ham: »I Kristne maa hade hverandre svarligen; thi jeg saa engang, at Kong Balduin[3] af Jerusalem, som var spedalsk, vandt over Saladin; og han havde kun tre Hundrede væbnede Mænd, men Saladin tre Tusinde; det volde nu eders Synder, at det er kommet saa vidt med eder, at vi tage eder i aaben Mark ligesom vilde Dyr.«

447. Mælte da Johan l'Ermin, at han burde vel

[1]) Havde Tilvirkningen af Krigsmateriel under sig.
[2]) Træet til Buerne beklædtes ofte med et Lag Horn for at faa større Spændkraft.
[3]) Regerede 1173–84.

tie om de Kristnes Synder formedelst de Synder, Saracenerne øvede, som ere meget større. Og Saraceneren gensvarede, at han svarede uvittigt. Og Johan adspurgte ham: »Hvi saa?« Og han sagde, at han vilde sige ham det; men han vilde først gøre ham et Spørgsmaal. Og han spurgte ham, om han havde Børn. Og Johan sagde: »Ja, en Søn!« Spurgte ham da Saraceneren, hvad han vilde fortryde mest, om han fik en under Øret af ham eller af sin egen Søn. Og Johan sagde til ham, at han vilde mere angre paa sin Søn, dersom han slog ham, end paa ham.

448. »Nu giver jeg dig,« mælte Saraceneren, »mit Svar saalunde: I Kristne ere jo Guds Sønner, og efter hans Navn Kristus ere I nævnte Kristne; og han beskærer eder saadan Naade, at han har givet eder Lærere, paa det at I derved maa vide, hvornaar I gøre det gode, og hvornaar I gøre det onde. Derfor vredes Gud mere paa eder formedelst en liden Synd, naar I øve den, end han formedelst en stor vredes paa os, som intet kende, og som ere saa blinde, at vi mene os fri for alle vore Synder, saafremt vi kunne tvætte os i Vand, førend vi dø, saasom Muhammed tilsiger os, at ved Døden skulde vi vorde frelste ved Vand.«

449. Efter at jeg var kommen tilbage fra Korsfærden, var Johan l'Ermin engang til Huse mig, da jeg var paa Vejen til Paris. Den Tid vi holdt Maaltid i et Paulun, kom en grumme Hob fattigt Folk til os og begærede en Almisse i Guds Navn, og de gjorde megen Støj. En af vore, som sad der, bød og sagde til en af vore Tjenere: »Stat op og jag disse fattige ud!«

450. »Aa!« sagde Johan l'Ermin, »der talte I meget ilde; thi, dersom Kongen af Frankrig nu skikkede os hundrede Mark Sølv hver ved sine Sendemænd, vilde vi ikke jage dem ud; og I jager disse Sendemænd

ud, som tilbyde sig at give eder alt, hvad man kan give eder; de bede eder nemlig give dem Almisse »for Gud«, det vil sige, at I skal give dem af eders, saa ville de give eder Gud. Og Gud siger det med sin egen Mund, at de have Magt til at skænke os ham; og Helgenerne sige, at de fattige kunne forsone os med ham, saalunde at som Vand udslukker Ild, udslukker Almisse Synd. Saa drister da ingen Tid paa at udjage de fattige paa slig Vis,« sagde Johan, »men giver dem, saa vil Gud og give eder.«

LXXXIX. Sendebud fra »den Gamle paa Bjerget«[1]; hvad der svares paa deres Trusler.

451. Den Tid Kongen dvælede i Acre, kom Sendemændene fra den Gamle paa Bjerget til ham. Da Kongen kom tilbage fra sin Messe, lod han dem faa Foretræde. Kongen lod dem tage Sæde saalunde, at der var en Emir foran med saare skøn Dragt og Vaaben; og bag ved Emiren sad der en Riddersvend[2], der var vel forsynet med Vaaben, og som i Haanden holdt trende Knive, af hvilke den ene gik ind i Skaftet paa den anden; thi dersom Emiren havde faaet Afslag, vilde han have overrakt Kongen disse trende Knive for at udfordre ham. Bag ved ham, der havde de trende Knive, sad der en anden, som omkring sin Arm havde svøbt et Stykke Barkan[3], som han ligeledes vilde have flyet Kongen til hans Jordefærd, dersom »den Gamle paa Bjerget« havde faaet Afslag.

---

[1]) Jfr. S. 120 Anm. 2.

[2]) Det franske Ord (»bachelier«) betegner egentlig paa denne Tid en Ridder, der ikke havde tilstrækkelig Formue eller var for ung til at føre sit eget Banner.

[3]) En Sort stift Lærred.

452. Kongen sagde til Emiren, at han skulde sige ham sit Øjemed, og Emiren flyede ham sit Kreditiv og sagde saa: »Min Herre skikker mig at spørge eder, om I kender ham.« Og Kongen gensvarede ham, at han kendte ham ikke; thi han havde ingen Sinde set ham; men han havde vel hørt tale om ham. »Og naar I har hørt tale om min Herre«, sagde Emiren, »saa undrer jeg mig saare over, at I ikke har skikket ham saa meget af, hvad eders var, at I kunde have faaet hans Huldskab, paa samme Vis som Kejseren af Tyskland, Kongen af Ungerland, Sultanen af Babilon og de andre gøre for ham hvert Aar, al den Stund de ere visse paa, at de kun kunne leve den Tid, det monne behage min Herre.«

453. »Og dersom det ikke lyster eder at gøre dette, saa lad ham vorde løst fra den Skat, han er pligtig at udrede til Tempelherrerne og til Hospitalsbrødrene[1], da vil han holde sig fornøjet af eder.« Han udredte dengang en Skat til Tempelherrerne og til Hospitalsbrødrene, saasom de frygtede for ingen Del Assassinerne, efterdi den Gamle paa Bjerget kunde intet tjene derved, om han lod Stormesteren for Tempelherrerne eller for Hospitalsbrødrene undlive; vidste han jo fuldtvel, at om han havde ladet en undlive, vilde man hastelig have sat en anden jævngod i Stedet. Derfor vilde han ikke forlise Assassinerne der, hvor han ikke kunde vinde noget derved. Kongen gensvarede Emiren, at han skulde komme tilbage efter Middagsmaaltidet.

454. Da Emiren var kommen tilbage, fandt han, at Kongen sad paa slig Vis, at Stormesteren for Hospitalsbrødrene stod paa den ene Side, Stormesteren for Tempelherrerne paa den anden. Mælte da Kongen til

[1]) = Johannitterridderne.

ham, at han skulde gentage for ham det, som han havde sagt til ham om Morgenen; men Emiren sagde, at ikke var det hans Agt at gentage det undtagen for deres Aasyn, som om Morgenen vare med Kongen, Da sagde de tvende Stormestre til ham: »Vi befale eder, at I siger det.« Og han sagde til dem, at han vilde sige det, eftersom de bød det. Da lod de tvende Mestre ham melde paa Saracensk, at han skulde komme den anden Dag at skifte Ord med dem i Hospitalet[1], og han gjorde saa.

455. Da lod de tvende Mestre ham sige, at hans Herre var grumme dristig, naar han havde djærvedes at bringe slige haarde Ord frem for Kongen; og de lod ham sige, at om det ikke havde været for Kongens Æres Skyld, til hvem de vare komne som Sendemænd, vilde de have ladet dem drukne i det skidne Acre's Hav deres Herre til Trods. »Og vi byde eder, at I skal drage igen til eders Herre, og inden fjorten Dage skal I være her igen og bringe Kongen fra eders Herre Breve og Klenodier, saadanne, at Kongen kan agte sig fornøjet dermed og vide eder Tak derfor.»

XC. Sendebuddene komme tilbage fra den Gamle paa Bjerget med fredelig Tale; Broder Yves »le Breton« sendes af Sted.

456. Inden fjorten Dage vare rundne, kom Sendemændene fra den Gamle paa Bjerget tilbage til Acre, og de bragte Kongen den Gamles Skjorte; og de sagde til Kongen fra den Gamle, at det var Tegn paa, at ligesom Skjorten er nærmere ved Kroppen end noget andet Klædningsstykke, desligeste vilde den Gamle agte

---

[1]) Den gængse Betegnelse for Johanniternes Herberge.

Kongen for nærmere ved sin Kærlighed end nogen anden Konge. Og han skikkede ham sin Ring, som var af det fineste Guld, og hvori hans Navn stod skrevet, og han meldte ham, at ved sin Ring tog han Kongen til Ægte; thi han vilde have, at de fra den Stund skulde være et.

457. Imellem de andre Klenodier, han skikkede til Kongen, skikkede han ham en Elefant af Krystal, meget vel gjort, og et Dyr, kaldet Giraf, ligeledes af Krystal, alskens Frugter af Krystal og Brætspil og Skaktavl; og vare alle disse Sager oversaaede med skønne Sirater af godt, fint Guld. Og skulle I vide, at det første Sendemændene oplod deres Gemmer, hvor disse Sager vare til Hobe, var det, som hele Kammerset blev fyldt med Balsom, saa livsaligt duftede de.

458. Kongen lod igen sine Sendemænd drage til den Gamle, og han skikkede ham igen en grumme Hoben Klenodier, Skarlagen, forgyldene Kredenser og sølverne Bidsler; og med Sendemændene skikkede han Broder Yves, Bretagneren, som kunde den saracenske Tale. Og han fandt, at den Gamle paa Bjerget troede ikke paa Muhammed, men paa Ali's Lov, hvilken var Muhammeds Onkel[1].

459. Denne Ali satte Muhammed paa det Ærens Punkt, hvor han var; og den Tid Muhammed havde gjort sig til Landsens Herre, da agtede han sin Onkel ringe og fjernede ham fra sig. Og da Ali fornam det, drog han til sig alle, som han kunde fange af Folket, og han lærte dem en anden Tro, end Muhammed havde lært dem; derfor sige end paa denne Dag alle de, der tro paa Ali's Lære, at de, der tro paa Muhammeds Lære, ere vantro; desligeste sige alle, saa mange som

---

[1]) Jfr. S. 120 Anm. 1.

tro paa Muhammeds Lære, at alle de, der tro paa Ali's Lov, ere vantro.

460. Et af Punkterne i Ali's Lære er, at naar en Mand lader sig omkomme for at gøre sin Herres Bud, gaar hans Sjæl over i et lykkeligere Legeme, end som den tilforn var til Huse i; derfor tøve Assassinerne ikke med at lade sig omkomme, naar deres Herre byder dem det, eftersom de tro, at de ville vorde lykkeligere. naar de ere døde, end de vare tilforn.

461. Det andet Punkt er saadan, at de tro, at ingen kan dø før den Stund, som ham er beskikket; og det bør ingen tro, al den Stund Gud har Magten at forlænge hvad heller at forkorte vort Liv. Og dette er et Punkt, som Beduinerne tro paa; derfor ville de ikke føre sig i Rustning, naar de gange i Strid; thi da vilde de mene at handle mod deres Læres Bydende. Og naar de bande deres Børn, sige de til dem: »Du være bandet som Frankeren, der, ræd for Døden, ifører sig Rustning[1].»

462. Broder Yves fandt ved den Gamles Hovedgærde en Bog, hvori der var opskrevet adskillige Ord, som Vorherre mælte til St. Peder, den Tid han vandrede paa Jorden. Og Broder Yves sagde til ham: »For Gud, Herre! læs flittigt denne Bog; thi det er meget gode Ord.« Og han siger, at han gjorde saa. »Thi vel maa jeg lide den Herre St. Peder; thi i Verdens første Tider gik Abels Sjæl, da han blev undlivet, over i Noæ Legeme, og da Noa var død, gik den over i Abrahams Legeme, og fra Abrahams Legeme gik den ved hans Afgang over i St. Peders Legeme, da Gud kom paa Jorden«.

463. Som Broder Yves fornam det, viste han ham, at hans Tro var ikke god, og han lærte ham

---

[1]) Jfr. § 251.

mange gode Ord; men han vilde ikke tro det. Og Broder Yves lagde disse Ting ud for Kongen, da han var kommen igen til os. Naar den Gamle red af Sted, havde han en Udraaber foran sig, hvilken bar en dansk Økse med langt, sølvbeslaget Skæfte og med en Hoben spidse Knive, fæstede i Skæftet, og han raabte: »Gaa af Vejen for ham, som bærer Kongernes Død i sine Hænder.«

XCI. Svar til Sultanen af Damaskus; Johan af Valenciennes sendes til Ægypten og sætter igennem, at mange Fanger løslades.

464. Fast havde jeg forgættet at melde eder om det Svar, Kongen gav Sultanen af Damaskus, og som gik saalunde: Ikke var det hans Agt at drage til ham, førend han spurgte, om de ægyptiske Emirer vilde fornøje ham angaaende det Forlig, de havde brudt, og vilde han skikke Bud til dem til den Ende, og dersom de ikke vilde fornøje ham angaaende det Forlig, de havde brudt, vilde han gerne stande ham bi med at hævne hans Søskendebarn, Sultanen af Babilon, som Emirerne havde omkommet.

465. Den Tid Kongen var i Acre, skikkede han Hr. Johan af Valenciennes til Ægypten, hvilken begærede af Emirerne, at de skulde bøde den Brøst og det Afbræk, de havde voldet Kongen. Og de sagde til ham, at de vilde meget gerne gøre saa, dersom Kongen vilde stande med dem imod Sultanen af Damaskus. Hr. Johan af Valenciennes kastede dem vel den store Tort fore, som de havde voldet Kongen, og om hvilken tilforn er meldt; og holdt han for, at det vilde være godt, om de for at gøre sig Kongens Hjerte gunstigt, vilde affærdige til ham alle de Riddere, som de havde i Fængsel. Og de gjorde saa; og ydermere

skikkede de ham alle Greven af Brienne's Ben, at de maatte hvile i viet Jord.

466. Da Hr. Johan af Valenciennes var kommen igen til Acre med to Hundrede Riddere. som han førte hjem fra Fængselet, uanset de andre Folk, tog Fruen af Sayette[1], som var Søskendebarn til Grev Valter og Søster til Hr. Valter, der var Herre til Reynel (hvis Datter Hr. Johan af Joinville tog til sin Ægtehustru, efter at han var vendt hjem over Havet[2]); men Fruen af Sayette tog Grev Valters Ben og stedte dem til Hvile hos Hospitalsbrødrene i Acre. Og lod hun Tjenesten være saalunde, at hver Ridder ofrede et Vokslys og en liden Sølvmønt[3], og Kongen et Vokslys og en Guldbyzantin[4], alt kostet af Fruen af Sayette. Derfor undredes man højlig, da Kongen gjorde det; thi man havde ingen Tid set ham ofre uden det, som hans var, men han gjorde det af Høviskhed.

XCII. Kongen tager fyrretyve Riddere fra Champagne i sin Tjeneste; hans Svar til Sendebuddene fra Ægypten.

467. Iblandt de Riddere, som Hr. Johan af Valenciennes førte igen, fandt jeg vel fyrretyve fra Hoffet i Champagne. Jeg lod dem gøre Kjorteler og Kapper[5] af grønt Klæde, førte dem for Kongen og bad ham gøre saa meget for dem, at de kunde dvæle hos ham. Kongen hørte, hvad de begærede, men tav kvær.

---

[1]) Margrete af Reynel, Fyrstinde af Sayette eller Sidon, Niece af Johan af Brienne, der var Konge af Jerusalem og senere Regent i det græske Kejserrige (jfr. S. 173 Anm. 2).

[2]) I Aaret 1261 (?) giftede Joinville sig anden Gang med Alice af Reynel, som var en rig Arving.

[3]) I Teksten staar der »denier«, jfr. S. 28 Anm. 1.

[4]) Jfr. S. 153 Anm. 2.

[5]) »Housse« jfr. S. 27 Anm. 1.

468. Og en Ridder af hans Raad sagde, at jeg gjorde ikke vel, naar jeg bragte saadanne Tidender for Kongen, hvor der var vel syv Tusinde Pund løjet Tale. Og jeg sagde til ham, at han maatte faa en Ulykke, at han talte saa, og at imellem os fra Champagne havde vi forlist vel fem og tredive Riddere fra Hoffet i Champagne, bannerførende[1] til Hobe, og sagde jeg: »Kongen vil ikke gøre vel, om han gør eder til Villie, al den Stund han svarlig har Riddersmænd behov.« Efter disse Ord tog jeg til at græde bitterlig; men Kongen sagde, at jeg skulde tie, og at han vilde give dem alt, hvad jeg havde begæret af ham. Kongen tog dem til sig, ganske som jeg vilde, og satte dem i min Hob.

469. Kongen gensvarede de ægyptiske Sendemænd, at han vilde ikke lade sig forlige med dem, uden at de skikkede ham alle de kristne Mænds Hoveder, som hang trindt om Kairos Mure[2], end fra den Tid som Greverne af Bar og Montfort bleve tagne, og dersom de ikke ydermere skikkede ham alle de Børn, de havde, hvilke vare blevne tagne i deres spædeste Alder, og som vare faldne fra deres Tro, og dersom de ikke eftergav ham de hundrede Tusinde Pund, som han var dem end skyldig. Med Sendemændene fra de ægyptiske Emirer sendte Kongen Hr. Johan af Valenciennes, en tapper og artig Mand.

470. Da Fasten gik an[3], gjorde Kongen sig rede med alt det Folk, han havde, at gange hen og befæste Cæsarea[4], som Saracenerne havde lagt øde, og som

---

[1]) Jfr. S. 68 Anm. 1.

[2]) Hovederne af de Kristne, som bleve tagne til Fange tilligemed Greven af Bar (1239), med Greven af Montfort i Slaget ved Gaza (1244) og i Slaget ved Mansurah, skulle være blevne opplantede paa Lansespidser paa Kairos Mure.

[3]) I 1251 begyndte Fasten d. 1ste Marts.

[4]) Marts 1251—Maj 1252.

laa seks Mile fra Acre hen ad Jerusalem til. Hr. Raoul af Soissons, som havde dvælet i Acre, slagen med Sot, gik med Kongen at befæste Cæsarea. Jeg ved ikke, hvorlunde Lykken bares til, uden ved Guds Villie, at ingen Tid voldte Saracenerne os noget Afbræk hele det Aar. Den Tid Kongen befæstede Cæsarea, kom Tatarernes[1] Sendemænd igen til os, og ville vi melde eder om de Tidender, de bragte os.

XCIII. Hvorledes Tatarerne valgte en Hovding for at løsrive sig fra Præsten Johannes og fra Kejseren af Persien.

471. Som jeg har sagt eder tilforn, kom Tatarernes Sendemænd til Kongen, den Tid han dvælede paa Cypern, og betydede ham, at de vilde stande ham bi at tage Jerusalems Rige ind fra Saracenerne. Kongen skikkede dem sine Sendemænd igen, og med sine Sendemænd, som han skikkede dem, gav han et Kapel, som han lod gøre til dem af Skarlagen, og for at drage dem til vor Tro lod han i dette Kapel i Billeder skildre hele vor Tro for dem[2], Engelens Kundskab, Vorherres Fødsel, Daaben, hvormed Gud blev døbt, og hele Lidelsen og Himmelfærden og Helligaandens Komme; dertil Kalke, Bøger og alt Messen vedrørende og tvende Prædikebrødre[3], som kunde messe for dem.

472. Kongens Sendemænd løb ind i Antiokias Havn; og fra Antiokia til Tatarernes store Konge fandt de vel et Aars Ridt for sig, naar de red fem Mil hver Dag. De fandt hele Landet lagt under Tatarernes

---

1) Jfr. S. 74 Anm. 2 og S. 75 Anm. 2. — Der menes kristne Sendebud, som Ludvig den Hellige havde sendt.

2) Jfr. § 184.

3) Andreas af Longjumeau og hans Fælle.

Vælde og flere Stæder, som de havde lagt øde, og store Hobe af døde Mænds Ben.

473. De forhørte sig, hvorlunde Tatarerne vare komne til saadan Magt, at de derved havde kunnet omkomme og fordærve saa meget Folk; og hører nu, paa hvilken Vis, som de meldte det til Kongen. Tatarerne vidne, at ingen nogen Tid er vandret over bemeldte Klipper; og de sagde, at der indenfor var Gogs og Magogs Folk trindt omgærdet, hvilket bør sig at komme ved Verdens Ende, naar Antikrist kommer at lægge alting øde.

474. Paa denne Slette var Tatarernes Folk, og de vare lagte under Præsten Johannes[1] og under Kejseren af Persien[2], hvis Land kom efter hans, og adskillige andre vantro Konger, hvem de skyldte Skat og

---

[1]) I Mandeville's middelalderlige Rejsebeskrivetse (bl. a. oversat paa Gammeldansk) fortælles, at Aar 800 for Hertug Otgerus af Danmark (d. v. s. Holger Danske) med femten andre Herrer af sin Slægt til Asien, hvor han vandt meget Land. Iblandt de femten var Kongen af Frislands Søn, Johannes, som de andre paa Grund af hans Fromhed spøgende kaldte »Presbyteren Johannes«. (Han optræder ogsaa i Ingemanns »Holger Danske« som Jon Friser eller Jon Præst, en af Holgers nærmeste Venner og ivrigste Kampfæller). Holger gav Presbyteren Johannes Land i Indien, og alle hans Efterfølgere førte det samme Navn. Den sidste af dem skulde være den her omtalte, identisk med den kristne Fyrste Tului Uang Khan, hvis Rige blev omstyrtet af Djingis Khan. Om hans Land fortaltes mange sælsomme Ting, saasom, at det skulde være Hjemsted for hvide Løver, Fugl Føniks o. s. v. Ogsaa Marco Polo omtaler Presbyteren Johannes og hans Rige. For Resten var man i Middelalderen tilbøjelig til at hensætte ham til mangfoldige Steder, hvor der fandtes kristne Oaser i ellers hedenske Egne.

[2]) Kejseren af Persien er Kovaresmiernes Konge Muhammed og hans Søn Djelal-ed-din Mankberni, som fulgte efter ham. Begge bleve slaaede og styrtede fra Tronen af Djingis Khan. Om Kovaresmierne jfr. for øvrigt S. 75 Anm. 3.

Trælletjeneste hvert Aar, al den Stund deres Dyr græssede i de Egne; thi de levede ikke af andre Ting. Denne Præst Johannes og Kejseren af Persien og de andre Konger agtede Tatarerne saa ringe, at naar de bragte dem deres aarlige Skat, vilde de ikke modtage dem for deres Øjne; men de vendte dem Bagen.

475. Iblandt dem var der en artig Mand, som for hen over alle Sletterne og talte til de artige Mænd paa Sletterne og paa adskillige Steder og viste dem, hvilken Trældom de vare stedte i, og bad dem alle besinde, hvorlunde de skulde komme ud af den Trællestand, de holdtes i. Saa magede han det da saa, at han fik dem bragt tilsammen ved Enden af Sletten, lige for Præsten Johannes's Land, og han underviste dem i alle disse Ting; og de gensvarede ham, at han maatte tale, og de vilde da gøre derefter. Og han sagde saa, at der maatte intet godt times dem, uden de havde en Herre og Konge over sig; og han underviste dem, paa hvilken Vis de skulde faa en Konge, og de hørte ham.

476. Og Maaden var denne, at af de to og halvtredsindstyve Stammer, som der var, skulde hver Stamme bringe ham en Pil, som den havde tegnet med sit Navn; og med hele Folkets Villie blev det skikket saa, at disse to og halvtredsindstyve Pile skulde henlægges for et fem Aars Barn; og den, som Barnet først tog, skulde betegne den Stamme, hvoraf der skulde gøres en Konge. Da Barnet havde taget en af Pilene, lod den artige Mand alle de andre Stammer trine til Side, og blev det skikket saa, at Mændene af den Stamme, hvoraf der skulde tages en Konge, imellem sig skulde kaare to og halvtredsindstyve Mænd af de artigste og bedste, de havde. Da de vare kaarede, bragte enhver en Pil, tegnet med hans Navn.

477. Da blev det aftalt, at den, hvis Pil Barnet tog, skulde vorde Konge. Og Barnet tog en, og det

var den artige Mands, som havde raadet dem saa vel; og Folket var saa frydefuldt, at enhver lod se stor Glæde derover. Han slog til Lyd og sagde saa: »I Mænd! Dersom I ville have, at jeg skal være eders Konge, skulle I tilsværge mig ved Ham, der har gjort Himlen og Jorden, at I ville holde mine Bud.» Og de svor det[1].

478. De Bud, han gav dem, vare, paa det han maatte holde Folket med Fred; og de vare saadanne, at ingen maatte røve sin Næstes Gods, og at den ene ikke maatte slaa den anden, dersom han ikke vilde forlise sin Haand, og at ingen maatte have Omgang med sin Næstes Viv eller med sin Næstes Datter, dersom han ikke vilde forlise Haanden eller Livet. Mange andre gode Bud gav han dem, at de maatte have Fred.

XCIV. Tatarernes Sejr over Præsten Johannes; en af deres Fyrster har et Syn; hans Omvendelse.

479. Den Tid han havde skikket og ordnet dem vel, sagde han til dem: »I Mænd! den stærkeste Fjende, vi have, det er Præsten Johannes. Og jeg tilsiger eder, at I skulle i Morgen være rede til Hobe at gange imod ham; og dersom det gaar i Haande, at han vinder over os (Gud værne os derimod!), saa maa enhver gøre det bedste, han kan. Og dersom vi vinde over ham, byder jeg, at vi skulle sætte efter ham tvende samfulde Dage og Nætter, og at ingen maa vove at strække Haanden ud for at fange Bytte, men ikkun for at nedlægge Mænd; thi det første vi have lagt Sejr ind, vil jeg dele Byttet saa godt og saa ærligt imellem

---

[1]) Dette er sandsynligvis Fortællingen om, hvorledes Djingis Khan kom paa Tronen.

eder, at alle skulle agte sig fornøjede.« Dette lod de sig tække til Hobe.

480. Den næste Dag ginge de mod deres Fjender, og som det var Guds Villie, vandt de over dem alle; saa mange som de fandt i saadanne Vaaben, at de mægtede at værge sig, nedlagde de til Hobe; men dem, de fandt i gejstligt Klædebon, Præsterne og de andre gejstlige, dem nedlagde de ikke. De andre Folk i Præsten Johannes's Land, hvilke ikke vare i denne Slagtning, gav sig alle i deres Vold.

481. En af Fyrsterne i en af de ommeldte Stammer var forloren vel tvende samfulde Maaneder, uden at der spurgtes Nyt om ham, og da han kom igen, fornam han hverken Hunger ej heller Tørst; thi han mente ikke, at han havde dvælet mere end i det højeste een Nat. De Tidender, han bragte igen derom, vare saadanne, at han var stegen op paa et saare højt Sted, og deroppe havde han fundet en grumme Hoben Mennesker, de lysteligste at skue, de bedst klædte og dyrest smykkede, han nogen Tid havde set; og henne for Enden saa han en Konge sidde paa en forgyldene Trone, lysteligere at skue, bedre klædt og dyrere smykket end som de andre[1].

482. Til højre for ham sad seks kronede Konger, vel beprydede med kostelige Stene, desligeste og til venstre. Straks ved ham, paa højre Side, laa en Dronning paa Knæ; hun sagde til ham og bad ham, at han maatte tænke paa sit Folk. Til venstre for ham knælede en underskøn Mand med tvende Vinger, der straalede som Solen; og trindt om Kongen var der en svar Hoben skønt Folk med Vinger paa.

---

[1]) Vistnok Gud selv, af hvem Djingis Khan sagde at han havde modtaget Forjættelsen om sin tilkommende Storhed.

483. Kongen kaldte ad denne Fyrste og sagde saa: »Du er kommen fra Tatarernes Hær?« Og han gensvarede: »Herre Konge! visselig er jeg kommen derfra.« — »Du skal gange til din Konge og sige ham, at Du har set mig, der er Himmelens og Jordens Herre; og Du skal sige ham, at han skal takke mig formedelst den Sejr, jeg har givet ham over Præsten Johannes og hans Folk. Og Du skal ydermere sige ham i mit Navn, at jeg giver ham Magt at tvinge hele Jorden under sig.« — »Min ædle Herre,« mælte Fyrsten, »hvorlunde vil han tro mig?«

484. »Du skal sige til ham, at han skal tro Dig paa det Tegn, at Du vil gange til Kamp med Kejseren af Persien med ikkun tre Hundrede Mand af Dit Folk; og paa det eders store Konge maa tro, at jeg har Magt at gøre alle Ting, vil jeg give Dig Kraft til at vinde over Kejseren af Persien, fast han vil kæmpe mod Dig med tre Hundrede Tusinde væbnede Mænd saa vel. Forinden Du gaar til Kampen, skal Du bede eders Konge, at han giver Dig de Præster og gejstlige, han har taget i Slagtningen; og hvad de undervise Dig om, skal Du tro usvigeligt med samt alt Dit Folk.«

485. »Herre,« sagde han, »jeg kan ikke gange min Kaas, uden Du lader mig ledsage.« Og Kongen vendte sig mod en grumme Hoben Riddere, saa vel bevæbnede, at det var et Under at skue; og han kaldte ad en og sagde: »Georg, kom hid!« Og han kom og kastede sig paa Knæ. Og Kongen sagde til ham: »Stat op, og før mig denne Mand velbeholden til hans Paulun.« Og han gjorde saa en Morgen meget aarle.

486. Det første hans Folk saa ham, lod de se saa stor Fryd, saa og hele Lejren, at ingen vilde kunne sige det med Ord. Han begærede Præsterne af den

store Konge, som flyede ham dem; og denne Fyrste og alt hans Folk annammede deres Undervisning saa lydigt, at de bleve døbte til Hobe. Da dette var besørget, tog han tre Hundrede væbnede Mænd, lod dem skrifte og gøre rede, gik at kæmpe med Kejseren af Persien, vandt over ham og jog ham af hans Rige. Han flyede straks til Jerusalems Rige; og var det denne Kejser, som vandt over vort Folk og tog Grev Valter af Brienne fangen, som I herefter skulle faa at høre[1].

XCV. Tatarernes Sæder og Skikke; deres Konges Stolthed; Ludvig den Hellige angrer, at han har sendt Bud til ham.

487. Denne kristne Fyrstes Folk var saa stort, at Kongens Sendemænd meldte os, at der i deres Lejr var otte Hundrede Kapeller paa Vogne. Deres Levevis var slig, at de aad ikke Brød; men de levede af Kød og Mælk. Det bedste Kød, de have, er Hestekød; og de lægge Stykkerne oven paa hverandre i Saltlage og lade det siden tørre, saa at de kunne skære det som en Kavring. Den bedste og stærkeste Drik, de have, er Hoppemælk, tilsat med Urter. Man skænkede Tatarernes store Konge en Hest, læsset med Mel, hvilken var kommen did trende Maaneders Rejse langvejs fra; og han skænkede det til Kongens Sendemænd.

488. De have en grumme Hob Kristne, som tro paa Grækernes Lære[2], dem, som vi have meldt om, saa og andre. Dem skikke de mod Saracenerne, naar de ville orloges med dem; og de skikke Saracenerne mod de Kristne, naar de have at gøre med dem.

---

[1]) § 528. [2]) ɔ: Nestorianere.

Alle Sorter Fruentimmer, som have ikke Børn, gange i Leding med dem; de give Sold til Fruentimmerne saavel som til Mændene, alt efter som deres Styrke er. Og Kongens Sendemænd meldte, at Krigsfolket af mandligt saa og af kvindeligt Køn aad tilsammen i de rige Mænds Kvarterer, til hvem de hørte; og Mandfolket vovede for ingen Del at røre ved Fruentimmerne for den Lov, deres første Konge havde givet dem.

489. Alle Sorter Dyr, som dø i deres Lejr, æde de helt. De Fruentimmer, som have Børn, pleje dem og tage Vare paa dem og berede Føden for dem, der gaa i Leding. De lægge det raa Kød imellem deres Sadler og deres Dækkener; naar Blodet er vel ude deraf, æde de det ganske raat. Hvad de ikke kunne æde, kaste de i en Lædersæk, og naar de ere hungrige, da oplade de Sækken og æde altid det ældste først. Saa jeg da en Kovaresmier af Perserkejserens Folk, som vogtede os i Fængselet, og da han oplod sin Sæk, holdt vi os for Næsen; thi vi kunde ikke holde os formedelst den ilde Lugt, der udgik fra Sækken.

490. Lad os nu komme igen til vor Materie og sige saa, at da Tatarernes store Konge havde annammet Sendemændene og Skænkene, stævnede han adskillige Konger did med sikkert Lejde, hvilke vare endnu ikke komne at give sig under hans Naade; og lod han Kapellet vorde rejst for dem og talte saa til dem: »I Mænd! Frankerkongen har overgivet sig til vor Naade og Underkastelse, og ser her den Skat, han skikker os; og overgive I eder ikke til vor Naade, ville vi skikke efter ham, at han maa fordærve eder!« Der var skikkelig mange af dem, hvilke overgav sig til denne Tatarkonges Naade, saasom de ræddedes for Frankerkongen.

491. Med Kongens Sendemænd kom deres; og de

bragte Frankerkongen Breve fra deres store Konge, saalydende: »Fred er en god Ting; thi i fredeligt Land æde de, der gange paa fire Fødder, Græsset i Ro og Fred; og de, der gange paa to, dyrke Jorden (som alt godt kommer fra) i Ro og Fred.

492. »Og vi tilmelde Dig dette for at vare Dig ad; thi Du kan ikke have Fred, dersom Du ikke har den med os. Thi Præsten Johannes stod op imod os og baade den ene og den anden Konge (og de nævnte mange); og vi have ladet dem springe over Klingen til Hobe. Saalunde byde vi Dig, at Du hvert Aar skikker os saa meget af Dit Guld og af Dit Sølv, at Du maa bevare os som Ven; og gør Du det ikke, ville vi plat fordærve Dig med samt Dit Folk, som vi have gjort med dem, vi tilforn have nævnt.« Og maa I nu vide, at Kongen angrede saare, at han havde skikket Bud did.

XCVI. Der kommer Riddere fra Norge.

493. Lad os nu komme igen til vor Materie og sige saa, at den Tid Kongen befæstede Cæsarea, ankom i Lejren Hr. Alenard af Senaingan, som meldte os, at han havde bygget sit Skib i Norges Rige, som laa ved Verdens Ende i Vesterleden; og at paa den Rejse, han gjorde til Kongen, sejlede han ganske uden om Spanieland og maatte drage gennem Strædet ved Marokko[1]. Han stod svære Farer ud, forinden han kom til os. Kongen beholdt ham selvtiende af Riddere. Og han sagde os, at i Norges Land vare Nætterne saa stakkede ved Sommertid, at der var ingen Nat, hvor man ikke saa Lyset af den Dag, som endes, og Lyset af den Dag, som oprinder.

---

[1]) ɔ: Gibraltarstrædet.

494. Han tog med samt sit Folk til at bede Løver, og de tog mange med megen Vaade; thi naar de tog til at skyde paa Løverne, gav de Hestene Sporerne, alt hvad de kunde. Og naar de havde skudt, kastede Løven sig hen imod dem, og den vilde straks i samme Stund have anfaldet og fortæret dem, uden de havde ladet et Stykke useligt Tøj falde paa Jorden; og Løven holdt brat inde, rev Klædet i sønder og fortærede det; tænkte den jo, at det var et Menneske, den holdt. Den Tid, den rev dette Klæde i sønder, tog den anden til at skyde paa den, og Løven lod Klædet være og for imod Jægeren; men det første denne lod et Stykke Klæde falde paa Jorden, agtede Løven atter paa Klædet. Og paa denne Vis nedlagde de Løverne med deres Pile.

XCVII. Filip af Toucy[1] kommer i Kongens Tjeneste. Komanernes Sæder og Skikke.

495. Den Tid Kongen befæstede Cæsarea, kom Hr. Filip af Toucy til ham. Og Kongen sagde, han var hans Søskendebarn[2], efterdi han var kommen af en af Kong Filips Søstre, hvilken Kejseren selv havde i Ægteskab. Kongen beholdt ham selvtiende af Riddere et Aar til Ende; og da gik han bort og drog igen til Konstantinopel, som han var kommen fra. Han meldte Kongen, at Kejseren af Konstantinopel og de andre rige Mænd, som den Tid vare i Konstantinopel, havde

---

[1]) Søn af Narjot af Toucy, Regent i det græske Kejserrige under Balduin II's (jfr. S. 77 Anm. 6) Fraværelse.

[2]) Filip af Toucy, som Joinville her forveksler med hans Fader, var en Dattersøn af Filip Augusts Søster Agnes i hendes andet Ægteskab med en græsk Adelsmand, efter at hun første Gang havde været gift med Kejser Andronikos af Konstantinopel.

forbundet sig med et Folk, hedte Komanerne, at de maatte fange deres Bistand imod Vatazes[1], som den Tid var de Græskes Kejser.

496. Og paa det de maatte stande hverandre bi med god Tro, burde det sig, at Kejseren og de andre rige Mænd, som vare med ham, aarelod sig og kom af deres Blod i et stort Sølvbæger. Og Komanernes Konge og de andre rige Mænd, som vare med ham, gjorde ligesaa og mængede deres Blod med det af vort Folk, gød deri Vin og Vand og drak deraf, og vort Mandskab desligeste; og mælte de da, at de vare Fostbrødre. Ydermere lod de en Hund løbe imellem vort og deres Folk og sønderlemmede Hunden med deres Sværd; desligeste gjorde og vort Folk; og de ønskede, at de maatte vorde sønderlemmede paa samme Vis, dersom de sveg hverandre[2].

497. Og han meldte os ydermere en synderlig Ting, som han saa, den Tid han var i deres Lejr, at en rig Riddersmand var død, og ham var bleven gjort en stor og vid Grav i Jorden, og han var bleven bragt til Sæde paa en Stol og smykket med de dyreste Klenodier; og han fik med sig den bedste Hest, han havde, og den bedste Tjener, ganske levende. Forinden Tjeneren blev lagt i Graven med sin Herre, tog han Afsked med Komanernes Konge og med de andre rige Herrer; og den Tid han tog Afsked med dem, lagde de i hans

[1]) Da det latinske Kejserdømme blev oprettet (1204), havde forskellige græske Stormænd stiftet Riger i Europa og Asien; saaledes grundede Theodor Lascaris et Kejserdømme Nikæa, omfattende Bithynien, Lydien og Frygien. Han blev efterfulgt af sin Svigersøn, den her nævnte Johannes Vatazes († 1255). Den sidste Kejser i dette Rige var Mikael Palæologos, der som bekendt omstyrtede det latinske Rige. — Komanerne vare et hunnisk Folk, der dengang boede i Moldau.

[2]) Dette var en slavisk Skik.

Taske en mægtig Hob Guld og Sølv og sagde til ham: »Naar jeg kommer i det andet Liv, skal Du fly mig igen, hvad jeg her giver Dig.« Og han sagde: »Hjertens gerne skal jeg gøre det.«

498. Komanernes store Konge flyede ham et Brev, som gik til deres første Konge; han lod dem vide, at denne Dannemand havde levet skikkeligt og ydet ham fuldgod Tjeneste, og han bad ham, at han vilde gengælde ham hans Tjeneste. Da dette var gjort, lagde de ham i Graven med hans Herre og med Hesten, der var ganske levende; og derpaa kastede de paa Aabningen til Graven Planker, som vare vel føjede tilsammen, og hele Hoben ilede efter Stene og Jord; og forinden de sov, havde de tuet en stor Høj over dem, der vare stedte til Hvile, til deres Amindelse.

XCVIII. Kongen tager paa ny Joinville i sin Tjeneste. Hvorledes han lever i det hellige Land.

499. Den Tid Kongen befæstede Cæsarea, gik jeg til hans Herberge at se ham. Det første han saa mig indtrine i Kammerset, hvor han skiftede Ord med Legaten, stod han op, tog mig til en Side og tog saa til Orde: »I ved,« sagde Kongen, »at jeg beholder eder ikke uden til Paaske[1]; saa beder jeg da eder at sige mig det, som jeg skal fly eder, at I maa være hos mig et Aar fra Paaskefesten[2]«. Og jeg sagde til ham, at jeg vilde ikke have, at han skulde give mig mere af sine Penge end det, han havde givet mig; men jeg vilde gøre en anden Handel med ham.

---

[1]) 1251.

[2]) Joinville havde ingen Forpligtelse over for Kongen, da han kun indirekte var hans Vasal. Han havde frivilligt lovet at blive i hans Tjeneste indtil Paaske for en bestemt Sum, jfr. § 440 f.

500. Sagde jeg da: »Saasom I vredes, naar man beder eder om noget, vil jeg, at I aftaler med mig, at dersom jeg beder eder om noget hele dette Aar, maa I ikke vredes; og afslaar I mig, vil jeg heller ikke vredes[1].« Da han det fornam, lo han overlydt og sagde mig, at han beholdt mig paa disse Vilkaar; og han tog mig ved Haand, førte mig hen til Legaten og til sit Raad og igentog for dem den Handel, vi havde gjort; og de frydede sig meget derover, saasom jeg var den rigeste Mand, der var i Lejren.

501. Jeg skal herefter sige eder, hvorlunde jeg ordnede og bestilte min Dont i de fire Aar, jeg dvælede der, efter at Kongens Brødre vare dragne derfra. Jeg havde med mig tvende Kapellaner, som læste mig mine Tider: den ene læste mig min Messe, det første det gryede ad Dag; men den anden biede, indtil mine Riddere og Ridderne af min Hob[2] vare opstandne. Naar jeg havde hørt min Messe, ginge Kongen og jeg ud tilsammen. Naar Kongen vilde ride, gjorde jeg ham Selskab. Imellem Stunder fandt det sig, at der kom Sendemænd til ham, og burde det os da at arbejde om Formiddagen.

502. Min Seng var sat saalunde i mit Paulun, at ingen kunde trine derind, uden han saa mig ligge i min Seng; og jeg gjorde saa, paa det jeg maatte ikke falskelig vorde mistænkt for at sove med Fruentimmer. Naar det gik mod St. Remigii Dag[3], lod jeg købe rundeligt af

---

[1]) Dette er ikke det eneste Sted, der viser, at Ludvig den Hellige trods sin Fromhed har været noget tilbøjelig til Hidsighed; jfr. saaledes § 661 f. Det lader ikke til, at nogen af Parterne overholdt denne Overenskomst særlig omhyggeligt, jfr. § 506, 509 f.

[2]) I den Hob, hvor han havde Kommandoen, var der jo foruden hans egne Riddere 40 af Kongens, jfr. § 468.

[3]) 1. Oktober.

Svin til min Stald og af Faar til min Fold og Mel og Vin i Forraad til Husfolket hele Vinteren lang; og jeg gjorde saa, efterdi Varerne vorde dyrere om Vinteren, formedelst Havet, som er grummere om Vinteren end ved Sommertid.

503. Og jeg købte vel hundrede Tønder Vin, og jeg lod dem altid drikke den bedste først; og jeg lod Tjenernes Vin spæde med Vand; men jeg kom ikke saa meget Vand i Vinen til Riddersmændene. For Borde blev der frem for mine Riddere baaret en stor Flaske Vin og en stor Flaske Vand; saa mængede de det tilsammen, som dem lystede.

504. Kongen havde flyet mig halvtredsindstyve Riddere i min Hob; hver Gang jeg aad, havde jeg ti Riddere ved mit Bord med samt mine egne ti[1]; og de sad, medens de aad, tværs for hinanden efter Landets Sæd[2] paa Maatter, der vare lagte paa Jorden. Hver Gang der blev raabt: »Til Vaaben!« skikkede jeg fire og halvtredsindstyve Riddere did, kaldte Tiendemænd, eftersom hver havde en halv Snes med sig[3]. Hver Gang vi red ud under Vaaben, aad de halvtredsindstyve Riddere til Hobe ved mit Bord, naar vi kom igen. Alle Aarets Fester bød jeg alle de rige Mænd i Lejren ind; derfor gjordes det nødig imellem Stunder, at Kongen borgede af dem, jeg havde indbudt.

---

[1]) Som vare hans Vasaller, eller som han selv havde taget i sin Tjeneste. Da han forlod Frankrig, synes han kun at have haft ni Riddere. § 136 taler han i alt Fald om ni Riddere foruden sig selv.

[2]) De sad over for hinanden og spiste, sikkert ti af hvert Fad; i Frankrig spiste man ligeledes ti og ti, men delte saa Fad med sin Nabo; Bordene stod nemlig op ad Væggen, og ved den ene Langside sad der ingen. Jfr. for Resten S. 23 Anm. 2.

[3]) Man maa vel huske, at fremdeles hver Ridder kommanderede over et vist Antal Væbnere og Svende (jfr. S. 68 Anm. 1.

XCIX. Om nogle Domme, der fældes i Cæsarea.

505. Herefter skulle I høre om de Kendelser og Sententser, jeg saa vorde afgivne i Cæsarea, den Tid Kongen dvælede der. Allerførst ville vi melde eder om en Ridder, som blev tagen i et Horehus, og lod man ham have tvende Vilkaar efter Landets Skik. Kaarene vare disse: enten skulde hans Bolerske føre ham igennem Lejren i det blotte Linned, forsmædeligt bunden med et Reb; hvad heller han skulde forlise sin Hest og sine Vaaben og jages af Lejren. Ridderen lod sin Hest og sine Vaaben blive hos Kongen og gik af Lejren.

506. Jeg gik at bede Kongen om at give mig Hesten til en arm Adelsmand, som var i Lejren. Og Kongen gensvarede mig, at denne Bøn var ikke rimelig; thi Hesten var endnu firsindstyve Pund værd. Og jeg gensvarede: »Hvorlunde har I krænket vort Fordrag, eftersom I vredes over det, jeg har begæret af eder?« Og han sagde leende til mig: »Sig alt, hvad I vil, jeg vredes ikke.« Og dog fik jeg ikke Hesten til den arme Adelsmand.

507. Den anden Dom var saadan, at Ridderne i vor Hob bedede et vildt Dyr, kaldet Gazelle, som ligner en Raa. Hospitalsbrødrene faldt over dem og stødte og jog vore Riddere. Og jeg kærede paa dem for Mesteren for Hospitalsbrødrene, og Mesteren for Hospitalsbrødrene gensvarede mig, at han skulde fornøje mig efter det hellige Lands Sæd, som var saadan, at han vilde lade de Brødre, der havde gjort Torten, æde paa deres Kapper, indtil de, hvem Torten var sket, vilde fri dem derfra.

508. Mesteren fuldbyrdede dem vel sit Tilsagn, og som vi saa, at de havde ædt nogen Tid paa deres Kapper, gik jeg til Mesteren og fandt ham ædende, og

jeg bad ham, at han vilde lade de Riddere staa op, som aad paa deres Kapper for hans Aasyn; desligeste bad og de Riddere ham derom, hvilke var sket Tort. Og han gensvarede mig, at han vilde for ingen Del gøre saa; thi han vilde ikke, at Brødrene skulde øve voldelig Færd imod dem, der kom som Pilegrimme til det hellige Land. Da jeg fornam det, satte jeg mig paa Jorden med Brødrene og tog til at æde med dem, og sagde jeg til ham, at jeg vilde ikke staa op, forinden Brødrene stod op. Og han sagde til mig, at det var at fare voldeligt frem imod ham, og han tilstedte mig min Bøn: og han lod mig æde med ham med samt mine Riddere, som vare med mig; og Brødrene ginge at æde til Bords med de andre.

509. Den tredie Sentents, som jeg saa vorde afgiven i Cæsarea, var saadan, at en af Kongens Tjenere, hedte »Slughals«, lagde Haand paa en Ridder af min Hob. Jeg gik til Kongen at kære derpaa. Kongen sagde, det tyktes ham, at jeg kunde vel lade den Sag fare; thi Tjeneren havde ikkun skubbet til ham. Og jeg sagde, at jeg vilde ikke staa derfra, og dersom han ikke lod mig vederfares Ret, vilde jeg gange af hans Tjeneste, efterdi hans Tjenere skubbede til Ridderne.

510. Han lod mig holde Ret, og Kendelsen var saadan efter Landets Sæd og Skik, at Tjeneren kom i mit Paulun barfodet, klædt ikkun i Skjorte og Underbenklæder, med et draget Glavind i Haand, og han kastede sig paa Knæ for Ridderen, tog Glavindet ved Spidsen og rakte Fæstet hen imod Ridderen og sagde: »Min ædelig Herre! jeg gør eder Bod, efterdi jeg har lagt Haand paa eder; og jeg har bragt eder dette Glavind, at I maa afhugge min Haand, om I lyster.« Og jeg bad Ridderen, at han vilde tilgive ham hans Krænkelse; og saa gjorde han.

511. Den fjerde Straf var saadan, at Broder Hugo

af Jouy, som var Tempelherrernes Marskalk, blev skikket til Sultanen af Damaskus i Tempelherremesterens Ærinde at opnaa, at Sultanen lod sig forlige vedrørende et stort Stykke Land, som Tempelherrerne havde for Skik at have inde, saa at Sultanen skulde give sit Minde til, at Tempelherrerne og han finge Hælvten hver. Forliget blev gjort paa denne Vis paa de Vilkaar, at Kongen vilde give sit Minde dertil. Og Broder Hugo førte en Emir med sig fra Sultanen af Damaskus og bragte Forliget i et Skrift, som man kaldte autentisk.

512. Mesteren meldte dette for Kongen, hvorover Kongen blev meget bestyrtet og sagde, at der havde han øvet en formastelig Gerning, al den Stund han havde skiftet Ord eller Forlig med Sultanen uden at melde ham derom; og Kongen vilde have dette vederlagt. Og blev Boden slig, at Kongen lod Tæpperne løfte i Vejret paa trende af sine Pauluner, og var der alt Folket af Lejren, som vilde gange did; kom saa og did Tempelherrernes Mester med samt sine Riddere ganske barfodede gennem Lejren, efterdi deres Herberge var uden for Lejren. Kongen lod Tempelherremesteren og Sultanens Sendemænd sidde foran sig, og Kongen sagde ganske højt til Mesteren:

513. »Mester! I sige til Sultanens Sendemænd, at det smerter eder højligen, at I har gjort noget Forlig med ham uden at omtale det til mig; og saasom I ikke havde omtalt det til mig, agter I ham fri for, hvad han har tilsagt eder, og giver ham alle hans Tilsagn igen.« Mesteren tog Forliget og flyede Emiren det; og mælte da Mesteren: »Jeg giver eder Forliget igen, som jeg har gjort ilde, og det ligger mig svart paa Sinde.« Og da sagde Kongen til Mesteren, at han skulde staa op, og at han skulde lade alle sine Brødre staa op; og saa gjorde han. »Knæl nu ned, og vederlæg mig, at I er gangen min Villie imod.»

514. Mesteren kastede sig paa Knæ og rakte Kongen sin Kappeflig og overgav Kongen alt, hvad de havde, at han der maatte fange sin Bod, som han vilde skikke den. »Og jeg siger,« sagde Kongen, »først af alt, at Broder Hugo, som har gjort Forliget, skal være udjaget af hele Jerusalems Rige.« Mesteren, der tilsammen med Kongen havde staaet Fadder til Greven af Alençon[1], som var født i Châtel-Pèlerin[2], ej heller Dronningen, ej heller andre kunde stande Broder Hugo bi, uden han maatte rømme af det hellige Land og Jerusalems Rige.

C. Overenskomst med de ægyptiske Emirer; Ludvig den Hellige befæster Jaffa.

515. Den Tid Kongen befæstede Cæsarea, kom Sendemændene fra Ægypten igen til ham og bragte ham Forliget, ganske som tilforn er ommeldt, at Kongen det havde skikket. Og blev det aftalt imellem Kongen og dem, at paa en Dag, som blev berammet, skulde Kongen drage til Jaffa; og paa den Dag, da Kongen skulde drage til Jaffa, skulde de ægyptiske Emirer paa deres Eder være i Gaza at overgive Jerusalems Rige til Kongen. Forliget, saalunde som Sendemændene havde bragt det, blev besvoret af Kongen og af de rige Mænd i Hæren, og at vi ved vore Eder skulde stande dem bi mod Sultanen af Damask.

516. Da Sultanen af Damask spurgte, at vi havde forbundet os med dem af Ægypten, skikkede han vel fire Tusinde Tyrker, udrustede med alle Stykker, til Gaza, hvor de af Ægypten skulde komme hen, eftersom han vel vidste, at kunde de komme straks til os,

---

1) Jfr. S. 16 Anm. 4.

2) Paa Kysten af Syrien, midtvejs mellem Acre og Cæsarea.

kunde han vel tabe derved. Dog undlod Kongen ikke at bryde op for at gange til Jaffa[1]. Da Greven af Jaffa[2] saa, at Kongen kom, bragte han sin Borg i saadan Stand, at det vel syntes at være en Plads, der kunde forsvares; thi paa hver af Murtinderne (og der var vel fem Hundrede) var der et Skjold med hans Vaaben og en liden Fane, hvilket var lystigt at skue; thi hans Vaaben var gyldent med et rødt Kors med Kløer.

517. Vi slog os ned trindt om Borgen i Markerne og omgav Slottet, som ligger ved Havet, fra den ene Bred til den anden. Kongen lagde straks i at befæste en ny Borg helt omkring det gamle Slot fra den ene Bred til den anden. Jeg saa der mangen Gang Kongen selv bære Kurven til Gravene, at ham maatte gives Aflad.

518. Emirerne af Ægypten forbrød sig imod det Forlig, de havde gjort med os, thi de djærvedes ikke at komme til Gaza formedelst Sultanen af Damaskus's Folk, som var der. Ligefuldt holdt de os Ord, saa vidt som de skikkede Kongen alle de kristne Mænds Hoveder, som de havde ophængt paa Murene af Borgen i Kairo, straks fra den Tid som Greverne af Bar og Montfort bleve fangne[3]; disse lod Kongen lægge i viet Jord. Desligeste skikkede de ham og de Børn, som vare blevne tagne, da Kongen blev tagen, hvilket de gjorde meget nødig; thi disse Børn vare alt faldne fra deres Tro. Tilmed skikkede de Kongen en Elefant, som Kongen skikkede til Frankrig[4].

---

[1]) I Maj 1252 forlod Kongen Cæsarea og drog til Jaffa, hvor han derpaa blev indtil 29de Juni 1253 (jfr. § 563).

[2]) Johan af Ibelin, jfr. S. 85 Anm. 1.

[3]) Jfr. S. 204 Anm. 2.

[4]) To Aar efter sendte Ludvig den Hellige denne Elefant til Kongen af England. Matthæus Parisiensis formoder, at det var

519. Den Tid, vi dvælede i Jaffa, kom en Emir, som stod paa Sultanen af Damaskus's Side, at skære Korn i en Flække, der var een Mil og en halv fra Lejren. Det blev aftalt, at vi skulde fare løs paa ham. Da han saa os komme, flyede han. Medens han flyede, var der en ung Adelsdreng, der tog til at jage efter ham, og han kastede tvende af hans Riddere til Jorden uden at bryde sin Lanse; og Emiren dræbte han saalunde, at han brød sin Lanse i hans Krop.

520. Sendemændene fra de ægyptiske Emirer bad Kongen, at han vilde give dem en Dag, da de kunde komme Kongen til Møde, og de vilde visselig gange did. Kongen besluttede, at han vilde ikke afslaa det, og han gav dem en Dag; og de tilsagde ham og svor det, at de paa den Dag vilde være i Gaza.

CI. Om Greven af Eu, Fyrsten af Antiokia og tre armeniske Spillemænd.

521. Den Tid, vi biede paa denne Dag, som Greven havde givet de ægyptiske Emirer, kom Greven af Eu [1], som var Væbner, til Lejren og førte med sig den gode Ridder Hr. Arnold af Guines og hans tvende Brødre, ham selvtiende. Han blev i Kongens Tjeneste, og Kongen gjorde ham til Ridder.

522. Paa den Tid kom Fyrsten af Antiokia [2] og

---

den første Elefant, man havde set Nord for Alperne, og fortæller, at Folk strømmede til i Massevis for at se dette Fænomen.

[1]) Han hed Johan og var en Søn af Alfons af Brienne og Grevinde Maria af Eu; han og Joinville bleve snart gode Venner (jfr. § 582 f.)

[2]) Boëmund VI, Fyrste af Antiokia og Greve af Tripolis, Søn af Boëmund V († 1250) og Lucia, en Datter af Grev Poul af Rom. § 431 nævnes Boëmund V; § 600 tales der atter om Boëmund VI.

hans Moder Fyrstinden igen i Lejren; Kongen lod ham stor Hæder blive til Del og gjorde ham til Ridder med megen Ære. Hans Alder var ikke over seksten Aar[1]; men ingen Tid saa jeg et saa klogt Barn. Han begærede af Kongen, at han vilde høre ham tale under hans Moders Øjne; Kongen tilstod ham det. De Ord, han mælte til Kongen under sin Moders Øjne, ginge saadan:

523. »Herre Konge! vel er det sandt, at min Moder bør holde mig end fire Aar i sin Varetægt; men derfor er det ikke ret, at hun bør lade mit Land fordærves eller forfalde; og dette siger jeg, Herre Konge! fordi Antiokias Stad fordærves i hendes Hænder. Saa begærer jeg af eder, Herre Konge! at I beder hende fly mig Penge og Folk, at jeg dermed kan hjælpe mit Folk, som er der, og stande det bi. Og, Herre Konge! det sømmer sig vel, at hun gør det; thi dvæler jeg i Staden Tripolis[2] med hende, vil det ikke være uden stor Bekostning, og den store Bekostning, som jeg gør, vil være omsonst.«

524. Kongen hørte det meget gerne og tingede af al sin Formue med hans Moder, at hun maatte give ham saa meget, som Kongen kunde fange af hende. Det første han skiltes fra Kongen, gik han til Antiokia, hvor han fik gode Kaar. Med Kongens Godtykke firdelte han sit Vaabenskjold, som er højrødt, med Frankrigs Vaaben, eftersom Kongen havde gjort ham til Ridder.

525. Med Prinsen kom trende Spillemænd fra Stor-Armenien[3]; og de vare Brødre og ginge til Jerusalem paa Pilgrimsfærd, og de havde trende Horn,

---

1) Dette er et Undtagelsestilfælde; i Regelen blev man først Ridder i en Alder af 21 Aar.

2) I Syrien; nu Tarabulus.

3) Jfr. S. 78 Anm. 2.

hvoraf Lyden gik ud midt i deres Ansigt. Naar de begyndte at blæse, skulde man tro, at det var Svanesang, som lyder fra Dammen; og de gjorde de yndeligste og skønneste Melodier, saa at det var for et Under at regne at lytte derpaa.

526. De gjorde til Hobe synderlige Spring; thi der blev lagt dem et Lærred under Fødderne, og de gjorde Kuldbøtter, ret som de stod, saa at deres Fødder kom igen at staa ret op paa Lærredet. De tvende gjorde Kuldbøtte med Hovedet bagover, desligeste og den førstefødte; og naar man lod ham gøre Kuldbøtte med Hovedet forover, gjorde han Korsens Tegn for sig; thi han var ræd, at han skulde bryde sin Hals, naar han vendte sig.

CII. Om Grev Valter[1] af Brienne og Jaffa; hvorledes han blev tagen til Fange af Kejseren af Persien.

527. Saasom det er en god Ting, at Greven af Brienne's Minde, hvilken var Greve af Jaffa, vorder ikke forgættet, ville vi herefter melde om ham, efterdi han holdt Jaffa flere Aar igennem, og med sin Vælde forsvarede han det længe; og han levede for en stor Del af, hvad han vandt fra Saracenerne og fra Troens Fjender. Begav det sig da engang, at han vandt over en stor Hob Saracenere, som førte med sig en stor Hob Guldmor og Silke, hvilket han vandt til Hobe; og da han havde ført det til Jaffa, uddelte han det alt imellem sine Riddere, og ganske intet deraf blev ham selv til Dele. Hans Skik var saadan, at naar han havde skilt sig fra sine Riddere, sluttede han sig inde i sit Kapel og var længe i Bøn, forinden han om

---

[1]) Jfr. S. 57 Anm. 5.

Kvælden gik at ligge med sin Viv, som var en god og klog Frue og Søster til Kongen af Cypern[1].

528. Kejseren af Persien, ved Navn Barbakan[2], som en af Tatarernes Fyrster havde vundet over, som jeg tilforn har meldt[3], gik med sin Hob til Jerusalems Rige og tog Borgen Tabarie[4] ind, som Marsken Hr. Odo af Montbéliard havde befæstet, hvilken var vorden Herre til Tabarie ved sin Viv[5]. Han gjorde vort Folk meget stort Afbræk; thi han hærgede alt, hvad han fandt, uden Châtel-Pèlerin og uden Acre og uden Safad og uden Jaffa ogsaa. Og da han havde gjort os denne Skade, vendte han sig imod Gaza at møde Sultanen af Babilon, som skulde komme did at fortrædige og skade vort Folk.

529. Baronerne i Landet og Patriarken tog sig i Sinde at gange til Kamp imod ham, forinden Sultanen af Babilon maatte komme. Og til deres Undsætning skikkede de efter Sultanen af Emesa, en af de mest dannis Riddersmænd, som der var i hele Hedenskabet, hvem de lod times saa stor Ære, at de bredte Guldmors- og Silkeklæder, hvor han maatte gange. De drog straks til Jaffa, vort Folk og Sultanen med dem.

530. Patriarken holdt Grev Valter i Kirkens Band, eftersom han vilde ikke opgive et Taarn, han havde i Jaffa, kaldet Patriarkens Taarn. Vort Folk bad Grev Valter, at han maatte gange med dem at stride mod

---

1) Hun hed Maria, og hendes Broder var Kong Henrik I af Cypern.

2) Her sigtes til en Høvding, som efter Djelal-ed-din's Død blev Fører for de sidste Rester af Kovaresmierne; jfr. S. 206 Anm. 2.

3) Jfr. § 486.

4) = Tiberias.

5) Hun hed Eschive og var Barnebarn af en tidligere Fyrste af Tiberias.

Kejseren af Persien; og han sagde, at han vilde gerne gøre saa, dersom Patriarken gav ham Absolution indtil deres Atterkomst. For ingen Del vilde Patriarken gøre saa; lige fuldt gav Grev Valter sig paa Vej og gik med dem. Vort Folk gjorde trende Hobe, hvoraf Grev Valter havde den ene, Sultanen af Emesa den anden, Patriarken og de af Landet den tredie; i Greven af Brienne's Hob vare Hospitaliterne.

531. De red, indtil de saa deres Fjender for Øjne. Det første vort Folk saa dem, standsede de, og Fjenderne gjorde trende Hobe ligervis. Den Tid Kovaresmierne ordnede deres Hobe, kom Grev Valter til vort Folk og raabte: »I Mænd! lader os for Gud gange imod dem; thi vi lade dem Tid, eftersom vi ere standsede.« Men der var ingen, der vilde gøre ham til Villie.

532. Da Grev Valter saa det, gik han for Patriarken og begærede Absolution paa før omtalte Vis; men Patriarken vilde ingenlunde gøre det. Med Greven af Brienne var en tapper Klerk, som var Biskop af Ramleh[1], hvilken havde øvet mangen Vaabendaad i Fællig med Greven; og mælte han til Greven: »Urolige ikke eders Samvittighed, fordi Patriarken ikke giver eder Absolution; thi han har Uret, og I har Ret; og jeg giver eder Absolution i Faderens, Sønnens og Helligaandens Navn. Lad os gange imod dem.«

533. Da gav de deres Heste af Sporerne og faldt an paa Kejseren af Persiens Hob, som var den bageste. Der blev en overvættes Hob Folk nedlagt paa baade Sider, og blev der Grev Valter tagen; thi

---

[1]) Et Bispesæde i Palæstina i Nærheden af Lydda (Diospolis), hvortil Bispesædet senere blev flyttet. I et Dokument fra 1256 fører den førnævnte Johan af Ibelin Titelen »Herre af Ramleh«.

alt vort Folk flyede saa forsmædeligt, at der var adskillige, hvilke i deres Fortvivlelse kastede sig i Havet og døde[1]. Denne Fortvivlelse kom over dem, efterdi en af Kejseren af Persiens Hobe anfaldt Sultanen af Emesa, hvilken værgede sig saa længe mod dem, at af to Tusind Tyrker, som han førte med sig, havde han ikkun to Hundrede og firsindstyve igen, da han forlod Valpladsen.

CIII. Hvorledes Sultanen af Emesa ødelagde Kejseren af Persiens Hær; Greven af Jaffas Død; de ægyptiske Emirer og Sultanen af Damaskus slutte Forbund.

534. Kejseren tog i Sinde at gange at belægge Sultanen af Emesas Borg, efterdi ham tyktes, at han maatte ikke holde sig lang Tid efter at have forlist saa meget af sit Folk. Som Sultanen saa det, gik han til sit Folk og sagde, at han vilde gange at kæmpe mod Fjenden; thi dersom han lod sig belægge, vilde han være forloren. Han ordnede sin Sag saalunde, at alle dem af hans Folk, som vare usselt bevæbnede, skikkede han ad en bedækt Dal; og det første de hørte Lyden af Sultanens Hærpuker, overilede de bagfra Kejserens Lejr og tog til at omkomme Fruentimmerne og Børnene.

535. Og det første Kejseren, som var udgangen paa Sletten at stride mod Sultanen, hvilken han saa for Øjne, fornam sit Folks Skrig, drog han igen til sin Lejr at stande Fruentimmerne og Børnene bi; og Sultanen kastede sig over dem med samt sit Folk; derfor bares Lykken til, at af fem og tyve Tusinde, som de vare, havde de hverken Mand eller Kvinde igen, men

[1]) Dette Slag ved Gaza stod 1244.

alle lod deres Liv i Kampen eller maatte springe over Klingen.

536. Forinden Kejseren af Persien gik imod Emesa, førte de Grev Valter hen foran Jaffa, og de hængte ham ved Armene paa en Galge og sagde til ham, at de vilde ikke tage ham ned, førend de finge Jaffas Borg i deres Vælde. Den Tid han hang ved Armene, raabte han til dem i Borgen, at hvor meget ondt han end maatte døje, turde de ikke overgive Staden, og hvis de overgav den, vilde han omkomme dem.

537. Da Kejseren saa det, skikkede han Grev Valter til Babilon og skænkede ham til Sultanen, desligeste og Hospitalitternes Mester og adskillige Fanger, han havde taget. De, der førte Greven til Babilon, vare vel tre Hundrede, og de bleve ikke undlivede, da Kejseren lod sit Liv for Emesa. Og disse Kovaresmiere stredes med os om Fredagen, da de kom at anfalde os, medens vi vare til Fods[1]. Deres Bannere vare højrøde, og de vare udtakkede lige ind til Lanserne; og paa Lanserne havde de af Haar gjort Hoveder, som vare livagtigt som Djævlehoveder.

538. Adskillige af Købmændene i Babilon raabte efter Sultanen, at han maatte faa dem Ret over Grev Valter for det store Afbræk, han havde voldet dem; og Sultanen tilstedte dem, at de maatte gange at tage Hævn over ham. Og de ginge at omkomme ham i Fængselet, efter at de havde handlet ilde med ham; derfor bør os at tro, at han er i Himlene i Martyrernes Tal.

539. Sultanen af Damask tog sit Folk, som var i Gaza, og drog ind i Ægypten. Emirerne kom at

---

[1]) Joinville har ovenfor (§§ 263—76) fortalt om dette Slag uden at nævne Kovaresmierne; det er dog sikkert den samme Kamp; thi dels siges det begge Steder, at Kampen leveredes en Fredag, dels at de Kristne kæmpede til Fods.

stride med ham. Sultanens Hob slog Emirerne, mod hvilke han stred, og de ægyptiske Emirers anden Hob slog Sultanen af Damaskus's Bagtrop. Derfor drog Sultanen af Damask igen til Gaza, saar i Hoved og i Haand. Men forinden han drog af Gaza, skikkede de ægyptiske Emirer deres Sendemænd til ham og gjorde Fred med ham, og os sveg de i alle vore Forlig, og fra samme Stund vare vi uden Fred eller Forlig med dem af Damask, hvad heller med dem af Babilon. Og vider, at naar vi vare det meste af Folk med Vaaben, vare vi ingen Tid mere end fjorten Hundrede.

CIV. Stormesteren for Lazarusbrødrene[1] overvindes af Saracenerne.

540. Den Tid Kongen var i Lejren for Jaffa, havde Stormesteren for Lazarusbrødrene i Egnen ved Ramleh, omtrent tvende Mil borte, opsnappet Dyr og andre Sager, hvormed han mente at gøre sig et anseligt Bytte; og han, som havde ingen Stilling i Lejren, men som gjorde efter sin Villie, færdedes der uden at mæle derom til Kongen. Da han havde sanket sit Bytte til Hobe, faldt Saracenerne over ham og slog ham i saa Maade, at af alt det Folk, han havde i sin Hob, undslap ikkun fire.

541. Det første han kom i Lejren, begyndte han at gøre Anskrig. Jeg gik at klæde mig i Vaaben og begærede af Kongen, at han vilde lade mig gaa; han tilstedte mig det og sagde mig, at jeg skulde føre med mig Tempelherrerne og Hospitalsbrødrene. Da vi kom did, fandt vi, at andre fremmede Saracenere vare nedstegne i Dalen, hvor Stormesteren for Lazarusbrødrene

---

[1]) En gejstlig Ridderorden, der blev stiftet i Jerusalem 1119 for at pleje de spedalske.

var bleven slagen. Den Tid disse fremmede Saracenere beskuede disse døde, kastede Føreren for Kongens Armbrøstskytter sig over dem; og forinden vi vare komne did, havde vort Folk slaget dem og dræbte adskillige af dem.

542. En af Kongens Tjenere og en af Saracenerne kastede der hinanden til Jorden med et Lansestød. En anden af Kongens Tjenere, der saa dette, tog de tvende Heste og førte dem med sig for at stjæle dem; og paa det han skulde ikke vorde bemærket, gik han ind imellem Byen Ramlehs Mure. Medens han førte dem med sig, var der en gammel Cisterne, som han gik hen over, hvilken faldt sammen under ham; Hestene og han ginge til Bunds, og det meldtes mig. Jeg gik did at se og bemærkede, at Cisternen styrtede end sammen over dem, og at det var ikke langt fra, at de bleve ganske bedækkede. Saalunde ginge vi derfra uden at forlise noget uden det, som Mesteren for Lazarusbrødrene der havde forlist.

CV. Kamp imellem Føreren for Armbrøstskytterne og Sultanen af Damaskus's[1] Tropper i Nærheden af Jaffa.

543. Det første Sultanen af Damaskus havde ladet sig forlige med dem af Ægypten, bød han sit Folk, som var i Gaza, at de skulde komme igen til ham, og de gjorde saa. Og de vare ikke en Mil fra vor Lejr, da de ginge forbi den, og for ingen Del djærvedes de at gange imod os, fast de vare vel tyve Tusind Saracenere og ti Tusind Beduinere. Forinden de kom lige for vor Lejr, agtede Føreren for Kongens Armbrøstskytter paa dem med sin Hob trende samfulde

[1]) Jfr. S. 80 Anm. 2. S. 194 Anm. 1.

Dage og Nætter, at de ikke uformodentlig skulde komme over vor Lejr.

544. Paa St. Johannes's Dag, som var efter Paasken[1], hørte Kongen sin Prædiken. Medens Prædiken holdtes, kom en af Skytteførernes Tjenere ind i Kongens Kapel, fuldt væbnet, og han meldte ham, at Saracenerne havde trindt omsluttet Armbrøstskytternes Fører. Jeg begærede af Kongen, at han maatte lade mig gange did, og han tilstedte mig det og sagde mig, at jeg skulde føre med mig indtil fire eller fem Hundrede væbnede Mænd, og nævnte mig dem, som han vilde at jeg skulde føre med mig. Det første vi kom af Lejren, ginge de Saracenere, som stod imellem Armbrøstskytternes Fører og Lejren, til en Emir, som var oppe paa en Jordhøj over for Armbrøstskytternes Fører med tusind væbnede Mænd i det ringeste.

545. Da gik Dræbningen an imellem Saracenerne og Skytteførerens Tjenere, hvilke vare vel to Hundrede firsindstyve. Thi een Gang, som Emiren saa, at hans Folk trængtes haardt, skikkede han dem Undsætning og saa meget Folk, at de kastede vore Stridsmænd tilbage lige hen til Skytteførerens Hob; som Skytteføreren saa, at hans Folk var haardt trængt, skikkede han dem hundrede eller hundrede og tyve Stridsmænd, som kastede Fjenden tilbage, straks hen til Emirens Hob.

546. Den Tid vi vare der, sagde Legaten og Baronerne i Landet, som havde dvælet med Kongen, til ham, at han gjorde meget taabeligt i at sætte mig i Vove, og i Følge deres Raad skikkede Kongen efter mig, desligeste og efter Armbrøstskytternes Fører. Tyrkerne ginge derfra, og vi kom igen til Lejren. Meget Folk undredes over, at de ikke kom og anfaldt os, og

[1]) 6. Maj, Dagen til Minde om Johannes ved den latinske Port.

nogle sagde, at de afholdt sig ikkun, efterdi de og deres Heste vare ganske udhungrede i Gaza, hvor de havde dvælet næsten et Aar.

CVI. Sultanen af Damaskus's Tropper drage forbi Acre; Johan den Stores herlige Bedrifter.

547. Da disse Saracenere vare gangne fra Jaffa, kom de for Acre og meldte Herren af Arsuf[1], som var Kongeriget Jerusalems Marsk, at de vilde lægge Byens Haver øde, dersom han ikke skikkede dem halvtredsindstyve Tusinde Byzantiner[2]; og han meldte dem, at han vilde ingen skikke dem. Da gjorde de deres Mandskab rede og ginge langs ad Acres Sandsletter saa tæt ved Byen, at man kunde vel have skudt der med en Armbrøst med Hjul[3]. Herren til Arsuf gik uden for Staden og tog Stade paa St. Hans's Bjerg, der, hvor St. Nikolaj Kirkegaard er, at værge Haverne. Vort Fodfolk gik ud af Acre og begyndte at hidse dem med Buerne og Armbrøstene.

548. Herren til Arsuf kaldte ad en genuesisk Ridder, ved Navn Johan den Store, og bød ham gange hen og drage de lette Tropper[4] tilbage, hvilke vare udgangne af Byen Acre, at de skulde ikke stedes i Vaade. Medens han drog dem tilbage, tog en Saracener til at raabe til ham paa Saracensk, at han vilde vove en Dyst med ham, om han lystede; og han sagde til ham, at det vilde han gerne. Medens Hr. Johan gik imod

---

[1]) Paa Kysten imellem Cæsarea og Jaffa (hed hos de gamle »Antipatris«); var paa denne Tid i Huset Ibelin's Eje. Vi finde ikke ellers Johan af Ibelin med Titelen «Kongeriget Jerusalems Marsk«.

[2]) Jfr. S. 153 Anm. 2.

[3]) Jfr. S. 18 Anm. 2 Slutn.

[4]) ɔ: Fodfolk, jfr. § 550 Slutn.

Saraceneren at vove Dysten, saa han til venstre; og han saa en lille Skare Tyrker, vel otte i Tal, som vare standsede at se paa Dysten.

549. Han lod Dysten med Saraceneren være og gik imod Tyrkernes Skare, hvilke holdt sig ganske roligt for at se paa Dysten, og han ramte en med sin Lanse midt i Kroppen og kastede ham død til Jorden. Da de andre saa det, ilede de mod ham, medens han red igen til vort Folk, og en af dem slog ham med et stærkt Kølleslag i hans Kedelhat, og i Farten hug Hr. Johan ham med Sværdet i den Turban, som hans Hoved var omsvøbt med, og kom Turbanen at flyve hen over Markerne. De havde disse Turbaner, naar de vilde kæmpe, eftersom de kunde udholde et stærkt Sværdslag.

550. En af de andre Tyrker sporede sin Hest og red imod ham, og han vilde støde sin Lanse ind imellem hans Skuldre; og Hr. Johan saa Lansen komme og veg til Side; da Saraceneren red forbi, gav Hr. Johan ham et bagvendt Hug over Armen med sit Glavind, saa at han kom hans Lanse at flyve hen over Markerne. Og paa den Vis kom han igen og drog sit Fodfolk tilbage; og disse tre lystige Gerninger gjorde han for Herren til Arsuf's og de rige Mænds Øjne, som vare i Acre, og for alle Fruentimmerne, som stod paa Murene at skue dette Folk.

CVII. Sayette[1] udplyndres.

551. Da denne grumme Hob Saracenere, som var for Acre, men ikke turde kæmpe med os, som I have hørt, ej heller med dem af Acre, spurgte (som Sanden var), at Kongen lod Staden Sayette be-

---

[1]) ɔ: Sidon.

fæste, og med ikkun faa gode Tropper, styrede de deres Kaas did. Som Hr. Simon af Montcéliard, som var Fører for Kongens Armbrøstskytter og Høvding for Kongens Tropper i Sayette, spurgte, at dette Folk kom, drog han sig ind paa Sayettes Borg, som er meget stærk og sluttet ind af Havet paa alle Sider; og han gjorde saa, eftersom han skønnede vel, at han mægtede ikke at modstaa dem. Han bragte der i Ly med sig saa meget, som han kunde, af sit Folk; men der var ikkun faa, thi Slottet var altfor trangt.

552. Saracenerne kastede sig ind i Byen, hvor de fandt intet Modværge; thi den var ikke ganske lukket. De nedlagde mer end to Tusinde Personer af vort Folk; med alt det Bytte, de gjorde der, ginge de til Damask. Da Kongen spurgte disse Tidender, blev han heftigt vred derover (hvad om han kunde have raadet Bod derpaa!); men Baronerne i Landet lod sig det vel behage, eftersom Kongen vilde gange at befæste en Højde; hvor der fordum paa Makkabæernes Tid var en gammel Borg. Denne Borg ligger saalunde, som man gaar fra Jaffa til Jerusalem.

553. Baronerne i det hellige Land holdt ikke for, at Borgens Mure skulde rejses af ny, eftersom den laa halvtredie Mil fra Havet; derfor vilde ingen Fetaljer have kunnet naa til os fra Havet, uden Saracenerne tog dem bort, hvilke vare stærkere end vi. Da denne Tidende kom til Lejren, om Sayettes Borg, som var lagt øde. kom Landets Baroner til Kongen og meldte ham, at det vilde være ham til større Glorie at befæste Sayettes Borg paa ny, hvilken Saracenerne havde lagt øde, end at gøre et nyt Fæste; og Kongen gjorde, som dem tyktes ret.

CVIII. Hvorfor Ludvig den Hellige afslog at drage paa Pilegrimsfærd til Jerusalem.

554. Den Tid Kongen var i Jaffa, meldtes det ham, at Sultanen af Damask vilde vel tilstaa ham at gange til Jerusalem og med et godt Lejde. Kongen holdt derover et stort Parlamente; og Enden paa Raadslagningen blev slig, at ingen raadte Kongen at gange did, eftersom han havde haft Behov at lade Byen i Saracenernes Haand.

555. De viste Kongen et Eksempel, som var saalunde, at da den store Konge Filip drog af Acre at gange til Frankrig, lod han alt sit Folk dvæle i Lejren med Hertug Hugo af Burgund, Bedstefader til denne Hertug, som nys er død[1]. Den Tid Hertugen dvælede i Acre, desligeste og Kong Rikard af England, finge de den Tidende, at de den næste Dag kunde tage Jerusalem ind, om de vilde, al den Stund alt det ypperste af Sultanen af Damaskus's Ridderskab var draget imod ham, eftersom han orlogede med en anden Sultan. De ordnede deres Folk, og Kongen af England dannede den forreste Hob og Burgunderhertugen den anden derefter med Kongen af Frankrigs Folk[2].

---

[1]) Jfr. Indledn. S. 9.

[2]) Hæren deltes almindelig i tre Dele: I Spidsen Fortroppen med en Afdeling Sapører eller Pionerer. Ofte dækkedes den af Skytteafdelinger omtrent 1 Mil foran Hovedstyrken. I denne red Ridderne med deres Væbnere, ofte ledsagede af Tjenere og Heste, der bar Herrernes Hjelme og Rustninger. Derpaa fulgte Fodfolket og endelig Bagagevognene og Proviantkolonnerne under forsvarlig Eskorte. — Et ejendommeligt Fænomen ved Middelalderens Hærvæsen er de Folk, der sluttede sig til Hæren i Haab om at komme til at gøre Forretninger, alle mulige Slags Landstrygere, Skøger o. s. v. End ikke

556. Den Tid de vare i Lag med at tage Byen ind, blev det ham kundgjort fra Hertugens Lejr, at han skulde ikke fare fort: thi Burgunderhertugen drog tilbage, aleneste paa det man skulde ikke sige, at Englænderne havde taget Jerusalem ind. Medens de talede saalunde, raabte en af hans Riddersmænd til ham: »Herre Konge! kom hid, at jeg maa vise eder Jerusalem.« Og som han fornam det, slog han sin Vaabenkjortel[1] for sine Øjne med grædende Taarer og sagde til Vorherre: »Kære Herre Gud, jeg beder Dig, at Du formener mig at se den hellige Stad, eftersom jeg ikke kan fri den af Dine Fjenders Hænder.«

557. De viste Kongen dette Eksempel, efterdi, om han, der var den største Konge i Kristenheden, gjorde sin Pilegrimsfærd uden at fri Staden fra Guds Fjender, vilde alle de andre Konger og Pilegrimme, som kom efter ham, agte sig fornøjede til Hobe, om de gjorde deres Pilegrimsfærd som Kongen af Frankrig havde gjort, og vilde ikke bekymre sig om Jerusalems Udfrielse.

558. Kong Rikard gjorde saa mange Storværker i det hellige Land, den Tid han var der, at naar Saracenernes Heste ræddedes for en Busk, sagde deres Herrer til dem: »Mener Du (sagde de til deres Heste), at det er Kong Rikard af England?« Og naar de saracenske Fruentimmers Børn skreg, sagde de til dem: »Ti, ellers henter jeg Kong Rikard, som skal omkomme Dig[2].«

Korshærene savnede dette Paahæng. Hos Digterne fremtræde disse Kvinder undertiden organiserede paa ejendommelig Vis, væbnede med Køller og under deres egne Faner.

[1]) Jfr. S. 18 Anm. 1.

[2]) Jfr. § 77. — Vi have jo denne Fortælling om Tordenskjold, og Shakespeare beretter det samme om Talbot, jfr. Henrik den Sjette I, 2den Akt, 3die Scene.

CIX. Om Hertug Hugo den Tredie af Burgund. Ludvig den Helliges Udgifter i Jaffa.

559. Burgunderhertugen, som jeg har meldt eder om, var meget duelig for Haanden i Krig; men blev han aldrig holdt for artig hverken angaaende Gud eller Verden; og det syntes vel saa af den Handel, jeg meldte eder om tilforn. Derfor mælte den store Konge Filip, da det sagdes ham, at Greve Johan af Châlons[1] havde en Søn, hedte Hugo formedelst Hertugen af Burgund, at han ønskede, at Gud vilde gøre ham til lige saa dannis en Mand som Hertugen, formedelst han hedte Hugo.

560. Og han blev adspurgt, hvi han ikke havde sagt »en Dannemand som han«. »Efterdi,« sagde han, der er stor Forskel imellem »dannis Mand« og »Dannemand«. Thi der er mange dannis Riddersmænd i de Kristnes og i Saracenernes Land, som ingen Tid troede paa Gud, ej heller paa hans Moder. »Derfor siger jeg eder,« sagde han, »at Gud giver den kristne Ridder stor Skænk og stor Miskundhed, som han lader være duelig for Haanden i Krig, og som han lader være i sin Tjeneste ved at skærme ham for Dødssynd; og den, der skikker sig saalunde, bør det sig at kalde »Dannemand«, efterdi denne Dannished beskæres ham som en Guds Gave. Men dem, som jeg talte om tilforn, kan man kalde »dannis Mænd«, eftersom de ere dannis med deres Legemer og ræddes hverken for Gud, ej heller for Synden.

561. Om de store Summer, Kongen anvendte for

[1]) Grev Johan af Châlons og Auxerre fik med sin første Hustru Mathilde, en Datter af Hugo III af Burgund, en Søn, der fik Navnet Hugo.

at befæste Jaffa, bør det sig ikke at tale, eftersom det er uden Tal; thi han befæstede Borgen fra den ene Bred til den anden, hvor der var vel tyve Taarne og fire; og Gravene bleve rensede for Skarn, foruden saa og forinden. Der var trende Porte, af hvilke Legaten gjorde en, og et Stykke af Muren.

562. Og at jeg maa vise eder, hvilken Bekostning Kongen gjorde der, lader jeg eder vide, at jeg spurgte Legaten, hvor meget denne Port og dette Stykke af Muren havde kostet ham, og han spurgte mig, hvor meget jeg troede at den havde kostet; og jeg tænkte mig, at Porten, som han havde ladet gøre, havde kostet vel fem Hundrede Pund, og Stykket af Muren tre Hundrede Pund. Og han sagde mig, at saa sandt Gud maatte hjælpe ham, havde Porten saavel som Stykket kostet ham tredive Tusind Pund.

CX. Ludvig den Hellige rejser til Sayette; Pilegrimme fra Storarmenien; Joinville afskediger en af sine Riddere.

563. Da Kongen havde fuldbyrdet Befæstningen af Jaffas Borg, tog han sig i Sinde at gange at befæste Byen Sayette paa ny, hvilken Saracenerne havde revet ned. Han satte sig i Bevægelse for at gange did paa de hellige Apostle Peter og Paulus's Festdag[1], og Kongen lagde sig med sin Hob for Slottet Arsuf, som var meget stærkt. Den Kvæld stævnede Kongen sit Folk til sig og sagde, at om de vilde som han, vilde han gange at tage en saracensk Stad ind, hedder Nablus, hvilken Stad de gamle Skrifter kalde Samaria.

564. Tempelherrerne, Hospitalsbrødrene og Baronerne i Landet gensvarede ham som een Mand, at

[1]) 29. Juni 1253.

det var godt, om man forsøgte at tage Staden, men at de vilde ikke give deres Minde til, at han selv gik med; thi dersom der tilsloges ham noget menneskeligt, vilde hele Landet være forloret. Og han sagde, at han vilde ikke lade dem drage did, uden han selv gik med dem. Havde da dette Anslag dermed sit Forblivende, efterdi Landets Herrer ikke vilde samtykke, at han gik did.

565. Ved vore Dagsrejser kom vi til Acre's Sandsletter, hvor Kongen og Hæren lagde sig til Borgleje. Paa dette Sted kom til mig en Hob fra Storarmenien, som gik paa Pilegrimsfærd til Jerusalem og udredede en stor Skat til Saracenerne, som ledsagede dem. Ved en Sprogmester, som forstod deres og vor Tale, lod de mig bede, at jeg vilde vise dem den hellige Konge.

566. Jeg gik til Kongen, der han sad i et Paulun, lænet op til Paulunets Pæl, og han sad i Sandet uden Tæppe og uden nogen anden Ting under sig. Jeg sagde til ham: »Herre Konge! derude staar en stor Hob fra Storarmenien, hvilke drage til Jerusalem, og de bede, Herre Konge! at jeg vil vise dem den hellige[1] Konge; men jeg attraar endnu ikke at kysse eders Bene.« Og han lo overlydt og sagde, at jeg skulde gange at hente dem; og jeg gjorde saa. Og som de havde set Kongen, befol de ham Gud i Vold; desligeste gjorde og Kongen med dem.

567. Den anden Dag lagde Hoben sig i Borgleje paa et Sted, kaldet Passe-Poulain, hvor der er saare skønne Vande, med hvilke man besprænger den Plante, hvoraf Sukkeret kommer. Som vi vare lejrede der, sagde en af mine Riddere til mig: »Ædle Herre!« sagde han, »nu har jeg kommet eder at fortøve paa

[1]) Joinville mener. at Kongen kan ikke kaldes »hellig«, førend han er død og kanoniseret.

et skønnere Sted, end som I var i Gaar.« Den anden Ridder, som tilforn havde udvalgt mig Pladsen, for hen imod ham ganske forbitret og sagde ganske højt til ham: »I er alt for dristig, naar I taler om Ting, som jeg gør.« Og han for løs paa ham og trak ham efter Haarene. Og jeg for imod ham og slog ham med den knyttede Haand imellem Skuldrene, og han lod ham fare; og jeg sagde: »Hurtig, ud af mit Hus! thi saa sandt Gud hjælpe mig! I skal ingen Tid være med mig!«

568. Riddersmanden gik derfra og lod se stor Kummer, og han førte Rigsmarsken[1] Hr. Ægidius den Brune[2] til mig; og formedelst den store Ruelse, som han saa at Riddersmanden følte over den daarlige Gerning, han havde øvet, bad han mig saa mindeligt, som han kunde, at jeg vilde føre ham igen til min Bolig. Og jeg gensvarede, at jeg vilde ikke føre ham did, uden Legaten løste mig af min Ed. De ginge til Legaten og meldte ham om Sagen; og Legaten gensvarede, at han havde ikke Magt at løse mig, al den Stund Eden var rimelig; thi Riddersmanden havde vel forskyldt det. Og jeg underviser eder om disse Ting, at I maa vogte eder for at gøre en Ed, som det ikke bør sig at gøre med Billighed; thi Vismanden siger: »Hvo som gerne sværger, sværger gerne falskeligen.«

CXI. Tog imod Belinas[3].

569. Den anden Dag gik Kongen at lægge sig i Borgleje for Staden Sur, som i Bibelen hedder Tyrus. Der stævnede Kongen de rige Mænd i Hæren til sig og spurgte dem, om det vilde være godt, at han gik at

[1]) Jfr. S. 60 Anm. 7.
[2]) Jfr. S. 30 Anm. 1.
[3]) Der menes den By, der i Oldtiden hed Paneas eller Cæsarea Philippi, nu Bâniâs; den ligger inde i Landet, omtrent i lige Linie med Tyrus.

tage Staden Belinas ind, forinden han gik til Sayette. Vi holdt til Hobe for, at det var godt, om Kongen skikkede did af sit Folk; men ingen holdt for, at han selv skulde gange did; næppelig finge de Bøn med ham. Blev det aftalt saalunde, at Greven af Eu skulde drage og Hr. Filip af Montfort, Herren til Sur, Rigsmarsken Hr. Ægidius den Brune, Kammerherren Hr. Peder, Stormesteren for Tempelherrerne og hans Brødre, Stormesteren for Hospitalitterne, saa og hans Brødre.

570. Vi iførte os vore Vaaben ved Nattens Frembrud og kom lidet efter Daggry paa en Slette, som er uden for den Stad kaldet Belinas; og den gamle Skrift kalder den Filips Cæsarea. I denne Stad springer en Vældekilde, som kaldes Jor; og midt i Sletterne, som ere uden for Staden, springer en meget skøn Vældekilde, som kaldes Dan. Nu træffer det sig saa, at naar de tvende Bække fra disse Vældekilder forene sig, hedder det Jordans Flod, hvor Gud blev døbt.

571. Det blev endrægtelig aftalt af Tempelherrerne og af Greven af Eu, af Hospitalsbrødrene og af Landets Baroner, hvilke vare der, at Kongens Hob (i hvilken Hob jeg den Tid var, al den Stund Kongen hos sig havde beholdt de fyrretyve Riddere, som vare i min Hob), saa og den Dannemand Hr. Gotfred af Sargines, skulde gange mellem Borgen og Staden, og at Baronerne i Landet skulde inddrage i Byen til venstre og Hospitalsbrødrene til højre, og at Tempelherrerne skulde inddrage i Staden straks ad den Vej, vi vare komne.

572. Vi satte os da i Bevægelse, indtil vi kom nær til Staden; og vi fandt, at Saracenerne, som vare i Byen, havde slaget Kongens Huskarle[1] og udjaget

---

[1]) Jfr. S. 168 Anm. 2.

dem af Byen. Som jeg saa det, gik jeg til de Dannemænd, som vare med Greven af Eu, og sagde: »I ædle Herrer! uden I gange der, som det er os befalet, imellem Byen og Borgen, ville Saracenerne omkomme os vore Folk, som ere indgangne i Byen.« Det var meget farligt at gange der; thi det Sted, hvor vi skulde gange, var saa farligt, at der var trende Par tørre[1] Mure at overskride, og Skraaningen var saa stejl, at næppelig kunde en Hest fange Fodfæste der; og Højden, hvor vi skulde gange, var opfyldt af en grumme Hob Tyrker til Hest.

573. Den Tid jeg samtalede med dem, blev jeg var, at vort Fodfolk brød Murene ned. Da jeg saa det, meldte jeg dem, med hvilke jeg samtalede, at det var blevet befalet, at Kongens Hob skulde gange der, hvor Tyrkerne vare; og saasom det var befalet, vilde jeg gange. Jeg red med tvende af mine Riddersmænd hen imod dem, der nedbrød Murene, og blev var, at en Rytter var ved at overskride Muren, og at hans Hest faldt ned over ham. Da jeg saa det, steg jeg af og tog min Hest ved Tøjlen. Da Tyrkerne saa os komme, overlod de os Pladsen, der hvor vi skulde gange, saalunde som det var Guds Villie. Fra dette Sted, hvor Tyrkerne vare, steg en Klippe lodret ned i Staden.

574. Da vi vare der og Tyrkerne vare gangne derfra, bleve Saracenerne, som vare i Staden, ilde tilredte og overlod Staden til vort Folk uden Strid. Den Tid jeg var der, spurgte Tempelherrernes Marskalk, at jeg var stedt i Fare; da gik han op imod mig. Den Tid jeg var deroppe, kom Tyskerne, som vare i Greven af Eu's Hob, efter mig; og som de saa de tyrkiske Ryttere, der flyede hen ad Borgen til, satte de sig i

[1]) ɔ: opførte af Sten uden Bindemiddel.

Bevægelse for at forfølge dem; og jeg sagde: »I Herrer! I handle ikke vel; thi vi ere der, hvor det er os befalet; men I overtræde Befalingen.«

CXII. Joinville kommer i Fare.

575. Den Borg, som ligger oven for Staden, hedder Subeibe, og den ligger vel en Fjerdingvej oppe i Libanons Bjerge; og Højden, der hæver sig imod Borgen, er oversaaet med store Stene, lige saa store som Kister. Da Tyskerne saa, at de forfulgte Fjenderne overvættes ivrigt, vendte de tilbage. Da Saracenerne bleve det var, for de mod dem til Fods og drev dem oppe fra Stenene svære Slag med deres Køller, og de rev Hestenes Dækkener fra dem.

576. Da vore Karle, som vare med os, saa den Elende, begyndte de at ræddes; og jeg mælte, at dersom de ginge bort, vilde jeg lade dem uddrive af Kongens Tjeneste for bestandig. Og de sagde: »Ædle Herre! Vilkaarene ere ikke lige imellem os, thi I sidder paa en Hest, derfor vil I kunne undfly; men vi ere til Fods, derfor ville Saracenerne dræbe os.« Og jeg sagde: »I Mænd, jeg forsikrer eder, at jeg vil ikke fly; thi jeg vil dvæle til Fods med eder.« Jeg stod af Hesten og skikkede den med Tempelherrerne, som vare vel et Armbrøstskud bagved.

577. Under Tilbagetoget, som Tyskerne gjorde, ramte Saracenerne en af mine Riddersmænd, som hedte Hr. Johan af Bussey, med en Armbrøstbolt i Struben; og han faldt død til Jorden, straks foran mig. Hans Farbroder, Hr. Hugo af Écot, som færdedes med megen Berømmelse i det udlændiske[1], sagde til mig: »Herre! kom og stat os bi, at vi maa føre min Broder-

[1]) Jfr. § 224 f.

søn ned.« »Skam faa den,« sagde jeg, »der vil stande eder bi! thi I er gangen did op uden mit Bydende; dersom det er kommet eder dyrt at staa, da er det med god Skel. Bringer ham ned i Rakkerkulen; thi jeg drager ikke herfra, forinden der vorder skikket efter mig.»

578. Da Hr. Johan af Valenciennes fornam, hvilken Elende vi vare stedte i, gik han til Hr. Olivier af Termes og til de andre Høvdinger af Languedoc og sagde: »I ædle Herrer! jeg beder eder og tilsiger eder i Kongens Navn, at I bistaa mig at søge efter Senechalen.« Den Tid han ængstedes saalunde, kom Hr. Vilhelm af Beaumont til ham og sagde: »I umager eder omsonst, thi Senechalen er død.« Og han gensvarede: »Enten om hans Død eller om hans Liv vil jeg bringe Kongen Tidende.« Da satte han sig i Bevægelse og kom hen til os, der hvor vi vare gangne op i Bjergene; og det første han var kommen til os, bød han mig, at jeg maatte komme og samtale med ham, og saa gjorde jeg.

579. Mælte da Hr. Olivier af Termes, at vi vare i stor Vaade; thi dersom vi ginge ned, hvor vi vare gangne op, kunde vi ikke gøre det uden stort Forlis, al den Stund Skraaningen var alt for stejl og Saracenerne vilde komme ned over os: »men ville I gøre, som jeg vil, skal jeg fri eder uden Forlis.« Jeg sagde, at han maatte aabenbare, hvad som han vilde, og jeg vilde gøre det.

580. »Jeg vil sige eder,« sagde han, »hvorlunde vi skulle undfly. Vi ville,« sagde han, »drage helt langs ad denne Skraaning, som om det burde os at drage ad Damask til; og Saracenerne, som ere der, ville mene, at vi ville tage dem bagfra. Og naar vi ere i disse Sletter, ville vi spore vore Heste og ride trindt om Staden, og vi ville have overskredet Bækken, forinden de kunne komme mod os; og imidlertid ville vi gøre

dem stort Afbræk, thi vi ville stikke Ild paa denne tærskede Hvede, som er midt i disse Marker.«

581. Vi gjorde saalunde, som han underviste os; og han lod dem tage Rør, saadanne, som man gør Fløjter af, og lod sætte Kul der indeni og sagde, at de skulde sætte dem i den tærskede Hvede. Og saalunde førte Gud os tilbage i Sikkerhed formedelst Olivier af Termes's Raad. Og det skulle I vide, at da vi kom til Herberget, hvor vort Folk var, fandt vi dem uden Vaaben til Hobe; thi der var ingen af dem, havde ænset os. Saalunde kom vi den anden Dag igen til Sayette, hvor Kongen var.

CXIII. Ludvig den Hellige begraver Ligene af de Kristne i Sayette. Joinville's og Greven af Eu's Venskab[1].

582. Vi fandt, at Kongen selv havde ladet Ligene jorde af de Kristne, som Saracenerne havde undlivet, som tilforn er meldt; og selv bar han de forraadnede og ganske stinkende Lig hen at stede dem til Jorden i Grave uden at holde sig for Næsen; men de andre holdt sig for Næsen. Han lod komme Arbejdere fra alle Sider og lagde sig igen i at befæste Staden med høje Mure og store Taarne. Og da vi kom i Lejren, fandt vi, at han selv havde tilmaalt os vore Pladser, hvor vi skulde være til Huse; min Plads tog han nær hos Greven af Eu's Plads, al den Stund han vidste, at Greven af Eu elskede Samfundet med mig.

583. Jeg vil melde eder om de Skalkestykker, Greven af Eu gjorde os. Jeg havde gjort et Hus, hvor jeg aad med samt mine Riddersmænd ved det Lys, som kom ind igennem Døren. Nu vendte Døren hen

---

[1]) Jfr. S. 224 Anm. 1.

imod Greven af Eu; og han, som var meget skalkagtig, gjorde en liden Kastemaskine, hvormed han skød ind i mit Hus; og han lod udspejde, naar vi sad ved Maaltidet, og rettede sin Kastemaskine endelangs ad vort Bord og lod den spille og brød os vore Potter og Glas sønder. Jeg havde faaet mig Høns og Kapuner; men nogen havde begavet ham med en ung Hunbjørn, hvilken han lod gaa efter mine Høns; og havde den nedlagt tolv Stykker, inden man kom der; og Kvinden, som vogtede dem, slog Bjørnen med sin Ten.

CXIV. Bagdad indtages af Tatarerne.

584. Den Tid Kongen befæstede Sayette, kom der Farmænd i Lejren, som sagde os og meldte, at Tatarernes Konge havde taget Staden Bagdad og Saracenernes Pave, som var Byens Herre, hvilken kaldtes Kalifen i Bagdad[1]. Farmændene fortalte os, hvorlunde de tog Staden Bagdad og Kalifen; og det var saalunde, at da de havde belejret Kalifens Stad, meldte Kongen Kalifen, at det lystede ham at bringe sine og hans Børn sammen i Ægteskab; og Kalifens Raadgivere holdt for, at han burde give sit Minde til Ægteskabet.

585. Og Tatarernes Konge bød ham, at han skulde skikke ham indtil fyrretyve Personer af sit Raad og af det fornemste Folk, at de maatte besværge Ægteskabet; og Kalifen gjorde saa. Tatarernes Konge bød ham atter at skikke fyrretyve af de rigeste og bedste Mænd, han havde; og Kalifen gjorde saa. Tredie Gang bød han ham at skikke ham fyrretyve

[1]) I 1253 maatte Efterretningen om, at Tatarerne havde erobret Bagdad, være forhastet, thi det skete først 1258; men det kunde maaske allerede dengang forudses eller frygtes og saaledes sætte de Rygter i Omløb, som Joinville her omtaler. Disse Tatarer førtes af Hulagu Kan.

af de bedste af hans Samfund; og han gjorde saa. Som Tatarernes Konge saa, at han havde alle Byens Høvdinger, tænkte han, at det fattige Folk ikke kunde værge sig uden Ledere. Han lod Hovederne hugge af alle de hundrede og tyve rige Mænd, og derpaa lod han gøre Anfald imod Byen og tog den og Kalifen desligeste.

586. At han maatte dække sin Troløshed og kaste over paa Kalifen Dadelen for Byens Indtagelse, hvilken han havde fuldbyrdet, lod han Kalifen tage og sætte i et Jernbur, og han lod ham faste saa længe, som man kan lade et Menneske faste, uden at han dør deraf; og derpaa adspurgte han ham, om han var hungrig. Og Kalifen sagde ja, thi det var ikke Under. Da lod Tatarkongen bringe et stort Guldfad, læsset med Klenodier med kostelige Stene, og sagde: »Kender Du disse Klenodier?« Og Kalifen svarede: »Ja! de have været mine.« Og han adspurgte ham, om han elskede dem; og han svarede ja.

587. »Saasom Du elskede dem saa højt,« sagde Tatarkongen, »saa tag af denne Del, hvad som Du vil, og æd det.« Kalifen gensvarede, at han kunde det ikke; thi ikke var det Føde, som man kunde æde. Mælte da Tatarkongen: »Nu kan Du se dit Værge; thi dersom Du havde givet Din Skat (som Du ikke kan hjælpe Dig med i denne Time) til Stridsmændene, kunde Du vel have værget Dig imod os ved Din Skat, dersom Du havde udgivet den, hvilken svigter Dig i den største Nød, Du nogen Tid har været stedt i.«

CXV. Om en Klerk, som Joinville antager for en Assassiner.

588. Den Tid Kongen befæstede Sayette, gik jeg til hans Messe om Morgenen aarle, og han sagde, at

jeg skulde bie paa ham, thi han vilde ride ud; og saa gjorde jeg. Da vi vare udredne i Markerne, kom vi hen for en liden Kirke, og da vi red forbi, saa vi en Præst, der messede. Kongen sagde, at denne Kirke var bygt til Amindelse af det Jærtegn, Gud gjorde med Djævelen, som han jog af Kroppen paa Enkens Datter; og han sagde, at om mig syntes saa, vilde han her høre den Messe, som Præsten havde begyndt; og jeg gensvarede, at det tyktes mig godt at gøre.

589. Da Disken skulde rækkes frem, blev jeg var, at Klerken, som bistod ved Messen, var høj, mørk, mager og med strittende Haar; og dersom han bragte Kongen Disken, ræddedes jeg for, at det ventelig var en Assassiner[1], en ryggesløs Mand, og at han kunde dræbe Kongen. Jeg gik hen og tog Disken fra Klerken og bragte den til Kongen. Da Messen var gangen til Ende og vi atter sad paa vore Heste, kom vi over Legaten ude i Markerne, og Kongen nærmede sig til ham, kaldte ad mig og sagde til Legaten: »Jeg kærer for eder paa Senechalen, som bragte mig Disken og vilde ikke, at den arme Klerk bragte mig den.«

590. Og jeg nævnte for Legaten Grunden til, at jeg havde gjort det; og Legaten sagde, at jeg havde gjort meget vel. Og Kongen gensvarede: »Nej! det gjorde han sandelig ikke.« Der gjordes svært Parlamente mellem dem, og saalunde lodes jeg med Fred. Og jeg har fortalt eder denne Hændelse, at I maa se hans store Ydmyghed. Om dette Jærtegn, som Gud øvede paa Enkens Datter, taler Evangeliet, som melder, at Gud, da han gjorde Jærtegnet, var »in parte Tyri et Sidonis«; thi dengang hedte Staden Sur, som jeg har nævnt for eder, Tyrus og Staden Sayette, som jeg tilforn har nævnt for eder, Sidon.

---

[1]) Jfr. S. 120 Anm. 2.

CXVI. Sendebud fra Herren af Trebisond; Dronningen ankommer til Sayette.

591. Den Tid Kongen befæstede Sayette, kom der Sendemænd til ham fra en stor Herre langt inde i Grækenland, som lod sig nævne den store Komnener og Herre af Trebisond. De bragte Kongen adskillige Klenodier til Skænk. Iblandt de andre bragte de ham Buer af Kornelkirsebærtræ, hvor Indsnittene i Buerne gjordes med Skruer; og naar disse bleve trukne ud, fandt man, at de vare udvortes meget skarpe og meget vel gjorte.

592. De begærede af Kongen, at han vilde skikke en Prinsesse af sit Palads til deres Herre, og han vilde tage hende til Ægte. Og Kongen gensvarede, at han havde ingenført med sig til det hellige Land; og han raadte dem, at de skulde drage til Kejseren i Konstantinopel, hvilken var Kongens Søskendebarn, og bede ham, at han vilde give dem en Viv til deres Herre, en saadan, som maatte være af Kongens saa og af hans egen Slægt. Og Kongen gjorde saa, paa det at Kejseren maatte have Forbund med denne store og rige Herre imod Vatazes, som den Tid var de Græskes Kejser[1].

593. Dronningen, som nys havde rejst sig igen, efter at hun i Jaffa var nedkommen med Frøken Blanca[2], ankom til Sayette; thi hun var kommen søværts. Da jeg spurgte, at hun var kommen, rejste jeg mig, hvor jeg sad hos Kongen, og gik at møde hende og førte hende straks til Borgen.

594. Og da jeg kom igen til Kongen, som var i sit Kapel, adspurgte han mig, om Dronningen og Bør-

---

[1]) Jfr. S. 215 Anm. 1.
[2]) Jfr. S. 16 Anm. 4 h.

nene led vel; og jeg sagde ja. Og han sagde: »Jeg vidste vel, da I rejste eder, der hvor I sad hos mig, at I gik at møde Dronningen; derfor har jeg ladet bie efter eder med Prædiken.« Og disse Ting omtaler jeg, eftersom jeg havde alt været fem Aar hos ham, uden han end havde mælet om Dronningen ej heller om sine Børn, det jeg vidste, hverken til mig ej heller til andre, og var det ingen god Adfærd, tyktes det mig, at være fremmed for sin Viv og for sine Børn[1].

CXVII. Om en fattig Ridder og hans fire Sønner.

595. Allehelgensdag[2] stævnede jeg alle de rige Mænd i Lejren til min Bolig, som var ved Havet; og da ankom en arm Ridder i en Baad og hans Viv og fire Sønner, som de havde. Jeg lod dem komme at æde i min Bolig. Som vi havde ædt, kaldte jeg ad de rige Mænd, som vare der, og sagde: »Lader os gøre en stor Almisse og fri denne arme Mand for hans Børn og tage hver sit, og jeg vil tage eet.« Hver tog eet, og de stredes om at erholde det. Da den arme Ridder og hans Viv saa det, græd de Glædestaarer.

596. Nu begav det sig, at da Greven af Eu kom igen fra Kongens Bolig, hvor han havde ædet, kom han for at se de rige Mænd, som vare i min Bolig, og fratog mig mit Barn, som var tolv Aar gammelt, hvilket tjente Greven saa godt og saa tro, at da vi

---

[1]) At Joinville's egen Familiefølelse var ganske anderledes stærk, fremgaar af forskellige Steder i hans Bog, se f. Eks. hans Udbrud § 122. Det er sikkert ogsaa Tanken paa hans egne Børn, der leder ham, da han (som det straks efter fortælles) tager sig af et af den fattige Ridders Børn.

[2]) 1ste November 1251.

kom igen til Frankrig, lod Greven ham tage en Viv og slog ham til Ridder. Og hver Gang jeg var der, hvor Greven var, kunde han næppe skille sig fra mig og sagde: »Min ædelig Herre, Gud gengælde eder det, thi i denne Agt har I sat mig.« Angaaende hans trende andre Brødre ved jeg ikke, hvilken deres Skæbne blev.

CXVIII. Joinville's Pilegrimsfærd; Dronningens Fejltagelse; en vidunderlig Sten.

597. Jeg begærede af Kongen, at han maatte lade mig drage i Pilegrimsfærd til Vor Frue i Tortosa[1], hvor der var megen Valfart, al den Stund det er det første Alter, der nogen Tid blev bygget til Guds Moders Ære paa Jorden. Og Vor Frue gjorde der meget store Jærtegn; og iblandt andre var der en vanvittig, som havde Djævelen i Kroppen. Just som hans Venner, der havde ført ham did, bad Guds Moder give ham Helsen, gensvarede den Onde, som var inden i ham: »Vor Frue er ikke her; men hun er i Ægypten at stande Kongen af Frankrig og de Kristne bi, som i Dag ville komme til Land til Fods, imod Hedningerne, som ere til Hest.«

598. Dagen blev antegnet og bragt til Legaten, som selv sagde mig det med sin egen Mund. Og værer visse paa, at hun kom os til Undsætning, og hun havde standet os bi ydermere, dersom vi ikke havde krænket hende og hendes Søn, hvorom tilforn er meldt.

599. Kongen gav mig Orlov at gange did og

[1]) Paa Fønikiens Kyst, Nord for Tarabulus. Herhen bragte Muhamedanerne deres Børn og lod dem døbe, hvorved de troede at de vare skærmede mod alle Sygdomme. Nu er Kirken i Tortosa bleven til Stald og Karavanserai.

gav mig i stor Hemmelighed det Ærinde, at jeg skulde købe ham hundrede Stykker »camelin«[1] af adskillige Farver at give Franciskanermunkene, naar vi kom til Frankrig. Da fangede mit Hjerte Lise; thi jeg tænkte vel, at han ikke vilde dvæle der. Da vi kom til Tripolis, adspurgte mine Riddersmænd mig, hvad jeg vilde gøre med Tøjerne, og at jeg vilde sige dem det. »Ventelig«, sagde jeg, »har jeg stjaalet dem, at jeg maatte have Fremgang derved.«

600. Fyrsten af Tripolis[2] (Gud glæde hans Sjæl!) lod os times saa stor Agt og Gammen, som han mægtede, og han vilde have givet mig og mine Riddersmænd rigelig Skænk, hvis vi vilde have taget ved det. Vi vilde intet tage undtagen hans Relikvier[3], af hvilke jeg bragte en Del til Kongen med det Tøj, jeg havde købt til ham.

601. Ydermere sendte jeg hendes Naade Dronningen fire Stykker Tøj. Den Riddersmand, som flyede hende dem, bar dem indhyllede i et hvidt Klæde. Som Dronningen saa ham indtrine i Kammeret, hvor hun var, kastede hun sig paa Knæ for ham, og Riddersmanden kastede sig ogsaa paa Knæ for hende, og Dronningen sagde: »Stat op, Hr. Ridder! Det sømmer sig ikke, at I kaster eder paa Knæ, al den Stund I bærer Relikvier.« Men Riddersmanden sagde: »Min ædelig Frue! Det er ikke Relikvier, men det er nogle Stykker »camelin«, som min Herre skikker eder.« Da Dronningen det fornam og hendes Damer, gav de sig til at le, og Dronningen sagde til min Ridder: »Sig til

---

1) Et Stof, der vævedes af Gedehaar og Uld.

2) Jfr. S. 224 Anm. 2.

3) Deriblandt var et Stykke af Stefanus's Hjerneskal, som Joinville c. 60 Aar efter skænkede til St. Stefans-Kapitlet i Châlons, rimeligvis ogsaa et Bælte, som skulde have tilhørt den hellige Josef.

eders Herre, at han skal faa en Ulykke, at han har kommet mig at knæle for hans Tøj.«

602. Den Tid Kongen var i Sayette, blev der bragt ham en Sten, som kunde løsnes i Skallen, den synderligste i Verden; thi naar man løftede en Skal op, fandt man imellem baade Stene Formen af en Havfisk. Fisken var af Sten; men der fejlede intet i dens Skikkelse, hverken Øjne eller Knogler eller Farve ej heller nogen anden Ting, men den var livagtig, som om den var levende. Kongen gav mig en Sten, og jeg fandt en Suder indeni af brun Farve og af saadan Form, som det bør en Suder at være.

CXIX. Kongen erfarer sin Moders Død; Dronning Blancas Haardhed imod Dronning Margrete.

603. I Sayette kom den Tidende til Kongen, at hans Moder var død[1]. Han lagde derover saa stor Sorrig for Dagen, at man i tvende samfælde Dage ganske ikke kunde tale med ham. Derefter bestilte han mig til sig ved en Kammertjener. Da jeg kom at staa for ham i hans Kammers, udstrakte han sine Arme og sagde: »Ak, Senechal! jeg har mistet min Moder.«

604. »Herre Konge! ikke undres jeg derover,« sagde jeg, »thi det burde hende at dø; men jeg undres, at I, som er en viis Mand, har ladet se saa stor en Sorrig; ved I jo, at Vismanden siger, at hvad Sorg Mennesket end har i Hjertet, bør intet at synes i hans Aasyn; thi den, der gør det, gør sine Fjender fryde-

---

[1]) Dronning Blanca døde November 1252. Efter andre Vidnesbyrd skal Kongen have faaet Underretning herom, allerede medens han var i Jaffa. Det er vel ogsaa temmeltg usandsynligt, at han først skulde have faaet det at vide efter Juni 1253, jfr. § 563 og Anm. 1 dertil.

fulde og sine Venner sorrigfulde.« Han lod gøre mange skønne Tjenester til hendes Amindelse i det hellige Land; og derefter skikkede han til Frankrig et Lastdyr, læsset med Bønbreve til Kirkerne, paa det de maatte bede for hende.

605. Fru Marie af Vertus, en meget god Dame og en meget from Kvinde, kom at melde mig, at Dronningen viste heftig Sorg, og bad mig, at jeg vilde gange at styrke hende. Og som jeg gik did, fandt jeg, at hun græd, og jeg sagde til hende, at den taler Sanden, som siger, at det ikke bør sig at tro paa en Kvinde. »Thi det var den Kvinde, I hader mest i Verden, som er død, og I viser derover saadan Sorg.« Og hun mælte, at det ikke var for hende, hun græd, men for den heftige Sorg, Kongen lod se, og for hendes Datter[1] (hvilken blev sidenefter Dronning af Navarra), som var forbleven i Mændenes Varetægt.

606. Den Umildhed, Dronning Blanca lod Dronning Margrete vederfares, var saadan, at Dronning Blanca vilde det ikke fordrage, saa vidt som hun formaaede, at hendes Søn var i Samfund med sin Viv uden om Kvælden, naar han gik at ligge med hende. Det Sted, som det tækkedes Kongen og Dronningen bedst at dvæle paa, var i Pontoise, efterdi Kongens Kammers var oven og Dronningens neden.

607. Og de havde indrettet sig saalunde, at de holdt deres Parlamente paa en Vindeltrappe, der gik ned fra det ene Kammers i det andet. Og de havde ordnet det saalunde, at naar Dørvogterne saa Dronningen komme til sin Søn Kongens Kammers, pikkede de paa Døren med deres Stave, og Kongen ilte da til sit Kammers, at Dronningen maatte finde ham der; desligeste gjorde og Dørvogterne ved Dronning

---

[1]) Isabella, jfr. S. 16 Anm. 4 b.

Margretes Kammers, naar Dronning Blanca gik did, at hun maatte finde Dronning Margrete der.

608. Engang var Kongen med Dronningen, sin Ægtehustru, og hun var stedt i stor Dødsfare, eftersom hun var nedkommen med et Barn før Tiden. Did kom Dronning Blanca, tog sin Søn ved Haand og sagde til ham: »Kom! I gør intet her!« Som Dronning Margrete saa, at Moderen førte Kongen bort, udbrød hun: »Ak! I vil ikke lade mig se min Herre, hverken levende ej heller død.« Og da daanede hun, og de mente, at hun var død; og Kongen, som mente, at hun var Døden nær, vendte tilbage; og næppelig finge de hende atter bragt til hendes Sans.

CXX. Kongen beslutter at vende tilbage til Frankrig; Joinville's Samtale med Legaten.

609. Den Stund, da Staden Sayette alt var næsten ganske befæstet, lod Kongen anstille flere Processioner i Lejren; og da Processionerne ginge til Enden, lod Legaten bede, at Gud vilde skikke Kongens Handel efter sin Villie, paa det Kongen maatte gøre, hvad som var det bedste efter Guds Tykke, enten drage igen til Frankrig, hvadheller dvæle der.

610. Den Tid Processionerne vare gjorte, kaldte Kongen mig, hvor jeg sad med de rige Mænd i Landet, derfra hen paa en Eng og lod mig vende Bagen mod dem. Da tog Legaten til Orde og sagde: »Senechal! Kongen priser sig meget for eders Tjeneste og vilde Hjertens gerne faa eder Fordel og Agt; og,« sagde han, »for at gøre eders Hjerte glad har han sagt mig, at jeg skulde sige eder, at han har skikket sin Handel for at gange til Frankrig til den tilstundende Paaske-

fest.«[1] Og jeg gensvarede: »Gud lade ham gøre Hans Villie.«

611. Da stod Legaten op og sagde til mig, at jeg skulde ledsage ham til hans Bolig, hvilket jeg gjorde. Da stængede han sig inde i sit Klædekammers, sig selv og mig alene, lagde mine Hænder imellem sine og tog til at græde bitterlig; og da han kunde tale, sagde han: »Jeg er meget glad og takker Gud, at Kongen, I og de andre Pilegrimme undslippe af den store Vaade, I hvilken I have været stedte i dette Land. Og jeg føler inderlig Sorrig, at jeg maa opgive eders fromme Samfund og drage til Romerhoffet midt imellem det troløse Folk, som er der.«

612. »Men jeg vil sige eder det, som jeg tænker at gøre: jeg tænker end at mage det saa, at jeg kan dvæle et Aar efter eder; og jeg attraar at udgive alt, hvad som mit er, at jeg maa befæste Acre's Forstad, saalunde at jeg klarligen kan vise dem, at jeg bringer ingen Penge igen; da ville de ikke løbe efter tomme Hænder.«

613. Jeg meldte engang Legaten om tvende Synder, som en af mine Præster havde fortalt mig; og han gensvarede mig paa slig Vis: »Ingen kender bedre end jeg alle de Uretfærdighedssynder, der øves i Acre; derfor bør det sig, at Gud hævner dem, saalunde at Staden Acre tvættes i Indvaanernes Blod, og at der kommer efter andre Folk, som kunne bo der.« Den Dannemands Profeti er Hælvten fuldbyrdet, thi Staden er tvættet i Indvaanernes Blod; men end ere de ikke komne did, som der skulle bo; og Gud skikke dem did, gode og saadanne, at de maa være efter hans Villie!

---

[1]) Aar 1254.

CXXI. Joinville fører Dronningen til Sur; Kongen gaar om Bord.

614. Da dette var bestilt, stævnede Kongen mig til sig og bød mig, at jeg skulde iføre mig mine Vaaben med samt mine Riddersmænd. Jeg adspurgte ham, hvi saa; og han sagde, at det var for at føre Dronningen og hendes Børn til Sur, som var omtrent fire Mil derfra. Jeg gensvarede ham ikke et Ord, fast dette Bydende var meget farligt; thi vi havde den Tid hverken Fred eller Vaabenhvile, hverken med dem af Ægypten, ej heller med dem af Damask. Gud være takket! vi kom alle did med Fred uden nogen Skade, og ved Nattens Frembrud, efter at vi havde haft nødig tvende Gange at stige af vore Heste i vore Fjenders Land for at gøre Ild og berede Fetalje, for at give Børnene Føde og Mælk.

615. Da Kongen gik fra Byen Sayette, som han havde befæstet med store Mure og store Taarne og med store Grave, som vare rensede uden og inden, kom Patriarken og Landets Baroner til ham, og de talte til ham paa slig Vis:

616. »Herre Konge! I har befæstet Sayette's og Cæsarea's By og Jaffa's Borg, hvilket er til megen Baade for det hellige Land; og Acre's Stad har I meget styrket ved de høje Mure og de Taarne, som I der har gjort. Herre Konge! Vi have besindet os det imellem, og ikke skønne vi, at eders Dvælen herefter kan baade Jerusalems Rige; derfor raade vi eder og holde for, at det bør eder ved den tilstundende Faste at gange af Acre og berede eders Overfart, at I maa drage bort til Frankrig efter denne Paaskefest.« Ved Patriarkens og Baronernes Raad drog Kongen fra Sayette og kom

til Sur, hvor Dronningen var; og derfra kom vi til Acre, som Fasten gik ind[1].

617. Hele Fasten igennem lod Kongen sine Skibe gøre rede for at drage igen til Frankrig, hvilke vare tretten i Tal, saavel Skibe som Galejer. Skibene og Galejerne gjordes rede paa slig Vis, at Kongen og Dronningen gik om Bord paa deres Skibe om Kvælden før St. Markus[2] efter Paasken, og vi finge god Bør ved Udfarten. St. Markus's Dag sagde Kongen til mig, at paa denne Dag var han født; og jeg sagde, at han kunde end fuldtvel sige, at han var genfødt paa denne Dag, og at han var vel genfødt, naar han undslap fra dette farlige Land.

CXXII. Kongens Skib støder imod en Sandbanke.

618. Om Løverdagen bleve vi Øen Cypern var og et Bjerg, som er paa Cypern, kaldet Korsets Bjerg. Samme Løverdag opsteg der en Taage fra Landet, og den nedsteg af Landet over Havet; derfor mente vort Søfolk, at vi vare længere fra Øen Cypern, end vi vare, efterdi de saa Bjerget oven Taagen. Derfor lod de trøstigt staa fremad; hvorfor det begav sig, at vort Skib stødte imod en Sandbanke, som var under Havet[3]. Nu traf det til, at dersom vi ikke havde mødt dette lidet Sand, hvor vi stødte an, vilde vi være stødt imod en grumme Hoben Klipper, som vare fordækte, hvor vort Skib vilde været slet knust, og vi vilde have lidt Skibbrud til Hobe og være druknet.

619. Det første vort Skib var stødt an, opløftedes der et højt Skrig paa Skibet; thi alle raabte: »Ak!« og

---

[1]) 25de Februar 1254.
[2]) 24de April.
[3]) Jfr. § 13—16 og 39.

Søfolket og de andre slog sig for Brystet; thi alle ræddedes for at drukne. Da jeg fornam det, stod jeg af min Seng, hvor jeg hvilede, og gik op paa Kastellet med Søfolket. Da jeg kom did, sagde Broder Raimund, som var Tempelherre og Styresmand, til en af sine Karle: »Udkast dit Lod,« og han gjorde saa. Og det første han havde gjort det, udbrød han og sagde: »Ak! vi ere gangne paa Grund.« Da Broder Raimund fornam det, rev han sin Kjortel sønder indtil Bæltet og tog til at rive sig i Skægget og at raabe: »Ak ve!«

620. I denne Stund viste en af mine Riddersmænd, som hedte Hr. Johan af Monson, Fader til Abbed Vilhelm af St. Mikael, mig en synderlig Godhed, som var saadan, at han uden at sige et Ord bragte mig en foret Overkjortel, som jeg havde, og kastede mig den over Bagen, efterdi jeg havde ikkun klædt mig i min Kjortel. Og jeg raabte og sagde til ham: »Hvad har jeg med eders Overkjortel at skaffe, som I bringer mig, naar vi ere i med at drukne?« Og han sagde: »Saa sandt jeg lever, min ædelig Herre! jeg vilde hellere, at vi skulde være druknet til Hobe, end at I skulde fange Kolden, hvilket kunde give eder Døden« [1].

621. Søfolket raabte: »Kommer hid med Galejen at opfange Kongen.« Men af fire Galejer, som Kongen havde der, var der ingen Galej, som kom nær til, hvori de gjorde meget viselig; thi der var i det ringeste otte Hundrede Mennesker paa Skibet, hvilke vilde være sprunget i Galejerne til Hobe at redde deres Liv, og saalunde vilde de have kommet dem at synke til Bunden.

622. Han, som havde Loddet, kastede det anden

---

[1]) Det er karakteristisk, at Joinville under hele Situationens Alvor bider Mærke i dette lille Eksempel paa Molbo-Logik.

Gang, og han kom igen til Broder Raimund og sagde, at Skibet var ikke længere paa Grunden. Og da gik Broder Raimund at melde det til Kongen, som laa korsvis paa sit Ansigt paa Skibets Dæk, uden Hoser, aleneste iført sin Kjortel og med Haaret i Urede (for Vorherres Legeme, som var paa Skibet) som en Mand, der vel var beredt at drukne. Det første det blev Dag, saa vi Klippen foran os, paa hvilken vi vilde være stødt an, dersom Skibet ikke var stødt imod Sandbanken.

CXXIII. Kongen vægrer sig ved at gaa fra Borde.

623. Om Morgenen skikkede Kongen efter Skibenes Styresmænd, hvilke skikkede fire Dykkere ned i Havets Dybhed. Og de dykkede under i Havet; og da de kom igen, hørte Kongen og Styresmændene dem efter hverandre, saa at den ene Dykker ikke vidste, hvad den anden havde sagt. Ligefuldt opdagedes det ved de fire Dykkere, at da vort Skib skrabede mod Sandet, havde Sandet borttaget deraf vel fire Favne af Kølen, som Skibet var bygt paa.

624. Kaldte da Kongen Styresmændene for os og adspurgte dem, hvilket Raad de vilde give for den Brøst, Skibet havde fanget. De plejede Raad til Hobe og raadte Kongen at gange af det Skib, som bar ham, og trine over paa et andet.

625. »Og vi give eder dette Raad, efterdi vi sikkerlig tro, at Plankerne i eders Skib ere ganske løsnede, hvorover vi ræddes, at naar eders Skib kommer ud paa Havets Dybhed, det ikke kan modstaa Bølgernes Anfald, uden det slaas sønder. Thi ligervis begav det sig, da I drog af Frankrig, at et Skib stødte an paa samme Vis; og som det kom ud paa Havets Dybhed, kunde det ikke modstaa Bølgernes Anfald; men

det sloges sønder, og alle, saa mange som vare inden Skibet, ginge til Grunde, undtagen en Kvinde og hendes Barn, som undslap paa en Stump af Skibet.« Og jeg er eder Vidne, at de talte Sanden; thi jeg saa Kvinden og Barnet til Huse hos Greven af Joigny i Staden Baffa, hvilke Greven underholdt for Guds Kærligheds Skyld.

626. Da adspurgte Kongen Kammerherren Hr. Peder, Rigens Marsk Hr. Ægidius den Brune, Hr. Gervasius af Escraines, som var Kongens Køgemester[1], Ærkedegnen af Nicosia[2], som bar hans Sigil, hvilken sidenefter blev Kardinal, og mig om vort Raad angaaende disse Ting. Og vi gensvarede ham, at i al denne Verdens Handel burde det sig at tro dem, som vidste mest derom. »Raade vi eder da for vor Part at gøre, som Styresmændene raade eder.«

627. Mælte da Kongen til Styresmændene: »Jeg adspørger eder paa eders Ære, om I vilde overgive Skibet, dersom det var eders og beladet med eders Varer?« Og de svarede alle til Hobe nej; thi de vilde hellere sætte deres Liv i Vove end købe et Skib for fire Tusind Pund i det ringeste. — »Og hvi raade I mig da at gange af Skibet?« — »Efterdi,« sagde de, »det ikke er lige Kaar; thi Guld eller Sølv kan ikke komme

---

[1]) Det vil bemærkes at det maa have været et hæderfuldt Hverv åt være Kongens Køgemester, siden en saadan Mand her toges med paa Raad imellem Kongens mest betroede Mænd. Det fremgaar ogsaa af, at det blev ham betroet at mægle mellem Kong Thibaut II af Navarra, Greven af Chalon og Greven af Burgund (§ 681). — Endelig nævnes han med Titelen »Hr.«

[2]) By paa Cypern. — Denne Ærkedegn hed Raoul Grosparmi; han kom tilbage til Frankrig med Ludvig den Hellige, og 1257 sad han i Parlamentet. Efter at have været Seglbevarer (Kansler) blev han Biskop af Évreux 1259 og Kardinalbiskop af Albano 1261.

lig Prisen af eders, eders Hustrus og eders Børns Liv, hvilke ere her; derfor raade vi eder ikke at vove hverken eders eget, ej heller deres Liv.«

628. Da sagde Kongen: »I gode Herrer! Jeg har nu forfaret eders og mit Folks Tykke; nu vil jeg sige eder mit, som er saalunde, at om jeg ganger af Skibet, er der her fem Hundrede Personer i det ringeste, som ville dvæle paa Øen Cypern, eftersom de ere rædde for deres Livs Forlis (thi der er end ikke een, som ikke elsker sit Liv lige saa højt, som jeg elsker mit), og som ventelig aldrig ville drage igen til deres Land. Derfor vil jeg hellere lægge mit Liv, min Hustru og mine Børn i Guds Haand end gøre saa meget Folk, som der er her, saa megen Skade.«

629. Hvor megen Skade Kongen vilde have gjort det Folk, som var paa hans Skib, kan man se af Olivier af Termes, som var paa Kongens Skib; hvilken var en af de dristigste Mænd, jeg nogen Tid havde set, og som havde ladet bedst høre fra sig i det hellige Land[1]; han djærvedes ikke at dvæle med os, efterdi han var ræd for at drukne; men han blev igen paa Cypern og havde saa meget Afbræk, at der led halvandet Aar, forinden han kom igen til Kongen, endog han var en stor og rig Mand, som vel mægtede at betale sin Overfart. Ser nu det, hvad Smaafolk skulde have gjort, som ikke havde haft noget at betale med, naar en saadan Mand havde saa megen Skade.

CXXIV. Uvejr paa Kysten af Cypern. Dronningens og Joinville's Løfter.

630. Af denne Vaade, som Gud havde uddraget os af, faldt vi i en anden; thi Vinden, som havde

---

1) Jfr. §§ 16 og 578—81.

kastet os hen imod Cypern, hvor vi skulde være druknet, hævede sig saa vældig og saa ræddelig, at den drev os med Kraft hen imod Øen Cypern; thi Søfolket udkastede sine Ankre mod Vinden, men de mægtede ingenlunde at standse Skibet, forinden de havde hidbragt fem. Det gjordes nødig at rive Væggene i Kongens Kammers ned, og der var ingen inde, som vovede at dvæle der, at ikke Stormen skulde føre dem med sig i Havet. I samme Stund hvilede Rigens Marsk, Hr. Ægidius den Brune, og jeg i Kongens Kammers; og i samme Stund aabnede Dronningen Kammersets Dør og mente at finde Kongen i hans.

631. Og jeg spurgte hende, hvad hun var kommen at søge; hun sagde, at hun var kommen at samtale med Kongen, at han maatte tilsige Gud eller hans Helgene en Pilegrimsfærd, hvorved Gud kunde fri os af denne Vaade, som vi vare stedte i; thi Søfolket havde sagt, at vi vare i Fare for at drukne. Og jeg sagde: »Min naadige Frue! I tilsige Hr. St. Nikolaj af Varangéville denne Færd, og jeg er eder Borgen for ham, at Gud vil føre eder igen til Frankrig med Kongen og eders Børn.« — »For Sanden, Senechal!« sagde hun, »jeg vilde gerne gøre det, men Kongen er saa sælsom, at om han vidste, jeg havde tilsagt det uden ham, vilde han ingen Tid lade mig gange did.«

632. »I skal gøre en Ting, nemlig, at dersom Gud fører eder igen til Frankrig, tilsiger I ham et sølverne Skib af fem Marks[1] Vægt for Kongen, for eder og for eders trende Børn[2]; og jeg er eder Borgen, at Gud vil føre eder igen til Frankrig; thi jeg tilsagde St. Nikolaj, at dersom han friede os af denne Vaade, som

---

[1]) 1 Mark = 8 Unser = $^1/_2$ Pund.
[2]) Jfr. S. 16 Anm. 4 f-h.

vi have været stedte i denne Nat, vilde jeg gange til Fods og uden Hoser fra Joinville at tilbede ham.« Mælte hun da, at angaaende det sølverne Skib af fem Marks Vægt, da tilsagde hun St. Nikolaj det, og hun sagde, at jeg maatte være hende en Borgen; og jeg sagde, at det vilde jeg meget gerne være. Hun gik derfra, men tøvede ikkun en liden Stund; saa kom hun igen til os og sagde: »St. Nikolaj har værnet os imod denne Fare; thi Vinden har lagt sig.«

633. Da Dronningen (Gud glæde hendes Sjæl!) var kommen igen til Frankrig, lod hun det sølverne Skib gøre i Paris; og paa Skibet vare Kongen, Dronningen og de trende Børn af det pure Sølv, Styresmanden, Masten, Roret og Tovværket af det pure Sølv og Sejlene alle syede med sølverne Traad. Og Dronningen sagde mig, at Arbejdet havde kostet hundrede Pund. Som Skibet var gjort, skikkede Dronningen mig det til Joinville, at jeg maatte føre det til St. Nikolaj, og jeg gjorde saa; og end saa jeg det i St. Nikolaj, da vi førte Kongens Søster til Kongen af Tyskland [1] i Hagenau [2].

CXXV. Hvad Fordel der kan drages af Guds Trusler.

634. Lader os nu igen komme til vor Materie og sige saa, at efter at vi vare undslupne af disse tvende Farer, satte Kongen sig paa Siden af Skibet, lod mig sidde ved sine Fødder og sagde saa: »Senechal! vor Gud har vel ladet os se sin store Vælde; thi en af disse smaa Vinde [3] (ikke en af de fire Hovedvinde) kunde

---

1) Den tyske Kejser Albrecht, hvis Søn Rudolf i Aaret 1300 blev gift med Filip den Smukkes Søster Blanca († 1305).

2) By i det nuværende Tysk-Lothringen.

3) Jfr. § 39.

snarlig have kommet Kongen af Frankrig, hans Hustru og hans Børn og hele hans Samfund at drukne. Nu bør vi vide ham Tak i Hu og Tale for den Vaade, han har udfriet os af.«

635. »Senechal,« sagde Kongen, »naar saadan Modgang tilslaas Menneskene eller svar Sot eller andre Lidelser, sige de hellige, at det er Vorherres Trusler. Thi desligeste som Gud siger til dem, der undkomme af en svar Sot: Nu se I vel, at jeg kunde have omkommet eder, dersom jeg havde villet, — ligervis kan han sige til os: I se vel, at jeg kunde have kommet eder at drukne til Hobe, dersom jeg havde villet.«

636. »Bør vi da nu besinde os,« sagde Kongen, »at der maa intet være, som kan mishage ham, hvorfor han har saalunde forfærdet os; og dersom vi finde noget, der kan mishage ham, maa vi afstryge det; thi gjorde vi ikke saa efter denne Trusel, som han har udslynget imod os, vil han slaa os med Døden eller nogen anden stor Ve til vore Legemers og vore Sjæles Fordærvelse.«

637. Kongen sagde: »Senechal! den fromme Mand siger: »Herre Gud! hvi truer du os? Thi havde du end forloret os til Hobe, vilde du ikke være armere derfor; og havde du vundet os til Hobe, vilde du ikke være rigere derfor. Saa kunne vi da se,« siger den fromme Mand, »at de Trusler, Gud udslynger imod os, ere ikke for at øge hans Baade, ej heller for at afvende hans Skade; men aleneste for den store Elskelighed, han bærer til os, vækker han os ved sine Trusler, at vi maa skue klarligen paa vore Brøst, og at vi maa afskaffe fra os det, som mishager ham.« — »Lader os da gøre saa,« sagde Kongen, »og vi ville gøre viselig.«

CXXVI. Om Øen Lampedusa[1].

638. Vi ginge fra det Eiland Cypern, efter at vi fra dette Eiland havde taget frisk Vand og andet, som var os nødig. Vi kom til et Eiland, som hedte Lampedusa, hvor vi tog fuldt op af Kaniner; og vi fandt et gammelt Enebo i Klipperne, og vi fandt den Urtegaard, som Eneboerne havde gjort, hvilke havde fordum dvælet der; der var Olietræer, Figentræer, Vinstokke og andre Træer. Bækken fra Kilden randt midt igennem Urtegaarden. Kongen og vi ginge straks hen til Enden af Urtegaarden og fandt under den første Hvælving et kalket Bederum og et højrødt Lerkors.

639. Vi ginge ind under den anden Hvælving og fandt tvende Lig, paa hvilke Kødet var alt raaddent; Ribbenene holdt sig end alle tilsammen, og Hændernes Knogler laa paa deres Bryst; og de laa mod Østen, saalunde som man steder Lig til Hvile i Jorden. Just da vi vandt Sejlene paa vort Skib, fejlede en af vort Søfolk os; derfor mente Styresmanden, at han var bleven igen der for at blive Eneboer; desformedelst lod Nikolaj af Soisi, som var Kongens ypperste Tjener, trende Sække Tvebakker blive igen paa Bredden, at han maatte finde dem og dermed have sit Underhold.

CXXVII. Om Øen Pantellaria[2]; Ludvig den Helliges Strenghed.

640. Da vi vare dragne derfra, bleve vi et stort Eiland var i Havet, hedte Pantellaria og var befolket

---

[1]) Omtrent midtvejs mellem Malta og Tunis's Kyst.
[2]) Imellem Sicilien og Afrika.

med Saracenere, hvilke vare Kongen af Sicilien[1] og Tunis[2] underdanige. Dronningen begærede af Kongen, at han vilde skikke trende Galejer did at tage Frugt til hendes Børn; og Kongen tilstedte det og bød Førerne af Galejerne, at naar Kongens Skib gik forbi Eilandet, skulde de være beredte at komme til ham. Galejerne kom ind til Eilandet ad en Havn, som var der, — og det begav sig, at da Kongens Skib gik forbi Havnen, finge vi ingen Tidender om vore Galejer.

641. Tog da Søfolket til at knurre til hverandre. Kongen lod dem kalde og adspurgte dem, hvad dem tyktes om dette Eventyr; og Søfolket sagde, det bares dem for, at Saracenerne havde taget hans Folk og Galejerne. »Men vi holde for og raade eder, Herre Konge! at I ikke maa bie paa dem; thi I er imellem Siciliens og Tunis's Riger, som begge ere eder fjendske; og lader I os sejle, ville vi end i denne Nat have udfriet eder af Vaade, thi vi ville være ude af dette Stræde.«

642. »Sandelig,« sagde Kongen, »jeg vil ikke gøre eder til Villie og lade mit Folk i Saracenernes Hænder uden i det ringeste at gøre alt, som staar i min Magt, at udfri dem. Og eder tilsiger jeg, at I skulle vende eders Sejl, og at vi maa ile mod dem.« Og da Dronningen fornam det, lod hun se heftig Sorrig og sagde: »Ak! det er mig, der har forvoldet alt dette.«

643. Medens Sejlene paa Kongens Skib og paa de andre Skibe bleve vendte, saa vi Galejerne komme ud fra Eilandet. Da de kom nær til Kongen, adspurgte Kongen Søfolket, hvi de havde gjort det; og de gen-

---

[1]) Dengang Konrad IV, den sidste Kejser af det hohenstaufiske Hus.

[2]) Tunis var paa denne Tid et Rige for sig selv og styredes af arabiske Herskere.

svarede, at de ikke kunde derfor, at de, der bedrev det, vare nogle Borgersønner af Paris, af hvilke der var seks, som aad Havernes Frugter; derfor kunde Søfolket ikke faa dem, og de vilde ikke lade dem være. Da befol Kongen, at de skulde udsættes i Prammen; og da tog de til at raabe og skrige: »For Guds Skyld! tag alt, hvad som vi eje, at I kun ikke sætter os der, hvor Manddrabere og Skælmer sættes; thi det vilde for bestandig vorde bebrejdet os.

644. Og Dronningen og vi alle gjorde alt, hvad vi formaaede, at komme Kongen af hans Anslag; men for ingen Del vilde Kongen lyde paa nogen; de bleve satte der og dvælede, indtil vi kom til Land. De vare der stedte i saadan Vaade, at naar Havet steg, for Bølgerne op over deres Hoveder, og de maatte sætte sig ned, at Stormen ikke skulde udrykke dem paa Havet. Og det var med Skel; thi deres Slugvornhed voldte os saa megen Skade, at vi bleve hæmmede otte Dagsrejser saa vel, efterdi Kongen lod Skibene vende avet om.

CXXVIII. Ildløs i Dronningens Kammer.

645. Forinden vi kom til Land, gik et andet Eventyr os i Haande paa Havet, hvilket var saadant, at da en af Dronningens Beginer[1] havde bragt hende til Hvile, tog hun sig ikke vare, men hun kastede det Stof, som hendes Hoved var omsvøbt med, hen hos den Jernpande, hvor Dronningens Lys brændte; og som hun var gangen at hvile i Kammerset under Dronningens Kammers, hvor Fruentimmerne laa, brændte Lyset saa længe, indtil Ilden fængede i Stoffet,

[1]) Jfr. S. 30 Anm. 4.

og fra Stoffet fængede den i de Lærreder, som dækkede Dronningens Klæder.

646. Da Dronningen vaagnede, saa hun, at Kammerset var ganske anfaldet af Ilden, og hun sprang af Sengen ganske nøgen og tog Stoffet og kastede det al brændende i Havet, og hun tog Lærrederne og slukte dem. De, som vare i Prammen, raabte lidt sagtelig: »Brand! Brand!« Jeg løftede mit Hoved og saa, at Lærredet brændte end i lys Lue paa Havet, som var meget roligt. Jeg klædte mig skyndelig i min Kjortel og gik at sætte mig med Søfolket.

647. Som jeg sad der, kom min Væbner hen til mig, hvilken laa foran mig, og sagde, at Kongen var vaagen og havde spurgt, hvor jeg var. »Og jeg havde sagt ham, at I var i Kamrene, og Kongen sagde til mig: Det lyver du!« Den Tid, vi samtalede der, se, da sagde Dronningens Klerk, Mester Gotfred, til mig: »Ræddes ikke, thi det er sket saalunde.« Sagde jeg da: »Mester Gotfred! I melde til Dronningen, at Kongen er vaagen, og at hun skal gange til ham, at han maa fange Ro.«

648. Den anden Dag sagde Rigens Marsk og Kammerherren Hr. Peder og Brødmesteren[1] Hr. Gervasius til Kongen: »Hvad var der i Nat, da vi hørte tale om Ild?« Og jeg sagde ikke et Ord. Mælte da Kongen: »Det volder ventelig en Ulykke, at Senechalen er mere hemmelighedsfuld end jeg; og jeg vil fortælle eder,« sagde han, »det, som volder, at vi i denne Nat vare nær ved at brænde inde til Hobe.«

649. Og han meldte dem, hvorlunde det skete, og sagde til mig: »Senechal! jeg befaler eder, at I her-

---

[1]) Hermed betegnes en kongelig Embedsmand, som stod over alle Bagerne i Frankrig, og som paa de store Festdage gik Kongen for Borde tillige med Overmundskænken.

efter ikke lægger eder til Hvile, forinden I har udslukt alle Blussene her, undtagen den store Ild, som er i Skibets agterste Rum. Og vid, at jeg vil ikke gange til Hvile, forinden I kommer igen til mig.« Og jeg gjorde saa den Tid, vi vare paa Havet, og naar jeg kom igen, da gik Kongen til Hvile.

CXXIX. Om en Undergerning af den hellige Jomfru.

650. Et andet Eventyr tilsloges os paa Havet; thi en rig Mand af Provence, Hr. Dragonet, laa om Morgenen og sov i sit Skib, som var vel en halv Mil forud for vort, og han kaldte paa en af sine Væbnere og sagde: »Stop den Aabning til, thi Solen skærer mig i Ansigtet.« Denne saa, at han kunde ikkun stoppe Aabningen til, dersom han gik uden Skibet; gik han da uden Skibet. Medens han gik at stoppe Aabningen, traadte han fejl og faldt i Vandet; og dette Skib havde ingen Pram, thi Skibet var lidet; snart var Skibet langt borte. Vi, som vare paa Kongens Skib, saa det; men vi tænkte, det var en Pakke eller et Oksehoved, efterdi han, som var falden i Vandet, tænkte ikke paa at hjælpe sig selv.

651. En af Kongens Galejer tog ham op og bragte ham paa vort Skib, hvor han fortalte os, hvorlunde det var timedes ham. Jeg adspurgte ham, hvi han ikke tænkte paa at hjælpe sig selv for at redde sig, hverken ved at svømme ej heller paa anden Vis. Han gensvarede mig, at han havde ganske ikke nødig at tænke paa at hjælpe sig; thi det første han begyndte at falde, befol han sig Vor Frue af Vauvert i Vold, og hun understøttede ham ved Akslerne. det første han faldt, indtil Kongens Galej tog ham op. Til

dette Jærtegns Ære har jeg ladet det male i mit Kapel paa Joinville og paa Kirkevinduerne i Blécourt[1].

CXXX. Kongen beslutter efter nogen Kamp at gaa i Land i Hyères.

652. Efter at vi havde været ti Uger paa Havet, ankom vi til en Havn, som var en Mil fra en Borg kaldet Hyères, hvilken Greven af Provence[2] (sidenefter Konge af Sicilien) ejede. Dronningen og hele Raadet[3] holdt samdrægtelig for, at det burde Kongen at gange til Land der, eftersom hans Broder ejede det Land. Kongen gensvarede os, at han vilde ikke gange af sit Skib, forinden han kom til Aigues-Mortes[4], som var i hans eget Land. Kongen holdt os paa dette Punkt Onsdagen og Torsdagen, uden at vi nogen Tid kunde overtale ham.

653. Paa disse Skibe fra Marseille er der tvende Ror, som ere fæstede til tvende Stænger saa snildt, at man kan dreje Skibet til højre og til venstre lige saa hastelig, som man kunde have drejet en Pakhest. Kongen sad om Fredagen paa en af Rorenes Stænger, og han kaldte ad mig og sagde: »Senechal! hvad tykkes eder om denne Sag?« Og jeg sagde: »Herre Konge! det vilde være ret og billigt, om det samme timedes eder, som timedes den naadige Frue af Bourbon, som ikke vilde gange til Land i denne Havn; men

---

[1]) I Nærheden af Joinville's Gods, jfr. § 122.

[2]) Ludvig den Helliges Broder Karl af Anjou, Greve af Provence efter sin Svigerfader Raimund Berengar IV; senere bemægtigede han sig som bekendt Kongeriget Neapel og slog Konradin ved Tagliacozzo (1268).

[3]) Jfr. S. 19 Anm. 2.

[4]) Laa i Languedoc og hørte til Kongens egen Domæne; nu Departementet Gard.

hun gav sig atter ud paa Havet at gange til Aigues-Mortes og dvælede siden syv Uger paa Havet.«

654. Da stævnede Kongen sit Raad til sig og sagde dem det, som jeg havde sagt, og han adspurgte dem, hvad de raadte ham at gøre; og de holdt alle for, at han skulde gange til Land; thi ikke vilde han handle klogeligt, dersom han bragte sig selv, sin Hustru og sine Børn i Fare paa Havet, efter at han een Gang var undkommen derfra. Lod Kongen sig da det Raad behage, hvilket vi gav ham, og var Dronningen saare glad derover.

CXXXI. Joinville giver Ludvig den Hellige et Raad.

655. Kongen gik til Land ved Borgen Hyères med samt Dronningen og sine Børn. Den Tid Kongen dvælede paa Hyères, paa det han maatte faa sig Heste at komme til Frankrig paa, skænkede Abbeden af Cluny [1], som siden blev Biskop af Oliva, ham tvende Prunkheste, som paa denne Dag vilde være vel fem Hundrede Pund værd, en til ham og en til Dronningen. Da han havde givet ham denne Skænk, sagde han til Kongen: »Herre Konge! Jeg kommer i Morgen at samtale med eder om mine Sager.« Da Andendagen kom, kom Abbeden igen; Kongen hørte ham meget omhyggeligt og langsommeligt. Da Abbeden var dragen bort, gik jeg til Kongen og sagde: »Jeg vil adspørge eder med gunstigt Forlov, om I har hørt Abbeden af Cluny mere velvilligt, eftersom han i Gaar begavede eder med disse tvende Prunkheste?«

656. Kongen besindede det langsommeligt og sagde:

---

[1]) Han hed Vilhelm af Pontoise, var først Prior i Klosteret »la Charité« ved Loire, saa Abbed i det bekendte Kloster Cluny og endelig Biskop i Oliva paa Morea.

»I Sandhed, ja!« — »Herre Konge!« sagde jeg, »ved I, hvi jeg har gjort eder dette Spørgsmaal?« — »Hvi saa?« sagde han. — »Herre Konge!« sagde jeg, »eftersom jeg holder for og raader eder, at I, naar I kommer til Frankrig, formener alle eders edsvorne Raadgivere at tage noget af dem, der monne have Sag for eder; thi vær vis paa, dersom de tage noget, at de da ville høre desto mere velvilligt og omhyggeligt paa dem, der monne give dem noget, ligesom I har gjort med Abbeden af Cluny.« Da kaldte Kongen ad hele sit Raad og meldte dem straks, hvad jeg havde sagt ham; og de sagde til ham, at jeg havde raadet ham godt Raad.

CXXXII. Om Franciskaneren Broder Hugo[1].

657. Kongen hørte tale om en Franciskaner, hedte Broder Hugo; og formedelst det store Ry, denne Franciskaner havde, skikkede Kongen efter ham, at han maatte se ham og høre ham tale. Den Dag, da han kom til Hyères, skuede vi ad Vejen, hvor han kom, og bleve var en grumme Hoben Mænd og Kvinder, som fulgte ham til Fods. Kongen lod ham prædike. Indgangen til Prædiken var om Munke, og han sagde saa: »Herre Konge!« sagde han, »jeg ser alt for mange Munke ved Kongens Hof, i hans Samfund!« Og han lagde til: »Mig selv allerførst, og jeg siger, at de ere ikke bekvemme at frelse sig, eller de hellige Skrifter lyve, som ikke kan være.«

658. »Thi de hellige Skrifter sige os, at Munken ikke kan leve uden for sit Kloster uden Dødssynd, saa

[1]) Jfr. § 55 f. Han hed Hugo af Berjols og var en af de ivrigste Disciple af Joakim af Floris, »det evige Evangeliums« Apostel.

lidt som Fisken kan leve uden for Vandet. Og dersom de Munke, som ere med Kongen, sige, at det er et Kloster, siger jeg, at det er det videste, jeg nogen Tid har set; thi det strækker sig fra denne Side Havet til hin Side. Dersom de sige, at man i dette Kloster kan føre et strengt Liv for at redde sin Sjæl, tror jeg dem ikke i dette Stykke; men jeg siger eder, at jeg med dem har ædt en stor Hob forskellige Kødspiser og drukket gode, klare og stærke Vine, hvorfor jeg er overtydet om, at dersom de havde været i deres Kloster, havde de ikke fundet sig saa vel som med Kongen.«

659. Han underviste Kongen i sin Prædiken, hvorlunde han burde færdes, saa at det behagede hans Folk; og i Enden af sin Prædiken sagde han saa, at han havde overslaget Bibelen og de Bøger, som gange jævnsides Bibelen, og han havde ingen Tid set, hverken i de troendes, ej heller i de vantros Bøger, at noget Rige eller Herredom nogen Tid fordærvedes eller gik fra et Herskab til et andet eller fra en Konge til en anden, undtagen at det var, efterdi det bristede paa Retvished. »Kongen drage da vel Omsorg,« sagde han, »eftersom han ganger til Frankrig, at han lader sit Folk saa vel times Retfærdighed, at han kan beholde Guds Elskelighed, og at Gud ikke berøver ham Frankrig hans Livstid.«

660. Jeg sagde til Kongen, at han maatte ikke lade ham gange af sit Samfund, saa længe han kunde; han sagde, at han havde alt begæret det af ham, men han vilde intet saadant gøre for ham. Da tog Kongen mig ved Haanden og sagde: »Lader os gange at bede ham end en Gang.« Vi ginge til ham, og jeg sagde: »Fromme Fader! gør, som vor naadige Herre beder eder, at I dvæler med ham, saa længe han er i Provence.« Og han gensvarede mig meget vredt: »Visselig, Herre! jeg vil ikke gøre det; men jeg

vil gange til et saadant Sted, hvor Gud hellere vil se mig end i Kongens Samfund.« Han dvælede en Dag med os, og den anden Dag gik han bort. Det er siden meldt mig, at han hviler i Staden Marseille, hvor han gør mange skønne Jærtegn.

CXXXIII. Filip Augusts Raad til Ludvig den Hellige.

661. Den Dag Kongen drog fra Hyères, gik han ned fra Borgen paa sin Fod, al den Stund Skraaningen var alt fOr stejl; og han vandrede saa længe paa sin Fod, indtil han maatte bestige min Hest, saasom han ikke kunde faa sin Prunkhest. Og da hans Prunkhest var kommen, ilede han henimod Væbneren Pontius, meget gram i Hu; og da han vel havde talt ham haardt til, sagde jeg: »Herre Konge! I bør holde Væbneren Pontius meget til gode; thi han har tjent eders Bedstefader, eders Fader og eder selv[1].«

662. »Senechal!« sagde han, »han har ikke tjent os; det er os, der har tjent ham, naar vi have fordraget ham hos os med den onde Beskaffenhed, han har. Thi min Bedstefader Kong Filip sagde, at det sømmede sig at belønne sit Folk, den ene mere, den anden mindre, alt efter deres Tjeneste; og han sagde ydermere, at ingen kunde være en god Landsherre, uden han kunde afslaa lige saa dristigt og lige saa haardt, som han kunde give. Og jeg underviser eder herom,« sagde Kongen, »efterdi Verden attraar saa heftigt at begære, at der er ikkun faa Mennesker, som besinde deres Sjæles Frelse eller deres Legemers Agt, naar de blot kunne drage Næstens Gods til sig, hvadenten det er med Rette eller med Urette.«

---

[1]) Jfr. S. 217 Anm. 1.

CXXXIV. Joinville skilles fra Kongen; han træffer ham senere i Soissons; Isabella af Frankrigs Ægteskab med Kong Thibaut II af Navarra.

663. Kongen drog igennem Grevskabet Provence til et Sted, kaldet Aix en Provence, hvor det sagdes at Magdalenes Lig var stedet til Jorden; og vi kom ind i en meget høj Klippehvælving, hvor det sagdes at Magdalene havde levet som Eneboerske i sytten Aar. Da Kongen kom til Beaucaire og jeg saa ham paa hans egen Jord og i hans eget Herredom, tog jeg Afsked med ham og drog igennem de Landskaber, som min Frænke, Dauphinen af Viennois's Kæreste [1], ejede, og min Morbroder Greven af Chalon og hans Søn Greven af Burgund [2].

664. Og da jeg havde dvælet en Tid paa Joinville og beskikket mine Sager [3], drog jeg til Kongen, som jeg fandt i Soissons; og han modtog mig saa vel, at alle de, som vare der, undredes saare. Jeg fandt der Grev Johan af Bretagne og hans Hustru, en Datter af Kong Theobald [4], hvilken tilbød at vide Kongen Hyldest alle de Rettigheder angaaende, som hun maatte have til Champagne; og Kongen henviste hende, desligeste

---

1) Hun hed Beatrice af Savoie; hendes Moder Agnes af Faucigny var Datter af Joinville's Moder Beatrice af Auxonne i hendes første Ægteskab med Aymon af Faucigny.

2) Johan af Chalon's (jfr. § 680) Søn Hugo havde ægtet Alice af Meran og med hende faaet Grevskabet Burgund.

3) Det kunde nok behøves. thi trods hans Moders kloge Styrelse havde hans Mænd og hans Godser været prisgivne de kongelige Embedsmænds og Greven af Champagnes Vilkaarlighed (jfr. § 735). — Han har sagtens ogsaa hurtig opfyldt sit Løfte at gaa som Pilegrim til den hellige Nikolaj i Varangéville (jfr. §§ 631, 633).

4) Thibaut I af Navarra.

og Kong Theobald den Anden af Navarra, til Parlamentet[1] i Paris, at de der maatte høres, og at der maatte vederfares Parterne Ret.

665. Kongen af Navarra kom for Parlamentet med sit Raad, saa og Greven af Bretagne. Ved dette Parlament bejlede Kong Theobald til Kongens Datter, Frøken Isabella. Trods de Ord, vort Folk af Champagne mælte bag ved mig for den Elskelighed, de havde set Kongen vise mig i Soissons, undlod jeg ikke derfor at gange til Kongen af Frankrig at tale om bemeldte Ægteskab. »Gak hen,« sagde Kongen, »og slut Fred med Greven af Bretagne, og saa ville vi fuldbyrde vort Ægteskab[2].« Og jeg sagde, at han burde ikke afstaa derfra af den Grund. Og han gensvarede mig, at for ingen Del vilde han fuldbyrde Ægteskabet, forinden Freden var sluttet, at det ikke skulde siges, at han bortgav sine Børn og betog sine Baroner deres Arv tillige.

666. Meldte jeg disse Ord til Dronning Margrete af Navarra og til hendes Søn Kongen og til deres andre Raadgivere; og da de fornam det, sluttede de Fred med en Hurtighed. Og som Freden var sluttet, gav Kongen af Frankrig sin Datter til Kong Theobald; og Bilageret holdtes i Melun[3], stort og festligt; og derfra førte Kong Theobald hende til Provins, hvor Indtoget holdtes med en stor Hob Baroner.

[1]) Det skulde holde Forsamling ved Juletid. Jfr. S. 19 Anm. 2.

[2]) Greven og Grevinden af Bretagne gjorde indtrængende Fordring hos Kongen paa en Del af Arven efter Thibaut I, og Kongen var bange for, at det skulde se ud, som om han ofrede sine Baroners Interesser for sine Børns, hvis han gav sit Samtykke til sin Datters Ægteskab med Thibaut II, førend dennes Proces med Grevinden af Bretagne var endt.

[3]) 6te April 1255. Melun ligger ved Seine i Departementet Seine-et-Marne, 45 Kilometer fra Paris. Provins jfr. S. 173 Anm. 1. — Resten af Aaret og det meste af de følgende tre Aar synes Joinville at have tilbragt i sit Hjem. I denne Periode har han (1258) givet Joinville's Beboere Frihedsbrev.

CXXXV. Ludvig den Helliges Levevis og Karakter; han afviser et ubilligt Forlangende af Biskopperne.

667. Efter at Kongen var kommen igen af det hellige Land. levede han saa fromt, at han ingen Tid derefter tog Buntværk[1] eller Graaværk paa, eller Skarlagen, eller Stigbøjler eller forgyldene Sporer. Hans Klædebon var af »camelin«[2] eller af vajdfarvet Klæde; Pelsværket paa hans Tæpper og paa hans Klædebon var af Gemseskind eller af Benene af Harer eller af Lam. Han var saa maadeholden med sin Mund, at han ingenlunde bestilte sine Spiser uden det, som hans Kok beredte for ham; det blev sat for ham, og han aad det. Han spædte sin Vin i en Glaspokal; og alt efter som Vinen var, gød han Vand i i Forhold dertil og holdt Pokalen i sin Haand, medens hans Vin blev spædt bag ved hans Bord. Han gav altid sine arme at æde, og efter at de havde ædt, lod han dem give af sine Penge.

668. Naar de rige Mænds Spillemænd kom ind og havde deres Fedler med efter Maaltidet, biede han med at høre sin Bordbøn, indtil Spillemanden havde endt sit Kvad; da stod han op, og Præsterne stod foran ham at sige ham hans Bordbøn. Naar vi vare privatim der, satte han sig ved den nederste Ende af sin Seng; og naar Prædikebrødrene og Franciskanerne, hvilke vare der, meldte ham om en Bog, som han gerne maatte høre, sagde han: »Ikke skulle I læse for mig, thi der er ingen Bog saa god efter Maaltidet som Tale »ad libitum«, det er, at enhver siger, hvad ham

---

1) Jfr. S. 146 Anm. 1.
2) Jfr. S. 254 Anm. 1.

lyster.« Naar nogle rige udlændiske Mænd aad med ham, holdt han dem godt Selskab.

669. Om hans Visdom vil jeg melde eder. Der var en Lejlighed, da man vidnede, at der var ingen saa viis i hans Raad som han selv. Det syntes deraf, at naar man talte til ham om nogen Ting, sagde han ikke: »Jeg skal besinde det!«; men naar han saa, hvad som ret var, ganske klarlig og øjensynlig, svarede han straks alene, uden Raadet; saalunde har jeg fornummet, at han gensvarede alle Frankrigs Prælater paa en Begæring, som de fremførte for ham, og som var saadan[1].

670. Biskop Guido af Auxerre talte til ham for dem alle: »Herre Konge!« sagde han, »disse Ærkebisper og disse Bisper, som ere her, have lagt det paa mig, at jeg skal jeg sige eder, at Kristenheden ganger i Forfald og fortabes i eders Hænder, og at den vil forfalde end mere, dersom I ikke ser derpaa; thi ingen frygter nu om Dage Bandlysningen. Vi bede eder da, Herre Konge! befale eders Fogeder og Svende, at de tvinge de bandlyste, som have udholdt Dommen Aar og Dag, at de gøre Kirken Fyldest.« Og Kongen gensvarede dem alene uden sit Raad, at han vilde gerne befale sine Fogeder og sine Svende, at de skulde tvinge de bandlyste, som de begærede, men at man gav ham Kundskab om Dommen, paa det han kunde dømme, om den var retvis eller ej.

671. Og de beraadte sig og gensvarede Kongen, at de vilde ikke give ham Kundskab om det, der henhørte til det gejstlige Retterting[2]. Og nu gensvarede

---

[1]) Jfr. §§ 61—64.

[2]) Det var jo Kirkens stadige Kamp og stadige Ønske at faa saa meget som muligt henlagt til at paadømmes for gejstlig Domstol, saa at det ganske var unddraget den verdslige Magts Indgriben.

Kongen dem, at han vilde ikke give dem Kundskab om det, der henhørte til ham, ej heller befale sine Svende at tvinge de bandlyste til at faa Absolution, hvadenten det var med Urette eller med Rette. »Thi gjorde jeg det, vilde jeg handle mod Gud og mod Retten.« Og jeg vil vise eder et Eksempel, som er saadant, at Bisperne af Bretagne have holdt Greven af Bretagne i Bandlysning i syv Aar, og siden fik han Absolution af Kurien i Rom; og havde jeg tvunget ham alt det første Aar, vilde jeg have. tvunget ham med Urette.«

CXXXVI. Andre Eksempler paa Ludvig den Helliges Fasthed og Retfærdighed.

672. Det begav sig, efter at vi vare komne igen af det hellige Land, at Munkene i St. Urban[1] kaarede tvende Abbeder; Biskop Peder af Châlons (Gud være hans Sjæl naadig!) udjog dem baade, viede Hr. Johan af Mimery til Abbed og gav ham Krumstaven. Jeg vilde ikke tage ham til Abbed, efterdi han havde begaaet Uret imod Abbed Gotfred, som havde ført Sag imod ham og var gangen til Rom. Jeg holdt Abbediet saa længe i mine Hænder, at bemeldte Gotfred fik Krumstaven, og at han mistede den, hvem Biskoppen havde givet den; og den Tid Striden var standende, lod Biskoppen mig bandlyse. Derfor var der i et Parlament, som holdtes i Paris, heftig Strid mellem mig og Biskop Peder af Châlons og imellem Grevinde Margrete af Flandern og Ærkebiskoppen af Reims, hvis Ord hun sagde ikke Sanden at være.

673. I det andet Parlament, som kom efter, begærede alle Prælaterne af Kongen, at han vilde komme og samtale med dem ganske alene. Da han kom

---

[1]) Jfr. § 122.

igen fra Prælaterne, gik han til os, som biede paa ham i Retssalen, og meldte os leende om den Dyst, han havde haft med Prælaterne; den første var slig, at Ærkebiskoppen af Reims havde sagt til Kongen: »Herre Konge! hvad vil I gøre mig til Vederlag for Opsynet med den hellige Remigius i Reims, hvilket I berøver mig? Thi ved de Helligdomme, som ere paa dette Sted! jeg vilde ikke være besværet med en Synd som eders for hele Frankrigs Rige.« — »Ved de Helligdomme, som ere paa dette Sted!« sagde Kongen, »I vilde gøre desligeste for Compiègne formedelst den Attraa, der er i eder. Altsaa er en af os tvende en Meneder.«

674. »Biskoppen af Chartres begærede,« sagde Kongen, »at jeg maatte fly ham igen, hvad jeg havde af hans Gods. Men jeg mælte til ham, at jeg vilde det ikke, før jeg havde annammet, hvad mig skyldtes. Og jeg mælte, at han var min Mand og havde gjort mig Ed med Haand og Mund, og ikke teede han sig godt eller skikkeligt imod mig, naar han vilde forholde mig, hvad mit var.«

675. »Biskoppen af Châlons sagde til mig,« mælte Kongen, »Herre Konge! Hvad vil I gøre for mig, Herren til Joinville angaaende, som forholder denne uselig Munk Abbediet St. Urban?« »Hr. Biskop!« sagde Kongen, »I have skikket det saalunde imellem eder, at det bør sig ikke at høre paa en bandlyst Mand i en Lægmandsforsamling, og jeg har set en Skrift, beseglet med to og tredive Segl, at I er bandlyst; derfor vil jeg ikke høre paa eder, før I er afløst.« Og jeg viser eder disse Ting, paa det I klarligen maa se, hvorlunde han ganske alene, ved sin simple Fornuft, friede sig fra, hvad han havde at gøre.

676. Efter at jeg havde gjort Abbed Gotfred af St. Urban til Villie, gengældte han mig godt med ondt

og kærede paa mig. Han lod vor hellige Konge forstaa, at han stod i hans Varetægt. Jeg begærede, at Kongen vilde aabenbare det, som Sanden var, dette Punkt angaaende, om Varetægten var hans eller min. »Herre Konge!« sagde Abbeden, »om Gud vil, skal I ikke saa gøre, men staa paa, at der skal gøres Skel imellem os og Herren til Joinville; thi vi vilde hellere have vort Abbedi i eders Tægt end i hans, hvem Arven hører til.« Sagde da Kongen til mig: »Sige de Sanden, at det bør mig at tage Vare paa Abbediet?« — »Visselig ikke, Herre Konge,« sagde jeg, »men mig bør det at tage Vare derpaa.«

677. Mælte da Kongen: »Det er vel muligt, at Arven er eders, men at I ikke har nogen Adkomst til at tage dette Abbedi i Vare. Men det bør sig, om det er eders Villie,« sagde han til Abbeden, »og efter hvad I siger, og efter hvad Senechalen siger, at det bliver enten ved mig eller ved ham. Ikke vil jeg lade af, formedelst det I derom siger, at lade Sanden komme i Dagen; thi nødte jeg ham at komme for Retten med denne Sag, vilde jeg gøre Uskel imod ham, som er min Mand[1], al den Stund jeg kom hans Adkomst for Retten, om hvilken Adkomst han tilbyder mig at lade Sandheden klarligen opdages!« Han lod Sandheden komme for Dagen, og som det var bestilt, overlod han mig at tage Vare paa Abbediet og gav mig et Brev derpaa[2].

---

[1]) Heraf fremgaar, at Joinville var bleven Ludvigs Mand eller Vassal, hvilket han ikke var før Korstoget (jfr. S. 56 Anm. 4 og S. 68 Anm. 2).

[2]) Greven af Champagne protesterede mod denne Kendelse, men forgæves.

CXXXVII. Ludvig den Helliges Kærlighed til Freden.

678. Det begav sig, at den hellige Konge magede det saa, at Kongen af England, hans Hustru og hans Børn kom til Frankrig at tinge om Fred dem imellem[1]. De af hans Raad vare denne Fred haardt imod, og de sagde saalunde til ham: »Herre Konge! Vi undres saare over, at eders Villie er slig, at I vil give Kongen af England en saa stor Part af eders Land, som I og eders Forgængere have erobret fra ham og ved hans uskikkelige Færd. Derfor synes det os, at om I tror, at I ikke har Adkomst, gengælder I ikke Englands Konge vel, naar I giver ham al den Del igen, som I og eders Forgængere have vendt fra ham; og tror I, at I har Adkomst dertil, tykkes det os, at I forliser alt, hvad I giver ham igen.«

679. Gensvarede den hellige Konge i saa Maade: »I gode Herrer! jeg er forvisset om, at Kongen af Englands Forgængere med Rette have forskertset den Del, jeg har; og det Land, jeg flyr ham, flyr jeg ham ikke som noget, jeg er pligtig for ham, hvad heller for hans Arvinger, men for at komme Elskelighed imellem mine Børn og hans, som ere Søskendebørn. Og mig tykkes, at det, som jeg overlader ham, anvender jeg vel, efterdi han ikke var min Mand tilforn, men derved bliver han min Mand.«

---

1) Matthæus Parisiensis (jfr. Indledn. S. 11) skildrer Mødet imellem de to Konger og de Fester, der holdtes i Paris i Anledning af Henrik III's Besøg. »Aldrig har man set noget lignende, hverken i Ahasverus's, Arturs eller Karl den Stores Dage.« Jfr. for øvrigt S. 38 Anm. 1 og S. 45. Naar man sammenholder Stedet her med § 65, vil man se, at Ludvigs Beslutning omtales paa temmelig forskellig Vis. Heraf synes at fremgaa, at Joinville paa den Tid ikke har været hos Kongen.

680. Det var den Mand, som gjorde sig mest Møje af alle for at stifte Fred imellem sine Undersaatter, besynderlig imellem de rige Naboer og Rigens Fyrster, saasom imellem Greven af Chalon, Herren af Joinville's Morbroder, og hans Søn Burgundergreven[1], som vare i heftig Strid, da vi kom hjem fra det hellige Land. Og at han maatte stifte Fred imellem Fader og Søn, skikkede han Folk af sit Raad til Burgund paa sin egen Bekostning; og ved hans Omhu blev der stiftet Fred imellem Fader og Søn.

681. Derpaa var der heftig Strid imellem den anden Kong Theobald af Champagne og Grev Johan af Chalon og hans Søn Burgundergreven angaaende Luxeuils[2] Abbedi. For at nedslaa denne Strid sendte Kongen Hr. Gervasius af Escraines did, hvilken den Tid var Rigens Overkøgemester[3]; og ved sin Omhu bragte han dem med Fred.

682. Efter denne Strid, som Kongen nedslog, kom en anden heftig Strid til imellem Grev Theobald af Bar[4] og Grev Henrik af Luxemburg, som havde Theobalds Søster til sin Viv; og begav det sig saa, at de kom i Strid tilsammen næst ved Prény, og Grev Theobald af Bar tog Grev Henrik af Luxemburg fangen og tog Slottet Ligny, som Greven af Luxemburg havde af sin Hustru. For at nedslaa denne Strid skikkede Kongen sin Kammerherre Hr. Peder, den Mand, han mest forlod sig paa i Verden, og det var paa Kongens Bekostning; og Kongen fik det maget saa, at der blev Fred dem imellem.

683. Angaaende disse fremmede, som Kongen

---

1) Jfr. S. 278 og Anm. 2.
2) Et ældgammelt, bekendt Kloster i Franche-Comté.
3) Jfr. S. 263 Anm. 1.
4) Grevskabet Bar svarer til det nuværende Departement Meuse.

havde bragt med Fred, var der nogle af hans Raad, som sagde til ham, at han gjorde ikke vel, al den Stund han ikke lod dem strides; thi lod han dem plat forarmes, vilde de intet sætte sig op imod ham saa fort som, om de vare rige. Og gensvarede Kongen dertil og sagde, at de talte ej vel: »Thi dersom Naboerne saa, at jeg lod dem strides, kunde de beraade sig fra den ene til den anden, sigende: »Det er af Ondskab, at Kongen lader os stride.« Da vilde det tilslaas, at formedelst det Had, som optændte dem imod mig, vilde de sætte sig op imod mig, og kunde jeg da vel tabe derved, uanset at jeg derved vilde vorde forhadt af Gud, som siger: Salige ere de, som stifte Fred!«

684. Saa begav det sig da, at Burgunderne og Lothringerne, som han havde bragt med Fred, elskede ham og lød ham saa gerne, at jeg saa dem komme og bringe deres Sag for Kongens Retterting i hans Forsamling i Reims, Paris og Orléans.

CXXXVIII. Ludvig den Helliges og Joinville's Afsky for Gudsbespottelse.[1]

685. Kongen havde saadan Elskelighed til Gud og hans hulde Moder, at alle dem, han kunde overbevise

---

[1]) Indholdet af dette og det følgende Kapitel er laant fra Gotfred af Beaulieu (se Indledn. S. 10). — Vi se her Kongen handle paa egen Haand uden at drøfte Sagen med sit Raad og uden, at der er gældende Bestemmelser, som han retter sig efter. Det maa overhovedet bemærkes, at Kongen aldrig følte sig bunden til at følge Raadets Godtykke; men naar han henvendte sig til det, var det kun af Samvittighedsfuldhed eller for sikrere at kunne dømme efter Ret og Billighed. Mente han selv at se Sandheden, handlede han ogsaa derefter, selv om hele Raadets Mening gik ham imod, og dette betragter Joinville aabenbart som ganske selvfølgeligt, aldeles ikke som Overgreb fra Kongens Side (jfr. §§ 65, 67 o. s. v.)

om at have talt forsmædeligt om Gud eller hans Moder eller om at have sagt en styg Ed, dem lod han straffe haardelig. Saalunde saa jeg, at han i Cæsarea lod en Guldsmed sætte paa Galgestigen i det blotte Linned, med et Svins Tarme og Indvolde om Halsen, i slig Mængde, at de naaede ham lige til Næsen. Jeg har spurgt, at efter at jeg var kommen hjem fra det hellige Land, lod han for den Sags Skyld Næsen og Underlæben brænde paa en Borgermand af Paris[1]; men jeg saa det ikke. Og den hellige Konge sagde: »Jeg vilde gerne mærkes med et glødende Jern paa det Vilkaar, at alle stygge Eder vare afskaffede af mit Rige.«

686. Jeg var vel to og tyve Aar i Samfund med ham, uden at jeg nogen Tid har hørt ham sværge ved Gud, hans Moder eller Helgenerne; og naar han vilde forsikre noget, sagde han: »Sandelig, det var saa,« eller »Det er sandelig saa.«

687. Aldrig nogen Tid har jeg hørt ham nævne den Onde undtagen i en eller anden Bog, hvor det burde sig at nævne ham, eller i Helgenernes Liv, hvorom Bogen meldte. Og det er en stor Skændsel for Frankrigs Rige og for Kongen, naar han taaler det, at næppelig kan man tale uden at sige: »Den Onde annamme det!« Og det er en stor Talesynd, naar man gør den Mand eller Kvinde til Djævelens Eje, hvilke ere skænkede til Gud fra deres Daabs Stund. Hvo som paa Joinville's Borg mæler et saadant Ord, han faar et Slag under Øret eller et Dask, og denne raadne Tale er der næsten afskaffet.

---

[1]) Efter Joinvilles Fremstilling lader dette til at have været et enestaaende Tilfælde. Pave Clemens IV (1265—68) misbilligede denne Fremfærd: han sendte Ludvig en Bulle, hvori han opfordrede ham til at straffe Gudsbespottere, men uden Lemlæstelse og ikke paa Livet.

CXXXIX. Ludvig den Helliges Kærlighed til de fattige; hvorledes han oplærte sine Børn; om hans Almisser og milde Stiftelser; hvor samvittighedsfuldt han overdrog Præbender.

688. Han spurgte mig, om jeg toede de armes Fødder Skærtorsdag[1]; og jeg svarede nej, thi det tyktes mig ikke godt. Og han sagde, at jeg burde ikke agte det ringe, thi Gud havde gjort saa. »Thi da vilde I meget ugerne gøre, hvad Englands Konge gør, hvilken tvætter de spedalskes Fødder og kysser dem.«

689. Forinden han lagde sig i sin Seng, lod han sine Børn komme til sig og meldte dem om gode Kongers og Kejseres Id og sagde, at de skulde tage Eksempel af slige Mænd. Desligeste meldte han dem om andre Fyrsters Id, hvilke ved deres Liderlighed, deres røveriske og begærlige Handel havde lagt deres Rige plat øde. »Og dette melder jeg eder,« sagde han, »paa det I skulle vogte eder derfor, at Gud ikke skal vredes paa eder.« Han lod dem nemme deres Vorfrues Tider og lod dem sige Dagens Tider for ham, at han maatte vænne dem til at høre deres Tider, naar de skulde styre deres Lande.

690. Kongen var saa rund og gavmild, at overalt, hvor han færdedes i sit Rige, lod han give Skænk til de arme Kirker, til de spedalskes Huse, til de store og smaa Hospitaler og til de arme Mænd og Kvinder af Adel. Hver Dag gav han en stor Hob arme at æde, desforuden dem, der aad i hans Kammers; og mangen Gang blev jeg var, at han selv skar deres Brød og gav dem at drikke.

691. I hans Dage bleve adskillige Abbedier bygte,

[1]) Jfr. § 29.

nemlig Royaumont, Abbediet Maubuisson og adskillige andre Klostre for Sortebrødre, saa og for Graabrødre. Han byggede Hospitalet i Pontoise, Hospitalet i Vernon, Blindehuset i Paris, Clarissernes[1] Abbedi i St. Cloud, som hans Søster Isabella grundede med hans Villie.

692. Naar det faldt i Kongens Lod at uddele et af den hellige Kirkes Præbender, beraadte han sig med gode gejstlige Mænd eller andre, inden han gav det, og naar han havde beraadt sig, gav han den hellige Kirkes Præbender efter Hjertens Overbevisning, redeligt og efter Guds Villie. Han vilde heller ikke give nogen Klerk et Præbende, uden han gav Afkald paa de andre Kirkens Præbender, han alt havde. I alle de Byer i Riget, der han ingen Tid havde været, gik han til Sortebrødrene og Graabrødrene, om der var saadanne, for at begære Bønner af dem.

CXL. Hvorledes Kongen formanede sine Ombudsmænd[2], Fogeder og Forstandere; og hvorledes han forfattede nye Ordonnanser; og hvorledes Stefan Boileau blev hans Stadsfoged[3].

693. Den Tid Kong Ludvig var kommen igen af det hellige Land til Frankrig, beteede han stor Fromhed over for Vorherre og megen Retfærd over for sine Undersaatter, besindede han da og tænkte, at det var saare skønt og godt at forbedre Frankrigs Rige. Først forfattede han en almindelig Ordonnans angaaende alle sine Undersaatter overalt i Frankrig i saa Maade:

---

[1]) Clarissernes eller Clara-Nonnernes Orden var stiftet af og opkaldt efter Clara fra Assisi (1212).

[2]) Jfr. S. 15 Anm. 3.

[3]) Disse Bestemmelser skulle være blevne udfærdigede i Paris 1256.

694. »Vi Ludvig, i Guds Naade Konge af Frankrig, ville have, at alle vore Ombudsmænd, Vicegrever[1], Fogeder, Forstandere og alle andre, hvilket Embede de end beklæde, skulle gøre Ed paa, at saalænge de ere i Fogedembeder eller -forretninger, skulle de gøre Ret mod enhver uden Persons Anseelse, mod arme som mod rige og mod udlændiske som mod Landets egne Børn; og skulle de holde over den Skik og Sæd, som er god og prøvet.

695. Og hænder det, at Ombudsmænd, Vicegrever eller andre, som Tjenestemænd eller Skovenes Tilsynsmænd, gøre noget, som er imod deres Ed, og vorde derom overbeviste, da ville vi have, at de skulle straffes derfor paa deres Gods og paa deres Personer, dersom Misgerningen kræver det; og Ombudsmændene skulle straffes af de andre af Ombudsmændene.

696. Desligeste de andre Fogeder, Ombudsmænd og Tjenestemænd skulle sværge, at de ærligt ville tage Vare paa vore Indkomster og Adkomster og ikke taale, at man unddrager sig vore Adkomster, at de vorde krænkede eller forringede. Skulle de dertil sværge, at de hverken af dem eller af Andenmand ville tage eller annamme Guld, Sølv eller indirekte Profit eller andet mere, undtagen Frugt, Brød eller Vin eller anden Skænk indtil den Summa 10 Sous[2], og at bemeldte Summa ikke maa overskrides.

697. Desligeste skulle de sværge, at de hverken ville tage ved nogen Skænk eller lade deres Hustruer, Børn, Brødre, Søstre eller andre af deres egne tage nogen som helst Skænk; og det første de forfare, at saadan Skænk er modtagen, skulle de lade den give igen som snarest. Desligeste skulle de sværge ikke at

---

[1]) Jfr. S. 57 Anm. 2.
[2]) Jfr. S. 28 Anm. 1.

tage ved nogen som helst Skænk af nogen, der hører til deres Distrikt, eller af andre, der have Sager eller komme for Retten hos dem.

698. Ligeledes skulle de sværge, at de hverken ville give eller skikke Skænk til nogen Mand, som er af vort Raad, eller til deres Kvinder eller Børn eller til nogen, som høre dem til, eller til dem, som modtage deres Regnskaber i vort Navn, eller til de beskikkede Mænd, som vi affærdige til deres Distrikter eller Fogderier at undersøge deres Handel. Desligeste skulle de sværge, at de ikke ville vorde delagtige, om man foranstalter noget Salg af vore Indkomster, Embeder, Penge eller andet, som os tilhører.

699. Og skulle de sværge og tilsige, at dersom de vide om nogen Embedsmand, Tjenestemand eller Foged af deres Tal, at de ere uærlige, røveriske, Aagrere eller fulde af andre Laster, formedelst hvilke de bør gange af vor Tjeneste, skulle de ikke stande dem bi hverken formedelst Skænk, Løfte, Elskelighed eller noget andet; men de skulle straffe og dømme dem ærligen og redeligen.

700. Desligeste skulle vore Fogeder, Vicegrever, Forstandere, Skovtilsynsmænd og vore Tjenestemænd til Fods eller beredne sværge, at de ikke ville beskænke deres Overherrer eller Kvinder og Børn, som høre dem til.

701. Og saasom vi ville have, at disse Eder skulle være fast grundede, ville vi have, at de skulle gøres for hele Forsamlingen, for alles Aasyn, af Klerke som af Lægfolk, af Riddere som af Tjenere, have de end svoret tilforn for os, paa det de maa ræddes for at smittes af Menedens Last, ikke aleneste af Frygt for Gud og os, men og af Skam for hele Verden.

702. Vi ville have og forordne, at alle vore Fogeder og Ombudsmænd afholde sig fra at mæle

noget Ord, der kan blive til Foragt for Gud, Vorfrue og alle Helgene, og at de vogte sig for Terningspil og Drik. Vi ville have, at det ud over hele vort Rige skal formenes Folk at gøre Terninger, og at Tøjter sættes uden for Husene; og hver den, der hyrer Hus til en Tøjte, skal give Fogeden eller Ombudsmanden Hyren af Huset et Aar til Ende.

703. Derefter formene vi vore Ombudsmænd svigagtigen at købe eller lade købe, selv eller ved andre, Gods eller Jorder, som ligge i deres eller andre Distrikter, den Tid de ere i vort Brød, uden vor Forlov, og dersom slige Køb gøres, ville vi have, at de skulle være og blive paa vor Haand.

704. Vi formene vore Ombudsmænd, den Tid de ere i vort Brød, at give Sønner eller Døtre i Ægteskab, hvilke de have, ej heller andre Personer, som høre dem til, til nogen anden Person af deres Distrikt uden vort synderlige Forlov; dertil, at de ej sætte dem i noget Kloster i deres Distrikt eller forhverve noget af den hellige Kirkes Præbender eller noget Gods; og dertil, at de ikke tage Fetalje eller Ret til Natteherberge i eller ved noget Kloster paa Munkenes Bekostning. Dette angaaende Ægteskaber og at forhverve Gods, som vi have sagt, ville vi ikke skal være sagt om Fogeder, Forstandere eller andre, ringere Tjenestemænd.

705. Vi byde, at Ombudsmænd, Fogeder eller andre skulle ikke have en overdreven stor Hob Tjenestemænd eller Sinder, at ikke Folket skal være betynget; og vi ville have, at Sinderne skulle kaares for alles Øjne; i andet Fald skulle de ikke agtes for Sinder at være. Om det hænder, at vore Tjenestemænd vorde skikkede til at fjernt Sted, hvadheller til fremmed Land, ville vi have, at der ikke skænkes dem Lid, uden de have Breve fra deres Herrer.

706. Vi forordne, at hverken Ombudsmand eller Foged, som er i vort Brød, maa betynge de gode Folk af deres Distrikt imod, hvad Ret er, og at ingen af vore Undersaatter maa fængsles for Gæld, de skylde, uden for vor alene.

707. Vi ville have, at ingen af vore Ombudsmænd maa optage nogen Bøde for en Gæld, som vore Undersaatter skylde, eller for nogen Misgerning, uden denne Bøde er bestemt og saa beskikket ved lovligt Retterting og efter Samraad med gode Mænd, var den end bleven antegnet for dem.

708. Og om det begiver sig, at den for en Sag forklagede ikke vil bie paa den ham tilbudne Rettens Kendelse, men byder en vis Summa i Bøde, saadan som man har gemenlig annammet, ville vi have, at Retten skal annamme Summen, om den er rimelig og passende; i andet Fald ville vi have, at Bøden skal bestemmes, alt efter som ovenfor er meldt om, fast Misdæderen henholder sig til Rettens Villie. Formene vi Ombudsmænd, Forstandere eller Fogeder ved Trusler, ved Frygt eller ved Kabaler at tvinge vore Undersaatter til at udrede en Bøde lønligen eller offentligen, og at de ikke forklage dem uden rimelig Grund.

709. Ville vi og have, at saa mange, som have Fogderierne, Vicegrevskaberne og andre Embeder, ikke skulle kunne sælge dem til anden Mand uden vor Forlov; og dersom flere tilsammen købe de ovennævnte Embeder, ville vi have, at den ene af Køberne skal bestyre for alle de andre og ene nyde Privilegierne angaaende Tjeneste til Hest, Tynger og de almene Byrder, som Sæd og Skik er.

710. Og vi formene dem at sælge bemeldte Embeder til deres Brødre, Brodersønner og Søskendebørn,

efter at de have købt dem af os, og at de ikke af egen Magt kræve den Gæld, man er dem skyldig, den Gæld undtagen, som hører til deres Embede; men angaaende deres egen Gæld, at de kræve den ved Ombudsmandens Myndighed, som om de ganske ikke vare i vort Brød.

711. Vi formene Ombudsmænd eller Fogeder at volde vore Undersaatter Møde i de Sager, som paakæres for dem, ved at flytte deres Ting fra eet Sted til et andet, men at de høre de Sager, man har for dem, saa at vore Undersaatter ej afstaa fra deres Ret, seende hen til Møde eller Omkostninger.

712. Ligeledes befale vi, at de ej berøve nogen, hvad hans er, uden at kende hans Sag eller uden vort synderlige Bydende, at de heller ikke besvære vort Folk med nye Fordringer, nye Skatter og Tynger, at de heller ikke opbyde dem til Tjeneste til Hest for at have deres Penge; thi vi ville have, at ingen, som er pligtig til Tjeneste til Hest, skal opbydes at gange til Hæren uden nødvendig Grund, og at de, som ville gange til Hæren i egen Person, ikke skulle være nødsagede at løskøbe sig for Penge.

713. Formene vi saa og Ombudsmænd og Fogeder at lade hindre, at Korn, Vin eller anden Fetalje føres uden vort Rige uden nødvendig Grund; og naar det bør sig, at Forbud gøres, ville vi have, at det skal gøres aabenbare, i Dannemænds Raad, uden Mistanke for Svig eller Skalkhed.

714. Ligeledes ville vi have, at alle hidtilværende Ombudsmænd, Vicegrever, Fogeder og Forstandere, naar de have opgivet deres Embede, skulle dvæle fyrretyve Dage til Ende i den Landsdel, hvor de have haft deres Embede, enten selv personlig eller ved en befuldmægtiget, at de for de nye Ombudsmænd maa svare

for den Tort, de maatte have øvet mod dem, som ville kære paa dem.«

Denne Ordonnans baadede Rigets Stat mærkeligen.

CXLI. Stadsfogderiet[1] reformeres.

715. Stadsfogderiet solgtes den Tid til Paris's Borgere eller til somme; og naar det begav sig, at somme havde købt det, stod de deres Børn og deres Frænder bi i deres onde Gerninger; thi de unge Personer forlod sig paa deres Frænder og Venner, hvilke havde Fogderiet inde. Derfor blev det menige Folk ilde mishandlet, og det kunde ikke komme til sin Ret med det rige Folk formedelst de store Gaver og Skænk, som de lod Fogederne komme til Dele.

716. Hvo som den Tid mælte Sanden for Fogeden, eller hvo som vilde holde sin Ed, paa det han maatte ikke være en Meneder, formedelst nogen Gæld eller andet, han var pligtig at svare til, ham blev paalagt en Bøde af Fogeden, og han blev straffet. Formedelst den grumme Uskel og de store Udsugelser, som gjordes i Fogderiet, vovede det menige Folk ikke at dvæle i Kongens Land; men det gik at leve under andre Fogeder og andre Herrer. Og Kongens Land var saa øde, at naar Fogeden holdt sine Ting. kom der ikke over ti Personer eller tolv.

717. Dertil var der saa fuldt op af Ugerningsmænd og Skælmer i Paris og uden for Staden, at det ganske Land var fuldt deraf. Kongen, som bar megen Omsorg, at det menige Folk maatte være værget, spurgte hele Sanden; da vilde han ikke længere have, at Stadsfogderiet maatte sælges; men han gav stor og god Løn

---

[1]) Jfr. S. 69 Anm. 1.

til dem, som herefter skulde have Embedet. Og han afskaffede alle de slemme Tynger, hvoraf Folket kunde være besværet og lod forespørge over det ganske Rige og over det ganske Land, hvor han kunde finde en Mand, som øvede god og streng Ret, og som skaanede den rige lige saa lidt som den arme.

718. Blev ham da Stefan Boileau mærket, hvilken hævdede og styrede Amtet saa vel, at ingen Ugerningsmand, Skælm eller Morder vovede at dvæle i Paris, uden han blev straks hængt op eller fordærvet; hverken Frændskab, Slægtskab, Guld eller Sølv kunde dække ham. Kongens Land tog paa at bedres derved, og Folket kom did formedelst den gode Ret og Skel, man øvede der. Det formeredes og forbedredes paa slig Vis, at naar man solgte, tog ved Arv, købte og desligeste, kom der tvefold mere ind, end som Kongen fik tilforn.

719. »I alt dette, som vi have budet til vore Undersaatters og Rigens Baade, tage vi for os selv Magt til at forklare, bedre, lægge til og tage fra, efter som vi ville finde det raadeligt«.

Denne Ordonnans baadede Frankrig i mærkelig Grad, som adskillige vise Folk, vel til Aars, vidne.

CXLII. Ludvig den Helliges Kærlighed til de fattige; om hans Almisser og milde Stiftelser.

720. Lige fra Barnsben fattede Kongen Medynk med de arme og kranke, og Sæd og Skik var, at hvor som helst Kongen gik, blev et Hundrede og tyve arme altid nærede i hans Hus med Brød, Vin, Kød eller Fisk hver Dag. I Faste og Advent øgedes de armes Tal; og flere Gange begav det sig, at Kongen tjente dem, satte

Føde for dem, skar Kødet for dem og gav dem ved Afskeden Penge med egen Haand.

721. Besynderlig om Kvældene før de store Fester tjente han disse arme med alle de ommeldte Ting, forinden han aad eller drak. Med alt dette havde han hver Dag nogle gamle, værkbrudne Mænd hos sig til Middag og til Vesperkost, og han lod dem give den Føde, hvoraf han selv aad; og naar de havde ædt, finge de en vis Summa med sig.

722. Desforuden gav Kongen hver Dag saa store og runde Almisser til arme Munke, arme Hospitaler, arme syge og andre arme Samfund, til arme Adelsmænd, Adelsfruer og -jomfruer, til faldne Kvinder, til arme Enker og Barselkvinder og til arme Haandværkere, som for Alderdom eller Syge ikke kunde arbejde eller fare fort med deres Dont, saa at man næppelig kunde melde Tallet derpaa. Kunne vi da vel sige, at han var end lykkeligere end de Romeres Kejser Titus, om hvem de gamle Skrifter melde, at han sørgede og græmmede sig saare, naar han en Dag ikke havde øvet en Velgerning.

723. Straks det første han fik sit Rige i Eje og vidste sig kendt, tog han til at bygge Kirker og flere Klostre, imellem hvilke Abbediet Royaumont[1] er det første i Skønhed og Størrelse. Han lod bygge adskillige store Hospitaler: i Paris, Pontoise, Compiègne og Vernon og gav dem store Indkomster. Han grundede St. Matthæi Abbedi i Rouen, hvor han satte Kvinder af Prædikebrødrenes[2] Orden, og grundede det i Longchamp, hvor han satte Kvinder af Minoritternes[3] Orden og gav dem store Indkomster til deres Underhold.

---

[1]) Tilhørte Cistercienserordenen, laa i Sognet Beauvais, grundet 1228.

[2]) Dominikanerne.

[3]) Franciskanerne.

724. Og han tilstedte sin Moder at grunde Lillie-abbediet ved Melun-sur-Seine[1] og det, som er ved Pontoise[2], ved Navn Maubuisson, gav dem dernæst store Indkomster og Jordegodser. Og han lod bygge Blinde-huset[3] ved Paris, at han der maatte sætte de arme blinde af Staden Paris, og lod bygge et Kapel for dem, at de maatte høre Gudstjeneste. Og lod den gode Konge bygge Kartøjserhuset[4] uden for Paris, ved Navn Vauvert, og anviste tilstrækkelige Indkomster til Munkene der, hvilke tjente Vorherre.

725. Temmelig kort Tid derpaa lod han bygge et andet Hus uden for Paris ad St. Denis til, som blev nævnt Guds Døtres Hus; og i Huset lod han sætte en mægtig Hob Fruentimmer, som formedelst Armod vare faldne i Liderligheds Synd, og han gav dem fire Hundrede Pund[5] det ene Aar som det andet til deres Underhold. Og han grundede flere Steder i sit Rige Beginerhuse[6] og gav dem en Aarpenge til deres Underhold og bød, at man der skulde modtage saa mange, som vilde forpligte sig til at leve kysk.

726. Somme af hans egne knurrede over, at han gjorde saa runde Almisser, og at han gav meget ud dertil; mælte han da: »Jeg vil hellere have, at de overvættes mange Penge, jeg giver ud, skulle udgives i Almisser for Guds Skyld end i denne Verdens Bram eller tomme Hoffærdighed.« Dog, ihvorvel han kostede

---

1) 45 Kilometer fra Paris, Departementet Seine-et-Marne.

2) Ved Floden Oise, 34 Kilometer fra Versailles, Departementet Seine-et-Oise.

3) Blindestiftelsen »Quinze-Vingts« (d. v. s. 300) blev oprindelig oprettet for 300 Adelsmænd, der vare blevne blindede af Saracenerne.

4) Kartøjserordenen grundedes 1084 af Bruno fra Køln i Bjærgkløften la Chartreuse (deraf Navnet) ved Grenoble.

5) ɔ: Pariserpund, jfr. S. 28 Anm. 1.

6) Jfr. S. 30 Anm. 4.

meget paa Almisser, undlod han ikke at give mange Penge ud i sin Bolig hver Dag. Kongen færdedes gavmildt og paa høvisk Vis i Baronernes og Riddernes Samfund og Forsamlinger; Traktementet ved hans Hof var meget skønt, rundeligt og uden Karrighed, bedre, end det længe havde været ved de Kongers Hof, som vare tilforn.

CXLIII. Om de Munkeordener, han grundede i Frankrig.

727. Kongen elskede alle, som gav sig i Guds Tjeneste, og som havde en Munks Klædebon; og ingen kom til ham, uden at han fik rigelig Føde. Han udstyrede Karmelitterne [1], købte dem et Sted ved Seinen ad Vejen til Charenton [2] og lod bygge dem et Hus og købte dem Klæder, Bægere og saadanne Ting, som ere fornødne for at holde Gudstjeneste. Siden udstyrede han Augustinerne [3], købte dem en Borgers Lade i Paris med alt Tilliggende og lod dem en Kirke bygge uden for Montmartreporten [4].

---

[1]) Denne Orden, som Berthold fra Kalabrien havde stiftet paa Bjerget Karmel til Minde om Profeten Elias, havde faaet sin Regel 1209 og var 1224 bleven godkendt af Paven. Karmelitternes Dragt var fra Begyndelsen hvid med brune Striber, fordi man mente, at Elias's hvide Kappe var bleven sveden af Ildvognen; senere var den helt hvid.

[2]) Ligger ved Marne i Nærheden af det Sted, hvor Seine og Marne løbe sammen.

[3]) I Begyndelsen af det 13de Aarhundrede var der i Italien en Mængde Munkesamfund, som mente, at de stod i Forbindelse med det Samfund, Kirkefaderen Augustinus havde stiftet. De fleste af disse fik Pave Aleksander IV samlet og formaaede dem fremdeles til at bo i Stæderne og tjene som Sjælesørgere, medens de før havde levet som Eneboere. Dette fastsloges ved en Bulle af 1256.

[4]) Førte ud imod den tidligere Landsby Montmartre, der 1860 blev smeltet sammen med Paris.

728. Sækkebrødrene[1] udstyrede han og gav dem et Sted ved Seine ad Vejen til Saint-Germain des Prés[2], hvor de tog Herberge; men de forbleve der ikkun en stakket Stund, thi de bleve temmelig hurtig nedslagne. Efter at Sækkebrødrene havde taget Herberge, kom endnu en anden Art Brødre, som man kalder Hvidkappernes Orden[3], og de bad Kongen, at han maatte stande dem bi, at de kunde dvæle i Paris. Kongen købte dem et Hus og nogle gamle Pladser trindtom til deres Herberge ved den gamle Tempelport[4] i Paris, skikkelig nær ved Væfernes Kvarter. Disse Hvidkapper bleve nedslagne paa det Koncilium i Lyon, som Gregorius den Tiende holdt.

729. Siden kom end en anden Art Brødre, som lod sig nævne det hellige Kors's Brødre og bære Korset paa deres Bryst; og de begærede af Kongen, at han vilde stande dem bi. Kongen gjorde det Hjertens gerne og lod dem komme til Huse i en Gade, ved Navn Templets Korsvej[5], nu kaldet Hellig Korsgade. — Saalunde omgjordede den gode Konge Staden Paris med gejstlige.

---

1) Denne Orden (ogsaa kaldet »Brødrene af Jesu Kristi Bod«) stiftedes af Ludvig den Hellige, men bestod kun i kort Tid. Det fortælles, at de om Morgenen strejfede om i Paris's Gader og raabte: »Brød i Sækken!«

2) En Kirke, der skal være grundet af den hellige Germanus, Biskop i Paris i det 6te Aarhundrede.

3) De kaldte sig ogsaa »Jomfru Marias Trælle«, kom 1258 fra Marseille til Paris, hvor Ludvig den Hellige anviste dem Bolig i Nærheden af den gamle Tempelport. De bleve ophævede som Følge af de Bestemmelser, der bleve tagne angaaende Tiggermunke paa det andet Koncilium i Lyon 1274. — De maa ikke forveksles med »Hvidebrødrene«, det nordiske Navn for Cistercienserne.

4) I Nærheden af »le Temple« med det fra Revolutionen bekendte »Temple-Taarn«, ud imod den gamle »faubourg du Temple«

5) Nu »place de la République« (?).

CXLIV. Ludvig den Hellige tager Korset for anden Gang.

730. Som alt dette var beskikket, begav det sig, at Kongen bød alle sine Baroner til Paris i en Faste[1]. Jeg undskyldte mig hos ham med en Fjerdedagsfeber, jeg den Tid led ilde af, og bad ham, at han vel vilde fritage mig; og han gensvarede, at han vilde med Vold og Magt have, at jeg skulde komme did: havde han gode Læger, som vel kendte Raad for min Syge.

731. Jeg gik til Paris, Da jeg kom did om Kvælden før Vorfrue Fest[2] i Martii Maaned, fandt jeg ingen, hverken Dronningen eller andre, som kunde sige mig, hvi Kongen havde stævnet mig did. Nu begav det sig, saalunde som det var Guds Villie, at jeg sov ved Fropprædiken. Og bares det mig fore i min Slummer, at jeg saa Kongen knælende ved et Altar, og mig syntes, at adskillige Prælater i gejstligt Skrud klædte ham i en højrød Messehagel af Sars[3] fra Reims.

732. Efter dette Syn kaldte jeg ad min Præst Hr. Vilhelm, som var meget lærd, og meldte ham om Synet. Og han talte saalunde til mig: »Herre! I skal faa at se, at Kongen tager Korset i Morgen.« Jeg spurgte ham, hvi han tænkte saa, og han gensvarede mig, at han tænkte saa formedelst den Drøm, jeg havde drømt; thi Messehagelen af højrødt Sars betydede Korset, som var højrødt af det Blod, Gud udgød af sin Side, sine Hænder og sine Fødder. »Angaaende at Messehagelen var af Sars fra Reims, betyder det, at Kors-

---

1) 1267.
2) Mariæ Bebudelsesdag (25. Marts).
3) Et Slags simpel Uld.

færden vil være til liden Baade, som I vil faa at se, om Gud giver eder Liv.«

733. Som jeg havde hørt Messe i Magdalenekirken i Paris, gik jeg til Kongens Kapel, og jeg fandt Kongen oppe paa det Sted, hvor Relikvierne vare, og han lod det sande Kors bære ned. Medens Kongen steg ned, og tvende Riddersmænd af hans Raad til at skifte Ord tilsammen, og den ene mælte: »Gid I ingen Tid maa tro mig, om Kongen ikke tager Korset her.« Gensvarede den anden: »Om Kongen tager Korset, vil det blive saa kummerfuld en Dag, som nogen har været i Frankrig. Thi tage vi ikke Korset, ville vi forlise Kongens Kærlighed; og tage vi Korset, ville vi forlise Guds Kærlighed, efterdi vi tage ikke Korset for hans Skyld, men af Frygt for Kongen.«

734. Skete det saa, at Kongen tog Korset den Dag og hans trende Sønner med ham; og senere tilsloges det, at Korsfærden blev til liden Fromme, efter min Præsts Profeti. Jeg blev meget trængt af Kongen af Frankrig og af Kongen af Navarra, at jeg maatte tage Korset.

735. Dertil gensvarede jeg, at den Tid jeg havde været i Guds og Kongens Tjeneste hinsides Havet, og efter at jeg var kommen igen derfra, havde Kongen af Frankrigs og Kongen af Navarras Tjenestemænd lagt mit Folk øde og forarmet det i saa Maade, at den Stund ingen Tid vilde komme, at jeg og de vare værre farne[1]. Og jeg sagde saa til dem, at vilde jeg gøre efter Guds Villie, skulde jeg dvæle her for at stande mit Folk bi og forsvare det; thi satte jeg mit Liv i Vove ved en Korsens Pilgrimsfærd, hvor jeg fornam ganske klarligen, at det vilde være til mit Folks Afbræk

[1]) Jfr. S. 278 Anm. 3.

og Fortræd, vilde jeg fortørne Gud, som gav sit Legeme hen for at udfri sit Folk.

736. Jeg tænkte, at alle de gjorde en Dødssynd, som raadte ham til Færden; thi i den Stund, i hvilken han var i Frankrig, var det ganske Rige i god Fred, indvortes som og med alle Naboerne; og som han var hortgangen, blev Rigens Tilstand bestandig ikkun værre.

737. De gjorde stor Synd, de, som raadte ham til Færden, saadan Svaghed, som hans Legeme var stedt i; thi han kunde ej taale at age, ej heller at sidde paa en Hest. Hans Svaghed var saadan, at han tilstedte, at jeg bar ham i mine Arme fra Greven af Auxerre's Bolig, hvor jeg tog Afsked med ham, indtil Franciskanerklosteret[1]. Og dog kunde han, svag som han var, dersom han havde dvælet i Frankrig, end have levet en tilstrækkelig Stund og øvet meget godt og gode Gerninger.

CXLV. Ludvig den Hellige bliver syg; hans Raad til sin Søn.

738. Om hans Færd til Tunis[2] vil jeg intet melde eller sige, efterdi jeg, Gud være lovet! ikke var med,

---

[1]) Kongen synes altsaa ikke at være bleven vred over Joinville's Afslag; han har vel ogsaa nok kunnet indse, at han havde sine gode Grunde dertil.

[2]) Næppe var Hæren kommen i Land, førend den blev angreben af Pest; Kongen saa sin Søn, Greven af Nevers, dø og døde saa selv, ikke to Maaneder efter at han havde forladt sit Ogsaa paa Tilbagevejen forfulgtes Korsfarerne af Ulykker; Pesten vedblev at rase (ogsaa i Kongefamilien), og dertil kom Storme og anden Modgang. — Blandt dem, der vare blevne revne bort af Pesten, var der ikke mindre end fem, hvis Død maatte gaa Joinville nær til Hjerte, først og fremmest Kong Ludvig

og vil jeg intet sige eller antegne i min Bog, som jeg ikke er sikker paa. Vi ville altsaa uden videre tale om vor hellige Konge og sige saa, at den Tid han var gangen i Land i Tunis ved Karthagos Borg, blev han overfalden af en Diarrhoë (og hans ældste Søn blev syg af en Fjerdedagsfeber med den Diarrhoë, som Kongen havde); lagde han sig da til Sengs og fornam vel, at han om en liden Stund skulde gange af denne Verden i den anden.

739. Da kaldte han sin Søn Hr. Filip til sig og paalagde ham som ved Testamente at bevare alle de Raad, han efterlod ham, hvilke ere antegnede herefter paa det franske Sprog, hvilke Raad man siger at Kongen skrev med sin hellige Haand[1].

740. »Hjertelskte Søn! Det første, jeg lægger Dig paa Hjerte, er, at Du beflitter Dig paa at elske Gud; thi uden dette kan ingen vorde frelst. Tag Dig i Vare at gøre noget, som kan mishage Gud, nemlig en Dødssynd; tværtimod burde det Dig at lide alle de Pinsler, som nævnes kunne, hellere end gøre en Dødssynd.

741. Om Gud sender Dig Modgang, da annam den

---

selv; dernæst Joinville's Overherre, Kong Thibaut, og hans Dronning Isabella, Ludvig den Helliges Datter, hvis Ægteskab Joinville selv havde været med til at bringe i Stand; fremdeles Greven af Nevers, Johan Tristan, der baade var født (paa det første Korstog, jfr. § 399) og døde i Afrika; ham havde Joinville i sin Tid haft under sin Beskyttelse paa den farlige Rejse fra Sidon til Tyrus; endelig den unge Dronning Isabella af Aragonien, hvis Bryllup med Filip den Dristige han havde overværet for otte Aar siden. — Det er højst sandsynligt, at han har været til Stede ved Kongens Begravelse i Saint-Denis og ligeledes — i Embeds Medfør — ved Kongen af Navarras Begravelse i Provins. Der har han saa set den nye Konge og af hans Broder, Greven af Alençon, faaet Beretningen om Ludvig den Helliges sidste Øjeblikke.

[1]) Jfr. Indledn. S. 11 f.

med Taalmod, tak Vorherre og tænk, at Du har forskyldt det, og at han vil omvende alt, Dig til Baade. Giver han Dig Medgang, da tak ham ydmygelig derfor, saa at Du ikke ved Hovmod, hvad heller paa anden Vis forværres ved det, som Du bør forbedres ved; thi man bør ikke gaa i Rette med Gud for hans Gaver.

742. Gak ofte til Skrifte og vælg Dig en dannis Skriftefader, som kan vide at lære Dig, hvad Du bør gøre og lade; og Du bør holde Dig og færdes paa slig Vis, at Din Skriftefader og Dine Venner tør dadle Dig for Dine daarlige Gerninger. Hør den hellige Kirkes Tjeneste andægtigen og uden daarlig Skvalder; men bed til Gud med Hjerte og med Mund, besynderlig ved Messen, naar Hostien indvies. Vær mild og barmhjertig imod de arme, de ulykkelige og de sorrigfulde, og styrk dem og stat dem bi af al Din Formue.

743. Haandhæv Dit Riges gode Sæd og Skik og aflæg den onde. Begær ikke mod Dit Folk og pin det ikke med Skatter og Tynger uden i yderste Nød.

744. Har Du noget, som nager Dig i Hjertet, da sig det straks til Din Skriftefader eller til en Dannemand, som ikke er fuld af tomme Ord; da vil Du lettere bære det.

745. Beflit Dig paa i Dit Samfund at have dannis og ærlige Mænd, de være sig Klerke eller Lægfolk, som ikke ere fulde af Begærlighed, og tal ofte med dem; og sky og fly de ondes Samfund. Hør gerne Guds Ord og bevar det i Dit Hjerte; og attraa gerne Bønner og Aflad. Elsk, hvad der er godt og til Baade; had alt ondt, hvor som det findes.

746. Ingen vove for Dit Aasyn at sige et Ord, som kan drage og ægge til Synd, eller at beklikke Næsten med Klaffertale; fordrag heller ikke, at Gud og hans Helgene smædes for Dit Aasyn. Tak ofte Gud for

alt det gode, han har gjort, at Du maa være værdig til at annamme end mere.

747. Naar Du skal skifte Ret og Skel Dine Undersaatter imellem, da vær retvis og streng uden at vende Dig til højre eller til venstre, men altid til Rettens Side, og støt den armes Klage, indtil Sanden er opdaget. Og har nogen Sag imod Dig, da tro intet, førend Du ved Sanden; thi da ville Dine Raader dømme dristigere efter Sanden for Dig eller imod Dig.

748. Har Du noget, som er Næstens, enten ved egen Skyld eller ved deres, som have været før Dig, og Sagen er sikker, da giv det uopholdelig igen; og dersom Sagen er tvivlsom, da lad det forfares af kloge Mænd, hurtigt og med Flid.

749. Paa det bør Du agte, hvorlunde Dit Folk og Dine Undersaatter kunne leve i Fred og Retfærd under Dig. Besynderlig bevar Dit Riges gode Byer og frie Stæder[1] i den Stand og Frihed, i hvilken de have bevaret dem, som have været før Dig; og er der noget at bedre, saa gør det og bød derpaa, og hold dem i Gunst og Kærlighed; thi formedelst de store Byers Vælde og Rigdomme, ville Dine Undersaatter og de udlændiske ræddes for at gøre noget imod Dig, besynderlig Dine ypperste Vasaller[2] og Dine Baroner.

750. Ær og elsk alle den hellige Kirkes Mænd, og tag dig i Vare, at man ikke berøver dem eller formindsker de Gaver og Almisser, de have annammet af dem, der have været før Dig. Det siges om min Farfader Kong Filip[3], at engang en af hans Raader sagde til ham, at den hellige Kirkes Mænd gjorde ham megen Tort

---

[1]) De lensuafhængige Byer, som havde deres egen selvvalgte Styrelse.

[2]) I den franske Tekst staar der »pairs«; disse havde som bekendt Ret til Sæde i Parlamentet.

[3]) Filip II August (1180—1223).

og Anmasselse, som de betog ham, hvad hans var med Rette, og forringede hans Retfærdshandlinger; og meget maatte man undre sig, at han fandt sig deri. Og den gode Konge gensvarede, at det troede han vel; men han besindede den Godhed og Huldskab, Gud havde vist ham; da vilde han hellere lade det derved have sit Forblivende end have Strid med den hellige Kirkes Mænd.

751. Ær og agt Din Fader og Din Moder, og hold deres Bud. Giv den hellige Kirkes Præbender til Dannemænd og saadanne, som føre et rent Levnet; og gør det efter Samraad med gode og ærlige Mænd.

752. Vogt Dig for at føre Krig med en kristen Fyrste uden vel at have besindet det; og bør det Dig saa at gøre, da hold Din Haand over den hellige Kirke og dem, som ikke have gjort Dig nogen Tort. Opstaar der Krig og Splid Dine Undersaatter imellem, da kom dem med Fred som snarest.

753. Drag vel Omsorg for at have gode Fogeder og Ombudsmænd, og forhør Dig ofte om dem, saa og om dem af Dit Hus, hvorlunde deres Vandel er, og om der i dem er nogen stor Last, som overvættes Begærlighed, Falsk eller Skalkhed. Stræb at udslette alle slemme Synder af Dit Land; afstryg besynderligen alle slemme Eder og Kætteri af al Din Formue. Sørg for, at Dit Hus's Udgifter maa være rimelige.

754. Og til Beslutning, min hjertelskte Søn! at Du lader Messer og Bønner læse for min Sjæl over alt Dit Rige; og tilstaa mig en synderlig og fuldkommen Part i alt det gode, Du vil gøre. Hjertens kære Søn! jeg giver Dig alle de Velsignelser, en god Fader mægter at give sin Søn. Og den signede Treenighed og alle Helgener vogte Dig og værge Dig mod alt ondt! og Gud give Dig Naade til altid at gøre hans Villie, saa at han

maa være æret af Dig, og at Du og jeg efter dette dødelige Liv kunne være tilsammen med ham og prise ham i al Evighed. Amen!«

CXLVI. Ludvig den Helliges Død.

755. Da den gode Konge havde givet sin Søn Hr. Filip disse Raad, tog den Syge, han havde, til at øges overvættes; og han begærede den hellige Kirkes Sakramenter og annammede dem med klar Aand og fuld Bevidsthed, som det lod sig se; thi medens han blev salvet og de syv Salmer bleve sagte, igentog han Versene.

756. Og jeg har hørt hans Søn, Hr. Greven af Alençon, sige, at da han nærmede sig Døden, kaldte han Helgenerne til sin Hjælp og Bistand, besynderlig den Herre St. Jakob[1], sigende hans Bøn, som ganger an saalunde: »Esto Domine«, det er at sige: »Gud! vær Dit Folks Helliggører og Værn.« Da kaldte den Herre St. Dionysius[2] af Frankrig til sin Bistand, sigende hans Bøn, saalydende: »Herre Gud! giv os, at vi kunne foragte denne Verdens Lykke, saa at vi ikke ræddes for nogen Modgang.«

757. Og hørte jeg Herren af Alençon sige (Gud være hans Sjæl naadig!), at hans Fader da anraabte den hellige Frue Genoveva[3]. Siden lod den hellige Konge sig lægge paa en Seng, dækt med Aske, lagde sine Hænder paa Brystet, og med Blikket vendt imod Himlen udgav han sin Aand til vor Skaber i selv samme Stund, som Guds Søn døde paa Korset for Verdens Frelse[4].

---

[1]) Jfr. S. 48, S. 110 Anm. 1.
[2]) Frankrigs Værnehelgen.
[3]) Jfr. S. 48 Anm. 2.
[4]) Jfr. § 4.

758. Det er fromt og værdigt at fælde Taarer over denne hellige Fyrstes Henfart, hvilken styrede sit Rige saa fromt og saa ærligt, og som gav saa mange skønne Almisser og saa mange skønne Ordonnanser. Og ligervis som Skribenten, der har gjort sin Bog, og som smykker den med Guld og skønne Farver, smykkede bemeldte Konge sit Rige med skønne Abbedier og med den grumme Hob store og smaa Klostre for Prædikebrødre, Franciskanere og andre Munkeordener, som tilforn ere nævnte.

759. Dagen efter Apostelen St. Bartholomæus's Fest[1] udgik den gode Konge af denne Verden i Aaret efter Vorherres Menneskevordelse, det Herrens Aar et Tusind to Hundred og halvfjerdsindstyve; og hans Ben bleve forvarede i et Skrin og baarne hen og stedte til Jorden i Saint-Denis i Frankrig, hvor han havde udvalgt sin Grav, paa hvilket Sted han blev begraven, hvor Gud siden har gjort mangt skønt Mirakel for ham ved sin Kraft.

CXLVIII. Ludvig den Helliges Kanonisation; hans Lig tages op af Jorden.

760. Derefter kom ved Kongen af Frankrigs[2] Forsorg og Pavens[3] Bydende Ærkebiskoppen af Rouen[4] og Broder Johan af Samois, siden Biskop[5]; de kom til St. Denis i Frankrig, og der dvælede de længe for at fange Kundskab om den hellige Konges Liv, Værker

---

[1]) 25. August 1270.
[2]) Filip III den Dristige (1270—85).
[3]) Martin IV (1281—85).
[4]) Vilhelm III af Flavacourt.
[5]) af Lisieux (1299). Den her omtalte Handling foregik 1282; men der gik femten Aar, før Ludvig blev optagen iblandt Helgenerne.

og Jærtegn; og det blev mig beskedet at gange til dem, og de holdt mig tvende Dage. Og som de havde fanget Kundskab af mig og af andre, blev det, som de havde befundet, bragt til Kurien i Rom; og Paven[1] og Kardinalerne saa omhyggeligen det, som bragtes dem, og efter hvad de saa, lod de ham Ret vederfares og satte ham i Bekendernes Tal[2].

761. Derfor var der og bør der være stor Glæde over al Frankrig og stor Ære for alle dem af hans Æt, som ville lignes ved ham i at gøre vel, og stor Vanære for alle dem af hans Æt, som ikke ville lignes ved ham i gode Gerninger; stor Vanære, siger jeg, over dem af hans Æt, som ville gøre ilde; thi man vil pege med Fingre ad dem og sige, at den hellige Konge, af hvilken de ere rundne, vilde have væmmedes ved at gøre en saa ilde Gerning.

762. Som denne gode Efterretning var kommen af Rom, berammede Kongen en Dag, Dagen efter St. Bartholomæus, paa hvilken Dag det hellige Legeme blev optaget. Som det hellige Legeme var optaget, blev det i Begyndelsen baaret af den Ærkebiskop af Reims[3], som den Tid var (Gud glæde hans Sjæl!), og min Frænde[4] Hr. Henrik af Villers, som den Tid var Ærkebiskop af Lyon, og sidenefter af flere andre, saavel Ærkebiskopper som Bisper, som jeg ikke kan nævne: han blev baaren til det Stillads, som var blevet rejst.

763. Derefter prædikede Broder Johan af Samois; og imellem de andre store Handlinger, vor hellige Konge havde gjort, mindede han om en af de store Handlinger, hvorom jeg havde baaret Vidnesbyrd med min Ed, og som jeg havde set, og han sagde saa:

---

1) Bonifacius VIII (1295—1303).
2) Et lidt lavere Trin end Martyrernes, jfr. § 5.
3) Peter Barbet.
4) Broder til Beatrice af Savoie, jfr. S. 278 Anm. 1.

764. »Paa det I maa se, at det var den ærligste Mand, som nogen Tid var i hans Dage, vil jeg sige eder, at han var saa ærlig, at han med Saracenerne vilde holde en Pagt angaaende det, som han havde tilsagt dem med sit blotte Ord; og havde det været saa, at han ikke havde holdt dem sit Tilsagn, vilde han have vundet ti Tusinde Pund saa vel.« Og han omtalte hele Sagen, som den tilforn er antegnet[1]. Og som han havde omtalt Sagen for dem, mælte han: »Tænker ikke, at jeg lyver det; thi jeg ser her en saadan Mand, som har vidnet om denne Sag med sin Ed.«

765. Da Prædikenen havde Ende, bar Kongen og hans Brødre[2] det hellige Legeme tilbage til Kirken med Bistand af deres Slægt, hvilken det burde sig at de beteede denne Ære; thi en stor Ære er vorden dem til Dele, uden de selv forskertse den, som tilforn er sagt. Lader os bede ham, at han vil bede Gud give os, hvad som vil gøres os nødig til Legeme og Sjæl. Amen!

CXLVIII. Joinville ser Ludvig den Hellige i Drømme og rejser ham et Alter.

766. Endnu vil jeg herefter om vor hellige Konge melde eder noget, som vil komme ham til Ære, hvilket jeg blev var i en Søvn; det bares mig nemlig for i min Drøm, at jeg saa ham uden for mit Kapel i Joinville; og han var, tyktes det mig, vidunderlig glad og fro i Hu; og selv var jeg frydefuld, at jeg saa ham paa min Borg, og sagde til ham: »Herre Konge! Naar I ganger herfra, vil jeg bringe eder til Huse i en Landsby,

---

[1]) Jfr. §§ 21 og 387.

[2]) Greverne Karl af Valois og Ludvig af Évreux.

ved Navn Chevillon, der hører mig til.« Og han gensvarede leende og sagde: »Herre til Joinville! ved den Tro, jeg er eder skyldig[1], jeg attraar ikke saa snart at fare herfra.«

767. Da jeg vaagnede op, tog jeg til at besinde det; og det tyktes mig, at det behagede Gud og ham, at jeg skulde give ham Herberge i mit Kapel, og saa har jeg gjort; thi jeg har rejst ham et Alter til Guds og hans Ære, hvor der skal synges bestandig[2] til hans Ære; og der udredes stadig en Aarpenge, at dette maa ske. Og jeg har berettet dette til den Herre Kong Ludvig[3], som er Arving af hans Navn; og tykkes det mig, at han vilde gøre Gud og vor hellige Konge Ludvig til Villie, om han fik sig Relikvier af det sande hellige Legeme og skikkede dem til bemeldte St. Laurentii Kapel i Joinville[4], at de, som komme til hans Alter, kunde have større Andagt der.

CXLIX. Slutning.

768. Jeg lader eder alle vide, at jeg her har antegnet en stor Del af vor førnævnte hellige Konges Gerninger, som jeg har hørt og set, og en stor Del af hans Gerninger, som jeg har fundet, som ere antegnede i en Bog paa Fransk[5], hvilke jeg har ladet skrive i denne Bog. Og jeg melder eder dette, paa

---

[1]) Til rigtig Bekræftelse i Middelalderen hørte altid Eder. Fromme Folk som Ludvig den Hellige undgik de Eder, der havde en religiøs Karakter, og brugte Eden under en eller anden uskyldig Form, som den her anførte.

[2]) Jfr. Indledn. S. 2 Anm. 1.

[3]) Filip den Smukkes Søn Ludvig X Hutin, som dengang endnu kun var Konge af Navarra og Greve af Champagne.

[4]) Dette Joinville's Ønske synes ikke at være blevet opfyldt.

[5]) Jfr. Indledn. S. 10 f.

det de, som ville faa denne Bog at høre, fast maa tro paa, hvad denne Bog siger, hvilket jeg sandelig har fornummet og set; og de andre Ting, som ere antegnede, vidner jeg ikke om, at de ere sande, efterdi jeg ikke har set eller fornummet dem.

769. Dette blev skrevet i det Herrens Aar et Tusind tre Hundrede og ni i Octobris Maaned.

Navneliste.

Tallene betegne Paragrafferne (ikke Siderne); hvor de staa i Parentes, betegne de en Anmærkning.

C.

D.

E.

K.

L.

M.

Q.

R.

S.

W.

Y.

Æ.

Hr. Professor, Dr. phil. Kr. Nyrop, som ofte har ydet mig sin udmærkede Bistand ved Arbejdet med nærværende Oversættelse, beder jeg herved modtage min hjerteligste Tak.

P. G.

175

